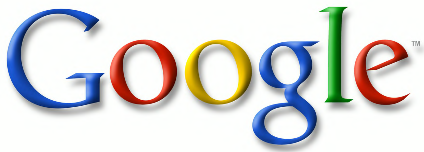

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

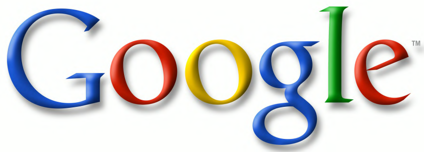
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i margen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibiliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål
  Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- Ikke bruk automatiske søk
  Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- Behold henvisning
  Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- Hold deg innenfor loven
  Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på http://books.google.com/

Gv 23 H

Fra forfatteren.

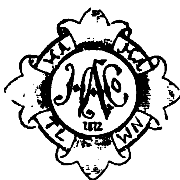
FRANCIS HAGERUP

FORMUESINDGREB

OG

DOKUMENTFORBRYDELSER

ANDEN UNDER HENSYNTAGEN TIL STRAFFELOVUDKASTET
GJENNEMARBEIDEDE OG UDVIDEDE UDGAVE

KRISTIANIA
H. ASCHEHOUG & CO.s FORLAG
HOVEDKOMMISSIONÆR FOR DANMARK: H. HAGERUP
1898.

FRANCIS HAGERUP

FORMUESINDGREB

OG

DOKUMENTFORBRYDELSER

ANDEN UNDER HENSYNTAGEN TIL STRAFFELOVUDKASTET
GJENNEMARBEIDEDE OG UDVIDEDE UDGAVE

KRISTIANIA
H. ASCHEHOUG & CO.s FORLAG
HOVEDKOMMISSIONÆR FOR DANMARK: H. HAGERUP
1898

GrTx
H 144

MAY 25 1922

Aktie-Bogtrykkeriet.
(Forhen: Det Mallingske Bogtrykkeri.)

FORORD.

Første udgave af nærværende skrift offentliggjordes i «Norsk Retstidende» for december 1891 og ledsagedes af følgende forord:

«Ved i det følgende at offentliggjøre nogle afsnit af mine forelæsninger over strafferettens specielle del, har jeg troet at imødekomme et ganske udbredt behov hos de praktiske jurister for veiledning til forstaaelse af den i virkeligheden overordentlig indgribende reform, som vor strafferet har undergaaet ved lovene af 29 juni 1889 og 28 juni 1890. Jeg har dog ikke her medtaget samtlige de afsnit, i hvilke denne reform griber ind, men har ialfald foreløbig indskrænket mig til de emner, som baade i størst udstrækning er berørte af de nævnte love og hyppigst kommer til anvendelse i det praktiske retsliv: Afsnittene om formuesindgrebene og dokumentforbrydelserne, altsaa de dele, der svarer til straffelovens 19de til 23de kap. Herved maa imidlertid bemærkes, at mine forelæsninger ikke følger lovens system, men idet de omfatter hele den gjældende strafferet (ikke blot den del af samme, hvis kilde er den alm. straffelov af 1842 med tillæg) har søgt at ordne stoffet efter et strengere videnskabeligt synspunkt, end loven har kunnet anlægge. Herved falder en del af bestemmelserne i det 21de og 23de kap. ud af rammen for nedenstaaende afsnit, idet de anførte kapitler ogsaa

omfatter forbrydelser, der ikke er rettede mod formuen eller er begaaede med hensyn til dokumenter. Paa den anden side er medtaget ogsaa speciallovgivningens hidhørende bestemmelser. At jeg ikke ved forelæsningernes offentliggjørelse i det ovennævnte øiemed har bortskaaret de om disse handlende partier, ligesom heller ikke de historiske oplysninger om de forskjellige forbrydelsesarters udvikling i vor ret, vil formentlig tiltrænge nogen begrundelse».

Af hensyn navnlig til skriftets bestemmelse for de studerende blev det i særtryk gjort tilgjængeligt i boghandelen. Da disse allerede i længere tid har været udsolgte, har jeg troet, ikke at burde opsætte, indtil straffelovreformen er afsluttet, med at foranstalte en ny udgave, saa meget mere som denne reform ikke for de her behandlede afsnits vedkommende vil medføre gjennemgribende forandringer, der vil kunne berøve skriftet sit væsentligste grundlag. Hovedopgaven ved udarbeidelsen af den nye udgave har imidlertid naturlig maattet rettes paa en omhyggelig hensyntagen til de af straffelovkommissionen foreslaaede forandringer, saa at skriftet — under forudsætning af, at disse bliver lov — kan indeholde den fornødne veiledning med hensyn til strafferettens nyeste skikkelse for de her behandlede afsnits vedkommende. De dele af fremstillingen, der efter straffelovudkastet helt vil tabe sin betydning, er betegnede ved [ ]. — Medens skriftets dogmatiske karakter maatte gjøre det anvist at lade forklarende og kommenterende bemærkninger ved straffelovudkastet træde i forgrunden, har jeg dog ikke tilbageholdt de kritiske bemærkninger, hvortil jeg har fundet anledning.

Kristiania i mai 1898.

F. Hagerup.

INDHOLD.

Anvendte forkortelser.

Af den benyttede litteratur er følgende værker citerede enten blot med forfatterens navn eller med forkortelser:

Ørsted Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyveri (1809) cit. Ørsted.

Algren Ussing Haandbog i den danske Kriminalret I & II (1831) cit. Ussing.

Schweigaard Kommentar til den norske Straffelov I & II (3 udg. 1883) cit Schweigaard.

Lasson Om Eiendomsindgrebene cit. Lasson.

Den sammes Haandbog i Kriminalretten, Den specielle Del I (1849) II (1850) cit. Lasson Haandb.

Brandt Forelæsninger over den norske Retshistorie II (1883) cit. Brandt Retshistorie.

Bornemann Samlede Skrifter IV cit. Bornemann.

Goos Forelæsninger over den danske Strafferets specielle Del I—II (1895) III (1896) cit. Goos.

Forslag til lov indeholdende forandringer i lov angaaende forbrydelser af 20 august 1842 med motiver, udarb. af den ved kgl. resol. 14 novbr. 1885 nedsatte straffelovskom. (1888) cit. S. K.

Lov af 29 Juni 1889 indeholdende forandringer i lov om forbrydelser af 20 august 1842 med uddrag af lovens forarbeider og oplysende bemærkninger udgivet af A. Færden cit. Færden 1889.

Lov af 29 juni 1890 indeholdende forandringer o. s. v. (som foreg. skrift) cit. Færden 1890.

Kjerschow Lov ang. Forbrydelser af 20 Aug. 1842 saadan som den efter senere forandringer er lydende med henvisninger til og uddrag af love, skrivelser, forarbeider og retspraxis etc. (1890) cit. Kjerschow.

Udkast til almindelig borgerlig straffelov for Kongeriget Norge, udarbeidet af den ved kgl. res. af 14 novbr. 1885 nedsatte kommission (1896), I Udkast til lov, cit. S. U. II Motiver cit. S. U. M.

Udkast til Lov om den alm. borg. straffelovs ikrafttræden med motiver, udarbeidet af samme kommission (1896) S. U. I.

Straffeprocesloven af 1 juni 1887 cit. Strp.l.

Merkel i Holtzendorffs Handbuch des Deutschen Strafrechts III (1874) IV (1877) cit. Merkel Handb.

Den samme Kriminalistische Abhandlungen II Die Lehre vom strafbaren Betruge (1867) cit. Merkel Betrug.

Den samme Lehrbuch des Strafrechts (1889) cit. Merkel Lehrb.

Hälschner Das gemeine deutsche Strafrecht II Bd. 1 Abth. (1884) cit. Hälschner.

H. Meier Lehrbuch des Deutschen Strafrechts (4 Udg. 1889) cit. H. Meier.

v. Liszt Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, 8 oplag (1897) cit. v. Liszt.

H. Lammasch Diebstahl u. Beleidigung (1893) cit. Lammasch Diebstahl.

Jeg bemærker sluttelig, at Rigsadvokat Getz velvillig har overladt mig til benyttelse sine forelæsninger over den ældre strafferet (før lovene 1889 og 1890) hvilke jeg, hvor jeg har benyttet dem, med hans samtykke har citeret. (Getz).

Tillæg og rettelser.

Pag. 7 i note 1 tilføies: Om elektricitet som gjenstand for tyveri, se meddelelserne i Retst. 1898 p. 174—5 og det der citerede.

— 76 Omtrent midt paa siden staar IV, skal være III.

FØRSTE AFSNIT

FORBRYDELSER MOD FORMUERETTIGHEDER

§ 1.

Almindelige forklaringer.

I. Ikke paa langt nær enhver krænkelse af fremmede formuerettigheder er strafbar. De uagtsomme formuesindgreb er endog kun ganske undtagelsesvis strafbare. Men selv ved de forsætlige falder det retsstridiges og det strafbares omraade ikke sammen. Saaledes er i regelen krænkelser af formueretlige fordringer ikke strafbare. Navnlig gjælder dette ligeoverfor retsstridige undladelser (se nedenfor § 25). Loven nøier sig her med den i de civilretlige virkninger af retsbrudet liggende reaktion mod dette. Sondringen mellem *dolus civilis* og *d. criminalis* har sin hovedbetydning paa formuesindgrebenes omraade.

II. Med hensyn til inddelingen af de forskjellige arter formueindgreb har der gjort sig forskjellige anskuelser gjældende. En naturlig hovedsondring, der ogsaa maa siges at ligge til grund for vor lov, fremkommer ved at se hen til, om formuesindgrebet er rettet paa blot at volde den fornærmede tab, eller, om det tillige tilsigter at frembringe en berigelse for fornærmeren,

altsaa at fremkalde en forrykkelse af begges formuer[1]. Til alle tider har den almindelige opfatning bedømt tilegnelsen af fremmede formuegoder som en skammeligere og samfundsfarligere forbrydelse end den blotte ødelæggelse af saadanne. Dette beror dels derpaa, at de første i langt høiere grad end de sidste krænker selve det bestaaende grundlag for den økonomiske samfundsordning, det herskende formuefordelingssystem[2]; «de, der berige sig ulovlig, er snylter i samfundserhvervets organisme; derfor betragter den med lovens fordelingssystem sammenvoxede almindelige retsbevidsthed dem med en særlig uvilje, der finder sit udtryk i den vanærende karakter, som almenheden knytter til de paagjældende forbrydelser» (Goos s. 292). Dels har berigelsesdelikternes særlige karakter sin grund deri, at de motiver, som her gjør sig gjældende, erfaringsmæssig lettelig udvikler sig til et varigt hang og bevirker, at begaaelsen af denne art forbrydelser gjøres til vane. Ogsaa herved faar disse forbrydelser en almenfarligere karakter.

Ved siden af det her fremhævede hovedmoment kommer endvidere følgende omstændigheder i betragtning: For det første arten af den rettighed, der ved forbrydelsen er krænket: Om det er tinglige rettigheder (her er tyveri og beskadigelse de typiske tilfælde), eller obligatoriske (jfr. f. ex. straffel. 21—6, 7, 12 flg.) eller formuen i sin almindelighed (alm. bedrageri) eller en eneret til et vist slags erhverv (krænkelse af okkupationsrettigheder[3]). Indenfor kredsen af forbrydelser mod de tinglige rettigheder har lovgivningen i en ganske særlig grad udviklet en stor rigdom af strafferetslige distinktioner, hvis berettigelse dog tildels er og kan være omtvistet.

---

[1]) Ifr. om denne sondring især Merkel i Handb. III s. 621 flg., Goos p. 284 ff. Derimod bestrides denne sondrings berettigelse bl. a. af H. Meier p. 101.

[2]) Mærk som modstykke Proudhons bekjendte: «Eiendom er Tyveri».

[3]) Krænkelse af autorrettigheder og lignende monopol- eller individualrettigheder hører derimod ikke hid, da disse rettigheder ikke er rene formuerettigheder; jfr. Torp Kort fremstilling af læren om den ideelle produktions beskyttelse (1889) § 1.

Her kommer saaledes i betragtning, om det er blot eiendomsretten eller tillige besiddelsen, der er krænket. Herpaa beror sondringen mellem tyveri og underslag[4]). Og inden den sidste gruppe har man atter sondret, eftersom forbryderen var i besiddelse af tingen (underslag af betroet gods) eller denne var besiddelsesløs (fordølgelse af hittegods), en sondring, som dog vor nyeste lovgivning (l. 1890) har opgivet. Videre kommer i betragtning, om forbrydelsen er rettet paa en definitiv tilegnelse eller kun paa en forbigaaende brug. Ogsaa gjenstandenes art er tillagt betydning, ikke blot forsaavidt sondringen mellem fast gods og løsøre gjør sig gjældende, idet ved fast gods en definitiv tilegnelse paa samme maade som ved løsøre ikke lettelig er mulig (mærk dog forrykkelse af grænseskjel o. lign.), men ogsaa forsaavidt som efter vor positive lovgivning løsørets forskjellige art (naskeri, forskjellige arter af det grove tyveri) kommer i betragtning.

Det middel, hvormed formuesindgrebet er iværksat, er i flere henseender tillagt betydning; for det første, forsaavidt vold og trusler, der anvendes i berigelseshensigt, er udhævet som en egen forbrydelse — uden hensyn til, om angrebet er rettet paa tinglige eller obligatoriske rettigheder eller paa formuen i almindelighed: røveri og efter de fleste love ogsaa udpresning, hvilken forbrydelse imidlertid hos os er ligestillet med anden tvang (str.l. 16—12). Dernæst er midlet for tyvsforbrydelsernes klasse tillagt betydning som et af de flere mærker, der sondrer det grove fra det simple tyveri. Hvor midlet er falsk, indtræder en særegen behandling, idet her beskaffenheden af det angrebne retsgode overhovedet kun faar en underordnet betydning. Falsk er saaledes ingen specifik formuesforbrydelse.

---

[4]) Om berettigelsen af denne i retsbevidstheden dybt rodfæstede, men teoretisk ikke stærkt begrundede sondring se S. U. M. p. 228.

A. BERIGELSESFORBRYDELSER. — TYVERI OG UNDERSLAG.

§ 2.

Historisk oversigt.

I. Historisk har udgangspunktet for den strafferetslige behandling af formuesindgrebene vel overalt været tyveriet. Underslags- og bedrageriforbrydelserne kommer først senere til udvikling.

I henseende til, hvad der henføres under tyvsforbrydelser, finder vi en væsentlig uoverensstemmelse mellem den romerske og den germanske ret. Den førstes tyvsbegreb var betydelig videre end den sidstes; se Paulus's bekjendte definition i *fr.* 1 § 3 *D.* 47.2: *furtum est cortrectatio rei fraudulosa lucri faciendi gratia vel ipsius rei vel etiam usus ejus possessionisve.* Herunder indgik altsaa ikke blot tilegnelsen af fremmede ting (baade tyveri og underslag), men ogsaa den ulovlige benyttelse af fremmede eller egne ting; ja selv enkelte arter bedrageri (f. ex. den bevidste modtagelse af et *indebitum*) henførtes under *furtum.* I den germanske ret fremtræder tyveriet som et langt mere begrænset forbrydelsesbegreb. For det første opfattes det strengt som tilegnelsesforbrydelse; den blotte ulovlige brug udgjør en egen, langt ringere forbrydelse[1]). Dernæst synes der at være lagt en særlig vægt paa tyveriet om besiddelsesindgreb[2]). Ialfald finder vi det overalt udsondret fra tilegnelse af besiddelsesløst gods[3]). Eiendommelig for den germanske rets opfatning er endelig dens betoning af den hemmelige

---

[1]) Om den ældre norske ret se Brandt p. 124.

[2]) For den ældste norske ret bestrides det af Brandt p. 97, at besiddelsesstanden har nogen betydning for tyveribegrebet; se imidlertid Taranger Den norske besiddelsesret indtil Christian V.s Norske Lov p. 76. For dansk ret se Matzen Forelæsninger over retshistorie, strafferet p. 133—4, og for de sydgermanske retskilder Merkel Handb. III p. 625; v. Liszt p. 436, 457.

[3]) Hermed er det ikke i strid, at M. L. IX, 12 for straffens vedkommende ligestiller underslag af hittegods med tyveri.

tilegnelse som et væsentligt moment i tyvsbegrebet. Tilegnelse med besidderens vidende (vor ældre rets ran) var en ganske anden og betydelig ringere forbrydelse. Man paaskjønnede modet, selv hvor det tjente som middel til en forbrydelse; mod den, der gik aabenlyst tilværks, var modværge og bevis mulig. Som en egen art ran opfattes røveri[4]).

Et fælles træk for saavel den ældste germanske som den ældste romerske ret er den særlige strenghed, der udvistes mod det aabenbare tyveri (*furtum manifestum*, handhafte that), hvilket ikke maa forvexles med det tyveri, der foretages aabenlyst. Det aabenbare tyveri var tyveri, der vel kunde være begaaet hemmelig, men hvor tyven blev greben paa frisk gjerning eller med kosterne i hænde[5]). Det aabenbare tyveri medførte saavel i romersk som i germansk ret oprindelig dødsstraf. Denne strenge behandling af hensyn til et, som det efter nutidens opfatning maa forekomme, ydre, for forbryderens brøde uvæsentligt moment er karakteristisk for den archaistiske opfatning; hævnfølelsen er stærkere, naar forbrydelsen er aabenbar, og den føler sig da mere tryg i sit udslag. Et eiendommeligt, om et arisk fællesskab vidnende træk er ogsaa det, at med det aabenbare tyveri ligestilles det tilfælde, hvor kosterne findes ved husundersøgelse (*Gaj.* III § 192 flg., G. L 255, Ch. V. N. L. 6—17—14).

II. Lovbogen, hvis bestemmelser om tyveri i 6—17 væsentlig er hentede fra ældre danske love (navnlig jydske lov), forudsætter tyvsbegrebet givet og bestemmer det ikke positivt. At den imidlertid forudsætter et besiddelsesindgreb som væsentligt for denne forbrydelse, sees af dens øvrige bestemmelser. Den har saaledes særegne bestemmelser saavel om underslag af betroet gods («salg af uhjemlet» jfr. 5—8—15, 5—7—15 og 5—3—26) som om fordølgelsen af hittegods (5—9—2[6]). Den behandler vistnok saavel bemægtigelse af egne ting i fremmed

[4]) *Rapina* efter romersk ret er en egen art *furtum*.

[5]) Om hvorvidt ogsaa den ældste norske ret har behandlet det aabenbare tyveri særskilt se Brandt I p. 100.

[6]) At denne art.s udtryk «da bliver hand Tyv derfor», ei maa forstaaes saaledes, at denne forbrydelse af loven opfattedes som virkeligt tyveri se Ørsted s. 13. jfr. foran note 3.

besiddelse som ulovlig brug af andres eiendom i samme kapitel som tyveri (6—17—12 og 41), hvorfor det ogsaa i den senere teori blev almindeligt at tale om besiddelsestyveri og brugstyveri,[7]) men at loven ikke opfattede disse sidste formuesindgreb som virkeligt tyveri, kunde ikke betvivles[8]); ogsaa for lovbogen var det egentlige tyveri en tilegnelsesforbrydelse. Fra de egentlige tyvsforbrydelser, der ogsaa efter lovbogen karakteriserede sig ved, at gjerningsmanden var gaaet hemmelig tilværks, udsondrede den endvidere overensstemmende med den ældre ret dels ran (6—15) dels røveri (6—16). Overensstemmende med dens kilder (og overhovedet med ældre germansk ret) sondrer lovbogen mellem ringe og stort tyveri efter gjenstandens værdi (over eller under 20 lod sølv, N. L. 6—17—37), hvorhos gjentagelse tillægges en ganske særlig skjærpende indflydelse. De anvendte straffe (6—17—33flg.) er æres- og legemsstraffe,[9]) for senere gjentagelser frihedsstraffe, derimod ikke livsstraf, med mindre tyven brød ud af sit fængsel (6—17—39). Derhos kjendte lovbogen i tvigjælden (6—17—40) et slags privatbod til den fornærmede. Denne afskaffedes ved forordn. 20. febr. 1789, der i det hele formildede tyvsstraffene og navnlig gjennemgaaende afløste æres- og legemsstraffene med frihedsstraffe. Forordningen blev gjældende indtil straffeloven af 1842 kap. 19, jfr. kap. 21 og 22, hvis overordentlig komplicerede system endnu i hovedsagen er uforandret opretholdt. Straffen navnlig for gjentaget tyveri formildedes først ved en lov 9. juni 1866, der blev optaget i straffelovsnovellen af 1874. Ved loven af 1889 er flere af de hidhørende bestemmelser omredigerede; navnlig gjælder dette hovedbestemmelsen i 19—1.

Ved loven af 1890 har underslagets begreb undergaaet visse modifikationer. Navnlig er som før bemærket, sondringen mellem underslag af betroet gods og af hittegods opgivet.

[7]) Se Ørsted § 1.

[8]) Forsaavidt ogsaa N. L. 6—17—12 bruger udtrykket «da bliver hand Tyv derfor» gjælder samme bemærkning som ved N. L. 5—9—2.

[9]) Af interesse er forøvrigt her Nellemanns paavisning (Den ord. civ. procesmaade, fjerde udg., 1890, p. 433—4 med note) af, at første gangs simpelt tyveri efter lovens mening ikke skulde medføre ærens tab.

Straffelovudkastet af 1896, der hidrører fra samme kommission som loven af 1889, har i det væsentlige bibeholdt dennes hovedbestemmelser om underslag og tyveri; se udkastets 24de kap., hvis system er det, at underslagsbegrebet som det mest almindelige stilles i spidsen (§ 255) medens tyvsforbrydelsen fremtræder som en ved besiddelsesindgrebet særpræget art deraf (§ 257). Bestemmelserne om det grove tyveri og om de undtagne eiendomsindgreb er undergaaet væsentlige forandringer, ligesom ogsaa reglerne om strafskjærpelse paa grund af gjentagelse, hvilke sidste er betydelig forenklede.

§ 3.

Tyveriets begreb.

I. Som objekt for forbrydelsen angiver str.l. 19—1: «en gjenstand, der helt eller delvis tilhører en anden». Herom bemærkes:

1) Som objekt for tyveri kommer efter dette alene materielle ting i betragtning — ikke ulegemlige rettigheder (det saakaldte litteraære tyveri er ikke tyveri) — heller ikke mennesker («barnetyveri» bliver ikke at bedømme efter 19—1; men efter 16de kap.). Forøvrigt er gjenstandens aggregatform (fast, flydende, gasformig) ligegyldig. Tyveri kan f. ex. ogsaa begaaes ved uberettiget afledning af vand[1]) og gas.

2) At gjenstanden skal være løsøre, er ikke i loven af 1889 saaledes som i straffeloven 1842 udtrykkelig sagt, men flyder dels af ordet «borttage» som betegnelse for den handling, hvormed tyveriet fuldbyrdes, hvilket kun passer paa løsøre, dels af str.l. 22—1, der sætter særskilt straf for bemægtigelse af fast eiendom. At det, der «som løsøre vorder fast eiendom fraskilt», som den ældre redaktion af 19—1 udtrykte sig, er løsøre (hug-

[1]) Jfr. herom W. v. Hippel Wasser—Diebstahl (1895). Se ogsaa S. U. § 398, der har en særegen straffebestemmelse for den, der retsstridig til andens skade stænger over rindende vand eller forandrer dets løb og masse. Til denne straffebestemmelse har vor gjældende straffelov, der har ophævet N. L. 5—11—8, 10 og 12, intet sidestykke. Men er handlingen udført i den hensigt at forskaffe nogen en uberettiget vinding ved tilegnelse af vandet, er tyvsstraf anvendelig. Dette maa ogsaa gjælde efter S. U.

gede træer, afplukket frugt, nedtagne vinduer eller kakkelovne), siger sig selv.

3) I tyveriets karakter af en berigelsesforbrydelse — saaledes som den navnlig klart er kommen til udtryk ved betegnelsen i loven af 1889 af tyvshensigten (se nedenfor III, b) — ligger, at tyveriets gjenstand maa være en saadan, at den kan siges at tilhøre vedkommendes formue, hvilket kun er tilfældet, hvor den besidder økonomisk værdi. Tyveri er derfor udelukket ligeoverfor gjenstande, der er ganske værdiløse eller ialfald kun besidder en personlig værdi (affektionsværdi) for besidderen (en afreven, visnet blomst, en knappenaal, et stykke papir, et brev o. lign.). Dog kan det ikke ansees nødvendigt, at gjenstanden i og for sig har pengeværdi, naar dens bemægtigelse er egnet til umiddelbart at tjene et økonomisk formaal. Det er saaledes tyveri, naar debitor bemægtiger sig sin kreditors gjældsbrev, eller naar kreditor fratager debitor en denne meddelt kvittering, uagtet i begge tilfælde papiret som saadant ingen formuesværdi har[1]).

---

[1]) Det her behandlede spørgsmaal om, hvorvidt tyveriets gjenstand maa være en saakaldt *res pretii*, — et spørgsmaal, der forøvrigt vil besidde liden praktisk betydning i en lovgivning, hvor straffeforfølgningen beherskes af opportunitetsprincipet (str. p. l. § 85, sidste led) — er saavel i teori som praxis blevet forskjellig besvaret. Efter lovbogen, efter hvilken forøvrigt tingens værdi havde en særlig betydning baade ved tvigjælden og ved sondringen mellem stort og ringe tyveri, antog Ørsted (§ 12), at gjenstanden for tyven maatte have pengeværdi (se derimod Bornemann p. 44), og hermed stemte den ældre norske praxis, se de af Schweigaard p. 324 citerede høiesteretsdomme af 7. juli 1836 (borttagelse fra en bikube af nogle voxkager, som eieren ikke kunde ansætte til pengeværdi, anseet straffrit, se referatet i Retst. 1836 p. 493), 24 juli 1818 (en person, der af et brev til sin husbond havde udtaget en retsakt, ikke anseet som tyv, men straffet arbitrært), 15 dec. 1821 (paa samme maade forholdt ligeoverfor en person der havde stukket haanden i en anden mands lomme og deraf udtaget et papir, der viste sig at være en akciseseddel); jfr. om de to sidste domme Lasson p 33. — Motiverne til straffeloven af 1842 (p. 220—1) tog derimod bestemt afstand fra denne lære og hævdede, at, om bemægtigelse af værdiløse gjenstande skulde kunne være straffri, maatte det alene være, fordi efter tilfældets beskaffenhed den tro var begrundet hos gjerningsmanden, at eieren ikke vilde have noget imod bemægtigelsen, og saaledes de subjektive betingelser for tyvsforbrydelsen manglede (se

I visse tilfælde har loven positivt unddraget eieren strafferetslig beskyttelse mod bemægtigelse af ubetydelige eiendomsgjenstande; se str. l. 22—16. (jfr. S. U. § 400).

4) Deri, at gjenstanden helt eller delvis maa tilhøre en anden, ligger:

a. Tyveri er umulig ligeoverfor gjenstande, der overhovedet ikke er privat eiendomsret undergivne (*res extra commercium*). Dette skulde strengt taget ogsaa finde anven-

---

nedenfor III — a — 1). Hertil synes Schweigaard (p. 324) at have sluttet sig, ligesom den senere praxis; se Retst. 1890 p. 114, hvor det af førstvoterende udtaltes at være fastslaaet ved «bindende præjudikater, at bemægtigelse af breve uden anden pengeværdi end den, som papiret kunde indeholde, er anse som tyveri» (den i tilfældet foreliggende sag angik forøvrigt bemægtigelse af en kvittering, hvorved, som i texten paavist, særegne betragtninger kommer til anvendelse, hvilke kan gjøre tyvstraf begrundet, selv om man fordrer, at gjenstanden skal være *res pretii*). Noget tilfælde i hvilket spørgsmaalet har foreligget for høiesteret, efterat l. om forandringer i straffeloven 1889 er traadt i kraft, kjendes forøvrigt ikke. Ogsaa første udgave af nærv. skrift p. 7—8 (Retst. 1891 p. 655—6) stod paa samme standpunkt. Selv om der imidlertid efter straffeloven af 1842, der betegnede tyvshensigten som den hensigt «at berøve en anden eiendomsretten», kunde være grund til den ældre praxis, staar sagen anderledes efter loven af 1889, der (ligesom det nye straffelovsudkast § 257) kræver den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding. Ti den vinding, hvorom der her er tale, kan alene være en økonomisk. Ellers vilde det ingen mening have at fremhæve dette motiv som særkjende for tyveri, da enhver handling vil foretages for at skaffe gjerningsmanden en eller anden fordel; jfr. Lammasch Diebstahl p. 4, 18—19, hvoraf sees, at det tilsvarende udtryk i fremmede love er forstaaet paa samme maade. — Se om spørgsmaalet i det hele Goos p. 318 ff. jfr. § 71); Merkel Handb. III 634 ff, hvor det (note 9) oplyses, at ogsaa fransk og engelsk retsbrug kræver, at tingen skal have værdi; Hälschner II p. 282; v. Liszt § 125, note 4 og det der citerede; Lammasch l. c. p. 5 ff.; se ogsaa Ihering i Jahrb. f. Dogm. XXIII p. 240. — Efter S. U. vil bemægtigelse af værdiløse gjenstande kunne rammes af straf i henhold til § 392 jfr. § 393, af hvilke den første omhandler retsstridig bemægtigelse af fremmede løsøregjenstande uden hensyn til hensigten, den sidste retsstridig brug eller forføining over fremmede løsøregjenstande paa en saadan maade, at den berettigede derved paaføres tab eller uleilighed

delse paa lig[3]). Imidlertid viser straffel.s 19—3, litr. g., at dette ikke er lovens opfatning.[4]). Samme lovsted viser ogsaa — hvad i sig selv er korrekt[5]) —, at gjenstande, der medgives lig i gravsted eller som anbringes paa saadanne, ikke er at betragte som eiendomsløse.

b. Tyveri er umulig ligeoverfor gjenstande, der faktisk ikke er i nogens eie *(res nullius)*, enten fordi de endnu som vilde dyr er i sin naturlige frihed, eller fordi de er opgivne (derelinkverede) af eieren[6]). Det gjør i denne henseende ingen forskjel, om der er forbeholdt visse personer en okkupationsret (som i visse tilfælde ved jagt og fiskeri); krænkelse

---

[3]) Herved maa dog bemærkes, at lig ved en gyldig disposition af rette vedkommende vil kunne overføres til privat eie, saaledes hvor de til videnskabelig brug er overdragne anatomer, musæer o. lign. Jfr. i det hele Crusen Der strafrechtliche Schutz des Rechtsguts der Pietät (1890) p. 35 ff. og p. 51 og den paa førstnævnte sted citerede litteratur.

[4]) Straffeloven er forøvrigt i denne henseende forsaavidt mindre sammenhængende, som den behandler bemægtigelse af lig baade som tyveri (19—3, litr. i, der forudsætter, at tyveriet foregaar i kirke eller gravsted og saaledes viser, at dens bestemmelse ikke angaar tilfælde, hvor lig efter det i note 3 bemærkede kan være privat eiendomsret underkastet) og som «forbrydelse med hensyn til religion og sædelighed» (se 8—4, der i sin almindelighed handler om uberettiget at bemægtige sig et i en andens varetægt værende lig). Som betingelse for anvendelse af straf efter 19—3, maa som i andre tilfælde af tyveri efter lovens definition af denne forbrydelse kræves, at hensigten er at forskaffe nogen en uberettiget vinding, hvilket derimod ikke kræves efter 8—4, hvorfor det første lovsted ikke kan betragtes som en skjærpende undtagelse fra det sidste. — S. U. gjengiver i det væsentlige den gjældende ret, men behandler emnet i kapitlet om «forbrydelser mod den alm. orden og fred» og bestemmer i § 143: «Hvo, som mishandler et lig eller uberettiget bemægtiger sig et i en andens varetægt værende lig eller uden hjemmel opgraver eller bortfører et begravet lig, eller som medvirker hertil, straffes med fængsel indtil 2 aar. Under særdeles formildende omstændigheder kan bøder anvendes. — Hvo som borttager et lig eller fra et lig, en grav eller et gravminde borttager nogen gjenstand i hensigt ved ligets eller gjenstandens tilegnelse at forskaffe nogen en uberettiget vinding eller som medvirker dertil, straffes efter kapitel 24 (om underslag og tyveri), uden hensyn til, om liget eller gjenstanden er i nogens eie.» —

[5]) Jfr. Ørsted p. 27; Goos p. 333 (modsat Bornemann p. 333).

[6]) Jfr. Kjerschow p. 348 og 399.

af en saadan ret er, som før bemerket, undergiven særegne straffebestemmelser.

Frugter og anden afkastning af fast eiendom tilfalder ved separationen umiddelbart enten eieren eller den, til hvem han har overdraget sin ret, eller besidderen (N. L. 5—5—6) og er derfor gjenstand for tyveri, selv om vedkommende eier ei er vidende om separationen. Paa samme maade synes efter N. L. 5—9—3 ved fund af jordgravet gods dette umiddelbart at tilfalde de der nævnte personer til sameie, selv om de ikke er vidende om fundet; men tyvsstraf vil her i reglen være udelukket derved, at godset er besiddelsesløst (jfr. nedenfor under II—a).

c. Tyveri af en ting, som man selv helt eier, er umulig, selv om tingen besiddes af en fremmed, der har en selvstændig ret til den (panthaver, leietager), jfr. str.l. 21—11 og 10—22 (selvtægt). Hvem der skal ansees som eier, bliver at afgjøre efter de civilretslige regler. Her vil navnlig spørgsmaalet om, hvad der kræves til overførelse af eiendomsret, faa strafferetlig betydning. Saaledes er sælgeren, der tager den solgte ting fra kjøberen, tyv, hvis denne er bleven eier, men ikke, hvis eiendomsretten endnu er hos sælgeren[7]. Er afhænderen endnu i besiddelse af tingen, vil dette spørgsmaal dog i denne retning ingen selvstændig betydning faa, idet her tyvsforbrydelse af anden grund (se nedenfor II—b) er udelukket.

d. Tyveri er derimod ikke udelukket derved, at tyven er medeier i tingen[8]. Kun for det mellem ægtefæller bestaaende sameie synes en undtagelse at burde gjøres[9]. Tanken

---

[7]) Jfr. Retst. 1880 p. 583: en person anseet som tyv for fra en ham ved tvangsauktion frasolgt gaard at have medtaget en blæsebælg og en boremaskine og at have ombyttet en komfyr med en mindre værdifuld, idet disse gjenstande antoges medindbefattede under auktionen som fast tilbehør. Lasson Bidrag til strafferetten (1871) nr. 414. (Hugst af eieren i en skov, han ved mundtlig kontrakt havde solgt til udhugst, anseet som tyveri).

[8]) Jfr. Retst. 1865 p. 428.

[9]) Saaledes ogsaa Schweigaard p. 322, Goos p. 328; S. U. M. p. 237; se ogsaa Ørsted p. 73, hvis grund (at ægtefællerne er i fælles besiddelse af boet) dog ei er afgjørende (se nedenfor under II—b). Jfr. iøvrigt Lammasch Diebstahl p. 22 og det der citerede. Regelen stemmer med, hvad der almindelig er antaget andetsteds; se S. U. M. l. c.

ved det ægteskabelige formuesfællesskab er nemlig, at «modsætningen mellem mit og dit aldeles ophører»[10]. Noget andet kan vistnok heller ikke antages at gjælde om det gods, hvorover hustruen efter lov 29 juni 1888 kap. 5 er forbeholdt eneraadighed, ligesaalidt som mandens almindelige eneraadighed over det fælles gods tør antages at begrunde mulighed af tyveri fra hustruens side[11]. Lever derimod ægtefællerne separeret i henseende til bord og seng, synes forudsætningen for den ovenberørte eiendommelighed ved formuesfællesskabet at maatte ansees bortfalden, og forholdet at maatte bedømmes som et almindeligt sameie[12].

e. Samtykker eieren i tilegnelsen af tingen (om samtykke blot til besiddelsestagelsen se nedenfor), ligger deri en opgivelse af eiendomsretten, og borttagelsen kan ikke blive tyveri, selv om besidderen ikke samtykker. Er samtykket fremkaldt ved trusler eller tvang, foreligger dog ikke derfor tyveri, men handlingen bliver bedrageri eller udpresning. Er derimod samtykket en retslig nullitet (børns, sindssyges og berusedes samtykke, jfr. straffeloven af 1842 19—4), er gjerningen tyveri[13].

II. Tyveriet bestaar i den handling at borttage gjenstanden uden besidderens samtykke. Heri ligger:

a. Tingen maa befinde sig i nogens besiddelse, hvilket ogsaa flyder af ordene: «uden besidderens samtykke». Er tingen besiddelsesløs, vil et af to foreligge: Enten har den overhovedet endnu ikke været undergivet nogens besiddelse, og da kan dens okkupation vel være uretmæssig, men ikke noget indgreb i fremmed eiendom (jfr. ovenfor). Eller tingens eier har tabt besiddelsen, og da er selve besiddelsestagelsen

[10]) Schweigaard l. c, jfr. ogsaa Hagerup Om ægtefællers arveret i Retst. 1887 p. 271 øverst.

[11]) Det samme antager ogsaa Goos p. 330, forsaavidt den tilsvarende bestemmelse i dansk lov 7 mai 1880 angaar.

[12]) jfr. Schweigaard l. c., hvorimod praxis gaar i modsat retning, Retst. 1844 s. 750 og 1860 s. 422; jfr. ogsaa Goos s. 329—30 og Lammasch l. c.

[13]) Jfr. Kjerschow p. 348.

ikke retsstridig[14]), men først den senere forføining over det fundne eller undladelsen af at oplyse det eller levere det tilbage til eieren (fordølgelse eller underslag af hittegods, der nu straffes efter str.l. 21—9).

Med hensyn til grænsen mellem besiddelse og ikke-besiddelse kommer det an paa, om den hele situation, hvori tingen befinder sig, er saadan, at den giver udtryk for en persons faktiske raadighed over tingen. Det skjærpende moment for tyvsforbrydelse i forhold til bemægtigelse af besiddelsesløse ting ligger i den større frækhed, den større fasthed i det forbryderske forsæt, som aabenbarer sig deri, at ikke blot en materiel ret men ogsaa et formelt raadighedsforhold, en fremmed persons vilje til at udelukke andres ydre raaden over tingen er krænket. Herved maa bemærkes, hvad vi i det følgende under IV nærmere kommer tilbage til, at dette moment allerede udelukkes ved, at gjerningsmanden antog tingen for besiddelsesløs, og at det, hvorpaa det strafferetslig kommer an, i mange tilfælde ikke vil være, om tingen, objektivt seet, var besiddelsesløs, men om den tilstand, hvori den befandt sig, kunde begrunde den subjektive tro, at den ikke var i nogens besiddelse. I ethvert tilfælde beholder dog det objektive moment den betydning, at gjerningen ikke kan bedømmes som fuldbragt tyveri, naar tingen virkelig var besiddelsesløs, selv om gjerningsmanden antog den for at være i en andens besiddelse (men vel kan i dette tilfælde straf for forsøg anvendes efter str.l. 3—4). Ligeledes faar det objektive moment betydning, hvor gjerningsmanden ikke kan antages at have taget i betragtning, om tingen var besiddelsesløs eller ei *(dolus eventualis)*.

Spørgsmaalet om grænsen mellem besiddelse og ikke-besiddelse frembyder sig i en dobbelt anvendelse: hvad udkræves der til, at tidligere besiddelsesløse gjenstande skal kunne siges at være komne i nogens besiddelse? og: naar maa besidderen ansees for at have tabt sin besiddelse? I begge retninger er det vistnok i det store og hele taget det samme besid-

[14]) Jfr. dog Ørsted p. 13.

delsesbegreb, der maa lægges til grund her som i en række civilretslige anvendelser (f. ex. ved spørgsmaalene, om okkupation er fuldbyrdet, om hævd er afbrudt). Fælles grundlag er overalt en fra livets naturlige opfatning hentet forestilling, som juristen har at præcisere og delvis korrigere efter den retslige anvendelse, som gjøres af dette begreb[15]. Nu er, som bekjendt, den hele besiddelseslære overmaade omstridt, saasnart det gjælder at forme en begrebsbestemmelse, en almindelig regel for besiddelsens tilværelse[16]; og paa hele denne undersøgelse kan der her ikke gaaes ind. Det skal vistnok ikke benegtes, at det ogsaa for kriminalisten vil kunne være af betydning, at der naaes til klarhed over besiddelsens almindelige væsen. Men i det overveiende antal tilfælde, hvori grænsen mellem besiddelse og ikke-besiddelse frembyder kriminalistisk interesse, vil selve livets almindelige regel i forbindelse med de strafferetslige synspunkter for udformningen af vedkommende forbrydelses begreb give en tilstrækkelig klar regel for tilfældenes bedømmelse; og tvivl, som hist og her kan opstaa, vil mindre hænge sammen med de teoretiske principspørgsmaal om besiddelsens væsen end dermed, at den her omhandlede grænse overhovedet efter sin ret i nogen grad er — og efter en hvilkensomhelst opfatning af besiddelsesbegrebet maa være — skjønsmæssig.

Til belysning bemærkes i det enkelte[17]:

Til vilde dyr stiftes besiddelsen derved, at de fældes eller fanges i snarer eller indesluttes i lukkede rum (dyr i omgjærdede dyrehaver, jfr. str.l. 22—11, fiske i ruser, beholdere eller fiskedamme uden afløb), til jordgravet gods ved, at dets gjemmested findes. At besidderen skal have speciel kundskab

---

15) Jfr. Hagerup i Retst. 1884 p. 300.

16) Jfr. E. Platou Om besiddelse efter norsk ret (1863); Torp Besiddelsen og dens betydning i retslig henseende (1884), sammes Dansk tingsret (1892) p. 42 ff.; Hambro Bidrag til læren om besiddelse (1889). I sidstnævnte skrift findes ogsaa den fremmede litteratur udførlig anført. Af nyere mærkes især Ihering Der Besitzwille (1889), Bekker Zur Reform des Besitzrechts i Jahrbücher für die Dogmatik des heut. röm. und deutschen Rechts for 1891 p. 235 flg. og de der s. 243 citerede værker.

17) Jfr. Schweigaard p. 407—8 og det der citerede; Kjerschow p. 350—60.

om det enkelte erhverv, udkræves ikke, naar erhvervet sker efter hans foranstaltning eller for hans regning (grundeieren er besidder af det vildt, der fældes af hans folk, men ikke af det, der paa hans grund fældes af fremmede; besidderen af en dyrehave, en fiskedam o. lign. erhverver umiddelbart besiddelsen af enhver tilvæxt i dyrebestanden).

Under hvilke omstændigheder besiddelsen af en gjenstand skal ansees ophørt, vil afhænge dels af gjenstandens beskaffenhed dels af besidderens forhold, dels ogsaa af varigheden af den tilstand, hvori tingen befinder sig. Man vedbliver at besidde arbeidsredskaber, men i almindelighed (undtagelsestilfælde kan dog tænkes f. ex. ved ildebrand, skibbrud) ikke smykker eller penge, som man har henlagt paa aaben mark. Blomster, havebænke, o. l., der hensættes paa gravsteder, er ikke besiddelsesløse, men det samme kan neppe siges om salmebøger ell. l., der er gjenlagte der. Man bevarer besiddelse af, hvad man har i sit hus eller andre bevaringssteder, selv om man har «forlagt» gjenstanden og midlertidig ikke kan finde den (derimod ikke af alt, hvad man overhovedet har indenfor sin eiendoms grænser, f. ex. en pengepung, tabt i ens park). Men selv om en gjenstand er tabt udenfor besidderens egne enemærker, vil besiddelsen ansees vedligeholdt, saalænge besidderen befinder sig i tingens nærhed eller ialfald kan antages umiddelbart atter at ville vende tilbage og gjenoprette varetægtsforholdet (f. ex. i de praktisk hyppige tilfælde, hvor en person taber sin pengepung e. lign. paa gulvet i et værtshus, hvor han har siddet, eller paa fremmede steder efterglemmer sine ting [18]). Har

---

[18]) Naar det er sagt, at selv i saadanne tilfælde besiddelsestagelse ikke er ulovlig, idet gjerningsmanden havde grund til at opbevare tingen for eieren, er dette ikke rigtigt, ti under vor forudsætning retfærdiggjorde omstændighederne ikke en virkelig besiddelsestagelse for eieren, men høist en bistand til besidderens opretholdelse af hans besiddelse (f. ex. ved at tage tingen op og umiddelbart give den til den, der har tabt den, ikke ved at opbevare den). Praxis er tilbøielig til at strække det i texten anførte hensyn meget vidt; jfr. saaledes den neppe begrundede dom i Retst. 1867 p. 300, hvor bemægtigelse af et lommetørklæde, der under en ildebrand flød i Drammenselven, blev anseet som tyveri, fordi det var anta-

han imidlertid definitivt forladt stedet, maa hans besiddelse ansees ophørt. Dermed er det imidlertid ikke uden videre givet, at tingen er blevet besiddelsesløs; thi befinder den sig f. ex. i et fremmed hus, vil dettes besidder ogsaa være besidder af tingen, uden at det kommer i betragtning, at han ikke har kundskab om, at den befinder sig der; thi hans vilje udstrækker sig generelt til varetægt af alt, hvad der ligger indenfor det omraade, hvor en fremmed indtrængen kun med hans samtykke er berettiget[19]).

Besiddelse af tamme kreaturer bevares, saalænge de kan antages at ville vende tilbage af sig selv eller befinder sig paa steder, hvor eieren normalt vil søge dem[20]).

Besidderens død ophæver kun da besiddelsesforholdet, naar varetægten alene beroede paa besidderens nærhed (f. ex. naar en, der bader paa stranden og har lagt sine klæder der, omkommer, eller naar en ensom fjeldvandrer forulykker o. lign.); ikke hvor varetægtsforholdet umiddelbart gaar over paa dem, hvem varetagelsen af boet i det hele paaligger. At besidderen er et barn, eller at hans sjælstilstand er abnorm (beruselse, sindssygdom), ophæver ikke det besiddelsesforhold, hvorpaa det her kommer an.

b. Tingen maa ikke befinde sig i gjerningsmandens egen besiddelse: ti ellers kan der ikke blive tale om nogen

---

geligt, at det umiddelbart vilde blive eftersøgt af redningsmændene. Se endvidere Retst. 1867 p. 83, 784 (ur, liggende paa gulvet i en dansesal, ikke anseet tabt), 510 (bemægtigelse af en sølvhalvdaler, liggende paa gulvet, hvor eieren maatte antages at ville søge den, anseet som tyveri) og det der citerede; 1868 p. 241 (angaaende en tabt pengepung, hvorved vægten lagdes paa, at eieren var i huset og maatte antages at ville søge den der), 1868 p. 120 (en foldekniv, fundet i pissoiret i den gaard, hvor eieren opholdt sig, anseet som tabt), 1866 p. 377, Ugebl. III p. 7, II p. 198, 80; Retst. 1862 p. 686, 1868 p. 699, 1877 p. 515, 1871 p. 297, 755, 1863 p. 683, 1861 p. 743, 1865 p. 305, 1871 p. 694 (bemægtigelse af en ske, der var slaaet ud med skyllevandet, anseet som tyveri); Lasson p. 54, 66. Om krabastømmer se Retst. 1861 p. 272, 745.

[19]) Goos p. 346—7.

[20]) Om kreaturer: Lassons supplement p. 168—9; Retst. 1861 p. 317, Ugebl. X p. 501, IX p. 201, Retst. 1869 p. 291, 1870 p. 787, 1876 p. 310. Jfr. Retst. 1867 p. 252.

borttagelse uden besidderens samtykke. Paa dette beror sondringen mellem tyveri og underslag af andet end besiddelsesløst gods, en sondring, der i mange anvendelser giver anledning til tvivl. Fastholdes maa det ogsaa her, at det, der giver tyvsforbrydelsen dens særegne karakter, er den formelle krænkelse af en fremmed raadighed over tingen. Dette moment er ikke tilstede, hvor gjerningsmanden allerede før staar i et exklusivt varetægtsforhold til denne — ligegyldigt forøvrigt, hvorledes dette er stiftet. Det kommer saaledes ikke an paa, om tingen er ham betroet, eller f. ex. ved en feiltagelse er kommen i hans besiddelse. I begge tilfælde kommer str.l. 21—9 til anvendelse.

Derimod er den formelle krænkelse af et fremmed raadighedsforhold ligefuldt tilstede, naar man tilegner sig den udelukkende besiddelse af ting, som man kun besidder i forening med en anden — enten saaledes, at de flere besiddere er ligestillede i besiddelsesforholdet (som f. ex. hvor flere medeiere besidder en ting i fællesskab), eller hvor den ene kun har tingen ihænde paa den andens vegne og under hans opsigt og kontrol. Den sidste betragtning finder anvendelse i en række praktisk vigtige forhold. Det er saaledes tyveri, ikke underslag, naar tjenestefolk, handelsbetjente, haandværkslærlinge o. lign. tilegner sig gjenstande, der tilhører deres husbond, og som de under udførelsen af deres arbeider for ham faar ihænde, eller naar gjæster paa et spisekvarter eller de besøgende i et biblioteks læsesal medtager gjenstande, der er dem overleverede til brug paa stedet, eller naar en person, der i en butik har faaet en ting til eftersyn paa stedet, tager den med sig uden at betale, eller naar en logerende paa et hotel fjerner sig med det leiede værelses inventarium, eller naar en person, hvem en gjenstand er overleveret til ganske midlertidig bevogtning (f. ex. under en ildebrand, eller medens eieren udretter et ærinde), løber bort med den, eller naar et bybud, der bærer den reisendes kuffert til jernbanen, bemægtiger sig den eller noget af dens indhold. Her opstaar imidlertid ofte vanskeligheder i henseende til bedømmelsen af, hvorvidt forholdet har en karakter, der udelukker nogen andens raadighed end dens, der har tingen

ihænde[21]). Dette spørgsmaal er væsentlig faktisk. Det ledende hensyn maa være, om gjerningsmandens forhold til tingen havde en vis varighed og en vis selvstændighed, der udelukker et stadigt tilsyn fra den andens side. Det er saaledes underslag, ikke tyveri, naar en handelsreisende tilvender sig de varer, han medfører til salg, naar en bestyrer af en handelsfilial tilegner sig de til den hørende eiendele, naar en skipper tilvender sig noget af ladningen, naar en haandværker forvender gjenstande, der var overleverede ham til bearbeidelse i hans egne rum. I henseende til penge synes vor praxis at have lagt en særlig vægt paa, om de er individualiserede (f. ex. ved indpakningen) eller ikke. Dette moment kan imidlertid kun faa betydning, hvor ikke iøvrigt besiddelsesforholdet er utvetydigt, f. ex. hvor bud sendes i banken eller i butikker o. lign., ikke f. ex. hvor en, der reiser bort, deponerer penge hos en bekjendt Dog turde der være grund til altid at anse indholdet af forseglede breve eller tillaasede kasser o. lign. for at være i dens besiddelse, der har anbragt det der, om end selve brevet, kassen o. s. v. er i fremmed varetægt[22]), og den nævnte praxis kan vistnok bedst forklares som en anvendelse af denne opfatning[23]).

Den, der er i besiddelse af en fast eiendom, maa ogsaa siges at være i besiddelse af alle dens dele og følgelig ogsaa af, hvad der fraskilles den. Dette har vor praxis imidlertid ikke erkjendt, idet den har anseet en leilændings ulovlige hugst for tyveri[24])

[21]) Se om praxis Schweigaard p. 311 flg. samt Retst. 1869 p. 286, 159, L. Nr. 112, 1862, p. 321, 1870, p. 183 (Ugebl. X. p. 159), 1861 p. 271, 640, 1869 p. 147, 1868 p. 141, 1867 p. 171, 1871 p. 675, 1891 p. 36; Kjerschow p. 360—6.

[22]) Jfr. herom i en anden anvendelse Bekker i den i note — anførte afhandling p. 320 flg.

[23]) Jfr. den hos Lasson p. 91 citerede høiesteretsdom af 25 januar 1832 (den skyldige havde aabnet et ham til befordring betroet brev og udtaget deraf penge). Jfr derimod Retst 1858 p. 488, hvor bemægtigelse af indholdet af tilspigrede kasser blev anseet som underslag, se ogsaa Retst. 1836 p. 299—300, hvor det imidlertid ikke er oplyst, om kisterne var laasede.

[24]) Retst. 1869 p. 54, 1867 p. 293, 1863 p. 647, Ugebl. III p. 272, 288, Retst. 1864 p. 579, 1865 p. 107, 427, 593, 1861 p. 381, 743, 1863 p. 593, 1860 p. 213, 1864 p. 465, 1866 p. 138, 1878 p. 716, 1881 p. 794; Kjerschow p. 367—9

i tilfælde, hvor umulig nogen besiddelse fra grundeierens side kunde siges at finde sted (hvad derimod vil kunne være tilfældet f. ex. ligeoverfor de af husmænd og inderster beboede pladse).

c. Om den fremmede besiddelse, der krænkes ved tyveri, er retmæssig eller ei, er uden betydning. Man kan stjæle saavel fra tyven som fra eieren[25]).

d. «Borttage» betegner en ensidig, egenmægtig besiddelsestagelse. Ved overleverelse af tingen eller samtykke fra besidderens side til bemægtigelse udelukkes muligheden af tyveri. Det sidste er ogsaa udtrykkelig sagt i str.l. 19—1. Ved dette samtykke udelukkes besiddelsestagelsens formelle retsstridighed, uden at det dermed er uforeneligt, at en materiel retskrænkelse bliver tilbage, hvilket f. ex. foreligger, naar vel besidderen, men ikke eieren har samtykket, eller naar dette er fremkaldt ved en utilbørlig paavirkning (svig eller trusler[26]). At gjerningsmanden allerede fra først af, da han retsstridig fremkaldte samtykket, havde den hensigt at tilegne sig tingen, gjør ingen forskjel. Forøvrigt bemærkes om samtykket:

1) Det maa være et samtykke til bemægtigelsen, ikke blot en undladelse af at hindre denne (f. ex. af at gribe en tyv paa frisk gjerning).

2) Det maa udgaa fra en, der har tingen i udelukkende besiddelse, ikke blot fra den ene af flere meddetentorer eller fra en, der kun har tingen ihænde under besidderens opsigt[27]).

3) Det maa udgaa fra en, der overhovedet kan udtrykke en fornuftig vilje (ikke fra ganske smaa børn eller fra personer,

---

[25]) Jfr. Ørsted p. 66 flg.

[26]) Jfr. Merkel Handb. III p. 645; S. U. § 267 (om ran jfr. nedenfor § 16). — Efter str.l. af 1842 stod spørgsmaalet forsaavidt i en noget anden stilling, som denne ikke benyttede udtrykket «uden besidderens samtykke», men «ulovligen». Jfr. Schweigaard p. 319 og det der citerede: Retst. 1860 p. 467, 1864 p. 778, 1867 p. 171 samt Retst. 1870 p. 321.

[27]) Jfr. Retst. 1875 p. 214 og 1877 p. 97 (tyvsstraf anvendt paa bemægtigelse af kreaturer med samtykke af den, blandt hvis hjord de var komne, idet denne ikke ansaaes for virkelig besidder), Retst. 1855 p. 412 (str.l. 19—3 litr b anvendt, uagtet samtykke fra gjæteren forelaa). Jfr. Goos p. 357—8.

der er berøvet fornuftens brug[28]); men forøvrigt kommer det ikke an paa den civilretslige handledygtighed eller overhovedet paa samtykkets gyldighed efter civilretslige regler, f. ex. om det er ugyldigt paa grund af en væsentlig vildfarelse[29]); thi nogen krænkelse af besiddelsen (varetægten) foreligger ikke her. Eierens samtykke til besiddelsestagelsen (om samtykke til tilegnelsen se ovenfor under I—4—e) er uden betydning, naar eieren ikke er besidder.

e. Den maade, hvorpaa borttagelsen sker, er forøvrigt ligegyldig. Den behøver ikke altid umiddelbart at ske ved en handling af gjerningsmanden[30]). Det er f. ex. tyveri, naar en person driver sine kreaturer til beite paa naboens mark, eller naar man lader en hund apportere fremmede ting. At bemægtigelsen skal være foretaget hemmelig, kræves, som før bemærket, ikke nu længer. Kun det negative moment maa fremhæves som adskillende ligeoverfor røveri, at bemægtigelsen ikke maa være foretagen ved saadan anvendelse af vold, at frygt for mishandling opstaar (str.l. 20—1 jfr. 19—3 litr. i)[31]).

f. Det er ikke nødvendigt, at besiddelsen umiddelbart overføres til tyven. Borttagelsen kan ogsaa ske paa den maade, at gjenstanden direkte tilvendes en tredjemand (den skyldige leder f. ex. vand over i en tredjemands beholder); men selve borttagelsen maa dog være udført af den, der skal kunne dømmes som gjerningsmand for tyveri. Det er f. ex. ikke tyveri, naar nogen forleder en tredjemand til i god tro at bemægtige sig fremmed eiendom (jfr. nedenfor § 5).

g. Borttagelsen og dermed tyvsforbrydelsen er fuldbyrdet, naar tyven har taget tingen til sig, uden at det paa den

---

[28]) Jfr. str.l. af 1842 19—4.

[29]) Jfr. Retst. 1869 p. 286, hvor (formentlig urigtig) tyvsstraf anvendtes paa et bud, der tilvendte sig 100 spd., som ved en feiltælling var givne ham formeget til indsættelse i en bank.

[30]) Jfr. Kjerschow p. 348—9.

[31]) Jfr. S. L. § 267, efter hvilken straffen for «ran» kommer til anvendelse i ethvert tilfælde, hvor overhovedet vold mod person er anvendt, uden at graden kommer i betragtning; jfr. nedenfor § 17.

ene side er nok, at han blot har flyttet dens plads for senere ubemærket at kunne tage den[32]), eller paa den anden side kræves, at tyvens besiddelse skal være fuldstændig sikret[33]). Det er kun forsøg, naar kunden i en butik har lagt en vare tilside, for at kunne tage den med, naar han gaar, men fuldbyrdet tyveri, naar han har taget den til sig, selv om han gribes, inden han har forladt butiken[34]).

III. Med hensyn til de subjektive betingelser for tyvsforbrydelsen mærkes:

a) Der kræves først og fremst forsæt. Uagtsom forøvelse af en saadan handling som den i det foregaaende karakteriserede er naturligvis tænkelig; den vil imidlertid kun medføre civilretslige, ikke strafferetslige virkninger[35]).

Ved forsæt forstaaes (her som overalt[36]) bevidsthed om,

---

[32]) Dette *«loco movere»* antages af enkelte at være nok (saakaldet kontrektationsteori). Se bl. a. første udkast til straffeloven 1842 § 5; motiverne p. 231—2.

[33]) Denne fordring opstilles af enkelte (saakaldet ablationsteori). Den i texten fremstillede opfatning (apprehensionsteori) er dog nu den almindelig herskende; se Schweigaard p. 320, Ørsted p. 11—12, Goos p. 362—3; Merkel Handb. III p. 665; Hälschner p. 404. Hälschner vil herved have ogsaa tilegnelsen realiseret, men neppe med rette, ti en sand besiddelse vil ikke kunne antages stiftet, saalænge forholdet endnu har en ganske prekær karakter. At fuldbyrdelsen sættes ved borttagelsen, uagtet tyveriets væsen er tilegnelse, er da at opfatte som en af praktiske grunde dikteret positiv bestemmelse. Af denne betragtning er det en konsekvents, at den, hvem tingen fratages, efter omstændighederne vil kunne være berettiget til uden at gjøre sig skyldig i selvtægt umiddelbart efter besiddelsestagelsen at fratage tyven tingen, uagtet tyveriet nu ansees fuldbyrdet; jfr. str.l. 19—3, litr. i og N. L. 6—17—13, hvis halvt vilkaarlige bestemmelse imidlertid af staffelovkommissionen foreslaaes ophævet, se S. U. I. § 3 og motiverne dertil p. 21.

[34]) Retst. 1875 p. 625. Se ogsaa Retst. 1892 p. 360 (en person, der var gaaet ind paa et stabur og havde fyldt en derhen medbragt vadsæk med mel, men som derunder var bleven overrasket af gaardens folk og havde kastet vadsækken fra sig paa staburet, fældet for fuldbyrdet tyveri); Retst. 1894 p. 484, 1895 p. 28; Kjerschow p. 40—2 og 350.

[35]) Ældre forfattere krævede straf ogsaa for det uagtsomme tyveri, se herimod Ørsted p. 49 jfr. fortalen p. IX flg.

[36]) Forsætsbegrebet er iøvrigt endnu stadig omstridt (jfr. Frank Vorstellung und Wille in der modernen Doluslehre i Zeitschrift für die gesamte

at handlingen objektivt har de i det foregaaende fremstillede kjendemærker. Forsæt udelukkes saaledes:

1) Ved mangel paa kjendskab til, at tingen havde nogen eier, eller vildfarende antagelse af, at den tilhørte gjerningsmanden selv, eller at denne havde ret til bemægtigelsen[37]).

2) Ved manglende kundskab om, at tingen befandt sig i fremmed besiddelse (jfr. foran).

3) Ved feilagtig antagelse af samtykke, enten fra eierens side til tilegnelsen eller fra besidderens side til besiddelsestagelsen. Allerede tidligere er berørt, hvilken betydning i denne henseende gjenstandens ringe værdi eller mangel paa al pengeværdi vil kunne faa. Ogsaa det personlige forhold mellem parterne kan begrunde den antagelse, at bemægtigelsen ei vil møde modstand (forholdet mellem ægtefæller, forældre og børn, gode venner[38]). Ogsaa manglende kundskab om et foreliggende samtykkes retslige eller faktiske utilstrækkelighed hører hid.

Strafrechtswissenschaft X s. 169 flg). Det forsætsbegreb, hvorfra her og i det følgende gaaes ud, og som i det væsentlige stemmer med det bl. a. af v. Liszt § 38 udviklede, er ikke anerkjendt af alle. Se saaledes navnlig Binding Die Normen u. ihre Uebertretung II. Den nærmere redegjørelse for denne principielle dissents hører hjemme i den almindelige del.

[37]) Herhen hører ogsaa de praktisk hyppige tilfælde, hvor tangskur, østersfangst, bemægtigelse af agnskjæl o. lign. har været foretaget i den tro fra gjerningsmandens side, at han her udøvede en ret til bemægtigelse, der stod fri for enhver, jfr. citaterne hos Kjerschow p. 373—376.

[38]) Getz fremhæver med rette, at, selv hvor man kunde indhente samtykke og dog undlader det, kan grunden ofte alene være undseelse, ikke tvivl om, at eieren intet har imod tilegnelsen (f. ex. medicin til hemmelig syge). Derimod vilde det gaa for vidt, om man vilde lade det være nok, at eieren, om han ei kunde antages at samtykke, dog ei vilde gjøre krav paa straffe-retslig beskyttelse (Getz, maaske ogsaa Retst. 1878 p. 683, hvor dog forholdet var særeget). Dette hensyn kan naturlig alene komme i betragtning ved i visse forhold at gjøre paatalen afhængig af fornærmedes begjæring. Men herfra har loven seet bort undtagen i de str.l. i 27—3 2det led omhandlede tilfælde. Betryggelse mod utidige straffesager ligger nu i straffeproceslovens § 85. Af praxis mærkes: Retst. 1861 p. 169 (en person fældet for at have drukket mere end tilladt af en kamerats reiseflaske), 222, 272, 1864 p. 491; Lasson p. 109; Ugebl. II p. 377, 385, III p. 362, IV p. 204, 360; Kjerschow p. 376; Storth. forh. 1865—6, Odelsth. Prop. nr. 7 1866 p. 49, jfr. 39.

4) Ved mangel paa bevidsthed om selve borttagelsen, f ex. hvor gjenstanden følger med andre, hvori den har været skjult, eller overleveres ved en feiltagelse. Den senere tilegnelse kan ikke forandre forholdets karakter. Selve besiddelsestagelsen er her ikke forsætlig[39]).

b. Foruden forsæt kræves til tyveri endvidere den hensigt «ved gjenstandens tilegnelse at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding»[40]). Heri ligger:

α. Hensigten maa være rettet paa tilegnelse. Den ældre redaktion af str.l. 19—1 udtrykte dette saaledes, at hensigten maatte være rettet paa at berøve en anden eiendomsretten[41]). Denne udtryksmaade var uheldig, da den angav som formaal noget retslig umuligt, idet eiendoms retten selvfølgelig ikke i mindste maade berøres af tyveriet. Meningen med begge redaktioner er imidlertid i den her omhandlede henseende den samme: Det kommer an paa, om gjerningsmanden definitivt — ikke blot midlertidig — vil berøve eieren eiendomsraadigheden over tingen og selv forføie over den som en eier. Er gjerningsmandens hensigt kun at gjøre en forbigaaende brug af tingen og derefter at lade den komme tilbage til eieren, foreligger ikke tyveri, og det, selv om brugen forringer tingen (f. ex. brug af nye klæder) eller medfører en delvis konsumtion (f. ex. benyttelse af sparebankbog til at hæve beløbet[42]) eller brug af en

---

39) Dette er overseet i den før citerede dom i Retst. 1869 p. 286.

40) Denne formulering stemmer temmelig nøiagtig med den badenske lov af 6 marts 1845 og den af Merkel Handb. III p. 636 note 3 foreslaaede.

41) Saaledes bestemte ogsaa Ørsted (p. 1 og 53) hensigten ved, hvad han benævnte proprietetstyveri i modsætning til brugs- og besiddelsestyveri.

42) Jfr. om dette tilfælde Merkel Handb. III p. 651 (note 6); Schneider i Zeitschr f. d ges. Strafrecht XIV p. 36 flg.; R. Franck sammesteds p. 389—90; v. Liszt § 125 note 1 og 8 og det der citerede; Goos p. 324, note 18. Tilfældet fremkalder i flere henseender eiendommelige tvivl. Til belysning bemærkes: Naar en uberettiget har hævet penge paa en fremmed sparebankbog, kan tilfældet enten være: 1) at han har sat sig ulovlig i besiddelse af bogen, 2) at denne er ham betroet til opbevaring, 3) at han har faaet den udleveret af eieren med bemyndigelse til at hæve et mindre beløb, men at han svigagtig benytter leiligheden til at hæve et større. At der i de tvende sidste tilfælde ikke er plads for tyvsstraf, er klart. I det første vil gjerningsmanden efter det under 1—3

fyldt lampe, et lys), naar den kun ikke helt forbruges. Fastholdes maa det imidlertid, at hensigten kjendelig maa have været at lade eieren atter faa den igjen. Kaster man f. ex.

omhandlede kunne straffes for tyveri af bankbogen, naar han helt tilegner sig den. Derimod kan aabenbart intet tyveri af denne kunne siges at have fundet sted, naar den kun midlertidig er unddraget eierens besiddelse. Og heller ikke med hensyn til det oppebaarne beløb foreligger betingelserne for tyveri, idet der ingen egenmægtig besiddelsestagelse er skeet. Heller ikke foreligger i almindelighed betingelserne for underslag, idet dette forudsætter, at forbrydelsens gjenstand «helt eller delvis tilhører en anden», hvilket i det mindste ikke i ethvert tilfælde vil kunne siges om de penge, som banken udbetaler til den, der foreviser sparebankbogen (jfr. dog Schneider l. c. p. 71 flg. der antager, at sparebankbogens rette eier erhverver eiendomsretten til disse; men dette eiendomserhverv synes det vanskeligt at begrunde, idet hverken sparebankens vedkommende i almindelighed kan antages at have tilsigtet netop overdragelse til bogens eier eller denne har nogen vilje til et saadant eiendomserhverv, om hvilket han regelmæssig vil være ganske uvidende). S. U. § 255 kræver ogsaa til underslag regelmæssig at tingen tilhører en anden, men gjør en undtagelse for «betroet» gods. Det her behandlede tilfælde vilde rammes af tilfældet, hvis undtagelsen ogsaa udstraktes til at gjælde løsøre, som for fremmed regning er betroet vedkommende, saa at sidste del af paragrafen kom til at lyde: «— — eller retsstridig afhænder eller forbruger nogen ham betroet eller for fremmed regning overleveret løsøregjenstand». I denne form vilde bestemmelsen ogsaa ramme de foran under 2 og 3 nævnte tilfælde. Men forøvrigt maa det bemærkes, at underslagsforbrydelsen ikke vilde kunne ansees som fuldbyrdet allerede ved beløbets modtagelse, men først ved dets senere forbrug. — Efter den vide affatning, som bedrageribestemmelsen havde i str.l. 1842 (21—1), vilde man utvivlsomt have anseet sig berettiget til at henføre de heromhandlede tilfælde under det ubestemte og omfattende udtryk «bedragelig adfærd» saaledes som dette i praxis forstodes. Men efter den begrænsning, som bedraggeribegrebet har faaet ved l. 1890, rammes tilfældet ikke af str.l. 21—1. Ti vistnok kan det siges, at den, der præsenterer en fremmed bankbog, derved *implicite* udgiver sig for rette vedkommende og forsaavidt fremkalder en vildfarelse; men da det vil være selve den ydre indehavelse af legitimationsdokumentet, som foranlediger beløbets udbetaling og derigjennem «formuestabet» ganske uafhængig af, om den, der foretager udbetaling, gjør sig nogen forestilling om bogens indehaver virkelig ogsaa er rette vedkommende, vil formuestabet ikke kunne siges at være forvoldt ved vildfarelsen. Imidlertid er det ubestrideligt, at det er med bedrageriforbrydelsen samtlige de foran nævnte tilfælde, der synes at burde underkastes en ensartet kriminalistisk bedømmelse, forsaavidt selve den uretmæssige hæven af pengebeløbet angaar, har størst slægtskab; og *de lege ferenda* turde derfor det rette være at gjøre dem til gjenstand for en særegen straffebestemmelse, der

tingen bort efter at have benyttet den, bliver gjerningen til tyveri, selv om man kun har taget tingen for en forbigaaende brugs skyld[43]). Og det samme gjælder, hvor sandsynligheden af at kunne skaffe eieren tingen tilbage efter brugen maa fremstille sig som meget fjern. Naar saaledes vor praxis har antaget, at ogsaa bemægtigelse af fremmed ting i den hensigt at pantsætte og atter indløse den, kan blive at bedømme som en blot brug af tingen[44]), er det klart, at dette ikke kan gjælde, hvor gjerningsmanden ingensomhelst rimelig udsigt havde til atter at kunne indløse tingen. Der ligger da i pantsætningen en forføining over tingen, som kun ved et uformodet held kan undgaa at blive definitiv, medens der ellers i den ligger en brug, der kun ved uforudseede uheld kan blive en definitiv forføining. Tilegnelseshensigt foreligger heller ikke, naar bemægtigelsen er skeet for at komme i straf, saafremt gjerningsmandens hensigt er at lade eieren faa sin ting igjen[45]), derimod vel, hvis han virkelig vil beholde det stjaalne (jfr. nedenfor). Om fordringen til, at hensigten skal omfatte tilegnelse, ogsaa udelukker fra tyvsbegrebet bemægtigelse, hvis øiemed kun er ødelæggelse eller anvendelse af tingen i eierens egen interesse, er det i forhold til vor nuværende straffelov overflødigt at undersøge, da disse ialfald udelukkes ved det under β omhandlede moment.

β) Hensigten maa videre være rettet paa ved tilegnelsen at skaffe sig eller andre en uberettiget vinding.

---

indtoges i bedragerikapitlet og i tilslutning til S. U. § 270 gaves saadan form: »Den, der i hensigt derved at forskaffe nogen en uberettiget vinding ved forevisning af et til bevis for et retsforhold udstedt dokument retsstridig foranlediger, at ydelser, der tilkommer en anden, erlægges til ham, straffes som for bedrageri«. En saadan bestemmelse vil ramme ikke blot det at hæve penge paa fremmede sparebankbøger, men overhovedet enhver benyttelse af fremmede legitimationspapirer til uretmæssig at tilvende sig gjenstande eller personlige præstationer, hvorpaa en anden har krav. — Under alle omstændigheder vil det her udviklede vise, at straffeloven allerede for at afskære tvivl ikke bør undlade udtrykkelig at omhandle disse tilfælde, hvis bedømmelse har været gjenstand for saa vidt afvigende meninger.

[43]) Jfr. Retst. 1875 p. 583.

[44]) Retst. 1873 p. 833, 1881 p. 690—8; Kjerschow p. 369—70.

[45]) Retst. 1869 p. 283—6 og det der citerede; Kjerschow p. 377—8.

Denne bestemmelse fandtes ikke i den ældre redaktion af str.l. 19—1, og hvorvidt den alligevel kunde antages at gjælde, var uklart[46]).

Det gjælder at fastholde den rette begrænsning af det her omhandlede moment i tyvsforbrydelsen.

Hvad der kræves, er ikke, at handlingen skal være udsprungen af egentlig vindesyge. Dette er tilstrækkelig tilkjendegivet ved, at forskaffelse af vinding for andre er ligestillet med tilegnelse for sig selv. Det er saaledes ligefrem udtalt i loven, at en person, der som den hellige Crispinus stjæler for at give til de fattige, er hjemfalden straf. Det kan heller ikke være tvivlsomt, at det samme gjælder bemægtigelse i videnskabeligt øiemed eller — som foran bemærket — virkelig tilegnelse af tingen (f. ex. konsumtion af den), der er foretaget for at komme i straf.

Hvad der udtrykkes ved den nævnte bestemmelse af tyvshensigten er kun, at vedkommende maa have villet fremkalde en formuesforrykkelse, det er, gjennem eiendomsindgrebet paa den ene side volde den bestjaalne et formuestab, paa den anden side til en andens formue overføre en eiendomsgjenstand, som der er egnet til at udfylde et eller andet behov. Fra tyvsforbrydelsens omraade udelukkes derved:

---

[46]) Jfr. Schweigaard p. 322, der betegner dette. Tidligere var den herskende opfatning, at tyvsforbrydelse forudsatte *animus lucrandi*. Ørsted, der bestrider berettigelsen af at opstille en saadan sætning (p. 52 flg.), kunde med sandhed udtale, at han var mod «alle, saavel vore egne som fremmede juristers autoritet». Nu er forholdet i denne henseende forandret. Vægtige autoriteter har udtalt sig for at kræve en berigelseshensigt: se Goos p. 284 flg. S. K. p. 55; af fremmede forf. især Merkel Handb. III p. 658 flg., Hälschner p. 294 flg., Lammasch Diebstahl p. 1 flg. For den modsatte mening væsentlig Ullmann Der *dolus* beim Diebstahl (1870), v. Liszt § 126, note 6 og det der citerede. Tildels foranlediges vistnok dissensen ved en forvexling af berigelseshensigt og vindesyg hensigt; jfr. Merkel l. c. p. 662 og det følgende i texten. Men forøvrigt kan problemet formuleres saaledes: Er tyveri at opfatte kun som en formel eiendomsforbrydelse eller som en gjennem en krænkelse af eiendomsretten forvoldt formuesforrykkelse? Utvivlsomt vil man komme i strid med almindelig retsfølelse ved at sammenstille som samme forbrydelsesart handlinger, der baade efter sit indre psykologiske motiv og sine ydre virkninger er saa forskjellige som f. ex. et paatvunget kjøb af tingen og en tilegnelse af tingen uden vederlag.

1) Alle bemægtigelser, der vel indeholder en tilegnelse fra gjerningsmandens side og et formelt angreb paa eiendomsretten, men for hvilke der ydes et ækvivalent, som udelukker berigelse paa den ene, tab paa den anden side. Herhen hører følgende tilfælde:

Tilegnelser mod tilstrækkeligt vederlag er ikke tyveri og overhovedet efter vor gjældende ret ikke strafbare, medens dette vel tidligere kun da kunde antages, naar den omstændighed, at vederlag ydedes, begrundede formodning om et samtykke fra eierens side til tilegnelsen. Selv om vederlaget ikke erlægges kontant, men ligger i en fuldt sikker fordring paa tilegneren, gjælder det samme (f. ex. hvor en person medtager gjenstande fra en midlertidig af udsælgeren forladt butik, idet han opgiver sit navn og adresse eller efterlader en skriftlig erkjendelse). Er vederlaget utilstrækkeligt eller gjerningsmandens evne til at betale usikker — og disse omstændigheder er denne fuldt bevidst[47]) —, foreligger tyveri[48]). Derimod kommer det ikke, naar vederlaget er fuldt tilstrækkeligt, i betragtning, at gjerningsmanden personlig har haab om at realisere en fordel ved tilegnelsen, f. ex. ved en særlig for ham forhaandenværende anledning til videre afhændelse, ved en ham af tredjemand lovet belønning o. lign. Ti denne vinding er ikke given i og med selve tilegnelsen.

[47]) Dette maa kræves for at der kan være tale om hensigt.

[48]) Jfr. Merkel Handb. III p. 661, note 10, der med rette fremhæver, at den, der ved sig at være insolvent, ogsaa maa vide, at en fordring paa ham intet er værd; den til tyveri fornødne hensigt foreligger da, selv om han har den hensigt at betale, saafremt han maatte blive solvent. — Jfr. iøvrigt her Retst. 1892 p. 12 flg. (En person havde fra en skomagerbutik borttaget et par sko m. v., men paaberaabte sig, at skomageren havde sikkerhed for andet krav paa ham i en vinterfrakke, hvis værd ogsaa vilde være tilstrækkelig til at dække prisen for de borttagne gjenstande. — Hvis gjerningsmanden i handlingens øieblik havde til hensigt at lade skomageren faa tage sig betalt i vinterfrakken, foreligger ikke tyveri; anderledes derimod, hvis han havde tænkt at holde det skjult for eieren, hvem borttagelsen skyldtes, og kun eventuelt trøstede sig med, at, om handlingen opdagedes, vilde vinterfrakken kunne skaffe dækkelse for erstatningskravet). — Jfr. ogsaa Retst. 1888 p. 804; Kjerschow p. 364 (om tilegnelse af gjenstande, der i en butik er fremlagte for kunder).

2) Tilegnelse af en ting, hvortil man har eller — hvad der her, hvor der spørges om et subjektivt moment, har samme betydning — tror at have en ret (kjøberen tager den solgte, men endnu ikke traderede ting), er lige saa lidt som tilegnelse af debitors ting til sikkerhed for eller fyldestgjørelse af en virkelig eller formentlig fordring tyveri, men bliver at straffe som selvtægt[49]), hvilket ogsaa antoges under den ældre ret[50]).

3) Bemægtigelse af gjenstande i den hensigt at anvende dem i eierens egen interesse (tjenestefolks brug af kostbare stoffe ved tilberedning af herskabets mad, tjenestekuskens tilegnelse af foder til brug for husbondens heste[51]). Selv om gjerningsmanden har en fordel deraf i form af drikkepenge eller lign., gjælder det samme, da heller ikke denne vinding ligger i selve tilegnelsen[52]).

4) Bemægtigelser, hvis eneste hensigt er at volde eieren tab uden at begrunde en formuesforrykkelse til fordel for nogen anden[53]). Den specifike forskjel mellem tyveri og «beskadigelse af gods» (23 kap.) ligger netop paa dette punkt.

---

[49]) At denne art bemægtigelse straffes, medens den under 1) omhandlede ei straffes, er usammenhængende. Bemægtigelse af en ting mod vederlag i en allerede bestaaende fordring har ganske samme karakter som tilegnelse af en ting mod vederlag i en fordring, som først derved begrundes. Efter S. U. vil ogsaa begge arter bemægtigelser rammes af samme straffebud, jfr. § 392 og § 393. Udkastet har ingen særskilt straffebestemmelse for selvtægt, men lader det i § 392 ligeoverfor retsstridig besiddelsestagelse være en grund til nedsættelse eller under særdeles formildende omstændigheder endog til bortfalden af straffen, at den skyldige har handlet «i den hensigt at gjøre en virkelig eller formentlig ret gjældende».

[50]) Jfr. Schweigaard II p. 50 og det der citerede samt Retst. 1888 p, 804.

[51]) Jfr. Ugebl. I p, 288. Ogsaa disse bemægtigelser vil rammes af S. U. §§ 392 og 393.

[52]) Jfr. det af Merkel Handb. III, p. 652 note 11 efter Hälschner anførte exempel: En kusk, der af sin herre havde faaet penge til at kjøbe foder, gav hestene af husbondens eget, og forvendte pengene. Heller ikke her vilde tyvsstraf for bemægtigelse af foderet, men straf efter str.l. 21—9 for underslag af pengene være anvendelig.

[53]) Dette blev under den ældre lov ikke almindelig antaget af praxis, se navnlig Retst. 1878 p. 465, se dog paa den anden side 1890 p. 166.

Det er ogsaa klart, at det vilde være urimeligt, om gjerningsmanden skulde være hjemfalden en forskjellig straf, eftersom han enten ødelagde en ting uden at have den mellem sine hænder, eller han først tager den til sig for at ødelægge den. Hvad der gjælder om ødelæggelse, maa ogsaa gjælde om det tilfælde, at man forstikker tingen for eieren, blot for at berøve ham den uden selv at gjøre sig nogen nytte af den[54]).

Med hensyn til det her omhandlede tilfælde maa det imidlertid vel fastholdes, at en konsumtion, altsaa en nyttiggjørelse af tingen ogsaa medfører dens ødelæggelse. Det bliver derfor nøie at se hen til, om ødelæggelsen har denne natur eller kun sker for ødelæggelsens skyld[55]). Der foreligger tyveri, naar ødelæggelsen sker, efterat gjerningsmanden har gjort den brug af tingen, han vil[56]).

5) Naar loven kræver, at bemægtigelsen skal tilsigte at skaffe gjerningsmanden eller andre en uberettiget vinding, ligger deri, at handlingen maa være foretaget netop for at bevirke en formuesforrykkelse. Den tillægger med andre ord her motivet en særlig betydning for handlingens strafferetslige karak-

[54]) Jfr. Lammasch Diebstahl p. 9—10, der som hidhørende tilfælde nævner: En person borttager for at hindre eller forstyrre en fest det bekrandsede billede af landets fyrste, foran hvilket der skulde holdes en tale. — Efter et muntert natligt lag borttager gjæsterne butikskilter og slæber dem udenfor byen. — Ved en valgforsamling tager nogen manuskriptet til en tale bort fra den mindre talevante valgkandidats lomme for at ødelægge hans valgchance eller more sig over hans forlegenhed. — For at hindre en anmeldelse borttager nogen et til politiet adresseret brev, som han antager indeholder en saadan. — I de tvende sidstnævnte tilfælde vil forøvrigt tyvsstraffen allerede af den grund regelmæssig være udelukket, at der ikke handles om gjenstande, der besidder pengeværdi.

[55]) I det af Schweigaard p. 323 citerede tilfælde (Retst. 1836 p. 520), hvor nogle personer havde opbrændt en pram som St. Hans-baal, forelaa saaledes utvivlsomt ikke en ren ødelæggelse, men et forbrug. Saaledes ogsaa Retst. 1872 p. 518, hvor vedk. med føie dømtes efter str.l. 19—1 for at have bemægtiget sig nogle kopper i hensigt at benytte dem som projektiler i et slagsmaal. Jfr. endvidere Retst. 1890 p. 252 (en person, som havde brudt ind i et sæterhus og der brugt til brænde dør- og vinduesgerikter, anseet efter str.l. 23—17, hvorved imidlertid bemærkes, at der var tvivl, om opbrændingen omfattedes af aktionsordren).

[56]) Jfr. Retst. 1875 p. 583.

teristik. Det er ikke nok, at gjerningsmanden er sig bevidst, at en formuesforrykkelse vil blive følgen af hans handling; men det kommer paa den anden side ikke an paa tyvens fjernere motiv til at ville denne formuesforrykkelse[57]. Tyveri foreligger derfor ikke, hvor berigelsen kun er en akcessorisk og nødvendig følge af en anden handling, der intetsomhelst hensyn har til den; saaledes hvor straffanger, der rømmer fra strafanstalten, har medtaget de klæder, hvori de gaar, eller hvor pleiebørn, der paa grund af mishandling er løbne bort fra sine fosterforældre, bærer klædningsstykker, der tilhører disse[58]. Anderledes vil forholdet derimod stille sig, hvis en saadan person medtager madvarer el. lign., hvis tilegnelse ikke er nogen nødvendig følge af rømningen, men en særskilt handling; saaledes ogsaa hvor en matros, der rømmer, medtager skibsbaaden[59].

§ 4.

De forskjellige arter tyveri. Straf og paatale.

I. Det simple tyveri er det formuesindgreb, der har de i foregaaende paragraf fremhævede begrebsmærker, uden at der foreligger nogen af de i loven særlig fremhævede skjærpende omstændigheder. For dette slags tyveri fastsættes straffen i str.l. 19—1: Fængsel eller strafarbeide indtil 3 aar. Under særdeles formildende omstændigheder kan bøder anvendes[1]). Herved maa bemærkes, at visse omstændigheder har loven tillagt den vægt, at bemægtigelsen helt undtages fra tyveriforbrydelsernes klasse og omhandles i et særskilt kapitel. Disse tilfælde skal nedenfor omhandles for sig (se §§ 9 og 24).

II. Grovt tyveri omhandles i str.l. 19—3 og omfatter en række tyverier, ledsagede af skjærpende omstændigheder, der

[57]) Jfr. ogsaa Goos (p. 290), der skjelner mellem et formaal, der omfatter forbrydelsens objektive elementer eller det i forbrydelsen liggende retsbrud, og et formaal, der er dette uvedkommende.

[58]) Getz; jfr. Retst. 1869 p. 147, Ugebl. IX p 101, II p. 407.

[59]) Retst. 1875 p. 583.

[1]) Bødestraf for tyveri er med føie opgivet af S. U.; se derom Mot. p. 230.

indbyrdes frembyder lidet slægtskab, idet dels midlet, hvormed, eller maaden, hvorpaa tyveriet er forøvet, dels tyveriets gjenstand, dels de omgivelser, hvorunder denne befandt sig, dels flere af disse momenter i forening er tagne i betragtning.

En del af disse omstændigheder — navnlig indbrud, posttyveri og kirketyveri — er ogsaa i andre straffelove fremhævede. Andre er særegne for vor lov, medens denne paa den anden side undlader at fremhæve visse arter tyveri, der andetsteds ansees som grove (bevæbnet tyveri, tyvekomplot), og som tildels i vor ældre ret belagdes med skjærpet straf[2]). Iøvrigt har straffeloven neppe i det hele været heldig ved bestemmelsen af det grove tyveri, idet den giver anledning til mange tildels meget subtile og ofte rent vilkaarlige distinktioner. De herved opstaaende ulemper modvirkes dog ved, at straffene for de mindst graverende former af grovt tyveri og for simpelt tyveri efter straffelovsrevisionen af 1874 ikke er væsentlig forskjellige, idet for begge alternativet fængsel nu er fælles. Forskjellen bestaar i, at der for det simple tyveri ogsaa kan anvendes bøder, medens paa den anden side straffen for det grove tyveri kan stige lige til strafarbeide i 9 aar.

Straffelovsudkastet af 1896 har af de i den gjældende straffelov opstillede skjærpelsesgrunde for tyveri alene bibeholdt indbrud i en væsentlig ændret og tildels udvidet skikkelse (§ 258 jfr. § 147), hvorved iøvrigt bemærkes, at voldstyveri (str.l. 19—3, litr. i) af udkastet henføres til ran (røveri); se § 267. Paa den anden side har det optaget en række nye skjærpelsesgrunde, idet tyveriet bliver grovt, naar det forøves: 1) af flere, der har indgaaet forbund om at forøve tyverier, hælerier, udpresninger, ran eller lignende forbrydelser, 2) af nogen, der har medtaget vaaben for i tilfælde at anvende samme til angreb eller forsvar eller til trusel eller 3) af nogen, som til dets fremme har ifført sig forklædning eller foregivet eller misbrugt nogen offentlig egenskab eller ordre eller benyttet noget falsk eller en anden vedkommende

---

[2]) Jfr. saaledes om bevæbnet tyveri Ørsted p. 177—8.

dokument (§ 259) samt endvidere 4) naar den skyldige har voldt fare for nogens liv eller helbred eller for udstrakt ødelæggelse af fremmed eiendom eller tilføiet velfærdstab eller 6) naar der ved misbrug af tillidsforhold er stjaalet gjenstande af mere end 1000 kroners værdi (§ 260)[3]).

De enkelte tilfælde af grovt tyveri efter straffeloven af 1842 er:

A. Indbrudstyveri (str.l. 19—3 litr. a jfr. § 2). En særskilt bestemmelse herom fik vor lovgivning først ved forordn. 4 marts 1690, der satte dødsstraf[4]) for den, «som om natten indbryder i nogen mands hus (i henseende til, at hans forsæt kunde være ligesaa snart at myrde som at stjæle, om ham skede hinder eller modstand»)[5]). Efter straffeloven af 1842 er begrebet indbrudstyveri i forhold til denne bestemmelse navnlig forsaavidt betydelig udvidet, som det ikke blot omfatter egentligt indbrud (19—2, litr. c), men ogsaa indstigninger[6]) og indsnigelser (19—2, litr. b), paa hvilke betegnelsen indbrudstyveri egentlig passer mindre vel, men dog af loven selv anvendes (19—3 litr. a).

Indbrudstyveri er efter straffeloven betinget dels a) af maaden, hvorpaa gjerningsmanden har banet sig adgang til det sted, hvor gjenstanden befinder sig, eller et sted, der atter aabner adgang hertil[7]), dels b) af dette steds beskaffenhed, dels c) af den sammenhæng, der bestaar mellem indbrudet og bemægtigelsen.

Ad a) Gjerningsmanden maa være kommen ind paa vedkommende sted paa en af følgende fire maader (at han har forladt stedet paa en af disse maader, er derimod irrelevant):

---

[3]) Jfr. Mot. p. 231: «ledende for udkastets behandling af dette emne har det navnlig været at ramme forbrydelser, der har et professionelt præg eller dog viser et fast overlæg, en bestemt plan eller et særlig farligt, forbrydersk sindelag».

[4]) Denne straf nedsattes ved forordn. 20 febr. 1789 § 4.

[5]) Jfr. om de forskjellige forstaaelser, for hvilke dette udtryk var gjenstand, Ørsted § 51.

[6]) Jfr. om disse efter den ældre ret Ørsted p. 168 flg.

[7]) Jfr. det hos Kjerschow p. 392 citerede tilfælde (Retst. 1862 p. 688): Falsk nøgle brugt til et andet aflukke end gjerningsstedet for at faa den rette nøgle til dette.

1) Ved at øve vold paa plankeværk, væg, gulv, tag, lem, vindu, port, dør, laas eller andet stængsel (det egentlige indbrud), hvormed ogsaa vold paa de tilstødende dele af jordoverfladen (opgravning, opbrydning af brolægning) maa ligestilles [8].

Det kan ikke (som efter S. U. § 147) kræves, at indbrudet er forbundet med beskadigelse af stængslet. Voldsøvelse foreligger ogsaa, hvor en adskillelse af stængslets naturlig sammenhængende dele har fundet sted (f. ex. døren løftet af sine hængsler, en spiger, hvormed et vindu eller dør udenfra er tilspigret, ombøiet), eller at stængslet er aabnet ved et voldsomt slag eller tryk uden benyttelse af regelmæssige aabningsmidler (det er vold, naar en dør trykkes ind, men ikke, om man maa anvende tryk for at aabne den med dens rette nøgle eller dørgreb) [9].

At tyven skal være kommen ind gjennem selve den aabning, paa hvis stængsel vold er øvet, kan ikke kræves. Tilfældet bliver at bedømme som indbrud ogsaa, naar f. ex. en person har slaaet itu en rude for gjennem den derved frembragte aabning at kunne oplukke en dør [10].

---

[8]) Schweigaard p. 330. — S. U. § 147 har opgivet enhver opregning af de gjenstande, mod hvilke indbrudet kan forøves, og indskrænker sig til den almindelige betegnelse; «nogen til beskyttelse mod indtrængen egnet gjenstand.»

[9]) Jfr. Retst. 1857 p. 405, 1839 p. 641, 1862 p. 431 og de hos Kjerschow p. 383—6 anførte retsafgjørelser; Schweigaard p. 330; Goos p. 386 («Vold foreligger, naar den hindring, lukket frembyder for indgangen, overvindes paa uregelmæssig maade ved mekanisk forstyrrende (?) midler»), og om den ældre ret Ørsted p. 167—8; Bornemann p. 146. — I den tyske Teori er det omtvistet, om indbrud forudsætter beskadigelse; jfr. v. Liszt § 127 not 1 og det der citerede. Straffelovudkastets bekræftende besvarelse af dette spørgsmaal vil frembyde en klarere rettesnor for retsbrugen, men rammer neppe alle tilfælde, der efter en naturlig betragtning bør henføres under indbrud.

[10]) Det er derfor ikke rigtigt, naar Schweigaard p. 331 bemærker, at omtalen af vindu i § 2 litr. a er ørkesløs ved siden af samme §'s litr. b. Jfr. den hos Kjerschow p. 383 meddelte lagmandsretsdom, der ansaa tyveriet som grovt i et tilfælde, hvor tiltalte havde banet sig adgang til et landsted ved at slaa ud en rude i døren, stikke haanden ind gjennem den derved fremkomne aabning, dreie den paa dørens indside staaende

2) Benyttelse af falsk nøgle eller dirik (før straffeloven 1842 ikke særlig udhævet af vor lovgivning[11].) Herved maa forstaaes aabningen af en laas med ethvert andet redskab end den dertil bestemte nøgle. Under dirik gaar saaledes kroge, spigere og andre jernstykker[12]. Som falsk bliver enhver nøgle at anse, der ikke er forfærdiget til laasen, og det, uanseet om den leilighedsvis af rette vedkommende selv benyttes[13]. En tabt nøgle, der af rette vedkommende er erstattet med en ny, kan ikke ansees som falsk, med mindre tillige laasen er forandret[14].

3) Ved at stige over hus, plankeværk, port eller tag eller igjennem glugge, skorsten eller anden ei til indgang bestemt aabning (indstigning)[15]. At herunder er indbefattet vindu, er ikke tvivlsomt[16]. Af ordet plankeværk omfattes ikke et almindeligt gjærde[17].

4) Ved at gjerningsmanden for at stjæle om nattetid har

nøgle om og derved aabne døren. — I det i Retst. 1839 p. 466 meddelte tilfælde var vinduet ituslaaet af en anden.

[11]) Ørsted (p. 168) vilde analogisk udvide forordn. af 1690 ogsaa til dette tilfælde.

[12]) Det af Schweigaard p. 330 nævnte tilfælde, at tyven skaffer sig adgang ved at skyde den indre skaade tilside ved hjælp af et mellem døren og rammen indbragt jernstykke, bør saaledes regnes som grovt tyveri, da det ingen forskjel kan gjøre, om jernstykket stikkes gjennem nøglehullet eller mellem døren og rammen. Jfr. ogsaa Retst. 1853 p. 471 og 1870 p. 735 (L.-nr. 132), hvor i et saadant tilfælde 19—3 litr. a er anvendt. Jfr. iøvrigt her ogsaa Retst. 1896 p. 234; Kjerschow p. 390—2.

[13]) Jfr. dog Retst. 1872 p. 694: en urigtig nøgle, der af eieren selv i tyvens paasyn var benyttet, anseet som ikke falsk nøgle.

[14]) Jfr. Retst. 1848 p. 192, jfr. 1871 p. 419 (spørgsmaalet er forøvrigt ikke utvivlsomt jfr. v. Liszt p. 401). S. U. § 147 ligestiller udtrykkelig med en falsk nøgle «en ret nøgle, som ulovlig er fravendt besidderen.»

[15]) Efter S. U. § 258, 1 kommer det ikke an paa, om indstigningen er foregaaet gjennem en til indgang ei bestemt aabning, men til gjengjæld kræves, at den skyldige er kommet ind ved «hjælp af stige, reb eller andet særligt redskab», hvorved fra begrebet grovt tyveri udelukkes tilfælde, i hvilke gjerningsmanden er kommen ind f. ex. ved at skræve gjennem en vinduesaabning, jfr. Mot. p. 233: «— — der maa fordres, at der er overvundet en hindring, der ialfald frembød saa stor vanskelighed, at den i sig selv var egnet til at yde nogen beskyttelse.»

[16]) Schweigaards tvivl (p. 331) er, som ovenfor note 10 fremhævet, ugrundet. Jfr. iøvrigt Kjerschow p. 386—9.

[17]) Se iøvrigt Kjerschow p. 386.

indsneget sig og ladet sig indelukke i beboet hus eller skibsrum (indsnigelse). Det bestemmende for indsnigelsens natur er, om tyveriet tilsigtes begaaet om natten, ikke tiden for selve indsnigelsen[18]).

Nattetid bestemmes ikke efter mørkets indtræden, men efter den paa vedkommende sted herskende skik og brug i henseende til tiden for nattehvile. Undtagelser for den enkelte husstand kommer da ikke i betragtning[19]).

Det er ikke i str.l. 19—2 udtrykkelig sagt, at bestemmelsen alene finder anvendelse paa den, der er uberettiget til at bane sig adgang til vedkommende sted, og at tyveriet saaledes bliver simpelt, naar den, der har brudt ind, benyttet falsk nøgle o. s. v., bor eller paa anden maade er berettiget til at opholde sig paa det sted, hvortil han paa denne maade har banet sig adgang[20]). Dette bør dog antages[21]).

Ad b. Stedet, hvortil den skyldige har banet sig adgang paa den under a) omhandlede maade, maa i det under a—4 omhandlede tilfælde (indsnigelse) være et beboet hus eller skiberum (ordet beboet antages at skulle henføres baade til hus og skiberum[22]).) I de andre tilfælde kan stedet være: 1) Gaardsrum, hvorunder ogsaa maa indbefattes mindre haver, der støder umiddelbart op til gaardsrum[23]), derimod ikke oplags-

[18]) Efter S. U. § 258, 2 skal det — korrektere — ikke komme an paa, om netop hensigten har været at stjæle ved nattetid, naar tyveriet faktisk begaaes til saadan tid, og stedet er et saadant, som ved denne tid pleier at holdes stængt. Et tilfælde som det i Lassons Bidrag til straffe-retten nr. 408 nævnte, hvor et natligt tyveri forøvedes af en person, der var brudt ind paa gjerningsstedet for at besøge pigerne, vilde saaledes efter straffelovsudkastet maatte bedømmes som grovt, medens det efter den gjældende straffelov er simpelt. Det samme gjælder, hvor en, der har sneget sig ind for at stjæle strax, men bliver forhindret, først finder leilighed dertil om natten.

[19]) Schweigaard p. 333. Stpl. § 226 kan ikke her benyttes til veiledning.

[20]) Se derimod S. U. § 147 (jfr. mot. p. 157), hvor dette udtrykkelig siges.

[21]) Saaledes er tilfældet ogsaa bedømt af høiesteret i den i Retst. 1897 p. 841 meddelte dom.

[22]) Schweigaard p. 332.

[23]) Jfr. Retst. 1871 p. 29 (19—3 litr. c anvendt i et tilfælde, hvor gjerningsmanden var steget over et plankeværk, der omgav baade et gaardsrum og

tomter[24]), større haver eller overhovedet fritliggende pladse, selv om de er indgjærdede. 2) Hus, hvorunder gaar ogsaa ubeboede og ubeboelige bygninger som skureboder (forsaavidt de ikke er ganske løst sammenføiede og let flytbare[25])), lader, magasiner, huse under opførelse, vel ogsaa jernbanevogne[26]). 3) Værelse, hvorved praxis i strid med den naturlige opfatning anser det at være uden betydning, om det er indrettet til beboelse eller ikke f. ex. loftsrum[27]), medens det dog maa fordres, at rummet har en saadan størrelse, at det ikke blot bliver at betragte som et skab, og en saadan selvstændig afgrændsning, at den ikke blot udgjør en del af et større rum[28]). 4) Skiberum[29]).

Derimod gjør indbrud i skabe, kister, kommoder og andre lignende beholdere ikke tyveriet til grovt[30]).

For at tyveriet skal ansees som grovt maa gjerningsmanden være «kommen ind» paa de her nævnte steder. Forøves tyveriet

---

haven, først ned i denne og derfra gjennem en ulaaset port i et stakit ind i gaardsrummet og derfra ind i huset, hvortil adgangen fra gaardsrummet var fri). Jfr. Schweigaard p. 328, hvis sondring synes vel fin.

[24]) Jfr. Lassons Haandb. II p. 307, Retst. 1865, p. 226, 1870 p. 767; Kjerschow p. 379—80.

[25]) Se Retst. 1882 p. 170; Kjerschow p. 380—1.

[26]) Udtrykkelig nævnt i S. U. § 147.

[27]) Jfr. Retst. 1869 p. 390, Ugebl. IX p. 280, hvor grovt tyveri antoges, uagtet loftsrummets vægge ikke naaede helt op til loftets tag.

[28]) Jfr. motiverne til Straffeloven 1842 p. 227; Retst. 1873 p. 639 og det der citerede. Se om begrebet værelse ogsaa Kjerschow p. 381—3.

[29]) Jfr. Retst. 1882 p. 380.

[30]) I denne henseende indtager vor straffelov et temmelig singulært standpunkt, idet det almindelige er, at lovgivningerne betragter tyveriet som grovt overalt, hvor det er forøvet ved indbrud uden hensyn til beskaffenheden af det rum, hvortil man paa denne maade har banet sig adgang. Saaledes ogsaa S. U. § 258, 3, der behandler tyveriet som grovt, naar der stjæles «i eller fra hus, skib, jernbanevogn, lukket gaardsrum eller lignende opbevarings- eller tilholdssted fra derværende skab, kiste, skuffe eller lignende gjemme, der enten paa stedet eller efter at være bragt andetsteds kan opbrydes ved vold eller aabnes ved hjælp af dirik eller falsk nøgle.» Som det sees er det dog ikke enhver opbryden af skab etc., der ligestilles med indbrud; betingelsen er, at disse gjenstande befinder sig i hus, skib etc.

paa den maade, at gjerningsmanden f. ex. blot stikker en haand ind, er kun 19—1 anvendelig[31]).

Ad c. For at et tyveri, ledsaget af indbrud, skal være at bedømme som grovt, maa der for det første bestaa aarsagssammenhæng mellem begge handlinger (jfr. § 3 litr. a «forøves tyveri ved hjælp af indbrud efter § 2»). Det er derfor ikke tyveri, naar f. ex. en person, der er steget ind gjennem værelset for at stjæle, gaar ud igjen uden at have fundet noget, og derpaa efter at være gjort opmærksom paa, hvor han skal søge gjenstandene, gaar ind gjennem døren, som befindes at være ulaaset. Derimod vilde i dette tilfælde tyveriet være grovt, hvis han efter at være kommen ind gjennem vinduet strax havde bemægtiget sig noget, idet det ikke vilde komme i betragtning, at han ogsaa kunde have gaaet ind gjennem døren[32]). Det kræves nemlig ikke, at indbrudet skal have været det eneste anvendelige middel, naar det kun *in casu* har været benyttet som middel[33]).

Dernæst kræves det, at indbrudet eller indsnigelsen er foretaget i den hensigt at stjæle (jfr. § 2 «for at stjæle»). Det er saaledes ikke tyveri, om en person, der har sneget sig ind i et hus for at søge nattely, eller som har brudt op en dør for at søge efter en anden person eller for at begaa legemsfornærmelse, benytter leiligheden til at stjæle. Derimod er det lige-

---

[31]) Ogsaa dette er vistnok et singulært standpunkt, som ogsaa er opgivet af S. U. § 258, jfr. § 147. Jfr. forøvrigt til belysning Retst. 1868 p. 421 (Ugebl. VIII p. 286): En person, der havde banet sig adgang til en urmagerbutik ved at sønderbryde en rude i et til gaden vendende vindu, og som derefter med knæerne staaende paa den nederste vinduessprosse og med den ene haand støttende sig paa en i værelset lige ved vinduet staaende disk, stjal nogle paa denne liggende gjenstande, anseet for grovt tyveri; Kjerschow p. 378—9.

[32]) Jfr. Retst. 1868 p. 192 (L. nr. 101), Ugebl. VIII p. 217, 218; Retst. 1869 p. 261 (L.nr. 169); Kjerschow p. 395—6.

[33]) Det samme maa gjælde indsnigelse, saaledes at straf for fuldbyrdet grovt tyveri kan anvendes, selv om huset ikke er eller pleier at være lukket om natten; af anden mening dog Getz; og denne har — som af note 18 vil fremgaa — faaet udtryk i S. U. § 147, 2det led.

gyldigt, om hensigten netop var at stjæle den gjenstand, tyven har taget, eller en anden.

Ved str.l. 19—2 og 8[34]) er visse handlinger, der i sig selv enten kun er forberedende handlinger og saaledes uden udtrykkelig lovbestemmelse vilde være straffrie (forfærdigelse eller anskaffelse af dirik eller falsk nøgle) eller som ialfald alene kunde bedømmes som forsøg (indbrud, indstigning, indsnigelse, benyttelse af falsk nøgle eller dirik), gjort til særegne forbrydelser[35]). Forsøg paa indbrud o. lign. er da at bedømme efter str.l. 19—2, jfr. 3—1, ikke efter 19—3 litr. a jfr. 3—1.

[B.] Tyveri paa marken (altsaa ikke i stald eller fjøs, men vel indhegninger eller aabne «sommerfjøs» i udmark[36])) af hest, hoppe eller føl, oxe, ko eller kalv, ren eller simle (hvorunder ogsaa gaar renkalve), faar (hvorunder ogsaa indgaar lam), gjed eller svin, en bestemmelse der er hentet fra forordn. 4 marts 1690. Til andre dyr end de opregnede kan bestemmelsen ikke udvides.

[C.] Tyveri af noget, som er betroet til den offentlige post, enten under forsendelsen eller, medens det ellers er under postvæsenets behandling eller varetægt (posttyveri jfr. forordn. 28 septbr. 1813, hvorfra bestemmelsen er hentet)[37]). Forsendelser med andre offentlige befordringsanstalter end posten (f. ex. jernbaner) er ikke underkastet særskilt regel. I postvæsenets varetægt er alt kommet, som er nedlagt i dets kasse eller modtaget af nogen paa dets vegne.[38])

[34]) Jfr. med denne sidste S. U. § 356.

[35]) I tysk Ret, hvor man ikke har en lignende bestemmelse, er det tildels omtvistet, om de i Str.l 19—2 opregnede handlinger er forsøgshandlinger eller kun forberedende; Merkel Handb. III p. 684. Dette spørgsmaal har hos os ingen praktisk betydning. Det rette er forøvrigt vistnok, at indbrud og indstigning maa betragtes som forsøgshandlinger, forsaavidt det er gjerningsmandens agt umiddelbart at skride til tyveriets udførelse: Gjerningsmanden er da «begyndt paa at iværksætte» et grovt tyveri. Indsnigelse vil derimod regelmæssig kun være en forberedende handling.

[36]) Jfr. Schweigaard p. 336; Kjerschow p. 396—7.

[37]) I Straffeloven af 1842 var hertil ogsaa henført det tilfælde, at den, der selv befordrer posten, stjæler fra den; men denne tankeløshed blev berigtiget ved novellen af 1889. Paa dette forhold bliver nu Str.l 24—20 at anvende.

[38]) Jfr. Retst. 1862 p. 789.

[D.] Tyveri af fartøi, som enten er strandet eller uden folk kommet til land, eller gods, som er beroende i saadant fartøi, hvorved altsaa forudsætningen er, at fartøiet er bjerget af eller under tilsyn af andre; ellers er det besiddelsesløst.

[E.] Benyttelse af den ved farsot, ildebrand, skibbrud, oprør, fiendtligt anfald eller anden saadan ulykke givne leilighed til at bestjæle den, som derved er sat ud af stand til at sørge for det gods, han har i sit værge[39]). Det er ikke nok, at eierens fraværelse er foranlediget ved branden; men det kræves paa den anden side ikke, at den bestjaalne netop skal være den, der umiddelbart rammes af branden. Hvad det kommer an paa, er, at de forholde, hvorunder tingen befinder sig, og som begunstiger tyveriet, skyldes en af de nævnte begivenheder. Kun da kan tyven siges at «benytte leiligheden»[40]).

]F.] stjæler i kirke af, hvad denne (eller en anden kirke[41])) tilhører og til brug ved gudstjenesten eller anden religionshandling er bestemt, eller af blok, bækken elfer tavle, ved hvilke sidste er underforstaaet: forsaavidt disse er anbragt i en kirke[42]). Efterglemte ting, tilhørende private (f. ex. salmebøger), gaar ikke ind under bestemmelsen.

[G.] Tyveri i kirke eller gravsted af noget fra dødt legeme eller af legemet selv eller kisten, hvori det sammesteds er nedlagt; jfr. hermed, forsaavidt der tales om tyveri af lig, foran § 3, I—4—a.

[H.] Tyveri fra fartøi af landtaug, ankertaug eller anker, hvormed det er fortøiet, — en bestemmelse, hvorved den af Schweigaard (p. 340) paapegede urimelighed fremkommer, at tyveri af fartøiet selv (undtagen under de i litr. d omhandlede om-

---

[39]) Med hensyn til den sidste begrænsning henvises til Schweigaard p. 338, Retst. 1849 p. 21, 1862 p. 246, 1876 p. 648. Slg. med 19—3, litr. e. forordn. 21 marts 1705 § 10, der først satte skjærpet straf for tyveri fra skibbrudne folk; jfr. Ørsted §§ 51 og 52.

[40]) Se Retst. 1870 p. 611, Ugebl. X p. 430, 1867 p. 83 og 300, 1869 p. 283; Kjerschow p. 398—9.

[41]) Jfr. dog Schweigaard p. 339.

[42]) Schweigaard p. 338.

stændigheder) er simpelt, medens tyveri af fortøiningsredskabet er grovt.

Paa mindre baade vil Schweigaard (l. c.) ikke have bestemmelsen anvendt, men hverken udtrykket «fartøi» eller «fortøie» kan efter almindelig sprogbrug siges at være uanvendeligt paa disse, hvorhos en saadan sondring lader savne enhver fast grænselinie.

[I.] Str.l. 19—3, litr. i omhandlede magttyveri[43]) og henfører dertil tre tilfælde: 1) Anvendelse af magt, naar der gjøres tyven hinder eller modstand af godsets besidder, ved hvilken redaktion — der skyldes straffelovsrevisionen af 1874 — fra magttyveriet udelukkes tilfælde, hvor magtanvendelsen kun bestaar i, «at gjenstanden ved overraskelse rives besidderen ud af hænderne»[44]). 2) Anvendelse af personlig vold mod besidderen, uden at gjerningen kan ansees som røveri (jfr. nedenfor § 16). Det er kun vold mod person, der kommer i betragtning, ikke f. ex. afrivning af et urkjæde og lignende vold mod ting. Og det er endvidere kun vold mod gjenstandens besidder, ikke mod tredjemand, der gjør tyveriet grovt. 3) Umiddelbart efter besiddelsestagelsen for at hindre kosternes tilbagetagelse anvender vold. Ogsaa her kan voldsanvendelsen blive at bedømme som røveri, naar den har den styrke, der udfordres efter str.l. 20—1; (ordene «tvinges til at taale eller undlade noget» omfatter ogsaa dette tilfælde).

III. Gjentaget tyveri efter str.l. 19—7. Denne benævnelse er forsaavidt mindre træffende, som efter den citerede paragraf den samme forhøiede straf begrundes, ogsaa naar gjerningsmanden tidligere har gjort sig skyldig i visse andre forbrydelser end tyveri: Gjentagelsesstraffen indtræder nemlig i følgende tilfælde:

a) Naar gjerningsmanden tidligere har gjort sig skyldig i grovt eller simpelt tyveri, forsaavidt straffen herfor bliver

[43]) Om Straffelovudkastets standpunkt til denne forbrydelse se foran p. 31 og nedenfor § 16.

[44]) Jfr. Storthingsforh. 1842 april p. 587; Schweigaard p. 340—1.

at søge i det 19de kapitel. Derimod begrunder de formuesindgreb, der iøvrigt besidder tyvsforbrydelsens begrebsmæssige karakter, men som af loven er behandlet i andre kapitler, ikke gjentagelsesstraf. Dette faar navnlig anvendelse paa de i str.l 22—14 omhandlede forbrydelser (naskeri.)[45])

b) Naar gjerningsmanden tidligere har gjort sig skyldig i saadant forsøg paa eller forberedelse til grovt tyveri, som omhandles i str.l. 19—2, medens derimod ellers straf for forsøgt forbrydelse ikke begrunder gjentagelsesstraf[46]). Det sidste gjælder ogsaa efter ordlyden af str.l. 19—7 den i str.l. 19—8 omhandlede forberedende handling[47]).

c) Naar han tidligere har gjort sig skyldig i røveri eller i

d) den i str.l. 20—8 omhandlede forberedende handling[47]), eller

e) i hæleri efter str.l. 19—6 (ikke hæleri efter str.l. 21—9, 2 led)[48]), medens ellers delagtighed i tyveri kun begrunder gjentagelsesstraf, naar den delagtige er dømt som gjerningsmand (str.l. 6—22)[49])[50]).

Naar iøvrigt loven som betingelse for den forhøiede straf i gjentagelsestilfælde kræver, at vedkommende tidligere skal være dømt for nogen saadan forbrydelse som ovenfor omhandlet, maa dette naturligvis forstaaes overensstemmende med de almindelige regler i str.l. 6—21[51]). Efter den udtrykkelige be-

---

[45]) Jfr. S. U. § 263, der lader naskeri (§ 262) begrunde gjentagelsesstraf, men ikke de som «forseelser» i 39te kapitel behandlede smaa formuesindgreb.

[46]) Jfr. Schweigaard I. p. 185.

[47]) Noget saadant gjælder ikke efter S. U.

[48]) Se derimod S. U. § 263 sammenholdt med § 317.

[49]) Denne indskrænkning i betingelserne for iterationsstraf bortfalder efter S. U., der i det hele har opgivet den ældre strafferets særegne delagtighedsregler. Se § 58 og Mot p. 99 ff.

[50]) Foruden de i det foregaaende nævnte forbrydelser begrundes iterationsstraf efter S. U. § 263 tillige ved ældre straf for penge- og dokumentfalsk, udpresning og ran, bedrageri og utroskab, forbrydelse i gjældsforhold, misligholdelse af militære leverancer og lignende, vindesyg forføren til og udnytten af fremmed utugt.

[51]) Disse regler er i S. U. § 61 undergivet væsentlige ændringer, blandt hvilke særlig mærkes, at iterationsstraffen altid er betinget af, at den nye strafbare handling er forøvet efterat straffen for den første helt eller delvis var fuldbyrdet. I denne forbindelse bemærkes ogsaa, at ite-

stemmelse i sidste led af str.l. 19—7 har efterskudsdomme efter 6—17 ikke iterationsvirkninger, naar de er afsagte som tillæg til tidligere dom for tyveri, hæleri eller røveri, — en regel, der iøvrigt er ganske naturlig, da en forbrydelse ikke derved, at den paadømmes særskilt, bør faa større virkninger end, om den var paadømt i forening med andre forbrydelser. Er efterskudsdommen afsagt som tillæg til en dom for bedrageri, vil den altsaa begrunde gjentagelsesstraf, ikke hvis den er tillæg til en dom for tyveri.

Straffen for gjentaget tyveri var efter straffeloven af 1842 normeret saaledes, at den for hver gjentagelse skulde forhøies en grad over den, han ellers vilde have forskyldt. Dette system befandtes imidlertid at lede til uforholdsmæssige resultater[52]) og forandredes derfor ved lov 9de juni 1866, hvis regel gik over i den reviderede straffelov af 1874 og derfra igjen med enkelte redaktionsforandringer og mindre væsentlige straffereduktioner er bibeholdt i novellen af 1889. Der er her sat særskilte straffesatser for første gangs (§ 7, Nr. 1) og for de senere gjentagelser (§ 7, nr. 2), hvorhos der ved straffesatserne foruden til gjentagelsens hyppighed er taget hensyn til, om det gjentagne tyveri er grovt eller simpelt. Derhos har loven i 19—7 Nr. 3 særskilt normeret betingelserne for anvendelse af strafarbeide i 1ste grad (15 aar), den høieste straf, der i noget tilfælde kan anvendes for gjentaget tyveri. Med hensyn til minimum bemærkes, at her aldrig bøder forekommer som alternativ. For anden gangs gjentagelse har loven i 19—7 nr. 2 litr. a et særeget straffeminimum af 1 aars strafarbeide, naar den sidste forbrydelse er grovt tyveri eller indbrud. *Poena ordinaria* er saavel for første som for anden gangs gjentaget simpelt tyveri strafarbeide i 5te grad. At gjenstanden er af ringe værdi, er

rationsstraffen efter S. U. § 263 er betinget af, at den tidligere for de der opregnede forbrydelser lidte straf er fængsel.

[52]) I Forhold til den før 1842 gjældende ret (se forordn. 20 febr. 1789 §§ 1, 2, 3 og 7, jfr. Ørsted §§ 64 flg.), der f. ex. for tredje gangs tyveri ubetinget foreskrev livsvarigt frihedstab, betegnede straffeloven af 1842 en væsentlig formildelse.

for første gangs gjentaget tyveri tillagt den betydning, at fængsel bliver første alternativ istedet for, at det ellers er andet; for anden gangs gjentagelse bevirker det, at straffesatserne bliver strafarbeide i 5te grad eller fængsel istedet for strafarbeide i 5te eller 4de grad. Overensstemmende med retningen i den nyere straffelovgivning, der i det hele mindre end de ældre love søger at indsnevre dommerens strafudmaaling med faste regler, har S. U. § 263 her opstillet den almindelige forskrift om gjentagelsesvirkningerne, at «straffen kan forhøies med indtil det halve, men til det dobbelte, saafremt den skyldige flere gange tidligere har været straffet for forbrydelser, der begrunder gjentagelsesstraf.» Minimumsstraffen er saaledes ogsaa i gjentagelsestilfælde den samme [53].

I denne forbindelse opstaar spørgsmaalet om iterationsvirkningerne af domme, afsagte under den ældre rets herredømme. Da straffelovsnovellen af 1889 betydelig har indskrænket omraadet for de efter str.l. 22—14 undtagne formuesindgreb, navnlig forsaavidt ikke nu længer (som efter lov 6 juni 1884) tyverier, hvis gjenstand er af mindre værdi end 5 kr., ubetinget bliver at bedømme efter 22—14, har dette spørgsmaal netop i denne anvendelse en særlig praktisk betydning. Straffeloven 1842 indeholdt i 28—7 den regel, at de under den ældre lovs herredømme begaaede forbrydelser i henseende til iterationsvirkninger skulde bedømmes, som om gjerningsmanden for dem var bleven dømt til den straf, den nye lov vilde have medført. Denne regel gjælder ikke ubetinget for straffelovsnovellen af 1889, der i 2det afsnit § 2 har givet en særlig regel for anvendelsen af lovens bestemmelser om skjærpet straf i gjentagelsestilfælde med hensyn til forbrydelser, paadømte efter den tidligere lovgivning. Efter denne paragrafs litr. b skal den ovennævnte regel i 28—7 kun gjælde forbrydelser, paadømte efter den før lov 20 august 1842 gjældende lovgivning, hvilke tilfælde selvfølgelig nu kun har ringe praktisk betydning. For alle senere begaaede forbrydelser skal det derimod efter paragrafens litr. a nr. 3 komme

[53]) Jfr. S. U. M. p. 236.

an paa, om den ældre dom har anvendt nogen af straffebestemmelserne i det 19de kapitel (med undtagelse af § 8) eller i det 20de kapitel. Domme, der efter lov 1884 har anvendt 22—14, fordi gjenstanden var under 5 kroners værdi, kommer saaledes ikke i betragtning, selv om forholdet efter lov 1889 vilde have været at bedømme efter 19—1. Derimod har alle tidligere paa straf efter str.l. 19—1 lydende domme iterationsvirkning, selv om de ved nogen tidligere dom paa grund af lov 1884 ikke er taget i betragtning til begrundelse af gjentagelsesstraf. En person, der i 1880 er dømt efter str.l. 19—1 og i 1885 ligeledes efter str.l. 19—1, fordi værdien af det første tyveris gjenstand ei oversteg 5 kroner, skal, naar han i 1890 paany stjæler, dømmes for tredie gangs tyveri, uagtet der ikke tidligere findes nogen dom, der fælder ham for 2den gangs tyveri [54]).

IV. Tyveri af krigsforraad straffes efter milit. straffelov 23 marts 1866 § 146, naar forbrydelsen begaaes i krigstid og tingene er af stor vigtighed for krigsvæsenet, med straf af den art, som i strenghed staar næst foran den, han efter de almindelige love vilde have forskyldt. Om gjerningsmanden er militær eller civil person, kommer herved ikke i betragtning (jfr. forøvrigt samme lovs § 145).

V. Paatalen af tyveri er efter hovedregelen ubetinget offentlig. Dog er den efter str.l. 27—3 ved alle forbrydelser mod det 19de kapitel afhængig af den fornærmedes begjæring, forsaavidt forbrydelsen er begaaet af bestjaalnes ægtefælle, beslægtede i op- eller nedstigende linie, søskende, lige saa nær besvogrede [55]), fosterforældre eller fosterbørn (hustyveri) [56]). Er

[54]) Jfr. Retst. 1891 p. 38: Det samme princip for iterationens bedømmelse i forholdet mellem ældre og nyere straffelove er befulgt i S. U. I. § 31, jfr. mot. p. 64—5.

[55]) Som besvogret ansees ogsaa den besvogredes ægtefælle; Retst. 1861 p. 548. Regelen er udtrykkelig udtalt i S. U. § 5, andet led.

[56]) Regelen er bibeholdt i S. U. § 265, jfr. § 5, med udvidelse til forholdet mellem forlovede. Derhos er til hustyveri med betinget offentlig paatale i § 265, 2det led, ogsaa henført tyveri, forøvet mod person af samme husstand eller mod nogen, i hvis tjeneste den skyldige staar, naar værdien a: det ved en eller flere forbrydelser tilegnede ikke overstiger 20 kr. — I forbindelse med de her omhandlede regler maa mærkes forskriften i sidste

der flere bestjaalne, kommer regelen ikke til anvendelse, medmindre samtlige staar i nævnte forhold til den skyldige [57]).

Samme regel om paatale gjælder efter str.l. 27—5, 2det led, sammenholdt med 1ste led, simpelt tyveri, forsaavidt gjenstandens værdi ikke overstiger 5 kr. og offentlig paatale ikke antages paakrævet af nogen offentlig interesse [58]).

Fastholdes det, at tyveri indeholder saavel en materiel krænkelse af eiendomsretten som en formel krænkelse af besiddelsen, synes baade eieren og besidderen at maatte betragtes som fornærmet og at være paataleberettiget [59]).

§ 5.

Underslag.

I. Straffeloven af 1842 sondrede, som før bemærket, overensstemmende med den ældre ret, mellem underslag af betroet gods og af hittegods uden at have nogen særskilt bestemmelse om underslag, der ikke faldt ind under noget af disse begreber, idet den i saa henseende havde det fornødne supplement i den

led af S. U. § 365, hvorefter paatalemyndigheden har adgang til ogsaa ligeoverfor de forannævnte personer uden fornærmedes begjæring at reise tiltale, naar de har samvirket med andre, hvis tyverier er ubetinget offentlig tiltale undergivne; (lige med samvirken regnes her hæleri). Til denne forskrift savnes i den gjældende straffelov noget sidestykke.

[57]) Jfr. Ugebl. f. lovk. X p. 273.

[58]) Denne bestemmelse er ikke opretholdt i S. U., hvor ogsaa behovet for den er mindre, idet efter udkastet i større udstrækning end før ubetydelige formuesindgreb er udsondrede fra tyveribegrebet som naskeri eller som «forseelser», der ikke er undergivne ubetinget offentlig paatale. Jfr. S. U. M. p. 238.

[59]) Dette spørgsmaal er meget omtvistet. I den tyske teori og praxis er det blevet meget forskjellig besvaret. Enkelte anser kun besidderen for fornærmet (se f. ex. v. Liszt § 125 VII), andre kun eieren (se saaledes Merkel Handb. III § 43). Atter andre vil lade det komme an paa, om besidderen i forhold til eieren bærer civilretsligt ansvar for tingen (Schwarze, Køstlin m. fl., se cit. hos v. Liszt, note 14). Den tyske praxis stemmer efter det hos v. Liszt note 14 oplyste med den i texten antagne mening. Jfr. om spørgsmaalet ogsaa Ørsted p. 68, der i alle tilfælde kun synes at anse eieren som fornærmet.

vidt affattede generelle bedrageribestemmelse i 21—1. Straffelovsnovellen af 1890 har derimod i tilknytning til den nyere straffelovgivning [1]) forenet alle tilfælde af underslag i en straffebestemmelse (21—9) [2]). Efter denne er underslagsbegrebet positivt afgrændset ligeoverfor de egentlige bedrageriforbrydelser derved, at den — ligesom tyveri — bestaar i en ensidig tilegnelse af fremmede ting. Ligeoverfor andre saadanne tilegnelser er begrebet væsentlig negativt bestemt ved udtrykket: «forsaavidt gjerningsmanden ikke fældes efter nogen strengere bestemmelse.» Ligeoverfor tyveri fremkommer forskjellen derved, at det for denne forbrydelse særlige moment, indgrebet i fremmed besiddelse, her mangler. Ligeoverfor røveri begrundes forskjellen væsentlig ved det anvendte middel.

Af det her bemærkede flyder, at for en stor del det i § 3 om tyveriets begreb udviklede ogsaa har anvendelse her.

1) Dette gjælder saaledes for det første om forbrydelsens objekt (jfr. § 3, l). Det maa:

a. være en materiel gjenstand; underslag af fordringsrettigheder er ikke mulig, men vel af gjældsbreve eller andre dokumenter.

b. Gjenstanden maa være løsøre, hvilket fremgaar af modsætningen til str.l. 22—1. Under løsøre indgaar ogsaa her, hvad der fraskilles fast eiendom.

c. At gjenstanden skal have pengeværdi maa kræves her som ved tyveri.

d. Gjenstanden maa «helt eller delvis tilhøre en anden». Underslag er saaledes for det første ikke mulig ligeoverfor herreløse ting, hvorved erindres, at jordgravet gods umiddelbart ved fundet bliver eiendomsret undergivet.

Underslag er dernæst heller ikke mulig ligeoverfor egne ting. Saaledes er det ikke underslag, naar eieren forvender

[1]) Se saaledes navnlig den tyske straffelov § 246, den hollandske § 321.

[2]) Jfr. S. U. § 255: «Hvo som, i hensigt derved at forskaffe nogen en uberettiget vinding, tilegner sig en løsøregjenstand, som helt eller delvis tilhører en anden, eller fragaar besiddelsen af eller retsstridig afhænder eller forbruger nogen ham betroet løsøregjenstand eller medvirker hertil, er skyldig i underslag.»

pantet for panthaveren (jfr. 21—11) eller, naar sælgeren berøver kjøberen den solgte ting, saafremt den sidste endnu ikke er bleven eier deraf (jfr. 21—7). Heller ikke kan underslag begaaes ligeoverfor gjenstande, som man af eieren har faaet overdraget som eiendom (samtykke til tilegnelsen) eller, som man har erhvervet i eget navn, om end for fremmed regning. Hvem der er eier, maa afgjøres efter almindelige civilretslige grundsætninger. I denne henseende vil det saaledes have betydning, om man anser eiendomsret overdraget ved den blotte aftale eller kræver tradition, om man anser kommittenten umiddelbart at erhverve eiendomsret til de af kommissionæren indkjøbte ting eller først ved overdragelse, om vildfarelse og lign. mangler ved en overdragelse skal ansees at have gjort denne ugyldig eller kun at medføre en obligatorisk tilbagegivelsespligt for modtageren [3]).

Særlig praktisk betydning faar det heromhandlede begrebsmoment i underslagsforbrydelsen ved penge og andre fungible gjenstande. Naar disse er overdragne nogen saaledes, at de skal tilbagegives *in genere*, kan misligholdelse af denne tilbagegivelsespligt ikke straffes som underslag, men vil, selv om den er forsætlig, overhovedet kun være strafbar, hvor betingelserne for anvendelse af str.l. 21—7 eller 8 eller 24—20 foreligger [4]).

---

[3]) Jfr. S. U. M. p. 229; Kjerschow p. 443—7. Forsaavidt dette i enkelte anvendelser vil kunne lede til afgjørelser, der kan synes formalistiske, maa det fastholdes, at dette skyldes loven selv, og at man ved her at opgive de civilretslige afgjørelsesgrunde vilde savne al sikker veiledning og ganske være given vilkaarligheden ivold. S. U. § 255 har, som allerede bemærket § 3 note 42, forsaavidt gjenstanden kan siges at være betroet gjerningsmanden, opgivet fordringen til, at den skal tilhøre en anden. Efter denne bestemmelse bliver det underslag, naar sælgeren afhænder eller forbruger den solgte ting uden hensyn til, om kjøberen er bleven eier eller ikke.

[4]) Efter S. U. § 255 vil derimod ogsaa her straf for underslag kunne anvendes, naar pengene er gjerningsmanden «betroede» (se forrige note), hvilket vil være tilfældet overalt, hvor forudsætningen er, at besidderen, om han end er eier og saavel formelt som reelt beføiet til visse dispositioner (indsættelse i bank, udlaan mod sikkerhed, sammenblanding med egne eller andres penge), dog ikke har nogen ret til at anvende beløbet for sig selv.

[I den praktiske anvendelse volder imidlertid netop ved saadanne gjenstande spørgsmaalet om eiendomsforholdet store vanskeligheder. Klart er det paa den ene side, at besidderen ikke er eier, hvor pengene er overdragne ham i individualiseret stand, f. ex. deponerede hos ham i forseglede konvolutter, i poser eller pengeskrin. Ligesaa klart er det paa den anden side, at besidderen er eier, hvor penge er overgivne en anden som laan eller til forvaltning, altsaa med forudsætningen om, at han skal forføie over dem. I alle de mellemliggende tilfælde — navnlig altsaa ved de praktisk vigtige inkassationer for fremmed regning — vil det blive at afgjøre efter det enkelte tilfældes beskaffenhed, om den berettigede har villet overføre eiendomsretten paa besidderen (eller — hvad der her, hvor der spørges om et strafferetsligt moment, maa være det samme — om denne har kunnet antage et saadant samtykke til deres tilegnelse). Dette vil væsentlig bero paa, om den berettigedes sikkerhed i mindste maade udsættes for fare ved, at de for hans regning oppebaarne penge sammenblandes med besidderens egne. Et almindeligt regningsbud vil saaledes aldrig med føie kunne forudsætte samtykke til at forføie over det opkrævede regningsbeløb. Det vil ogsaa komme an paa, hvad der i visse forhold er det sædvanlige (jfr. f. ex. sagføreres inkassationer), hvorved dog atter den enkelte besidders formuesomstændigheder maa tillægges en konkret vægt [5].]

2) Af modsætningen til str.l. 19—1 flyder, at tilegnelsen ikke er underslag, naar gjerningsmanden tager gjenstanden ud af en anden persons besiddelse.

Underslag forudsætter altsaa enten, a) at tingen er besiddelsesløs eller, b) at tilegneren selv er i besiddelse af den eller, c) at tilegnelsen iøvrigt kan foregaa, uden at gjerningsmanden begaar noget besiddelsesindgreb.

En tilbagegivelsespligt er saaledes ikke nok; ti en saadan er ogsaa tilstede, hvor vedkommende har laant pengene. Forøvrigt bemærkes i denne forbindelse S. U. § 404, der straffer den, der trods forbud sammenblander fremmede penge med egne.

[5]) Jfr. om praxis Kjerschow l. c. og p. 438 ff.

Ad a. Er tingen besiddelsesløs, foreligger det tilfælde, som den ældre straffelov omhandlede i 21—14: underslag af hittegods[7]) (d. e. saavel underslag af ting, der er tabt af rette eier, som af jordgravet gods, jfr. N. L. 5—9—3 til 6, hval, dræbt ved mærket skud, 5—12—6 og 7, og de andre hos Schweigaard p. 407 øverst nævnte tilfælde, hvor et dyr, der endnu ikke er kommen i okkupantens fulde besiddelse, dog tilhører denne). Om grændsen mellem besiddelse og ikke-besiddelse i denne anvendelse henvises til § 3—II—a.

Ad b. Er gjerningsmanden selv i besiddelse af tingen, bliver tilegnelsen underslag uden hensyn til, hvorledes besiddelsen er stiftet: om den skyldes et kontraktsforhold til den tidligere besidder (laan, leie, depositum, forvaltning, pantsættelse o. lign.) eller en ugyldig overdragelsesretshandel (et pengestykke er ved feiltælling kommen i fremmed besiddelse[8]), en ting er udleveret til A ved en forvexling af denne med B o. s. v.) eller en retsstridig handling fra besidderens side (denne har ved svigagtige forespeilinger faaet ting overleveret f. ex. ved ligeoverfor en laantager at udgive sig for den rette eiers bud, ved at indsamle penge for et opdigtet veldædigt øiemed o. lign.) eller ved en ren tilfældighed (fremmede dyr er komne ind i ens hjord, fremmede gjenstande er efterglemte i ens hus, o. lign.) eller ved en retshandel om en fremmed ting (afhændelse, foretagen af en *malæ fidei possessor*).

Efter straffeloven 1842 omfattede det i denne lovs 21—6 opstillede underslagsbegreb kun en del af de her nævnte tilfælde, hvorimod de øvrige alene blev at straffe efter den generelle, vidtfattede bedrageribestemmelse i 21—1.

Med hensyn til de vanskeligheder, som fremkaldes ved spørgsmaalet, om en gjenstand skal ansees at være i gjerningsmandens eller den ved forbrydelsen rammedes besiddelse henvises til § 3—II—b.

Ad c. Et saadant tilfælde kan forekomme, hvor f. ex. en

---

[7]) Jfr. S. U. § 256, sidste led og § 394.

[8]) Jfr. den foran p. 20 note 29 citerede dom i Retst. 1869 p. 286.

person sælger eller bortgiver gjenstande, som er i en fremmed besiddelse, og som han faar den anden til i god tro umiddelbart at tage til sig (jfr. foran p. 20, f.).

3) Den handling, hvorigjennem underslag forøves, bestaar efter str.l. 21—9 i en tilegnelse af tingen. Til fuldbyrdet underslag kræves saaledes mere end til tyvsforbrydelsens fuldbyrdelse, der alene forudsætter, at tingen er borttagen i tilegnelseshensigt, — en forskjel, der er naturlig begrundet deri, at gjerningsmanden ved underslag som oftest allerede har tingen i sin besiddelse. Her vil paa den ene side en tilegnelse kunne fuldbyrdes, uden at noget foretages med tingen, f. ex. ved den blotte fragaaelse af at have den, naar derved Eieren hindres fra at faa tingen [9]), ja vel endog ved den blotte undladelse (f. ex. hvor finderen af en tabt gjenstand taus lader den søgende eier gaa forbi sig [10])). Paa den anden side vil den blotte flytten af tingen (f. ex. en bortgjemmen af den), naar intet yderligere kommer til, hvorved den gaar tabt for eieren og definitivt tilgodegjøres for besidderen, ikke begrunde fuldbyrdet (men i høiden forsøgt) underslag. Fuldbyrdet tilegnelse kræver dog paa den anden side ikke, at eieren overhovedet ikke mere faar tingen igjen; det er nok, at den kommer under forhold, hvor eieren ordinært ikke kan vente at finde den, og at gjerningsmanden har kunnet tilgodegjøre sig tingen eller dens værdi. Ved afhændelse er saaledes underslaget fuldbyrdet, selv om eieren faar tingen igjen fra kjøberen.

Iøvrigt gjælder om begrebet tilegnelse her det samme som ved tyveri (jfr. § 3—III—b—α). Underslag foreligger saaledes ikke, naar handlingen alene bestaar deri, at der er gjort en ulovlig brug af tingen (str.l. 22—17), selv om denne derved forringes,

---

9) Jfr. Retst. 1869 p. 619; se derimod Schweigaard p. 398. Lykkes det ikke ved den løgnagtige fragaaelse at hindre eieren fra at fordre tingen og faa besidderen til godvillig eller ved tvangsmidler at tilbagegive den, foreligger blot forsøg paa underslag; jfr. Merkel Handb. III p. 700 nederst. S. U. § 255 nævner det at fragaa besiddelsen af betroet gods som en særegen art underslag.

10) Jfr. v. Liszt 4te Auflage p. 459—60.

naar den kun ikke helt konsumeres[11]). Det samme gjælder om bortlaan eller bortleie af tingen. I henseende til pantsættelse vil det her som ved tyveri bero paa, om gjerningsmanden havde nogen rimelig udsigt til at indløse den[12]).

4) Tilegnelsen maa være retsstridig[13]). Dette er udelukket i de før nævnte tilfælde, hvor gjerningsmanden har eierens samtykke (f. ex. ved forbrug af penge, hvorover man har faaet dispositionsret, selv om forbruget sker med den hensigt ikke at give dem tilbage) samt, hvor man har en selvstændig ret til at tilegne sig tingen. Sker tilegnelsen i videre udstrækning, end beføielsen hjemler, foreligger derimod underslag for den overskydende dels vedkommende[14]).

5) I subjektiv henseende kræves ganske det samme som ved tyveri, nemlig: 1) Forsæt i betydning af bevidsthed om tilegnelsen og dens retsstridighed (strafbarhed altsaa udelukket ved formodet samtykke). Det afgjørende er her, om denne bevidsthed var tilstede, da tilegnelsen skede. Var vedkommende dengang i god tro, rammes han ikke af den heromhandlede straffebestemmelse, om han, efter senere at være kommen til kundskab om sin manglende ret, vedbliver at raade over tingen som sin eller fragaar besiddelsen (saaledes rammes ikke den, der i god tro har kjøbt en ting og som vedbliver at bruge

---

[11]) Jfr. Schweigaard p. 399 og det der citerede.

[12]) Jfr. foran p. 25. Schweigaard p. 400 antog det samme for den ældre straffelov, der imidlertid brugte det mere tvetydige udtryk «forvende», hvilket maaske var grunden til, at praxis i almindelighed var tilbøielig til at anse enhver pantsættelse af fremmed ting som underslag.

[13]) Dette gjælder naturligvis ogsaa efter S. U. § 255. Naar denne alene fremhæver retsstridigheden som betingelse for, at afhændelse eller forbrug af betroet gods skal kunne straffes som underslag, har dette sin forklaring deri, at saadan forføining formelt endog regelmæssig vil være retmæssig, naar handlingen udføres af eieren, medens tilegnelse af fremmed gods og fragaaelse af betroet regelmæssig vil være formelt uretmæssig. En korrektere fatning vil dog paragrafen faa ved, at ordet «retsstridig» flyttes op foran ordet «tilegner» og saaledes kommer til at omfatte samtlige de i paragrafen nævnte handlinger.

[14]) Jfr. iøvrigt om forholdet til str.l. 22—4 og 5 (overskridelse af brugsret) nedenfor § 8.

den som sin, efterat være bleven vidende om, at den tilhører en anden[15])). 2) Den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding. Underslag er saaledes udelukket saavel, hvor man giver ækvivalent (mærk f. ex. ombytning af pengestykker) eller, hvor man tilegner sig tingen til fyldestgjørelse af en fordring paa eieren eller anvender den i dennes egen interesse, eller tilegnelsen kun har til hensigt at skade eieren (ødelæggelse af tingen[16]). Forøvrigt henvises herom til § 3—III.

II. Mangler forsættet eller den foran nævnte hensigt, kan straf dog anvendes efter str.l. 21—10[17]), forsaavidt gjenstanden er hittegods, som man har undladt paa lovbefalet maade at lyse op eller anmelde. Denne straffebestemmelse rammer da dels en uagtsom dels en forsætlig forbrydelse.

III. Straffen for første gangs underslag er ikke meget afvigende fra straffen for første gangs tyveri, idet forskjellen alene bestaar deri, at bøder i første tilfælde er optaget blandt de ordinære straffesatser, medens denne straf kun i særegne tilfælde skal anvendes ved tyveri[18]). Derimod er underslag og tyveri underkastet en meget forskjellig behandling i gjentagelsestilfælde[19]). [For den førstnævnte forbrydelses vedkommende findes regelen herom i str.l. 21—37. Det sees heraf:

1) at en forhøiet straf for underslag er begrundet, ikke blot naar gjerningsmanden tidligere har gjort sig skyldig i underslag, men ogsaa naar den tidligere forbrydelse er bedrageri eller utroskab, fallitsvig, falsk[20]) eller myntforbrydelse, tyveri eller røveri;

2) at en forhøiet straf i intet tilfælde af gjentagelse er nogen

---

15) Jfr. S. U. M. p. 230.
16) Jfr. derimod den ældre str.l. 21—6.
17) Jfr. S. U. § 394.
18) Efter S. U., der som bemærket foran, ikke har bøder som straf for tyveri, kan denne straf anvendes for underslag, naar den underslaaede gjenstand er af ringe værdi eller omstændighederne forøvrigt er særdeles formildende, S. U. § 256, 3dje led.
19) Denne forskjel er bortfalden i S. U. § 263.
20) At utroskab og falsk ubetinget begrunder gjentagelsesstraf for et senere underslag maa i forhold til straffelovens system for iterationsstraf siges at være uregelmæssigt og neppe fuldt begrundet, da de førstnævnte forbrydelser ikke som de sidste er rene formuesforbrydelser.

nødvendighed, men altid beror paa dommerens skjøn, idet han kan anvende straf af den art, som i strenghed staar nærmest over den for forbrydelsen ellers bestemte høieste straf.]

For den i str.l. 21—10 omhandlede forbrydelse er straffen bøder, der dog ei maa overstige værdien af det fundne.

Forsaavidt gjenstanden er hittegods, er ubetydeligheden af dens værdi tillagt den betydning, at straf kan bortfalde (str.l. 21—9, sidste led), hvilket maa forstaaes saaledes, at straffrihed kan indtræde, selv om gjenstandens ringe værdi ikke i det enkelte tilfælde begrunder den formodning, at eieren ingen vægt vilde lægge paa at faa den tilbage (jfr. foran p. 51)[21]. Om straffen skal bortfalde, er væsentlig et skjønsspørgsmaal; og den heromhandlede straffrihedsgrund har nærmest karakteren af en benaadning.

IV. Paatalen af underslag er privat-publik, af den i str.l. 21—10 omhandlede forbrydelse derimod ubetinget offentlig[22]) (jfr. imidlertid undtagelsen i str.l. 27—5, 1ste led). Denne regel for paatalen maa ogsaa gjælde i gjentagelsestilfælde. Vistnok findes str.l. 21—37 ikke nævnt i 27—3, men dette forklares deraf, at førstnævnte lovsted ikke omhandler en særegen art forbrydelse, men en regel for udmaalingen af straffen for en række forskjellige forbrydelser, hvis paatale det i gjentagelsestilfælde ikke er nogen grund til at ordne anderledes end ved første gangs forbrydelse. Fornærmet er eieren — og kun eieren. Det kan ikke erkjendes at være rigtigt, naar praxis[23]) i tilslutning til Schweigaard (p. 404) i det tilfælde, at underslaget bestaar i en svigagtig afhændelse, har anseet ogsaa den kjøber, der var uvidende om sælgerens svig, paataleberettiget. I den

---

21) Jfr. S. U. § 394, jfr. § 256, sidste led, der bibeholder denne straffrihedsgrund; jfr. mot. p. 291.

22) Efter S. U. § 265 er underslag af hittegods altid offentlig paatale undergivet, andet underslag paatales derimod ikke af det offentlige uden fornærmedes begjæring, forsaavidt ikke almene hensyn kræver paatale. Derhos gjælder efter § 265 om underslag, forøvet mod den skyldiges nærmeste og mod person af samme husstand eller mod husbonde, samme regel som om tyveri, forøvet mod saadanne personer.

23) Jfr. saaledes Retst. 1879 p. 30.

svigagtige afhændelse, der ikke udgjør noget begrebsmæssig nødvendigt moment i underslaget, ligger en særskilt forbrydelse (mod str.l. 21—1), ideelt konkurrerende med underslaget [24]); og klager kun kjøberen, kan alene straf efter str.l. 21—1 anvendes. Har gjerningsmanden faaet tingen overleveret (betroet) af en anden end eieren, er dog denne, ikke den første, at anse som fornærmet.

V. Milit. straffelovs § 132 sætter straf af fængsel eller strafarbeide i 5te grad for visse arter underslag af militære ting, der er givne nogen til brug (jfr. ogsaa § 141).

B. INDGREB I TINGLIGE RETTIGHEDER, VED HVILKE BERIGELSESHENSIGTEN IKKE ER BESTEMMENDE FOR STRAFBARHEDEN.

§ 6.

Retsstridige indgreb i sikkerhedsrettigheder.

Straffel.s 21—11, der svarer til 21—7 i straffeloven 1842, forudsætter følgende momenter: [1])

1) Som objekt en gjenstand, hvori nogen har pant eller anden sikkerhed. Om det er fast gods eller løsøre, er ligegyldigt [2]), ligesom det heller ikke kommer an paa, om tingen er i gjerningsmandens egen eller i fremmed besiddelse, om sikkerhedsretten er haandpant eller underpant, om den er stiftet ved viljeserklæring eller ved retsdekret (udlæg, afsætning, arrest). I sidste tilfælde gaar handlingen imidlertid ogsaa ind under str.l.

[24]) Jfr. Retst. 1845 p. 767, hvor dette forhold var rigtig opfattet af underdommeren, medens høiesteret ikke synes at have afgjort sagen. Schweigaard udtaler derimod (p. 404), at forbrydelsen her kun er en og finder dette «ligesaa klart som at tyven, der fører andre bag lyset ved at sælge kosterne, ikke destomindre alene kan belægges med tyvstraf». Men dette sidste, som forøvrigt ogsaa Ørsted antog, er alt andet end klart. Denne mening vilde alene være rigtig, hvis en svigagtig afhændelse af tyvekoster var en nødvendig konsekvents af tyveriet, hvad det naturligvis ikke er.

[1]) S. U. § 280 gjentager omtrent ordlydende str.l. 21—11.

[2]) Den ældre bestemmelse i straffeloven af 1842, omfattede alene løsøre.

10—19, der bliver at anvende ved siden af 21—11 (jfr. 6—11), da det særlige moment ved den sidste forbrydelse — krænkelse af den offentlige myndighed — ogsaa maa faa sit særlige strafferetslige udtryk [3]). Str.l. 21—11 finder ikke anvendelse paa rettigheder, for hvis stiftelse ikke de i lovgivningen foreskrevne former for sikkerhedsstillelse er iagttagne (pant i løsøre, der ei er overleveret, utinglyst pant i fast eiendom) jfr. 21—7, forsaavidt den omhandler dobbelt pantsættelse (nedenfor § 25, III).

Ved aabning af konkurs sættes skyldneren ud af raadigheden over boet, og den ret, som herved stiftes for kreditorerne, synes i ethvert fald i strafferetslig henseende at burde ligestilles med sikkerhedsrettigheder [4]).

Den ældre lovs 21—7 gav ogsaa andre med besiddelse forbundne rettigheder til en løsøregjenstand (leie f. ex.) den samme strafferetslige beskyttelse. Straffen for indgreb i saadanne rettigheder bliver nu at søge i str.l. 22—18, jfr. 21—7.

2) Den handling at unddrage gjenstanden fra at komme den berettigede tilgode (f. ex. svigagtig afhændelse [5]) eller ødelæggelse) eller med hensyn til den at foretage noget, hvorved rettighedshaveren paaføres tab (f. ex. berøve rettighedshaveren besiddelsen, beskadige tingen, behefte den med andre rettigheder, der faar prioritet foran den berettigede).

3) Handlingens retsstridighed.

4) Som gjerningsmand enten eieren eller en tredjemand. I sidste tilfælde maa imidlertid handlingen være foretagen enten med eierens samtykke eller til hans fordel, det er, i den hensigt at tilvende ham en retsstridig vinding [6]). Her vil forøvrigt strafbarheden følge af reglerne i 5te kap., forsaavidt tredjemand handler i forstaaelse med eieren; ellers derimod ikke. Den

---

[3]) Jfr. S. U. § 343; Mot. p. 270, 1ste spalte øverst.

[4]) De i straffeloven 1842 21—24, b omhandlede forbrydelser bliver derfor nu at bedømme efter 21—10. Jfr. S. K. p. 70, hvor dette ogsaa forudsættes.

[5]) Ved løsøre vil, bortseet fra skib, enhver afhændelse være retsstridig. Ved fast gods og skib vil den derimod regelmæssig være tilladt. Jfr. Hagerup Panteret (2den udg. 1898) p. 241 ff. Ved skib vil afhændelsen navnlig være retsstridig, naar den sker til udlandet.

[6]) Udtrykkelig udtalt i S. U. § 280, 2det led.

tredjemand, der uden eierens samtykke ødelægger en udexekveret gjenstand, vil saaledes ikke kunne straffes efter str.l. 21—11 (men vel efter 10—19).

5) I subjektiv henseende kræves forsæt. Tror gjerningsmanden, at handlingen er objektivt retmæssig (f. ex. fordi han anser sig bedre berettiget end den, hvis ret tilsidesættes), er straf efter den heromhandlede paragraf (men ikke efter str.l. 10—19) udelukket.

Berigelseshensigt udkræves ikke (jfr. dog det under 4 bemærkede.)

Straffen for den her omhandlede forbrydelse er bøder, fængsel eller strafarbeide i 5te grad.

Paatalen er betinget offentlig [7]).

§ 7.

Besiddelsesberøvelse (*furtum possessionis*).

I. Str.l. 22—18 sætter straf af bøder eller fængsel for den, som retsstridig sætter sig i besiddelse af nogen ham selv eller en anden tilhørende løsøregjenstand, forsaavidt handlingen ei er selvtægt, og han ei heller fældes efter nogen strengere bestemmelse [1]).

Denne paragraf indeholder saaledes straffen for den rene besiddelsesberøvelse, uden at det — som efter straffeloven af 1842 — kræves, at bemægtigelsen skal være skeet for at bruge tingen. Ogsaa en borttagelse, hvis eneste hensigt er at berøve en anden besiddelsen, gaar ind under paragrafen. Hvis tingen tillige benyttes, maa derfor str.l. 22—17 (S. U. § 293) komme til anvendelse ved siden af 22—18 [2]).

---

[7]) Saaledes ogsaa S. U. § 280, sidste led.

[1]) Den tilsvarende bestemmelse i S. U. § 392 udelukker ikke selvtægt; jfr. foran § 3 note 49.

[2]) Dette er uklart opfattet i Indst. O VI 1889 p. 34—5, hvor iudsættelsen af ordene «som han har i sit værge» i § 17 begrundes med, at man derved klarere vil «fremhæve modsætningen til § 18».

Det kræves heller ikke (som efter straffeloven af 1842), at hensigten skal være at levere tingen tilbage. Undladelse heraf bringer, som før forklaret (se foran p. 29), ikke gjerningen ind under tyveribegrebet, naar der ikke foreligger en tilegnelse (men f. ex. blot en bortgjemmen for besidderen). Bemægtigelse i forbindelse med ødelæggelse gaar ind under det 23de kap.

«Sætte sig i besiddelse af» bliver at forstaa paa samme maade som «borttage» ved tyveri [3]).

Er vold eller trusler anvendt som midler til besiddelsesberøvelsen, hører gjerningen under 16de kap. [4]). Sætter gjerningsmanden sig til modværge mod den, der vil hindre hans foretagende, skjærpes straffen efter str.l. 22—19 [5]).

Eierens bemægtigelse af tingen vil være materielt retsstridig, hvor besidderen har en ret til tingen (leieret e. lign.; har besidderen sikkerhed i gjenstanden, bliver, som i forrige paragraf forklaret, str.l. 21—11 at anvende). Er eierens bemægtigelse kun formelt retsstridig, foreligger selvtægt (str.l. 10—22).

Tror gjerningsmanden sig berettiget til besiddelsestagelsen, er gjerningen enten straffri (saaledes, hvor samtykke antages) eller selvtægt.

II. Besiddelsesberøvelse af fast gods er, som allerede før bemærket, forsaavidt stillet i en egen klasse, som der her ikke sondres, eftersom berigelseshensigt foreligger eller ikke. Str.l. 22—1 straffer med bøder den, der ulovligen sætter sig i besiddelse af fast eiendom,

---

[3]) S. U. § 392 har udtrykket «sætte sig eller andre i besiddelse», hvilket maa ansees som et korrektere udtryk for, hvad ogsaa nu er gjældende ret.

[4]) S. U. § 392 er derimod ogsaa anvendelig, hvor «voldsom eller truende adfærd er anvendt», hvorved imidlertid er uklart forholdet til § 222, der straffer det «ved retsstridig adfærd eller ved at true med saadan at tvinge nogen til at gjøre, taale eller undlade noget». Da det jo ikke kan være meningen, at § 392 skal være en formildende undtagelse fra § 222, nødes man til at antage, at begge straffebestemmelser er anvendelige. Foreligger berigelseshensigt, vil straffelovudkastets bestemmelser om ran og udpresning (S. U. kap. 25) være anvendelige, medens den gjældende straffelovs bestemmelser om røveri (20de kap.) kun kan anvendes, hvor tvangen har en vis styrke.

[5]) Har intet sidestykke i S. U.; jfr. imidlertid den i forrige note omhandlede § 392.

som tilhører en anden, eller som vel hører ham selv til, men som han ikke er berettiget til at besidde. Den omfatter saaledes handlinger, der med hensyn til løsøre dels vilde høre under str.l. 19—1, dels under str.l. 22—18. Men derhos er ved fast gods med besiddelsestagelse ligestillet tilbageholdelse af besiddelsen, idet str.l. 22—1 tillige omfatter den, som »gjenstridigen forbliver i besiddelse af fast eiendom, efterat hans ret dertil er ophørt». Denne bestemmelse kan alene finde anvendelse paa personer, der sidder paa fast eiendom i kraft af en kontraktmæssig ret, der er ophørt [6]); ti kun paa dem passer lovens udtryk. Derimod har man ingen tilsvarende bestemmelse for andre *malæ fidei possessores* af fast eiendom, hvilket synes usammenhængende [7]).

En særskilt art besiddelsestagelse af fast eiendom omhandles i str.l. 22—6 og 7, der imidlertid bedst omhandles i næste paragraf.

III. Paatalen er for samtlige de her nævnte forbrydelser privat (str.l. 27—2). Ogsaa her gjælder str.l. 22—19, jfr. 27—3 [8]).

§ 8.

Ulovlig brug *(furtum usus)*.

I. Ogsaa her behandler straffeloven forbrydelsen forskjellig, eftersom dens gjenstand er fast gods eller løsøre. For løsøres vedkommende findes reglerne i str.l. 22—17, der sætter straf af bøder fra 2 til 200 kr. for den, som retsstridig bruger nogen en anden

---

[6]) Jfr. Schweigaard p. 430.

[7]) S. U. § 395, der indeholder den til str.l. 22—1 svarende forskrift, har ikke medtaget det retsstridige forbliven i besiddelsen. Denne vil efter udkastet overhovedet kun være strafbar, forsaavidt vedkommende ved rettens hjelp er udsat af besiddelsen eller ved endelig dom er frakjendt retten til den (S. U. § 344); jfr. Mot. p. 291, 2den spalte nederst.

[8]) Efter S. U. § 408 paatales besiddelsesberøvelsen af fast gods (§ 395) af det offentlige efter fornærmedes begjæring. For besiddelsesberøvelse af løsøre gjælder derimod det samme kun, hvor det «findes paakrævet af almene hensyn» (§ 408 i. f.).

tilhørende løsøregjenstand, som han har i sit værge [1]). Maa gjerningsmanden for at bruge tingen sætte sig i besiddelse af den, kommer, som i forrige paragraf bemærket, tillige str.l. 22—18 til anvendelse. Hvis brugen indeholder en konsumtion, gaar forbrydelsen ind under str.l. 21—9. Forøvrigt er det ingen betingelse for straf efter str.l. 22—17, at benyttelsen paa nogen maade paafører den berettigede tab eller uleilighed [2]). Strengere straffebestemmelse vil navnlig kunne være begrundet ved det anvendte middels art (str.l. 20—1, 16—12).

Paragrafen bruger udtrykket «retsstridig», medens det i den ældre lov hed «uden tilladelse». I virkeligheden er herved ikke medført nogen forandring i realiteten, da det selvfølgelig ogsaa efter den ældre ret maatte antages, at en berettigelse til brugen kunde ligge i andet end en udtrykkelig tilladelse [3]).

II. For fast gods's vedkommende lader de forskjellige straffebestemmelser sig gruppere saaledes:

1) Overskridelse af brugsret i skov, mark eller grund enten a) fra en medeiers side (str.l. 22—4) eller b) af nogen, der har en brugsret i fremmed eiendom (str.l. 22—5). Forsaavidt brugen tillige er forbunden med en tilegnelse af løsøre, der fraskilles fast eiendom (græs, buske, trær, mineralier), vil gjerningen tillige have karakteren af en forbrydelse mod str.l. 19—1 eller 21—9. Da brugen af fast eiendom regelmæssig forudsætter en saadan udnytten af dens afkastning, og da det endog kan synes vanskeligt at angive, hvad slags brugsret til skov loven i 22—4 og 5 har tænkt paa, hvis derfra skal være udelukket hugst, eller hvorledes en brugsret til grube er tænkelig uden en udvinding af mineralier, kunde det ligge nær forsaavidt at forstaa disse lovbestemmelser som formildende undtagelser fra bestemmelserne om underslag og tyveri [4]). Dette

---

1) Denne betingelse, hvis bibeholdelse i loven af 29 juni 1889 skyldes justitskomitéen, er opgiven i S. U. § 393, der saaledes ogsaa vil ramme den, der bruger fremmed løsøre uden at skille eieren ved besiddelsen af samme.

2) Jfr. derimod S. U. l. c.

3) Jfr. dog Færden (1889) p. 97.

4) Se saaledes Schweigaard p. 431—2, jfr. 400—1.

har imidlertid utvivlsomt ikke været meningen og saaledes er bestemmelserne heller ikke blevne forstaaede i retsbrugen, der f. ex. anvender tyvsstraf paa husmænd, der hugger til salg, naar de kun har ret til at hugge til eget brug [5]). Det maa ogsaa siges, at saadanne tilegnelser jo ikke bedømmes blot som ulovlig brug, naar de i hensigt at tilvende nogen en uretmæssig vinding foretages af en besidder, der ingen brugsret har, og at der da vilde være liden sammenhæng i at bedømme anderledes en tilegnelse, der gaar ud over grænserne af en besidderen tilkommende brugsret [6]). I skovloven af 22 juni 1863 findes der en række straffebestemmelser angaaende ulovlig udøvelse af brugsret (se saaledes §§ 13, 20, 61 og fl., jfr. ogsaa lov om almenningsskove 12 oktober 1857 § 10). Disse rammer imidlertid ikke en egentlig overskridelse af brugsretten, men en udøvelse af denne, der kommer i strid med forstmæssige hensyn til skovenes bevaring. Derimod indeholder lov 25 august 1848 § 21 en straffebestemmelse for embedsmænds overskridelse af hugstret i embedsgaardens skove, der maa antages at gaa foran str.l. 22—4 og 5 [7]).

2) Ulovlig benyttelse af fremmed eiendom, hvortil man ingen ret har — uden hensyn til, om gjerningsmanden er besidder eller ikke — eller af ens egen eiendom, medens den be-

[5]) Jfr. citaterne ved str.l. 22—4 i Meilænders udgave og hos Kjerschow p. 532 ff.

[6]) Spørgsmaalet vil blive at besvare paa samme maade efter S. U. § 397, der bruger det forsigtigere udtryk «udøve nogen ham over en fast eiendom tilkommende raadighed i videre udstrækning eller paa anden maade end lovlig»; jfr. Mot. p. 292, der forøvrigt med føie bemærker «at fordringen til vindesyg hensigt ved tyveri vil medføre, at man i intet tilfælde kan fældes for tyveri, blot fordi man f. ex. har hugget uden paabudt udvisning»; jfr. dog Retst. 1895 p. 788—9.

[7]) Denne straffebestemmelse foreslaaes af S. U. I. ophævet jfr. mot. p. 29, nederst. Naar det imidlertid her siges, at bestemmelsen er «unødvendig ved siden af S. U. § 397», synes dette at stemme mindre vel med, at der i S. U. M. p. 292 hævdes, at den nævnte paragraf ikke rammer «ulovlig tilegnelse af ting, som skilles fra grunden, saasom busker og trær». Ogsaa bestemmelsen i almenningsloven 1857 § 10 foreslaaes ophævet (jfr. S. U. I. mot. p. 30); derimod opretholdes skovlovens straffebestemmelser; se S. U. I. § 4.

siddes af en anden, der har retten til at bruge den (str.l. 22—6, 7 og 10). Str.l. 22—6 opregner her en række enkelte benyttelser og føier dertil det almindelige udtryk: «paa anden maade uhjemlet benytter anden mands grund eller, hvad dertil hører». At imidlertid ikke enhver noksaa ubetydelig benyttelse af fremmed eiendom gaar ind under bestemmelsen, fremgaar af str.l. 22—10, der sætter en særskilt — ringere — straf for den benyttelse af fremmed grund eller egen grund i fremmed besiddelse, der bestaar i ulovlig at tage vei eller gangsti over den, d. e. mere regelmæssig at gaa over grunden — hvorved altsaa er forudsat, at en betrædelse af fremmed eiendom i almindelighed er straffri. Kun paa den tid, da gjærdepligt finder sted, sætter lov 16 mai 1860 § 39 straf for uberettiget at gaa over anden mands indmark. At gaa over udmark er saaledes — selv om det sker mod eierens forbud — straffrit. Og paa samme maade maa vistnok andre mindre benyttelser af fast eiendom (saaledes det af Schweigaard p. 433 nævnte exempel, fastbinding af baad ved fremmed strand) bedømmes. I enkelte tilfælde er selv en noget mere indgaaende benyttelse af grunden efter lovgivningens egne bestemmelser tilladt og af den grund selvfølgelig straffri, saaledes skjærpning i udmark efter skjærpeseddel (bergværksloven 14 juli 1842), jagt i udmark uden hund (lov 22 juni 1869 § 6 i. f, jfr. N. L. 5—10—2), se ogsaa lov 27 mai 1887 § 3, str.l. 22—16 [8]).

En særskilt skjærpet straffebestemmelse indeholder str.l. 22—7 for det at afpløie anden mands jord over ren eller

[8]) De til str.l. 22—6 og 10 svarende bestemmelser i S. U. findes i § 396, der i tvende henseender adskiller sig fra de førstnævnte lovbud: 1) Det er efter S. U. betingelse for straf, at grunden er i andens besiddelse. Besiddes den af gjerningsmanden selv, vil handlingen være straffri, hvis den ikke rammes af § 397 (om overskridelse af brugsret) eller at straffebestemmelserne mod ulovlige bemægtigelser eller tilføielse af skade paa eiendom. En *malæ fidei possessors* byggen, saaen etc. paa den af ham besiddede fremmede eiendom er saaledes straffri. 2) S. U. opregner visse forføininger over fremmed eiendom, der altid skal være strafbare (at bygge paa, grave, sprænge, saa, plante, lægge vei eller gangsti over eller drive husdyr ind paa den), men kræver forøvrigt som betingelse for straf, at brugen enten skal medføre skade for den berettigede eller være udøvet mod dennes forbud.

grænse, idet her lettelig en udviskning af eiendomssfærerne kan blive følgen [9]). Er grænsemærke flyttet eller fjernet, hører gjerningen til en anden klasse forbrydelser (grænsefalsk, se str.l. 21—25).

Som ulovlig brug af fremmed eiendom behandler str.l. 22—2 og 3 uberettiget indtrængen og forbliven i hus, gaard eller skib, der er i andens besiddelse. Enkelte af disse handlinger (se navnlig de i str.l. 22—3 nævnte) vil, naar de foretages i tyvshensigt, rammes af straffebestemmelserne i str.l. 19—2. Forsaavidt dette ikke er tilfældet, har de mere karakteren af brud paa husfreden end af formuesindgreb [10]).

III. Straffen er for ulovlig brug af løsøre bøder fra 2—200 kr., for ulovlig brug af fast eiendom i almindelighed bøder uden særlig begrænsning. Mildere er den efter str.l. 22—10, hvor bødernes maximum er begrænset til 40 kr., og efter enkelte af speciallovgivningens bestemmelser, der ligeledes indeholder forskjellige begrænsninger af bøderne. Strengere er den efter str.l. 22—7, hvor alternativet fængsel kommer til. Derhos indtræder ved forseelser mod str.l. 22—4 til 7 konfiskation af det ved forbrydelsen indvundne til fordel for den forurettede (str.l. 22—8). Lignende bestemmelse findes ogsaa i skovloven 22 juni 1863 §§ 21, 37 og 53. I alle herhenhørende tilfælde, forsaavidt de bliver at bedømme efter straffeloven, gjælder 22—19.

Paatalen er i alle tilfælde undtagen efter str.l. 22—19, ubetinget privat [11]).

IV. Militære straffelovs § 135 sætter straf af fængsel eller embedsfortabelse for den, som til eget brug benytter eller tillader andre saaledes at benytte staten tilhørende bygninger, skibe, baade, heste, vogne eller andet redskab eller gods.

[9]) Denne skjærpelsesgrund er opretholdt i S. U. § 396, sidste led.

[10]) Den tilsvarende bestemmelse i S. U., nemlig § 355, findes i kapitlet om «forseelser mod den almindelige orden og fred». S. U. gaar forøvrigt forsaavidt videre end str.l. 22—2 og 3, som det sætter straf for enhver, som «uberettiget tager ophold paa et sted, der er i andens besiddelse og til trods for tilhold om at fjerne sig forbliver sammesteds» (se § 355, 2det led), hvorved ogsaa rammes saadant forhold ligeoverfor aabne grundstykker f. ex. ogsaa ligeoverfor skov og udmark. Jfr. Mot. p. 273.

[11]) S. U. har privat-publik paatale, se § 408, jfr. § 355, sidste led.

§ 9.

Ulovlige bemægtigelser af fremmed eiendom, der væsentlig fremtræder som undtagelser fra bestemmelserne om tyveri.

De tilfælde, der omfattes af denne paragrafs overskrift (se str.l. 22—13, 15 og 16), har alle det tilfælles, at det er bemægtigelser af løsøregjenstande, der foretages i tilegnelseshensigt; og de adskiller sig i almindelighed (en undtagelse se under 5) kun fra tyveri derved, at berigelseshensigt — den hensigt, at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding — ikke her er opstillet som noget væsentligt moment i forbrydelsen. Om denne hensigt foreligger eller ikke, er i disse tilfælde uden betydning. Selv hvor den foreligger, bliver gjerningen dog ikke tyveri. Derved kommer saaledes disse bestemmelser til ogsaa at omfatte en række formuesindgreb, der ellers besidder alle et tyveris begrebsmærker. Den særegne behandling, som disse bemægtigelser, der samtlige har naturprodukter o. lign. til gjenstand, paa denne maade er bleven underkastet i forhold til almindelige tyverier, viser sin betydning i følgende retninger: a) den regelmæssige straf er betydelig nedsat; b) der gjælder andre (mildere) regler for gjentagelsestilfælde; c) paatalen er aldrig ubetinget offentlig, men dels rent privat dels betinget af den fornærmedes begjæring. Hvor gjerningen ikke er foretaget i lukrativ, men kun i ødelæggende hensigt, vilde forholdet, om intet undtagelsesbud fandtes, blive at bedømme efter det 23de kap. (alm. 23—17 eller 18). Det maa da stadig holdes for øie, at hvor de særlige betingelser for anvendelsen af undtagelsesbudet ikke er forhaanden, indtræder den strengere behandling efter hovedregelen for vedkommende art forbrydelse.

De herhen hørende tilfælde findes omhandlede i straffelovens 22de kap., der er overskrevet «om ulovlig brug af, hvad andre eie eller besidde». Denne systematik, der er vildledende, forsaavidt her er tale om mere end brug, hviler paa historiske grunde. Fra gammel tid af har den almindelige opfatning hos

os som andetsteds[1]) vægret sig ved at stemple visse mindre bemægtigelser i skov og mark som egentlige tyverier. S. U. har givet udtryk for den samme opfatning ved at behandle de heromhandlede tilegnelser ikke som «forbrydelser», men som «forseelser»; se § 399. Udkastet gaar forøvrigt noget videre end den gjældende lov i at lade tilegnelser af naturprodukter rammes alene af en nedsat straf.

De enkelte hidhørende tilfælde er:

1) Bemægtigelse af løv eller bar af træerne, af nedblæste eller tørre grene, topender eller vindfælder, som ikke allerede øiensynligen af nogen anden er lagt tilsammen eller ihob[2]), straffes, naar det sker i skov eller udmark[3]), efter str.l. 22—13 med bøder fra 2 til 80 kr. Foreligger de angivne betingelser ikke — er bemægtigelsen f. ex. ikke foretagen i skov eller udmark eller vindfælderne lagt i hob —, indtræder tyvsstraf.

Tager reisende mand i skov eller mark, hvad han tiltrænger og ei kan faa kjøbt, til dermed at istandsætte sit kjøreredskab eller det, som ellers til hans fremkomst er fornødent, skal han efter str.l. 22—16, der i en noget modificeret skikkelse gjengiver N. L. 6—17—27, være straffri[4]).

2) I skov eller udmark[3]) eller paa andet uindhegnet sted at sanke eller plukke nødder, som ei paa stedet fortæres, eller agern, bog eller anden frugt[5]) straffes med bøder fra 2 til 20 kr. (str.l. 22—13, sidste punktum). Derimod skal det efter str.l. 22—16 (jfr. S. U. § 400) være straffrit paa uindhegnet sted at sanke eller plukke nødder, som man paa stedet fortærer, ligesom ogsaa at sanke eller plukke vilde bær eller

[1]) Om vor ældre ret se Ørsted § 61. Om fremmed ret se S. U. M. p. 234, note 2.

[2]) S. U. § 399 har ikke denne betingelse.

[3]) S. U. l. c. siger «skov, mark eller eng».

[4]) Denne bestemmelse er i S. U. udeladt som overflødig ved siden af den til str l. 7—7 svarende § 47 om nødret; jfr. S. U. M. p. 293, første spalte øverst.

[5]) S. U. l. c nævner i sin almindelighed «uhøstet eller affalden grøde eller frugt».

blomster eller afskjære rødder af vilde urter[6]). Dog gjælder der i denne henseende efter slutningen af str.l. 22—16, der gjengiver lov 9 juni 1854, en undtagelse for multebærland i Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter[7]). Her er al plukken eller sanken af multer, der ikke fortæres paa stedet, forbudt under straf af 4 til 80 kr. og plukning til fortæring paa stedet undergivet samme straf, naar eieren har nedlagt forbud derimod.

Af udtrykkene i loven fremgaar, at tyvsstraf kommer til anvendelse, naar nogen bemægtiger sig bær og nødder, som andre har sanket eller plukket, selv om de henligger i skov eller mark, forsaavidt da overhovedet i saa tilfælde et besiddelsesforhold kan ansees opretholdt (jfr. foran p. 14—15)[8]).

3) I uopdyrket del af almenning eller udmark ulovligen at bemægtige sig græs, lyng, barkaffald, torv, mos, sten, sand, ler, jord eller andre lignende gjenstande[9]), der ikke før er optagne, opgravede eller lagte tilsammen eller i hob[10]), straffes med bøder og i gjentagelsestilfælde med bøder eller fængsel (str.l. 22—15). Ogsaa her vil forøvrigt straffrihed kunne indtræde paa grund af str.l. 22—16, 1ste del (jfr. N. L. 6—14—16).

4) Samme straf som i det under 3 nævnte tilfælde rammer efter str.l. 22—15 det at skyde bjørn, som ligger i vinterleie, efterat der derom er skeet tinglysning, jfr. N. L. 5—10—5[11]).

---

6) Den tilsvarende bestemmelse i S. U. § 400 nævner ogsaa sop. —. Den nærmere bestemmelse af den saakaldte «uskyldige nyttesrets» juridiske karakter hører til civilretten.

7) Denne undtagelse er opretholdt i S. U. § 400, sidste led.

8) Dette stiller sig efter S. U. forsaavidt anderledes, som i dette tilfælde straf efter § 399 kan anvendes, naar gjenstandene befinder sig i skov, mark eller eng. Straffrihed efter § 400 er derimod betinget af, at vedkommende selv «plukker» eller «optager» gjenstandene.

9) S. U. § 399, nr. 1 nævner ogsaa gjødsel og mineralier, hvilke gjenstande ikke omfattes af str.l. 22—15.

10) Se note 8.

11) Denne undtagelsesbestemmelse er ikke optagen i S. U., hvis motiver p. 292—3 derom bemærker: «Hvad angaar bjørn i hi — — — maa spørgsmaalet om lovligheden af at fælde den være et spørgsmaal om lovlig jagt, henhørende under § 407 og ikke hid, idet lovbogens udtryk eier i 5—10—5

5) Samme straf er endvidere efter samme paragraf ogsaa den undergiven, der bemægtiger sig tang[12], som findes i søen ved anden mands grund eller derpaa er indskyllet uden af nogen at være opsamlet eller lagt i hob[13]. Ved denne bestemmelse bemærkes, at tang, der blot er indskyllet paa anden mands grund, neppe vil kunne siges at være i grundeierens besiddelse, og at denne del af bestemmelsen derfor ikke kan ansees som en indskrænkende undtagelse fra tyverikapitlet, men i forhold til dette nærmest er en udvidelse af det strafbares omraade. Imidlertid vil netop i disse tilfælde hyppig det retsstridige forsæt mangle (jfr. foran p. 22).

Ved alle de her anførte straffebud mærkes str.l. 22—19. Paatalen er, som allerede bemærket, i alle tilfælde, undtagen efter str.l. 22—19, privat (str.l. 27—2 og 3)[14].

§ 10.

Beskadigelse og ødelæggelse af ting. Historisk oversigt. Almindelige forklaringer.

I den romerske ret var beskadigelse af fremmed gods bleven gjenstand for en generel behandling i den bekjendte *lex Aqvilia* (Dig. 9—2), der omhandlede *damnum injuria datum*, og oprindelig overensstemmende med dens ordlyd kun anvendtes paa skade, tilføiet *corpore corpori*, men som forøvrigt ikke var en

---

ikke betegner et eiendomsforhold i juridisk teknisk forstand, hvad ogsaa viser sig i, at lovbogen behandler forseelsen i kapitlet om jagt. I sig selv er der visselig ingen rimelighed for, at man ved tinglysning skal kunne hindre andre i at fælde bjørnen; man har dog ingen garanti stillet for, at man selv vil tage skadedyret af dage. Magnus Lagaböters landslov VII, 58 lod sig da ogsaa ganske rigtig ikke nøie med, at den «laa i vinterhi i anden mands skov efter at derom er skeet tinglysning», men fordrede, at den var indestængt i hiet *(horfenn i hiði)*, og det er vistnok alene en urigtig oversættelse heraf, naar lovbogens 5—10—5 istedet siger «ligger i hi».

12) S. U. § 399, nr. 2 nævner ogsaa vilde østers og skjæl.

13) Se note 8.

14) Efter S. U. § 408 kan dog det offentlige skride ind efter fornærmedes begjæring, naar det «findes paakrævet af almene hensyn».

ren straffelov, om end den maade, hvorpaa erstatningen bestemtes, delvis virkede og betragtedes som straf.

I den germanske ret finder man derimod ikke noget saadant generelt begreb, men en rig kasuistik, saaledes ogsaa i vore ældste love, der sætter straf for en række særlig omhandlede skadetilføielser *(spellvirki, fjàrfæling)*, men hvor forøvrigt oprindelig straf synes at være bortfalden, naar gjerningsmanden strax vedgik gjerningen, en regel, der dog ikke længer findes i Magnus Lagabøeters lov [1]. Lovbogen havde fra de ældre danske love optaget begrebet hærværk (6—14—1), der oprindelig synes at have forudsat en (maaske endog væbnet) medvirkning af flere [2], men som i almindelighed forstodes om enhver voldsom beskadigelse [3]. Forøvrigt er heller ikke lovbogen kommen synderlig ud over de ældre loves kasuistiske behandling af emnet.

Straffeloven af 1842 handler i det 23de kap. om «mordbrand samt anden ildspaasættelse og beskadigelse af eiendom og gods» og har i kapitlets § 17 et generelt bud om ødelæggelse eller beskadigelse af fremmed gods. Bestemmelserne i dette kapitel lider under væsentlige mangler, dels forsaavidt der ikke tilstrækkelig er holdt ud fra hinanden de rene skadetilføielser paa gods og forbrydelser, hvis strafbarhed tillige beror paa, at de udsætter menneskeliv for fare (de almenfarlige forbrydelser), dels forsaavidt de bestemmelser, der indeholder særlige bestemmelser om enkelte arter beskadigelse af gods, fremviser en temmelig principløs kasuistik, der leder til saa besynderlige resultater, som det af straffelovkommissionen paapegede, at ødelæggelse af en bro kan blive at straffe strengere, naar den er privat (str.l. 17—8), end, naar den er offentlig (str.l. 17—11) [4]. Dette sidste forhold bliver saa meget misligere, som en del hidhørende straffebestemmelser er at søge ikke i straffeloven, men

[1]) Jfr. Brandt p. 113, 116—7, 119.
[2]) Jfr. Baden Jur. Ordbog I p. 218.
[3]) Af enkelte fordredes derhos, at den skulde være aabenlys: jfr. Ussing Haandbog II p. 324, Schweigaard p. 450.
[4]) Jfr. S. K. p. 79.

i speciallovgivningen, der tildels er bygget paa andre synsmaader end de tilsvarende bestemmelser i den første [5]).

I den følgende fremstilling vil blive udsondret fra kapitlet om beskadigelser af fremmed gods:

1) De tilfælde, hvor aabenbart det almenfarlige særlig for menneskers liv og helbred har været det bestemmende for loven, i hvilken henseende kriteriet væsentlig bliver, om loven ligestiller beskadigelse af egne ting (uden bedragersk hensigt) med beskadigelse af fremmede (str.l. 23—1, 6, 8, 9, 11, 12 til 16, 18 litr. a, tildels 20 og 21) [6]). De herhenhørende bestemmelser findes navnlig i str.l. 23—1, 6 og 12 til 16, samt i jernbaneloven af 7 septbr. 1854.

2) De tilfælde, hvor den bedragerske hensigt er tillagt afgjørende betydning (§§ 2 og 7). Herom henvises til afsnittet om bedrageri.

3) Mishandling af dyr (str.l. 23—19), hvilket efter den nyere lovgivning maa betragtes som en krænkelse af sædelighedspolitiet.

Straffelovkommissionen havde allerede i sit forslag af 1888 om visse forandringer i str.l. 1842 foreslaaet en fuldstændig omarbeidelse af dette kapitel med en skarpere gjennemførelse af den i det foregaaende antydede sondring; og dette forslag var optaget i den kgl. prop. af 1889. Nævnte aars justitskomite fandt imidlertid, at dette afsnit af loven ikke var af dem, der frembød de største vanskeligheder for lagmandsretsbehandlingen, om det end erkjendtes at lide af feil; og da flere af de foreslaaede nye bestemmelser vakte komiteens tvivl, lod den dette kapitel forblive uberørt af revisionen [7]).

I sit udkast af 1896 til alm. borg. straffelov har straffelovkommissionen i det væsentlige fastholdt grundsætningerne i sit

---

[5]) Jfr. S. K. l. c.

[6]) Et udtryk for, hvad loven opfatter som almenfarligt, indeholdes forøvrigt i §§ 10 og 14. Jfr. iøvrigt om begrebet almenfarlig S. U. M. p. 158 og nedenfor p. 73—4. Se ogsaa Hagströmer Om mordbrandsbrotten i Tidsskrift for retsvidenskab 1897 p.

[7]) Indst. O. VI 1890 p. 35.

forslag af 1888: «almenfarlige forbrydelser» behandles her i 14de kapitel, medens kap. 28 handler om «tilføielse af skade paa eiendom og formue».

§ 11.

Beskadigelse og ødelæggelse af ting. De enkelte tilfælde.

I. Om begrebet i sin almindelighed, saaledes som det fremgaar af str.l. 23—17 (jfr. S. U. § 291), mærkes:

a. Forbrydelsens objekt er «en anden mands løse eller faste gods». Naar ved siden deraf ogsaa nævnes kreaturer, staar dette pleonastisk. Pengeværdi behøver tingen ikke at have, og eieren behøver saaledes ikke at have lidt noget egentligt økonomisk tab[1]). Paa den anden side er forvoldelse af formuestab ikke udenfor de i str.l. 23—23 og 17—5 omhandlede tilfælde[2]) strafbar, naar det ikke knytter sig til beskadigelse af en bestemt gjenstand *(damnum corpori datum)*, hvorved imidlertid maa mærkes, at det er nok, at handlingen er foretagen «med hensyn til tingen», hvorfor f. ex. tab lidt ved, at eieren er bleven hindret fra at tilgodegjøre sig en gjenstands udbytte, rammes af paragrafen.

Tingen maa tilhøre en anden. Beskadigelse af herreløse, om end en andens okkupationsret undergivne ting hører ikke hid. Beskadigelse af egne ting, hvori andre har tinglige rettigheder, kan kun straffes efter str.l. 21—11, altsaa kun, hvis den ret, en anden har, er en sikkerhedsret.

Beskadigelse af ting, hvoraf gjerningsmanden kun delvis er eier, maa dog antages at rammes af bestemmelsen[3]).

b. De beskadigende handlinger er i loven givet en over-

---

[1]) Drab af fremmede katte hører f. ex. hid. (Getz); jfr. ogsaa den hos Kjerschow p. 565 citerede afgjørelse af h.r.'s kjæremaalsudvalg af 23 april 1894.

[2]) Om str.l. 23—23 se følgende paragraf; str.l. 17—5 hører hjemme i afsnittet om æresfornærmelser; jfr. forøvrigt S. U. § 294.

[3]) S. U. § 291 medtager udtrykkelig dette tilfælde.

maade vid beskrivelse: «ødelægger, forspilder eller beskadiger» ting, mishandler eller dræber kreaturer, hvortil derhos generelt føies «andre med hensyn til en andens gods foretagne handlinger». Heraf følger, at bestemmelsen omfatter ikke blot tilintetgjørelse eller forvoldelse af substanstab, men ogsaa handlinger, hvorved tingen unddrages eieren uden i sig selv at undergaa nogen forandring (vilde fugle, bier el. lign. slippes i frihed, tingen bortgjemmes for eieren) eller gjøres ubrugbar for ham (saakorn blandes med ukrudt, besudling[4]) o. lign.) derimod ikke forarbeidelse, bemalen el. lign., naar der ikke ligger noget skadegjørende deri. Efter lov af 27 mai 1887 § 18 skal str.l. 23—17 (og 18) derhos være anvendelige paa visse overgreb i naboforholde[5])

En begrænsning af de handlinger, der omfattes af str.l. 23—17 fremkommer ved at sammenholde dem med bestemmelserne i det 19de til 22de kap., hvoraf de fleste bogstavelig omfattes af str.l. 23—17. Bestaar saaledes handlingen deri, at gjerningsmanden selv anmasser sig en brug over tingen, er str.l. 22—1 til 10 anvendelig ved fast gods og str.l. 22—17 ved løsøre; og 23—17 bliver ikke at anvende ved siden af disse, forsaavidt brugen ikke medfører anden skade end den, som nødvendig i

---

[4]) Jfr. Retst. 1890 p. 221: str.l. 23—17 anvendt paa en gut, som havde gjort sit fornødne i en brønd. Overensstemmende hermed skulde der egentlig heller ikke være noget til hinder for at anvende denne straffebestemmelse paa forurensing af rindende vand, hvilket vilde være saa meget rimeligere, som straffeloven har ophævet de hidhørende straffebestemmelser i N. L. 5—11—8, 10 og 11. Saaledes har imidlertid str.l. 23—17 ikke været forstaaet; jfr. S. U. M. p. 292. S. U. § 398 a har en særegen bestemmelse herom.

[5]) S. U. § 398, nr. 2 har herfor en særegen straffebestemmelse, hvilket ogsaa er det korrekte, da det her omhandlede forhold ikke egentlig indeholder en beskadigelse af fremmede ting. Den citerede bestemmelse i straffelovudkastet er imidlertid forsaavidt uheldig affattet, som den forudsætter, at det andetsteds er fastsat, hvilken adfærd i naboforholde er strafbar; og dette andet sted kan da kun være lov 1887 § 18, men denne skal efter ikrafttrædelsesloven bortfalde; jfr. S. U. I. mot. p. 31. Og da lov 1887 § 18 forudsætter som betingelse for forholdets strafbarhed, at vedkommende ved dom er paalagt at forandre eller standse den retsstridige drift, er det heller ikke godt at paavise, hvorledes S. U. § 398, nr. 2 kan faa nogen selvstændig betydning ved siden af udkastet § 344, der i almindelighed sætter straf for den, der udøver en ret, der er ham frakjendt ved endelig dom.

alle tilfælde følger med de i disse paragrafer beskrevne handlinger. Hvis derimod f. ex. brugen af en fremmed løsøregjenstand paa grund af dennes natur (f. ex. lys, der brændes) medfører, en delvis konsumtion eller forringelse, vil str.l. 23—17 blive at anvende ved siden af 22—17. Paa den blotte besiddelsesberøvelse bliver str.l. 22—18 at anvende, hvor ikke bestemmelserne i det 23de kap. leder til et strengere resultat [6]).

Tyveri og underslag forudsætter den hensigt at forskaffe sig en uberettiget vinding. Mangler denne hensigt, bliver en handling, som ellers har de nævnte forbrydelsers karakter, at bedømme efter str.l. 23—17. Om forholdet mellem str.l. 23—17 og 22—13 til 16 se foran § 9 (p. 63—4).

Forsaavidt str.l. 23—17 særlig taler om mishandling af kreaturer, synes saavel forholdet til 23—19 som den almindelige karakter af bestemmelsen i § 17 at maatte lede til, at dermed kun forstaaes mishandling, der har ledet til en forringelse af dyret [7]).

c. Beskadigelsen maa være retsstridig, i hvilken henseende navnlig mærkes, at i visse tilfælde en besidder af grund er berettiget til at dræbe fremmede dyr, der findes paa hans

[6]) Et tilfælde, hvor straf er sat, uagtet der *in casu* ikke behøves at kunne paavises nogen beskadigelse, se lappeloven af 2 juni 1883 § 19, nr. 1, sidste passus, hvis straffesats er lavere end str.l. 23—17, og som henviser til den almindelige lovgivning, forsaavidt dennes betingelser for straf foreligger. Jfr. ogsaa de nedenfor i § 13 omhandlede straffebestemmelser.

[7]) Efter straffeloven af 1842 kunde dette forøvrigt neppe antages, da her § 19 alene handlede om mishandling af egne kreaturer, og man, hvis § 17 forstodes som i texten, vilde savnet en straffebestemmelse for ikke-skadende mishandling af fremmede kreaturer. Jfr. Schweigaard p. 461. Efter den berigtigede form, som § 19 har faaet ved loven af 1874, er der al grund til at antage, at den omfatter samtlige tilfælde af rent dyrplageri, idet bestemmelserne ellers vilde lide af en høi grad af mangel paa sammenhæng. Da nemlig § 17 ikke som § 19 fordrer, at der skal være «vist grusomhed ved mishandlingen», vilde, om man antog den her bestridte fortolkning, mishandling af en leiet hest kunne være strafbar i tilfælde, hvor mishandling af egen hest er straffri; men hertil er der, naar nogen skade ikke er lidt, ingensomhelst grund. Getz, der fremhæver dette, vil dog af hensyn til spørgsmaalets stilling efter den ældre ret antage den her bestridte mening.

eiendom (jfr. lov 16 mai 1860 § 21 om gjed i frugt- eller urtehave, der er omgivet af lovligt gjærde, lov 9 juni 1894 § 3 om hund, som findes ifærd med at jage eller skade bofæ i strækning, hvor dets eier eller besidder har ret til at lade det beite, eller som træffes jagende paa egen haand efter elg eller hjort eller i fredningstiden efter andet vildt).

d. I subjektiv henseende kræves regelmæssig forsæt. Kun i tilfælde, hvor beskadigelsen regelmæssig har en almenfarlig karakter, rammer straffeloven uagtsomheden (§§ 20 og 21)[8]. Ogsaa visse af de i speciallovgivningen indeholdte straffebestemmelser maa vistnok forstaaes saaledes, at de angaar saavel den uagtsomme som den forsætlige beskadigelse. Dette er saaledes tilfældet med de under II omhandlede bestemmelser i fiskerilovgivningen. — Derimod bliver efter den gjældende straffelov de uagtsomme skadetilføielser ikke strafbare alene paa grund af de tilintetgjorte værdiers størrelse[9].

II. Den regelmæssige straf for forsætlig beskadigelse af fremmed gods efter str.l. 23—17 er bøder eller fængsel. En undtagelse herfra i formildende retning frembyder fiskerilovgivningen, forsaavidt angaar skade paa anden mands fiskeredskab ved udkastelse af anker, dræg eller krake eller fastgjørelse af baad eller udsættelse af fiskeredskaber, jfr. lov 23 mai 1857 §§ 14 og 15 (l. 3 aug. 1897 nr. 4 §§ 17 og 18) og lov 18 mai 1860 l. 3 aug. 1897 nr. 5 §§ 20 og 21) med flere lign. bestemmelser i de øvrige fiskerilove (bøder fra 8 til 80 eller 100 eller 120 kr.), veiloven 15 septbr. 1851 § 53 (bøder fra 8—40 kr. for beskadigelse af de offentlige veie)[10].

Langt talrigere er undtagelserne i skjærpende retning:

1) Str.l. 23—18 (fængsel eller strafarbeide i 5te grad) i følgende tre tilfælde:

a) naar nogens liv eller helbred har været udsat for betydelig fare, et tilfælde der har en blandet karakter, idet ikke blot

[8]) Jfr. om disse bestemmelser 1ste udgave af nærvær. skrift p. 49—50 (Retst. 1891 p. 697—8).

[9]) Se derimod S. U. § 293, naar der er voldt skade for mere end 5000 kr.

[10]) Disse straffebestemmelser er opretholdte ved S. U. I. § 4.

det skadegjørende, men det almenfarlige kommer i betragtning (mærk f. ex. uforsigtig omgang med sprængstoffe)[11];

b) [naar forbrydelsen er forøvet i kirke paa hvad denne tilhører og til brug ved gudstjenesten eller anden religionshandling er bestemt eller med hensyn til gravsted eller gravminde][12];

c) naar den skade, som er nogens gods tilføiet, ei kan ansættes til mindre end 400 kr.[13]).

Skjærpelse efter str.l. 23—18 finder kun anvendelse ligeoverfor handling, der omhandles i § 17, ikke ligeoverfor handlinger, der kan henføres under §§ 1—16, altsaa f. ex. ikke ligeoverfor beskadigelse af de i § 11 omhandlede offentlige indretninger[14]).

[2)] Ildspaasættelse (str.l. 23—1 til 6). Den omstændighed, at ild er anvendt som middel til ødelæggelsen, er vistnok ikke i ethvert tilfælde tillagt en straffeskjærpende indflydelse, (f. ex. ikke ved ødelæggelse af mindre løsøregjenstand, som et skrin el. lign. af ringere værdi end 400 kr.), men dog i langt videre udstrækning, end en naturlig betragtning tilsiger. Det, der gjør forvoldelse af ildsvaade til en farligere forbrydelse end anden ødelæggelse af fremmed ting, er den omstændighed, at gjerningsmanden derved sætter i virksomhed en naturkraft, over hvis udbredelse og virkninger han ikke bagefter kan have fuldt herredømme[15]). Dette hensyn gjør sig imidlertid ikke gjældende i ethvert tilfælde, hvor ild er anvendt, men kun hvor ilden enten bevirker fare ikke blot for gods, men ogsaa for menneskeliv (f. ex. antændelse af beboede huse), eller hvor omstændighederne

---

11) S. U. § 292, sidste led lader som strafskjærpelsesgrund her alene kommer i betragtning, at nogen paa grund af forbrydelsen omkommer eller faar betydelig skade paa legeme eller helbred. Den blotte udsætten for saadan fare kommer alene i særlig betragtning, hvor beskadigelsen bliver at behandle som almenfarlig forbrydelse efter §§ 148 og 149.

12) Har intet direkte tilsvarende i S. U. Jfr. iøvrigt nedenfor note 24.

13) S. U. har — mere rationelt — graderet straffeskjærpelsen forskjelligt eftersom skaden overstiger 1000 kr. (§ 292, 1ste led) eller 5000 (2det led) eller 50000 (3die led).

14) Dette er naturligvis irrationelt. De i S. U. § 292 omhandlede skjærpelsesgrunde gjælder ligeoverfor enhver skadetilføielse.

15) Jfr. iøvrigt Hagströmer i Tidsskr. f. Retsv. 1897 p. 300 ff.

medfører, at det paa forhaand er umuligt at beregne skadens omfang (f. ex. ildspaasættelse i by, skov o. lign.). Derimod er der ingen rimelig grund til at straffe ildspaasættelse paa isolerede, ubeboede gjenstande strengere end anden beskadigelse. Straffeloven har imidlertid paa den ene side ladet en skjærpet straf komme til anvendelse, hvor der ikke ved ildspaasættelsen kan siges at være forvoldt nogen almindeligere fare. Dette gjælder navnlig, forsaavidt den efter § 2 straffer enhver ildspaasættelse paa gjenstande, som kan ansættes til mindst 400 kr. (altsaa selv løsøregjenstande som skabe, kister, kostbare smaa skrin, smykker o. lign.), ligesom ogsaa paa selv isoleret beliggende ubeboet hus, bygning, fartøi, paa enkeltstaaende saater, hesjer, høstakker, tømmer-, bord- eller vedstabler. Det almenfarlige moment gjør sig her først gjældende, forsaavidt disse gjenstande ikke er isoleret beliggende, eller antændelsen omfatter skov, torvmyr, voxende grøde. Paa den anden side har loven forsaavidt ikke tillagt den ved antændelsen forvoldte almindeligere fare den tilbørlige indflydelse, som den kun straffer antændelse af eget gods, naar den enten medfører fare for andres liv eller er skeet i bedragersk hensigt, derimod intet hensyn har taget til, at gjenstanden er beliggende saa nær ved andet gods, at dette kan rammes. Saaledes er antændelse af egen skov ikke, udenfor tilfælde af bedragersk hensigt, strafbar, uagtet derved ogsaa fare for andres skove kan opstaa. Det er, naar saadan hensigt ikke foreligger, kun, hvor antændelse sker paa fremmed gods, at der er taget hensyn til, om det ligger saa nær nogen af de i § 2 opregnede gjenstande, at ogsaa disse let kan antændes [16]). Efter § 3 kommer antændelse af gjenstande, der ligger nær de der opregnede, overhovedet ikke i betragtning [17]).

---

[16]) Herved maa, forsaavidt som værdien kommer i betragtning, nærheden af flere gjenstande, der tilsammen er af 400 kroners værdi, bringe dette ind under § 2.

[17]) Om fortolkningen af de enkelte udtryk i §§ 2 og 3 se forøvrigt Schweigaard p. 453—4. — S. U. underkaster ikke beskadigelsen ved hjælp af ild nogen særegen strafferetslig behandling undtagen, hvor derved frembringes »almenfare. Som saadan ansees det efter § 148, at »tab af

Naar de hidhørende paragrafer benytter udtrykket «at sætte ild paa», maa dette overensstemmende med den almindelige sprogbrug forstaaes saaledes, at derved menes en antændelse af selve gjenstanden[18]). Sprængning med krudt eller dynamit er ikke ildsvaade, uagtet der ogsaa herved foregaar en antændelse[19]), — en begrænsning af lovstedernes omraade, som forøvrigt ingenlunde kan erkjendes at være begrundet i sagens natur[20]).

Straffen er efter § 2 strafarbeide fra 3 aar og 1 maaned til 9 aar — hvilket navnlig er en aldeles uforholdsmæssig straf for opbrændelsen af gjenstande som de foran exempelvis nævnte — efter § 3 strafarbeide i 5te grad eller fængsel. En særlig formildende vægt tillægger imidlertid §§ 4 og 5 den omstændighed, at ilden er slukket, inden den har udbredt sig og gjort anden skade end den med antændelsen nødvendigvis forbundne. Herved maa det fastholdes, at selve den gjenstand, paa hvilken gjerningsmandens forsæt er rettet, maa være antændt; ellers (f. ex. naar høvelspaan eller andet i antændelsesøiemed sammenbragt materiale er antændt) foreligger kun forsøg[21]), der bliver at bedømme efter de betydelig mildere regler i 3dje kap. Den formildelse i straffen efter §§ 2 og 3, som §§ 4 og 5 opstiller, bestaar deri, at brandstifteren, hvis han selv af egen fri vilje har bevirket slukningen, ansees med fængsel eller bøder — fuld straffrihed indtræder altsaa ikke saaledes som efter str.l. 3—5, hvilket i sig selv vilde have været det korrekteste[22]) — ellers med straf af den art, som i strenghed staar næst efter den, som han for gjerningen alene vilde have forskyldt, dog i intet tilfælde med ringere straf end fængsel.

[3)] Forvoldelse af søskade efter § 7, jfr. § 6. Den sidste paragraf, hvor hovedvægten ligger paa, at menneskeliv udsættes

menneskeliv eller udstrakt ødelæggelse af fremmed eiendom let kan foraarsages». Jfr. herved Mot. p. 158

[18]) Jfr. iøvrigt Hagströmer l. c. p. 335 ff.

[19]) Jfr. Retst. 1885 p. 421 flg., 1890 p. 674.

[20]) Jfr. S. U. § 148, der ligestiller sprængning med forvoldelse af ildebrand.

[21]) Om grænsen, der ofte vil frembyde tvivl, se citaterne hos Schweigaard p. 455 og Kjerschow p. 558—9.

[22]) Saaledes efter tysk straffelovs § 310.

for fare, hører ligesom str.l. 23—1 hjemme i en anden sammenhæng. Straffen er efter § 7 den samme som efter § 2: Strafarbeide fra 3 aar 1 maaned til 9 aar [23]).

4) Beskadigelse af visse gjenstande, der er bestemte til almindelig nytte eller pryd eller iøvrigt har en særlig ud over det privatretslige eiendomsforhold rækkende betydning: straffelovens § 11, jfr. §§ 8 og 9, telegrafloven 31 juli 1854, jernbaneloven 7 septbr. 1854 § 8, milit. straffelovs § 149. Disse straffebud kan forøvrigt kun uegentlig anføres som skjærpende undtagelser fra § 17. Ti medens denne sidste paragrafs anvendelse er knyttet til den betingelse, at gjenstanden tilhører en fremmed, er dette ikke gjort til vilkaar for straf efter § 11. Herved taber de deri omhandlede beskadigelser karakteren af formuesindgreb og bliver nærmest at klassificere med de almenfarlige forbrydelser, om de end inden kredsen af disse forsaavidt indtager en eiendommelig stilling, som ikke nødvendigvis alle de i § 11 og parallelsteder opregnede handlinger kan siges at medføre nogen mere almen fare [24]).

IV. Paatalen er efter str.l. 27—3 betinget offentlig ved forbrydelser, der bliver at bedømme efter 23—17 (jfr. imidlertid 27—5, 3dje led) og 23—18, litr. a og c. I alle andre tilfælde af forsætlig skadetilføielse er paatalen ubetinget offentlig; om uagtsom se str.l. 27—2 [25]).

Paataleberettiget er eieren af den beskadigede ting og

[23]) Har intet tilsvarende i S. U., der alene behandler forvoldelse af søskade som almenfarlig forbrydelse efter § 148 ff.

[24]) S. U. § 292 har en skjærpet straffesats for beskadigelse af offentligt mindesmærke og af gjenstande, der henhører til offentlige samlinger (altsaa uden hensyn til eiendomsforholdet) eller er bestemte til almindelig nytte eller pryd. Beskadigelse af de andre i str.l. 23—11 opregnede gjenstande bliver efter udkastet alene da underkastet en særegen strafferetslig bedømmelse, naar den har fremkaldt almenfare efter S. U. §§ 148 ff. — Foruden de i det foregaaende opregnede strafskjærpelsesgrunde for skadetilføielser har S. U. en, hvortil den gjældende lov intet sidestykke kjender, nemlig efter § 292, første led, naar gjenstanden er betroet den offentlige post.

[25]) Efter S. U. §§ 291 og 293, begges sidste led, paatales skadetilføielser af heromhandlede art kun af det offentlige, naar fornærmede begjærer det og almene hensyn kræver det.

derhos vistnok ogsaa andre, der har interesse i denne, forsaavidt interessen knytter sig til en tinglig ret.

§ 12.

Fortsættelse. Straffelovens kap. 23 § 23 (S. U. § 294, 1).

Den i straffelovens kap. 23 § 23 omhandlede forbrydelse forudsætter i objektiv henseende ganske de samme momenter som bedrageriforbrydelsen, hvorfor der herom helt kan henvises til § 20, I. Forskjellen mellem str.l. 23—23 og 21—1 ligger udelukkende paa den subjektive side. Medens bedrageri forudsætter berigelseshensigt, kræver str.l. 23—23 den «hensigt at skade». Det er efter dette ikke nok, at gjerningsmanden er sig bevidst, at tab kan eller endog sandsynligvis vil blive følgen af hans gjerning, naar denne er udsprungen af et andet motiv end det at gjøre skade [1]), f. ex. det at udsætte den vildledede for latter eller selv more sig over hans vildfarelse (skøierstreger) eller endog det at volde vedkommende personlig sorg eller smerte (saaledes udbredelse af efterretning om skibsulykker o. lign.) [2]).

Den skade, man tilsigter at forvolde, maa være af økonomisk art, hvilket vistnok ikke er udtrykkelig sagt i str.l. 23—23 [3]), men dog utvivlsomt flyder deraf, at forbrydelsen ellers ganske vilde tabe sin karakter af formuesdelikt og bestemmelsen i det hele savne al naturlig begrænsning.

Er den hensigt at skade tilstede, udkræves det ikke, at den skyldige skal have været sig tabets art og udstrækning bevidst, eller at der overhovedet skal bestaa identitet mellem det tilsigtede

[1]) Jfr. Storthingstidende for 1890, Odelsthingsforh. p. 731—2.

[2]) Herved maa bemærkes, at saadanne handlinger efter omstændighederne vil kunne rammes af str.l. 17—7. — S. U., der har omredigeret den hidhørende bestemmelse i overensstemmelse med udkastets nye definition af bedrageribegrebet, har udeladt kravet til, at handlingen skal være foretaget i hensigt at skade. Efter udkastet er bevidsthed om handlingens skadevoldende karakter tilstrækkelig.

[3]) S. U. bruger derimod udtrykket «formuestab».

og det forvoldte tab. Man bemærke i denne henseende den forskjellige udtryksmaade i str.l. 21—1 (hvo som volder en anden formuestab derved, at han fremkalder eller styrker en vildfarelse) og i 23—23 (hvo som fremkalder eller styrker en vildfarelse, straffes, saafremt tab derved forvoldes)[4].

Den her paapegede forskjel mellem bedrageri og den i str.l. 23—23 omhandlede forbrydelse maa efter det i § 1 (p. 2) udviklede synspunkt betegnes som saa væsentlig, at straffeloven med fuld føie har undladt at give sidstnævnte forbrydelse den i den almindelige opfatning mere vanærende betegnelse bedrageri og ved at henføre den under det 23de kap.[5]) har unddraget den fra at komme i betragtning efter grundlovens § 53 a (jfr. ogsaa formandskabslovene 14 januar 1837 §§ 9 og 13, straffeprocesloven § 36).

Straffen er efter str.l. 23—23 regelmæssig bøder, men, hvis tabet er betydeligt, fængsel eller bøder.

Paatalen er betinget offentlig (str.l. 27—3; jfr. S. U. § 294, sidste led).

§ 13.

Fortsættelse. Om strafferetsligt ansvar for skade, forvoldt ved dyr.

Selvfølgelig kan en efter de i foregaaende paragraf fremstillede regler strafbar beskadigelse af fremmed eiendom ligesaavel formidles gjennem et dyr som ved hvilketsomhelst andet mellemled. Derved bevirkes ingen forandring i de strafferetslige regler. Hvad derimod er gjenstand for særlig behandling i nærværende paragraf er de tilfælde, hvor en beskadigelse bliver strafbar udelukkende af den grund, at den er forvoldt ved et dyr. De hidhørende lovsteder er følgende:

---

[4]) S. U. l. c. er i denne henseende anderledes redigeret, hvorfor ogsaa som i note 2 bemærket forsæt i den nedenfor i § 21, III a udviklede betydning maa kræves.

[5]) I S. K. var den omhandlet i det 21de kap.

[1)] Straffelovens 22—9 [1]), hvorom bemærkes:

a. Den angaar bofæ, hvorved forstaaes de større husdyr (ikke kat, hund, fjærkræ).

b. Der fordres ikke, at bofæet skal have forvoldt nogen bestemt paaviselig skade; det er nok, at det er kommet ind paa anden mands jord eller paa eierens egen jord, medens den er i fremmed besiddelse.

c. Straffen (bøder indtil 40 kr.) rammer den, hvis uagtsomhed det skyldes, at bofæet er kommet paa fremmed grund (eier, besidder, vogter eller anden). Denne uagtsomhed maa paavises i det konkrete tilfælde.

Paatalen er ubetinget privat.

Som en undtagelse fra str.l. 22—9 fremtræder bestemmelsen i lappeloven 2 juni 1883 § 9 nr. 2.

2) En række specielle strafferetslige bestemmelser om ansvar for bofæ indeholder lov om jords fredning 16 mai 1860, 2det kap. [2]). Om disse bestemmelsers forhold til straffeloven bemærkes:

a) Ansvaret er skjærpet saaledes, at forhold, der ikke i almindelighed vilde kunne bedømmes som *culpa*, her kan medføre strafansvar. I visse tilfælde gaar dette saa vidt (§§ 21 og 22), at der paalægges dyrets eier en ubetinget pligt til at holde dyrene i et saadant aflukke eller under saadan bevogtning, at dets indtrængen paa fremmed grund bliver umulig, uden at dog selv her fordringen til tilregnelighed kan antages helt at være opgiven. Foreligger *vis major* (f. ex. ildebrand, hvorved dyrene flygter fra stalden), maa eieren ogsaa her være straffri. I andre tilfælde (§ 24) fjerner den agtsomhedspligt, der paalægges eier, sig ikke saa meget fra den almindelige, men gaar dog videre, end man alene efter str.l. 22—6 vilde finde beføiet.

b) Ansvaret paahviler her altid eieren (ikke bevogter o. s. v.).

c) Det er kun visse i loven udtrykkelig angivne arter dyr (gjed, sau, svin, hest og storfæ), for hvis vedkommende det skjærpede ansvar opstilles.

---

[1]) Til denne bestemmelse indeholder S. U. intet tilsvarende, jfr. Mot. p. 292, 1ste sp. øverst.

[2]) Disse er opretholdte i S. U. I. § 4.

Straffen falder efter lovens § 24 sammen med straffelovens sats; efter de øvrige paragrafer er maximum af bøderne noget lavere. Paatalen er privat (lovens § 43).

3) Lignende særlig skjærpede ansvarsregler opstilles med hensyn til renhjord for Finmarken i lov 7 septbr. 1854 §§ 3 og 4, jfr. tillægsloven af 17 juni 1869 (ulovlig beiting paa fremmed territorium og mangelfuld bevogtning) og for de søndenfor Finmarken liggende landsdele i lov 25 juni 1897 § 2 (om ulovlig beiting paa anden mands grund); jfr. ogsaa sidstnævnte lovs § 4 og lov om flytlapperne af 2 juni 1883 § 9, nr. 2 (om skade paa ager, eng m. v.) hvor imidlertid strafansvaret er betinget af, at skaden skyldes forsæt eller grov uagtsomhed i dyrenes bevogtning [3]).

4) Efter lov 9 juni 1894 § 1 kan eier eller besidder af hund, der forvolder skade paa bofæ, i gjentagelsestilfælde ilægges bøder fra 5 til 25 kr. [4]). Se ogsaa samme lovs § 3, 2det led. Paatalen er privat.

C. INDGREB I OKKUPATIONSRETTIGHEDER.

§ 14.

Ulovlig jagt [1]).

I. Jagt er fra en dobbelt side gjenstand for straffelovgivningens bestemmelser: a) som overtrædelse af de til vildtbestandens opretholdelse givne fredningsbestemmelser (forsaavidt er den en forbrydelse mod det offentlige og vedkommer os ikke her), b) som indgreb i en privatmands ret til udelukkende okkupation; forsaavidt er den et formuesdelikt. Tidligere opfattedes den ofte som tyveri («vildtyveri») [2]). Men denne opfatning har

[3]) Disse straffebestemmelser opretholdes i S. U. I. § 4, med undtagelse af den, der findes i lov 1883, hvilken lov kun gjælder til 1 januar 1899, men dog ved en Kgl. prp. 1898 er foreslaaet forlænget i 3 aar.

[4]) Ogsaa denne straffebestemmelse er opretholdt i S. U. I. § 4.

[1]) Jfr. Brandt Tingsret (3dje udg. 1892) § 99.

[2]) Ifr. f. ex. Nørregaards forelæsninger 4de del p. 365—7. Se derimod Ørsted p. 19 flg.

hos os aldrig havt medhold af lovgivningen, idet allerede lovbogen behandlede den ulovlige jagt som en særegen forbrydelse (5—10). Den nugjældende straffelov behandler ulovlig jagt i 22—11 under det lidet træffende synspunkt af «ulovlig brug». Det rette standpunkt indtager derimod straffelovudkastet, der under kapitlet om «forseelser mod formuesrettigheder» i § 407 sætter straf for den, som krænker andens ret ved at «fiske, jage, sætte fangstredskaber for, fange eller dræbe dyr, som ikke er i nogens eie.»

II. Jagt paa fremmed grund er i visse tilfælde fri for enhver. Herom henvises til lovbogens 5—10, lov 22 juni 1863 § 6, jfr. 3, 8, hvorved dog bemærkes, at al slags jagt af udlændinge efter lov 26 mai 1877 § 1 tiltrænger vedkommende grundeiers eller besidders samtykke eller i stats- og bygdealmenning kongelig bevilling.

Jagtretten tilkommer, hvor den ikke er fri, grundeieren eller den, til hvem han har overdraget den. Forsaavidt saaledes jagtens lovlighed afhænger af stedet, maa det bestemmende være det sted, hvor vildtet befinder sig, ikke det, hvor jægeren er, hvorved imidlertid bemærkes den i N. L. 5—10—3 hjemlede saakaldte *jus sequelæ,* hvorefter det er tilladt at dræbe paa fremmed grund vildt, der er reist paa lovligt jagtomraade og umiddelbart og uafbrudt forfølges [3]).

En følge af det urigtige synspunkt, hvorfra straffeloven betragter den ulovlige jagt, er det, at den som gjerningsmand altid tænker sig en anden end grundeieren. Imidlertid kan det ikke være tvivlsomt, at ogsaa denne maa kunne straffes, naar han jager, uagtet han har afstaaet sin jagtret til en anden, hvilken sidste da er den ved forbrydelsen fornærmede.

Straf efter str.l. 22—11 (men ikke efter lov 26 mai 1877 og vel ikke heller efter den nedennævnte lov 30 august 1842 § 3) forudsætter forsæt, der er udelukket, naar gjerningsmanden har været uvidende om sin mangel paa ret til at jage.

[3]) Brandt l. c. p. 423. «Den, der har fældet vildt paa et omraade, hvor han ingen jagtret har, maa dog altid selv godtgjøre, at vildtet reistes paa lovlig grund.

At bemægtigelse af dyr, der allerede er i nogens besiddelse (jfr. str.l. 22—11: «udenfor indhegnet dyrehave»), er tyveri, er før forklaret (jfr. § 3, I).

Str.l. 22—11 omhandler forøvrigt to tilfælde:

a. den blotte ulovlige jagt i betydningen af en opsøgen og forfølgen af vildtet uden hensyn til, om noget fanges eller dræbes. Denne, der efter § 11, 2det passus straffes med bøder indtil 20 kr., kan forøvrigt vistnok bestaa ikke blot i jagt med skydevaaben, men ogsaa i opsættelse af snarer eller gildrer (N. L. 5—10—6 flg.), hvorpaa ogsaa udtrykket «fanget» tyder[4]). Udlændinges ulovlige jagt efter lov 26 mai 1877 straffes med bøder fra 200—1000 kr. (§ 3). En særegen straffebestemmelse indeholder ogsaa loven om fredning af æg og dunvær samt edderfugle 30 august 1842 § 3;

b. ulovlig at dræbe, fange eller saare vildt paa anden mands grund, hvilket efter § 11 1ste passus straffes med bøder, der, om det er stort vildt, hvortil regnes elg, hjort eller rensdyr, kan gaa op til 80 kr., ellers kun til 40 kr. Indsamling af æg og fjær rammes ikke af denne bestemmelse, men straffes alene i det i den anførte lov 1842 nævnte tilfælde[5]).

III. Paatalen af de heromhandlede forbrydelser er privat undtagen efter lov 1877, der hjemler offentlig paatale, naar den fornærmede begjærer det[6]).

§ 15.

Ulovligt fiskeri[1]).

Den ældre lovs regel herom fandtes i N. L. 5—11—13, der satte tyvsstraf[2]) for den, der fisker i anden mands aa eller

[4]) Jfr. dog Brandt l. c. p. 424.

[5]) Medens efter straffeloven straffen for ulovlig jagt saaledes aldrig kan gaa op til høiere end bøder, kan efter S. U. § 401 ogsaa fængsel anvendes; jfr. herom mot. p. 294—5.

[6]) Efter S. U. § 408 kan den ulovlige jagt efter fornærmedes begjæring paatales af det offentlige, naar det findes paakrævet af almene hensyn.

[1]) Jfr. Brandt Tingsret § 101.

[2]) At dette forøvrigt ikke behøver at opfattes som et udtryk for, at lovbogen virkelig ansaa ulovligt fiskeri som egentligt tyveri, se Ørsted p. 18.

fiskevand. Str.l. 22—12 giver udtryk for den korrekte opfatning, at tyveri kun foreligger, hvor fisken findes i fiskedam eller park, altsaa kan siges at være i den berettigedes besiddelse (jfr. § 3, II, a).

Iøvrigt omhandler lovens 22—12 tvende tilfælde[3]):

a. at tilegne sig fiskeri, ved at anbringe stængsel eller paa anden maade (bøder indtil 200 kr.).

b. at fiske ulovligen i anden mands fiskevand (bøder indtil 40 kr.). Om denne bestemmelse bemærkes:

1) «fiske» omfatter enhver udstillen af fangstredskaber, af hvilken art disse end er (stang, net, not, ruse o. s. v.); forbrydelsen er fuldbyrdet herved, uden at noget dyr behøver at være fanget.

2) Objekt for forbrydelsen er ethvert slags vanddyr uden hensyn til, om de i naturhistorisk forstand kan regnes til fiskene, saaledes krebs, hummer, østers, perlemuslinger (lov 7 juni 1845). Hvad disse sidste, til grunden fastsiddende dyr angaar, er det et spørgsmaal, om bemægtigelsen af dem ikke rettelig bliver at betragte som tyveri af gjenstand, der fraskilles fast eiendom. Denne opfatning synes at være befulgt i praxis[4]), saafremt de havgrunde, hvorfra de tages, kan ansees som privat eiendomsret underkastet[5]).

Tilegnelse af gjenstande, der ved bemægtigelsen umiddelbart falder i en anden end okkupantens eiendom (jfr. f. ex. N. L. 5—12—6 og 11 m. fl. st.), bliver at bedømme efter str.l. 21—9.

3) Hvilket fiskeri er lovligt, besvares af den civile ret, hvis hovedregel — der dog har vigtige undtagelser — med Schweigaard (p. 384) kan gjengives saaledes: Fiskeriet er frit i salt, ufrit i fersk vand.

4) Lovstedet omhandler alene fiskeri i anden mands fiske-

---

[3]) Om S. U. se den i forrige paragraf citerede § 407, der ganske ligestiller fiskeri med jagt.

[4]) Jfr. bl. fl. Retst. 1872 p. 515.

[5]) Se herom Aschehoug i Ugebl. f. lovk. X p. 385 flg., Helland i Retst. 1891 p. 41 flg.

vand, altsaa fiskeriet som indgreb i en bestemt privat okkupationsret. Det omhandler ikke:

a. Udlændinges indgreb i saadant fiske, som alene er frit for indlænding: Herom haves alene straffebestemmelse for finmarkfiskets vedkommende: Lov 7 septbr. 1854 § 7 (bøder fra 8 til 40 kr. og i gjentagelsestilfælde 16 til 80 kr.) jfr. 3 august 1897 (nr. 5) § 48 og l. 13 septbr. 1830 § 40.

b. Det, at en person hindrer en andens fangst, hvor denne er fri. Herom haves en bestemmelse for enkelte fiskerier, saaledes for Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter i lovene af 3 aug. 1897 (nr. 4 og 5) henholdsvis § 17 og 20 (udsætter nogen utilbørlig sine redskaber saaledes, at andenmands allerede udsatte iler eller fløit deraf nedtrykkes, straffes han med bøder indtil 100 kroner).

Paatalen af forbrydelse mod str.l. 22—12 er privat. Fiskerilovgivningen anordner offentlig (politirets) paatale af de i den omhandlede forbrydelser.

§ 16.

Indgreb i skjærperettigheder.

Indgreb i retten til at okkupere mineralier behandles i lovgivningen fra en dobbelt side: a) som uberettiget indgreb i eierens eneret til at skjærpe (jfr. bergværksloven 14 juli 1842 § 3, hvorefter udenfor udmark ingen skjærpning maa foretages uden eierens eller brugerens samtykke). Straffen herfor findes i den før omhandlede str.l. 22—6. b) Som indgreb i en andens ret til uhindret skjærpning. Straffen herfor findes i bergværkslovens § 6 (bøder fra 16 til 80 kr.).

D. RØVERI.

§ 17.

Historie og begreb.

Vor ældste ret behandlede, som allerede p. 5 bemærket, røveri som ran (*buran*)[1]. Derimod sondrede lovbogen mellem

---

[1]) Jfr. Brandt Retshistorie II p. 105.

disse begreber, idet den behandlede røveri som en særskilt forbrydelse (N. L. 6—16). Hvad der efter Lovbogen var det væsentlige ved dette begreb, er ikke ganske klart, idet loven ikke ligefrem definerer forbrydelsen, men særlig omhandler rov af veifarende mand, af skibbrudden mand, af dræbt mand (valrov) og kirkerov. At røveri forudsatte vold er ikke sagt, og kunde ialfald ikke i alle anvendelser antages[2]). Imidlertid lærtes det i almindelighed, navnlig efter Ørsteds skrift om tyveri, at røveri var bemægtigelse af en ting i fremmed værge ved anvendelse af vold eller trusel om vold[3]). Straffeloven af 1842 fordrede til røveri anvendelse af en vis stærkere grad af vold eller visse vidtgaaende trusler for at bemægtige sig en fremmed løsøregjenstand — opfattede det altsaa som en forbrydelse, der begrebsmæssig væsentlig kun adskilte sig fra tyveri ved det anvendte middel. Derhos ligestillede loven med røveri den saakaldte røveriske udpresning. Loven af 1889 har forenet begge disse forbrydelser i en straffebestemmelse og behandler saaledes røveri som en forbrydelse mod formuen i almindelighed, ikke særlig mod tinglige rettigheder.

Andre tilfælde af udpresning end den røveriske behandler loven, som før bemærket, ikke som en særegen forbrydelse, men som en egen art tvang.

S. U. § 267 har bibeholdt den gjældende lovs standpunkt med hensyn til den her omhandlede forbrydelses objekt, men har givet begrebet en videre udstrækning derved, at det ikke kræves, at den anvendte vold skal have været af en vis styrke; hvad derimod trusler angaar, kræves, at de skal fremkalde

---

[2]) I datidens tyske kriminalistik gjorde der sig afvigende opfatninger gjældende med hensyn til røveri. Nogle ansaa det for væsentligt ved begrebet, at det var forøvet paa alfar vei, andre saa væsensmærket i voldsanvendelsen; jfr. v. Liszt § 128, I. Maaske har lovbogen været paavirket af den første opfatning. Jfr. dog Ørsted p. 29—30 i noten, der antager, at lovbogen kun henholdt sig til den almindelige forestilling om røveri, og at denne forudsætter »personlig vold eller trusel med personlig vold«. Det er dog vel tvivlsomt, om ikke hermed en senere tids forestillinger lægges til grund for den ældre lov.

[3]) P. 29, Ussing p. 273, jfr. ogsaa Brorsson Fortolkning af 6te bog af Chr. V.'s lov p. 427.

frygt for nogens liv eller helbred). Herved omfatter begrebet saavel det i den gjældende lovs 19—3, litra i omhandlede magttyveri[4]), som udpresninger, der nu bliver at henføre under str.l. 16—12. Med denne udvidelse af begrebet hænger det sammen, at man ikke længere har fundet benævnelsen røveri fuldt passende, men har erstattet den med ran, der saaledes i S. U. har en noget anden betydning end i vor ældre ret.[5]).

Ved siden af ran behandler S. U. i det 25de kapitel (se § 266) udpresning som en særegen forbrydelse, forskjellig fra anden strafbar tvang (hvorom handles i § 222) ved dens egenskab af en berigelsesforbrydelse.

Det særegne for røveri efter str.l. 20—1 er:

1. Den handling at tvinge en anden til at gjøre eller taale eller undlade noget. Herunder gaar utvivlsomt ogsaa bemægtigelse af en gjenstand, idet besidderen herved «tvinges til at taale» dens borttagelse[6]).

2. Midlet, der maa være et af følgende:

a. Mishandling eller saadan vold, at frygt for mishandling opstaar, hvorved begrebet mishandling er overladt domstolenes skjønsmæssige bedømmelse. Er der anvendt vold af mindre vidtgaaende art, vil enten str.l. 19—3 litr. i eller 16—12 komme i anvendelse, eftersom objektet er en løsøregjenstand, som gjerningsmanden ved volden vil tilegne sig, eller en anden formuesfordel.

b. Fremkaldelse af viljeløshed, afmagt eller bevidstløshed, hvorved det er ligegyldigt, om denne frem-

---

[4]) Se herom S. U. M. p. 238—9.

[5]) Se S. U. M. p. 238: »Man forbinder med ordet røver forestillingen om en særlig voldsom og farlig forbryder, og det er at gjøre vold paa sproget at kalde enhver, som bemægtiger sig en fremmed ting paa nogen i § 267 nævnt maade, for røver. Derimod passer ransmand ret vel paa alle tilfælde». I noten oplyses det, at ran i den svenske straffelov benyttes i samme betydning som i S. U.

[6]) Jfr. S. U M. p. 239, 1ste spalte nederst. I S. U. § 267 er dette tilfælde udtrykkelig nævnt, «for ikke at forlede til den urigtige antagelse, at forbrydelsens øiemed maa være opnaaet gjennem den andens fremtvungne handling eller undladelse og at det ikke skulde være nok, at han tvinges til passivitet under forbrydelsens udøvelse».

kaldelse er skeet ved vold eller list. Forsaavidt er maaske vilkaarene for strafbarhed videre efter str.l. 20—1 end efter 16—12[7]).

c. Trusler, der medfører overhængende fare for liv eller helbred[8]). Den vold, der er anvendt, eller hvormed der trues, behøver ikke at være rettet mod selve den, der tvinges, hvad der efter den ældre redaktion af str.l. 20—1 maatte kræves.

3. Hensigten maa være at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding. Om dette moment henvises til det tilsvarende spørgsmaal ved tyveri. Det er saaledes ikke røveri (men alene en forbrydelse mod str.l. 16—12), om nogen ved saadanne midler som under 1 nævnt tiltvinger sig en gjenstand mod vederlag. Det er heller ikke — hvad i den ældre ret var tvivlsomt[9]) — røveri at tiltvinge sig indrømmelser, der ikke har formueretslig betydning. Men iøvrigt er det ligegyldigt, om det, hvortil vedkommende tvinges, er foretagelse af en handling eller undladelse[10]), om det er tilegnelse af en ting eller kun brugen af den, gjerningsmanden vil opnaa, om det er en materiel eller immateriel formuesværdi, som berigelsen repræsenterer.

§ 18.

Forskjellige arter røveri.

I. Ogsaa røveri kan inddeles i simpelt og grovt[1]), en terminologi, som dog ikke loven benytter. Ved siden af det i

[7]) Endnu videre gaar S. U. § 267, der blot kræver, at gjerningsmanden har sat vedkommende «ude af stand til forsvar», hvlket, siger motiverne p. 239, «f. ex. ogsaa indbefatter, at man dreier nøglen om i døren og saaledes indespærrer ham, medens tyveriet øves».

[8]) Jfr. til belysning de hos Kjerschow p. 411—2. citerede retsafgjørelser. — S. U. § 267 bruger — som foran anført — udtrykket «fremkalde frygt for liv eller helbred», hvorved vægten er lagt paa truslernes subjektive virkning paa vedkommende individ, medens den gjældende straffelov betoner deres objektive farlighed.

[9]) Jfr. Schweigaard p. 371.

[10]) Anderledes derimod efter str.l. 1842 20—3.

[1]) Jfr. Schweigaard p. 372.

str.l. 20—1 omhandlede almindelige røveri, for hvilket straffen er strafarbeide fra 3 aar 1 maaned ned til 9 aar[2]), indeholder str.l. 20—2 en række skjærpelsesgrunde, der bringer straffeskalaen op en grad, og som dels — nemlig forsaavidt angaar de i litr. a, b, c og g omhandlede — ganske falder sammen med de i str.l. 19—3 litr. a, c, d og e opstillede skjærpelsesgrunde for tyveri, dels ialfald kan siges at være beslægtet med de omstændigheder, der gjør et tyveri til grovt.[3]) De i str.l. 20—2 omhandlede skjærpelsesgrunde, der ikke allerede er omhandlet i § 4, II under fremstillingen af grovt tyveri, er:

[1)] Veirov eller Stirov[4]) (litr. d, der i en noget forandret skikkelse gjengiver N. L. 6—16—1). Det særegne er, a) at forbrydelsen er begaaet mod «veifarende mand», hvorved maa forstaaes enhver, kjørende, ridende eller gaaende, der paa landet er i ærinde udenfor sit hjem enten paa landevei eller overhovedet i skov eller mark; b) at gjerningsmanden paa forhaand i hensigt at røve veifarende har lagt sig i veie eller skjul eller søgt følge med den røvede. Str.l. 20—8 truer derhos den, der ligger i skov eller skjul for at røve, med strafarbeide i 5 grad, selv om gjerningen ikke udføres (forberedelse til røveri).

---

[2]) Overensstemmende med den udvidelse, begrebet har faaet i S. U., er ogsaa straffen væsentlig nedsat, idet intet bestemt minimum af fængselsstraf opstilles for det regelmæssige tilfælde af ran (§ 267).

[3]) Af hidhørende skjærpelsesgrunde har S. U. følgende: 1) Forbrydelsen er forøvet af flere, som har indgaaet forbund om at forøve tyverier, hælerier, udpresninger, ran eller lignende forbrydelser, eller af hvilke nogen er bevæbnet (§ 268, 3, sammenlignet med § 259, 1 og 2). I forbindelse hermed bemærkes ogsaa § 269, 1, der sætter straf for den blotte indgaaelse af forbund om at forøve ran. 2) Forbrydelsen er forøvet ved nattetid i beboet rum, hvortil den skyldige baner sig adgang ved indbrud eller indsnigelse eller ved forklædning, foregiven eller misbrug af nogen offentlig egenskab eller ordre eller benyttelse af noget falskt eller en anden vedkommende dokument (§ 268, 4 sammenholdt med § 258, 1 og 2 og § 259, 3, hvoraf iøvrigt sees, at der ikke er fuld overensstemmelse i henseende til de omstændigheder, der bevirker skjærpelse for tyveri og for røveri, idet det navnlig er særeget for sidstnævnte forbrydelse, at skjærpelse kun indtræder, naar forbrydelsen er begaaet i beboet rum, hvorhos det her i alle tilfælde udkræves, at den skal være forøvet ved nattetid).

[4]) S. U. har intet tilsvarende.

[2)] Sørøveri[5]) (litr. e), saafremt forbrydelsen er forøvet a) i aaben sø b) mod søfarende c) for at komme i besiddelse af fartøi eller gods.

[3)] Naar forbrydelsen er begaaet mod slægtning i ret opstigende linie eller mod husbond eller madmoder (litr. f)[6]).

4) En særegen skjærpelse undergaar straffen for røveri efter str.l. 20—4, hvis gjerningsmanden har tilføiet den overfaldne betydelig skade paa legeme eller helbred (jfr. str.l. 15—11) eller underkastet ham ualmindelige pinsler eller smerter, idet straffen isaafald stiger til strafarbeide paa livstid eller i 1 grad, eller, hvis den mishandlede desformedelst omkommer, til livsvarigt strafarbeide eller dødsstraf. Er gjerningsmanden en livsfange, skal han efter str.l. 20—5 ubetinget have forbrudt sit liv[7]).

5) Milit. straffel.s § 147 sætter for røveri paa nogen med militærbevogtning forsynet transport af krigsfornødenheder strat af srrafarbeide i 1 grad.

II. Ogsaa røveri er underkastet en særegen strafskjærpelse i gjentagelsestilfælde (str.l. 20—7). Denne skjærpelse, som bestaar i, at der bliver adgang til at anvende strafarbeide paa livstid, kan begrundes ikke blot ved et tidligere røveri, men ogsaa ved tidligere tyveri eller tyvshæleri, dog kun, hvis gjerningsmanden før har været dømt mindst to gange for saadan forbrydelse[8]) [En tidligere dom for den i str.l. 20—8 omhandlede forbrydelse begrunder ikke gjentagelsesstraf for et senere røveri (men vel for et senere tyveri[9])].

---

[5]) S. U., har intet tilsvarende, men derimod i § 269, 2 en særegen straffebestemmelse for den forberedende handling, i hensigt at forøve ran at udruste eller paabegynde udrustning af noget skib.

[6]) Uden sidestykke i S. U.

[7]) S. U. skjærper straffen: 1) naar som følge af forbrydelsen nogen omkommer eller faar betydelig skade paa legeme eller helbred, selv om dette ikke er tilsigtet (§ 267 i.f.). 2) naar der ved forbrydelsen forsætlig tilføies skade paa legeme eller helbred eller betydelig smerte (§ 268, 2).

[8]) Efter S. U. § 268, 1 indtræder strafskjærpelse kun, naar «den skyldige gjentagne gange har været dømt for ran eller grovt tyveri».

[9]) Det usammenhængende heri kan ikke berettige til med Schweigaard (p. 375) at sætte sig ud over lovens ord Hertil er der efter lov 1889 saa

E. HÆLERI.

§ 19.

I. Lovbogen belagde hæleri med samme straf som tyveri (se navnlig 6—17—3), men bestemte ikke nærmere, hvori hæleri bestod. I almindelighed ansaa man som hæler enhver, der tilforhandlede sig eller paa anden maade delagtiggjordes i de stjaalne koster[1]). Straffeloven af 1842 behandlede hæleri udelukkende under synspunktet af efterfølgende delagtighed (altsaa som en bistand, ydet tyven). Hovedbestemmelsen om hæleri i den ældre 19—6 straffede kun som hæler den, der «med hensyn til forøvet tyveri forgaar sig paa den i kap. 5 § 9 beskrevne maade», naar hans medvirkning bestod i, at han «til egen fordel havde modtaget, gjemt, kjøbt eller afhændet noget af det stjaalne eller besørget det omarbeidet eller forandret». Heraf skulde egentlig den konsekvente slutning være, at man ikke kunde straffe den, der f. ex. fortærede de stjaalne ting, da heri ikke kunde siges at ligge nogen bistand, ydet tyven. Heller ikke skulde man egentlig have kunnet anvende bestemmelsen paa den, der i god tro har modtaget tyvekoster, men forføier over dem efter at være bleven vidende om deres karakter[2]); ti den del af vedkommendes befatning med kosterne, der kunde betragtes som bistand, manglede det retsstridige forsæt. Vor praxis satte sig imidlertid ud over disse i loven begrundede begrænsninger af hæleribegrebet og opretholdt dette i dets ældre skikkelse, en praxis, der fik en slags legal sanktion ved forudsætningen i det ved kriminallovens revision i 1874 vedtagne 2det led i 5—10.

Loven af 1889 har helt forladt den ældre straffelovs standpunkt. Den har i 19—6 (jfr. 22—14) frigjort dette begreb for

---

meget mindre grund, som denne fortolkning nu ikke er nødvendig for at faa hæleri til at begrunde gjentagelsesstraf for senere røveri.

[1]) Jfr. Ussing II p. 193. Ørsted p. 76—8 definerer derimod en hæler som «den, der understøtter et allerede begaaet tyveri».

[2]) Jfr. om dette tilfælde efter den ældre ret Ørsted p. 78.

al sammenhæng med delagtighedsreglerne og givet udtryk for den rigtige opfatning af denne forbrydelse, hvorefter det strafbare her bestaar deri, at man bidrager til at opretholde og i mange tilfælde endog forstærker den ved en forbrydersk handling forvoldte retsstridige formuesforrykkelse. Hertil slutter sig lov 1890 ved bestemmelsen i 21—9, 2det led (hæleri i underslag).

Straffelovudkastet har i alt væsentligt fastholdt de i lovene af 1889 og 1890 givne bestemmelser. Underslagshæleriet er forøvrigt her behandlet i samme paragraf som andet hæleri (§ 317). Ved siden af hæleri behandler udkastet derhos som en særegen forbrydelse *(delictum sui generis)* bistand, ydet den skyldige efter forøvelsen af en forbrydelse for at sikre ham en ved samme tilsigtet fordel (§ 320). Denne behandling af den saakaldte efterfølgende bistand (jfr. str.l. 5—9) er ogsaa korrekt, uanseet, hvorledes man stiller sig til spørgsmaalet om det berettigede i overhovedet at opstille særegne delagtighedsregler i straffelovens almindelige del. Den i S. U. § 320 omhandlede forbrydelse er imidlertid ikke et formuesdelikt (den fordel, hvorom der i § 320 handles, behøver ikke at være af økonomisk art), men en forbrydelse mod den ved statens retspleie etablerede orden[3]).

II. Hæleri forudsætter efter str.l. 19—6, jfr. 21—9, 2 led følgende begrebsmomenter:

1) Som objekt en «gjenstand, som en anden har tilegnet sig ved en efter kap. 19 eller 20 strafbar handling» eller (efter 21—9, 2 led) ved underslag. Heri ligger:

a. Kun materielle ting kan være gjenstand for hæleri, ikke rettigheder[4]). Deraf følger bl. a., at ikke enhver *animo lucrandi* skeet befatning med udbytte, der er erhvervet ved et røveri (hvis gjenstand efter str.l. 20—1 ogsaa kan være immaterielle værdier) kan straffes som hæleri. Den der f. ex. benytter en prioritet, som er bleven ledig derved, at den foranstaaende panthaver ved trusler af den i str.l. 20—1 omhandlede art, er bestemt til renunciation, kan ikke straffes som hæler, og er

[3]) Jfr. v. Liszt § 181.
[4]) Saaledes ogsaa efter S. U.

overhovedet kun strafbar, forsaavidt man finder str.l. 5—9 anvendelig paa ham. Uden betydning er det derimod, om gjenstanden er fast gods eller løsøre.

b. Gjenstanden maa være tilegnet ved enten a) et tyveri, eller b) røveri, eller c) underslag. Andre forbrydelser kommer ikke i betragtning, saaledes f. ex. ikke udpresninger, forøvede ved mindre vidtgaaende midler end de i str.l. 20—1 nævnte, heller ikke udbytte, vundet ved et almindeligt bedrageri eller ved ulovlig jagt eller lignende. Tanken er, at kun i tilfælde, hvor eiendomsretten til forbrydelsens gjenstand fremdeles er hos den fornærmede, kan en tredjemands forføining over den siges at opretholde eller forøge den ved forbrydelsen fremkaldte retsstridige formuesforrykkelse [5]). Dette grundlag for hæleriets strafbarhed er imidlertid ikke givet anvendelse i saa vid udstrækning, som tanken tilsiger, navnlig forsaavidt ikke enhver art strafbar udpresning og heller ikke naskeri er medtaget blandt de forbrydelser, i forhold til hvilke et hæleri er muligt [6]).

Er den handling, hvorved gjenstanden er tilegnet, ikke strafbar, f. ex. paa grund af gjerningsmandens utilregnelighed, følger det ligefrem af ordlyden i str.l. 19—6, at denne bestemmelse ikke kan anvendes. Forholdet bliver isaafald at bedømme efter str.l. 21—9. Derimod udelukkes ikke straf for hæleri derved, at tyveriet (f. ex. efter str.l. 27—3) ikke paatales uden efter fornærmedes begjæring, og at saadan ikke foreligger.

c. Hæleriet maa være forøvet med hensyn til selve den gjenstand, som en anden ved tyveriet, røveriet eller underslaget har tilegnet sig. Det er saaledes ikke hæleri, at nogen delagtiggjøres i, hvad tyven har erhvervet for den stjaalne gjen-

---

[5]) Jfr. S. K. p. 58—9.

[6]) Udpresning medtages heller ikke af S. U.; jfr. mot. p. 260, hvor det anføres, at «det, ialfald hvad angaar adskillige af de i § 266 indbefattede handlinger, ubetinget maa siges at være for vidtgaaende at fastholde, at tredjemand under trusel af straf skal være forpligtet til vedblivende at betragte tingen som dens, hvem den er aftvungen, skjønt denne maaske intet gjør for at erholde den tilbage». Derimod medtager udkastet naskeri; jfr., mot. p. 260.

stand (f. ex. penge, der er erhvervede ved dens salg, eller mad- og drikkevarer, der er kjøbte for stjaalne penge). Herpaa kan alene str.l. 5—9 finde anvendelse[7]), naar iøvrigt betingelserne for straf efter denne paragraf foreligger.

d. Gjenstanden, med hensyn til hvilken hæleriet forøves, maa være stjaalet, røvet, underslaaet af en anden. Hvis der er en mulighed for, at det er den tiltalte selv, der har stjaalet, røvet eller underslaaet gjenstanden, kan straf for hæleri ikke anvendes, men vel efter omstændighederne str l. 21—9, naar det er godtgjort, at hans tilegnelse af tingen er retsstridig, men der ikke kan tilveiebringes et bevis, stærkt nok til at fælde ham som tyv eller røver[8]).

2) Den handling enten a) at kjøbe nogen saadan gjenstand som under 1 omhandlet, eller b) at tilbytte sig den eller c) modtage den som betaling eller d) som pant eller e) som gave eller f) at skjule den (hvorunder ogsaa gaar den blotte negtelse ligeoverfor eieren af at besidde den) eller g) forvare den eller h) medvirke ved dens forbrug eller afhændelse[9]). De

---

[7]) Jfr. S. K. p. 58.

[8]) Jfr. hermed Hagerup Nogle ord om betingelserne for anvendelse af hæleristraf i Retst. 1892 p. 97—105. Jfr. ogsaa den hos Kjerschow p. 405 citerede retsbelæring af Oslo lagmand af 9 jan. 1892 og Retst. 1895 p. 458. — I S. U. § 317 er det her omhandlede moment ikke medtaget i hæleribegrebet; og straf for hæleri vil derfor efter dette kunne anvendes, selv om der foreligger mulighed for, at vedkommende selv har stjaalet, røvet eller underslaaet tingen, naar dette blot ikke er bevist. Motiverne bemærker. p. 260, at »der hverken fra praktisk eller teoretisk side kan gjøres nogen indvending mod denne ordning, der i sig selv vil lede til adskillig forenkling». Jfr. dog Hagerup l. c. p. 102—3, hvor det er paavist, at hæleriforbrydelsens kriminalistiske eiendommelighed for en væsentlig del netop beror paa, at det er en fremmed forbrydelse, af hvis udbytte man gjør sig en vinding.

[9]) «Herunder vil navnlig gaa den, som i henhold til aftale deltager i at bortrangle de stjaalne penge, medens det i henhold til det oven sagte ikke vil være strafbart at lade sig traktere af, hvad tyven allerede paa egen haand har erhvervet for dem» (S. K. p. 59). Jfr. Retst. 1895 p. 714: det er tilstrækkeligt, at det forbrug eller den afhændelse, hvortil medvirkning ydes, er forsøgt, selv om forsøget ikke lykkes; jfr. S. U., der bruger udtrykket «søger afhændet».

sidste ord bør vistnok forstaaes, som om der stod «forbruger eller afhænder eller medvirker hertil», idet ogsaa den, der efter at være bleven vidende om, at gjenstanden er tyvegods, paa egen haand forbruger eller afhænder den, bør straffes som hæler[10]). Opregningen af de her nævnte handlinger maa betragtes som udtømmende. Modtagelse til laan eller leie kan ligesaalidt som det at «besørge gjenstanden omarbeidet eller forandret» — hvilket udtrykkelig nævntes i den ældre str.l. 19—6 — straffes som hæleri, men efter omstændighederne alene efter str.l. 5—9[11]).

De opregnede handlinger bliver ligefuldt hæleri, om det ikke er af tyven selv, man faar gjenstanden, men af en tredjemand. F. ex.: I tyvens fravær beder hans hustru, som er uvidende om tyveriet, en person, der er bekjendt med dette, om at hjælpe hende med afhændelsen af den stjaalne ting.

3) I subjektiv henseende fordres:

a. Forsæt eller bevidsthed saavel om, at en saadan handling som under 2 nævnt foretages, som om, at objektet er af den under 1 beskrevne beskaffenhed. Denne bevidsthed maa selvfølgelig have været tilstede, da handlingen foretoges; det er uden betydning, at den manglede, da gjerningsmanden kom i besiddelse af tingen, forsaavidt som det strafbare ligger i hans efterfølgende forhold. Det er endvidere uden betydning, om han efter den afgjørende handlings foretagelse faar saadan kundskab som nævnt, naar han tidligere var i god tro. Spørgsmaalet om betydningen af *mala fides superveniens* kan med andre ord egentlig ikke opstaa her[12]). Bevidsthed er ikke lig den blotte formodning[13]), endnu mindre lig det, at gjerningsmanden burde have forstaaet, hvorledes forholdet var[14]), men for-

---

[10]) Jfr. den hos Kjerschow p. 405 anførte retsbelæring af Oslo lagmand af 6 april 1892. S. U. § 317 er paa dette punkt affattet med større omsigt.

[11]) Jfr. S. K. p. 59.

[12]) Jfr. iøvrigt foran p. 51—2; S. U. M. p. 230.

[13]) Dermed nøiede man sig i den ældre ret, se Ørsted p. 77.

[14]) I denne henseende indtager S. U. et afvigende standpunkt, idet § 317 lader det være nok, at den skyldige «maa forstaa, at tingen er nogen fravendt ved underslag o. s. v». Motiverne p. 260 bemærker herom: »Herved ind-

øvrigt maa naturligvis ogsaa her *dolus eventualis* tillægges betydning.

b. Dernæst kræves den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding. Den anden, hvem hæleren vil forskaffe en uberettiget vinding, kan ogsaa være tyven selv, hvorfor str.l. 19—6 omfatter enhver saadan virksomhed som under 2 nævnt, naar dens formaal er at sikre tyven forbrydelsens udbytte[15]), selv om ingen anden fordel derved tilsigtes. Iøvrigt gjælder her det samme som foran er udviklet om det tilsvarende moment i tyveriets begreb, hvortil henvises (§ 3—III).

III. Idet hæleri er gjort til et *delictum sui generis* med særegne begrebsmærker, der ingenlunde nødvendig indbefatter en medhjælp, ydet forbryderen, flyder deraf som nødvendig konsekvents, at str.l. 5—9 bliver at anvende ved siden af str.l. 19—6, hvor de særegne betingelser for det førstnævnte lovsted foreligger, at med andre ord ved en medvirkning f. ex. til gjenstandens opbevaring for tyven fremkommer en ideel konkurrents af efterfølgende delagtighed og hæleri[16]).

De i str.l. 19—6 nævnte handlinger vilde, hvis denne paragraf ikke særskilt satte straf for dem, ogsaa gaa ind under str.l. 21—9. Om ideel konkurrents af forbrydelse mod dette lovsted og forbrydelse mod str.l. 19—6 kan der derfor ligesaalidt blive tale, som om ideel konkurrents af tyveri og underslag eller tyveri og

---

træder navnlig, hvad der er sagens praktiske side, den skjærpelse, at konkludente fakta, der maa lede til den slutning, at tingen er erhvervet ved en forbrydelse, stilles ved siden af positiv viden. Da hælere forsigtigvis helst undgaar at forskaffe sig denne viden, er det ønskeligt, at loven ligefrem afskjærer den indvending, at de dog intet positivt vidste. Nogen ubillighed ligger vistnok ikke deri, al den stund den dog fordrer omstændigheder, der leder til en bindende slutning».

[15]) Anderledes efter den ældre lov, der krævede, at handlingen var udført »til egen fordel». Ogsaa den tyske lov kræver det samme.

[16]) Saaledes ogsaa S. K. p. 58. Man maa her ikke lade sig vildlede af, at enkelte af de i str.l. 19—6 nævnte handlinger kan synes nødvendig at indeholde en medvirkning, der gaar ud paa at forskaffe (sikre) tyven en uberettiget vinding («bevare», «medvirke» ved kosternes afhændelse); ti dette skin forsvinder, naar man betænker, at forudsætningen ikke nødvendigvis er, at medvirkningen ydes tyven (jfr. foran).

hæleri. Derimod kan der vel blive tale om ideel konkurrents af hæleri og røveri.

IV. Straffen for hæleri er bøder[17]), fængsel eller strafarbeide i 5te grad. Hæleri med hensyn til gjenstande, der er tilegnede ved tyveri eller røveri, er i gjentagelsestilfælde underkastede de samme strafskjærpelser som tyveri (jfr. str.l. 19—7). Hæleri i underslag bliver med hensyn til iterationsstraf at bedømme efter str.l. 21—37, en forskjel, der neppe er fuldt begrundet[18]). Andre særlige strafskjærpelser end den ved gjentagelse begrundede kjender loven ikke, saaledes ikke den i flere fremmede love fremhævede omstændighed, at hæleriet drives som erhverv[19]).

Straffrihed indtræder i det i str.l. 5—10, 2det led omhandlede tilfælde, hvor hustru, børn eller pleiebørn af mand, forældre eller pleieforældre, har modtaget ulovlig erhvervede koster til de fornødenheder, som disse efter sin stilling er pligtige at forskaffe dem, dog kun forsaavidt det er deres afhængighedsforhold til gjerningsmanden, hvori grunden især maa søges til, at de ikke har afholdt sig fra befatning med kosterne[20]).

V. Paatalen af hæleri efter str.l. 19—6 er underkastet samme regler som paatalen af tyveri, og hæleri efter str.l. 21—9, 2det led samme regler som underslag (str.l. 27—3 og 5)[21]), er altsaa i første tilfælde som regel ubetinget offentlig, i sidste tilfælde

---

[17]) Bøder kan efter S. U. § 318, 2det led kun anvendes som straf for hæleri, naar den gjenstand, med hensyn til hvilken hæleriet er forøvet, er af ringe værdi eller er underslaaet hittegods eller omstændighederne forøvrigt er særlig formildende.

[18]) Efter S. U. § 318, sidste led er reglerne for skjærpet straf i gjentagelsestilfælde de samme ved hæleri som ved tyveri; jfr. § 263 (se foran p. 41).

[19]) Efter S. U. § 318, 3die led indtræder derimod strafskjærpelse, naar den skyldige har drevet hæleriet sædvansmæssig.

[20]) I en udvidet skikkelse er denne bestemmelse gjengiven i S. U. § 319, efter hvilken straffritagelse gjælder enhver, som modtager ulovlig erhvervede gjenstande til forpleining for sig eller andre af nogen der er pligtig til at sørge herfor. Jfr. Mot. p. 261.

[21]) Dette princip for paatalen er bibeholdt i S. U. § 321.

lse fra førstnævnte regel er ogsaa her gjort
len ved forbrydelsen fornærmede er gjer-
nælerens, ægtefælle o. s. v. (27—3), eller
kroners værd (27—5).

RI OG DERMED BESLÆGTEDE
ORBRYDELSER.

§ 20.

Historie.

40 satte tremarksbod for salg af falske
t at erklære anden svig i handel for
forudsætning træder ogsaa frem i en
e arter af svig *(fox, flærd, får, fals)*
od derfor angives[2]).
er intetsteds direkte nogen almindelig
dragersk forhold, men forudsætter i
5—2—83 tilværelsen af en saadan
svig og underfundighed sig haver
nede lovbogen ikke ud over en ren
nnet, idet visse arter svig — for en
llerede den ældre lovgivning frem-
straf (saaledes arvesvig 5—2—89,
assurancesvig 4—6—6 o. s. v.).
rtid i henhold til hin almindelige
der det strafbare bedrageris grænser
det man paa de «ulovbestemte be-
e straffe «efter bedrageriets be-
nalogi»[3]). Det fælles for de hand-
er, var væsentlig kun en i skade-
rdølgelse eller fordreielse af sand-

heden, hvorfor ogsaa falsk opfattedes som en underart af bedrageri (jfr. herom nedenfor[4]).

Paa udviklingen af dette bedrageribegreb udøvede utvivlsomt ogsaa den tyske doktrin sin indflydelse. Denne havde sit grundlag væsentlig i den romerske rets bestemmelser om *stellionatus*, et i den romerske keisertid opstillet deliktsbegreb, der dannede et slags subsidiær straffebestemmelse mod alle arter af doløse retsindgreb, for hvilke ikke var fastsat nogen særskilt straf (D. 47 20; C. 9. 34). I overensstemmelse med dette historiske udgangspunkt fik bedrageribegrebet i den tyske doktrin og lovgivning indtil midten af dette aarhundrede et meget omfattende omraade, saa meget mere, som man her ogsaa sammensmeltede bedrageri og falsk [5]).

Dette vide og ubestemte bedrageribegreb blev efter straffeloven af 1842 end yderligere generaliseret. Denne lovs 21 — 1 definerede egentlig ikke bedrageri, men satte straf for enhver «bedragelig adfærd» og nævnte exemplificerende ved siden af dette almindelige begreb som særlige tilfælde det at «angive falsk navn, stand eller haandtering eller lægge skjul paa sandheden». Denne baade i form og indhold uheldige bestemmelse forstodes i praxis saaledes, at derunder henførtes omtrent enhver art uredelig adfærd, for hvilken ikke særlig straf var sat[6]). Den lagde saaledes ikke som de fremmede love vægt paa, at der som middel benyttedes en forvanskning eller undertrykkelse af sandheden, men henførte under 21 — 1 underslag af fremmede

---

[4]) Jfr. Ussing l. c. p. 302, Ørsted i Nyt jur. arkiv bd. 21 p. 10—31.

[5]) Jfr. herom især Merkel Betrug p. 1—50.

[6]) Jfr. S. K. p. 62. I det oprindelige udkast til str.l. 1842 stod «uredelig adfærd». Dette forandredes under følgende, ikke meget oplysende motivering (Mot. p. 253): «Istedetfor «uredelig adfærd» synes udtrykket «bedragelig adfærd» heller at kunne benyttes, hvorved det tydelig bliver tilkjendegivet, at gjerningsmanden har forholdt sig saaledes i den hensigt at bedrage». Lovens redaktion afviger fra alle dens fremmede forbilleder, idet baade den bayerske lov af 1813 § 450 og den hannoveranske § 308 som bedrageriets særkjende fremhæver forvanskning eller undertrykkelse af sandheden. Den franske *code pénal*, om hvilken begyndelsen i den ældre 21—1 minder, har ogsaa et meget snevrere, om end temmelig ubestemt afgrænset bedrageribegreb.

ting (forsaavidt det ikke omfattedes af den ældre 21—6), salg og beskadigelse eller ødelæggelse af pantsatte og udexekverede ting, alle slags krænkelser af rene fordringsrettigheder, saasom dobbelt salg, bortløben af tjeneste med oppebaaren løn, fallitsvig, der ei omfattedes af str.l. 21—24 til 26 o. s. v.[7]). Ja, selv den i lovstedet tydelig nok udtalte begrænsning, at bedrageriet maatte være rettet mod formuen, haandhævedes paa en maade, hvorved den tabte en væsentlig del af sin betydning, idet det ansaaes tilstrækkeligt, at formuetab paa en eller anden, om end kun indirekte maade kunde blive følge af bedrageriet[8]).

I den nyere europæiske doktrin og lovgivning har bedrageriforbrydelsens begreb antaget en mere individualiseret skikkelse, hvorved navnlig følgende momenter er traadt frem som dens væsensmærke[9]): Bedrageri er ligesom tyveri og underslag en berigelsesforbrydelse, hvis særkjende i forhold til de nævnte formuesindgreb bestaar deri, at formuesforrykkelsen formidles ved en handling af en anden end forbryderen (regelmæssig en handling af den skadelidende selv), hvortil denne foranlediges ved en af bedrageren fremkaldt vildfarelse.

Paa denne opfatning af bedrageribegrebet er loven af 1890 bygget, og dennes bestemmelse af bedrageriforbrydelsen er i det væsentlige uforandret gaaet over i straffelovsudkastet § 270.

Selvfølgelig er imidlertid ved dette bedrageribegreb ikke det hele omraade af uredelige formuesindgreb udtømt. Dannelsen af det nævnte begreb tilsigter alene at omfatte en række tilfælde, hvor en ensartet strafferetslig behandling er begrundet ved midlets ensartethed, paa samme maade som tyveribegrebet er begrundet i den særegenhed, at formueforrykkelsen er formidlet ved et

[7]) Jfr. S. K. p. 62.

[8]) Jfr. f. ex. Retst. 1869 p. 49: Tilsnigelse af samleie under foregivet navn henført under str.l. 21—1. Den ældre doktrin fra aarhundredets første halvdel begrænsede i det hele ikke bedrageriforbrydelsen til formuesindgreb (jfr. Merkel Bertug p. 31 flg.), idet man opfattede bedrageriet som krænkelse af en saakaldt «ret til sandhed».

[9]) Særlig betydning har i dette emne navnlig Merkels før anførte skrift Die Lehre von strafbaren Betruge (1867) havt. Den righoldige senere tyske litteratur om emnet findes angivet hos v. Liszt ved § 138.

besiddelsesindgreb. Hvorvidt de arter uredelighed, der ikke opfanges af dette begreb, særskilt bliver at belægge med straf, er et spørgsmaal for sig. Ved dettes besvarelse maa det holdes for øie, at straffeloven umulig kan sætte sig til opgave paa dette omraade at være udtømmende. Ikke enhver art svig *(dolus)* kræver strafferetslig reaktion. Loven vil i en stor del tilfælde ogsaa i saa henseende kunne nøie sig med de civilretslige følger af uretten. Hvor grænsen skal trækkes, er afhængig af mange konkrete momenter, som her ikke kan udvikles. I almindelighed lader det sig sige, at hvor et formuesindgreb ikke er iværksat ved et i sig selv retsstridigt middel, er der ingen grund til at straffe, saafremt der fra første færd af ingen hindring gives for at gjøre de af formuesindgrebet udspringende erstatningskrav gjældende[10]). En saadan i sig selv retsstridig form for foumuesindgrebet kan være besiddelsesindgreb, trusel, vold; derimod er løgn i og for sig — d. e. uden hensyn til formaalet — om end umoralsk, retslig irrelevant. Der gives ikke, som af den ældre teori opstillet, nogen «ret til sandhed». Straffelovsnovellen af 1890 gaar imidlertid — under indtrykket af de fra den ældre rets vide bedrageribegreb hentede forestillinger — betydelig videre i at straffe specielle arter uredelighed, end denne betragtning vilde medføre, ligesom ogsaa videre, end straffelovkommissionen i sit udkast til reformen havde foreslaaet[11]). Straffelovudkastet har atter søgt at gjennemføre en naturligere begrænsning.

[10]) Merkel Kriminalistische Abhandlungen I p. 71, der dog ikke tager tilstrækkeligt hensyn til de hindringer, der kan udspringe af, at erstatningskravet kan vise sig virkningsløst paa grund af forbryderens manglende betalingsevne.

[11]) Under forarbeiderne til loven sees der at have hersket megen uklarhed om reformens rækkevidde (en dom, der dog ikke rammer straffelovkommissionens motiver). Navnlig gjælder dette forhandlingerne i stortinget. Af denne grund er lovens forarbeider (med den nævnte undtagelse) et materiale, der kun med forsigtighed og kritik tør benyttes ved lovens fortolkning.

§ 21.

Begreb.

I. Den **handling**, der er karakteristisk for bedrageri, bestemmes i str.l. 21—1 derhen, at gjerningsmanden «gjennem falske foregivender eller ved at lægge skjul paa sandheden eller ved anden skuffende adfærd hos nogen fremkalder eller styrker en vildfarelse»[1]. Der opstaar herved følgende spørgsmaal:

a. Omfatter bedrageriforbrydelsen alene positive handlinger, eller kan ogsaa den blotte passivitet gaa ind derunder? Herom har der blandt fremmede forfattere været meningsforskjel[2]. Den citerede bestemmelse i str.l. 21—1 kan ikke siges direkte at afgjøre spørgsmaalet. Ti vistnok sees det af forarbeiderne, at ordene «lægge skjul paa sandheden» er tænkt at skulle betegne den blotte undladelse af at oplyse sandheden[3]. Imidlertid kan det snarere siges, at valget af disse ord (lægge skjul paa) istedetfor det nærliggende ord fortie sproglig leder tanken hen paa en positiv virksomhed; og i ethvert fald kan deri paa ingen maade siges at ligge nogen tvingende grund til at antage noget andet end, hvad en rigtig anvendelse af almindelige strafferetslige grundsætninger medfører. Ifølge disse er den blotte undladelse i almindelighed ikke retsstridig og kommer derfor ikke i betragtning som strafferetslig forvoldelse[4]. Skal

[1]) S. U. § 270 er forsaavidt forskjellig redigeret, som den kun taler om at fremkalde eller styrke en vildfarelse uden at angive maaden, hvorpaa dette kan ske. I henseende til bestemmelsens rækkevidde bevirkes herved ingen forskjel.

[2]) Se paa den ene side for den snevrere opfatning bl. a. Merkel Betrug p. 121 flg., 137 flg, Handb. III p. 752, Hälschner p. 258 og de fleste nyere forfattere, paa den anden side v. Liszt p. 499 og ialfald delvis den tyske retspraxis. De fremmede love afgjør i almindelighed ikke spørgsmaalet. Jfr. dog *code pénal* art. 105, der kræver anvendelsen af «*manoeuvres frauduleuses*», hvorunder ikke de blotte undladelser synes at kunne ansees indbefattede.

[3]) Jfr. S. K. p. 63, Indst. O. VIII 1890 p. 4—5.

[4]) Den nærmere begrundelse af denne sætning maa gives i den almindelige del. Paa nærværende sted kan dette vidtløftige spørgsmaal ikke inddrages i behandlingen.

undladelsen have denne sidste karakter, maa der paahvile vedkommende en enten kontraktsmæssig overtagen eller i hans eget tidligere forhold eller i omsætningslivets sædvaner begrundet pligt til at handle (d. e. i vort forhold: til at oplyse sandheden)[5]. Saaledes vil paa den ene side betingelserne for bedrageri ikke foreligge i følgende tilfælde af rene undladelser: A's nabo har bestilt en arbeider til at maake sne paa veien til sit hus; arbeideren tager feil af huset og udfører arbeidet paa A's eiendom; denne ser det, forstaar feiltagelsen, men lader det dog ske. Eller A og B har samme staldrum for sine heste. A ser uden at hindre det, at B's staldkarl ved en feiltagelse fodrer A's heste med B's havre. Den blotte benyttelse af en fremmed vildfarelse kan saaledes ikke begrunde bedrageristraf[6]. Paa den anden side foreligger utvivlsomt bedrageri, hvor f. ex. en kommissionær har paataget sig at holde nogen *à jour* med eventuelle prisfald paa en vare og til egen fordel undlader dette[7].

[5]) Jfr. v. Liszt l. c. Mod en opfatning som den her hævdede se navnlig Merkel Krim. Abh. I p. 90, II p. 145—150, Handb. III p. 752 note 1. Goos (p. 484) vil kun lade en pligt til at oplyse sandheden være begrundet ligeoverfor «urigtige forestillinger, der træder i forbindelse med et positivt, vildledende forhold». I kommissionsudkastet havde man ved i str.l. 21--1 at tilføie ordet «retsstridig» villet udtrykke, «at en læggen skjul paa sandheden alene da kan betragtes som bedragersk, naar man efter omstændighederne havde en retsgrund til at forvente den udtalt» (jfr. S. K. p. 63); men dette udelodes i den kgl. Prop. af 1890, der — under en forøvrigt temmelig uklar motivering — fandt den overflødig; jfr. O. prop. 1890 p. 2, Indst. O. VIII p. 5. S. U. har atter gjenoptaget den udtrykkelige fordring til, at vedkommende handlemaade i sig selv skal være retsstridig. Mot. p. 241 bemærker herom: «At dette er unødvendigt, fordi retsstridigheden er udtrykt ved, at der fordres den hensigt at forskaffe nogen en uberettiget vinding, er urigtigt. Dette betyder jo og kan alene betyde en vinding, som man ikke har retligt krav paa og ingenlunde en i sig selv retsstridig vinding.» Jfr. om det sidste punkt nedenfor p. 123 med note 55.

[6]) Anderledes derimod for den ældre ret Schweigaard p. 378. Enkelte ældre straffelove lod udtrykkelig benyttelse af fremmed vildfarelse være nok; jfr. om det ubeføiede heri den træffende udvikling hos Merkel Betrug p. 142 flg.

[7]) I dette efter Glaser (Abhandlungen aus dem oesterreichischen Strafrecht p. 479) anførte exempel antager ogsaa Merkel (Betrug p. 158) strafbart bedrag, men han benegter, at der her er tale om en blot undladelse: Hier

Ogsaa andre handlinger end forpligtende viljeserklæringer kan begrunde ansvar for fortielser; saaledes vil den, der i god tro har sagt en usandhed, være skyldig i bedrageri, naar han bagefter til egen fordel forsætlig undlader at opklare den, ligesaavel som den, der siger den halve sandhed og i bedragersk hensigt fortier den anden halvdel. Endelig kan, som antydet, ogsaa omsætningslivets sædvaner medføre pligt til at opklare en vildfarelse. Dette finder navnlig anvendelse paa parternes stilling til hinanden ved indgaaelse af kontraktsforhold. Ved spørgsmaalet om, hvilke fortielser der her er tilladte, og hvilke vildfarelser en part er berettiget til at vente opklarede af den anden part, har man væsentlig at søge veiledning i den i handel og vandel gjængse opfatning. Og paa dette omraade maa vistnok grænserne for det civilretslige og det strafferetslige bedrageri bestemmes efter samme grundsætninger[8]). Der kan selvfølgelig ligesaalidt ved indgaaelse af kontrakter som i andre forhold bestaa nogen almindelig pligt for parterne til at oplyse hinanden om mulige misforstaaelser. Meget mere beror al handel til en vis grad paa, at hver af kontrahenterne selvstændig bedømmer de forudsætninger, paa hvilke hans beregning af kontraktens fordele for ham beror. Saaledes er det klart, at en sælger ikke er forpligtet til at oplyse kjøberen om, at han tager feil i sine forudsætninger om handelskonjunkturerne, ligesaalidt som til at paapege feil af den art, at kjøberen ligesaagodt selv kunde opdage dem, eller til at berigtige dennes forestillinger om

haben wir es nicht mit einem bloszen Irrenlassen, sondern mit einem täuschenden Benehmen». Laa imidlertid hovedvægten paa den forudgaaende handling, maatte de subjektive betingelser være tilstede allerede da. Netop det, at bedrageri utvivlsomt foreligger, selv om forsættet først opstaar efter forpligtelsens overtagelse, viser, at det strafferetslig afgjørende er undladelsen.

[8]) Jfr. derimod Merkel Betrug p. 149; ogsaa Hagerup Kjøb og salg (2den udg.) p. 84 er mindre korrekt. Rigtig Hälschners p. 265—6 iøvrigt i en anden anvendelse udtalte ord: «Jede civilrechtlich zu verfolgende Vermögensbeschädigung ist als Betrug zu bestrafen, wenn sie dem gesetzlichen Thatbestand desselben entspricht und es giebt — — — keinen Fall des Betruges, der in Rücksicht auf die besondere Art und das Masz

fortrin, som han tillægger tingen[9]), eller i det hele om forholde, som har motiveret hans beslutning om at indgaa kontrakten. Men den almindelige opfatning i omsætningslivet anser dog tillige visse forudsætninger ved indgaaelsen af en kontrakt for saa væsentlige, at den tillægger den ene kontrahent ret til af den anden part at faa oplysning om, hvorvidt de er begrundede eller ei[10]). Dette gjælder saaledes saadanne omstændigheder som, at en leiet arbeider er i besiddelse af de færdigheder, der skal til for at udføre arbeidet, at sælgeren er dispositionsberettiget over tingen, at denne ikke lider af skjulte feil, at den ikke har egenskaber, der gjør den til en i handel og vandel helt forskjellig vare[11]). I almindelighed vil iøvrigt her foreligge mere end blot fortielse fra den skyldiges side. Saaledes vil en positiv, til vildfarelsens fremkaldelse eller bestyrkelse medvirkende handling kunne ligge enten allerede deri, at man afslutter

der Täuschung nur civilrechtlich, nicht strafrechtlich zu verfolgen wäre». — Jfr. med hensyn til det her behandlede spørgsmaal ogsaa Kohler Treu und Glauben im Verkehr. Ein Beitrag zur Lehre vom strafbaren Betrug (1893).

9) Jfr. Schweigaard p. 379; Merkel Betrug p. 141. Jfr. ogsaa det af denne forf. (p. 157—8) efter Mittermaier anførte exempel: A indbilder sig at have vundet det store lod og i sin glæde derover eftergiver han sin debitor en gjæld paa 500 kr. Debitor ved vel, at den anden farer vild, men modtager gaven uden at opklare hans vildfarelse. Hvis her gevinsten ikke er gjort til nogen betingelse for gaven, er denne fuldt retsgyldig og B ganske ansvarsfri.

10) Ogsaa Merkel synes til syvende og sidst at maatte falde tilbage paa den almindelige opfatning i handel og vandel, naar han nemlig (Betrug p. 156, Handb. III p. 753) opstiller den sætning, at den, der indtræder i en vis retshandel, derved paastaar, at de forudsætninger, der har fundet et utvivlsomt udtryk i modpartens viljeserklæring, er begrundede. Ti dersom man ikke i denne henseende udelukkende skal se hen til, hvad viljeserklæringen selv udtrykkelig indeholder, hvilket vilde lede til ganske uantagelige resultater og ikke heller synes at være M.s mening, indsees det ikke, hvilken anden maalestok man skal have for bedømmelsen af viljeserklæringens stiltiende indhold end omsætningslivets almindelige opfatning.

11) Jfr. de af Schweigaard p. 378 anførte exempler, at nogen kjøber guld som messing, statsobligationer som makulatur; jfr. høiesteretsdom i Retst. 1837 p. 795—9.

kontrakten (den, der sælger en ting, bekræfter derved positivt, at han er eier, den, der personlig modtager et *indebitum*, bekræfter, at der bestaar et gjældsforhold) eller i ansættelsen af prisen (en juveler, der for uægte stene beregner den for ægte sædvanlige pris, maa saaledes siges at udgive stenene for ægte) eller i det udseende eller stempel, tingen har faaet (herunder forfalskning af handelsvarer), og som uden nærmere forklaring maa lede tanken hen paa visse egenskaber[12]). Den, der paa et spisekvarter eller restauration gjør bestillinger, vækker derved den forestilling, at han som alle andre gjæster vil betale eller paa anden maade rette for sig, inden han forlader lokalet, og hvis denne forestilling er falsk, er vildfarelsen ikke fremkaldt ved blot og bar fortielse[13]). Paa samme maade forholder det sig med den, der gaar som passager paa dampskib, jernbane eller lignende befordringsmiddel uden billet eller med falsk billet (f. ex. en fremmed returbillet hvor denne ei kan overdrages). Ogsaa hans forhold er et positivt, ikke en ren undladelse[14]).

---

[12]) Jfr. herom de i det hele træffende bemærkninger hos Merkel Betrug p. 151 flg. Naar denne forfatter overhovedet begrunder ansvar for taushed angaaende, hvorvidt væsentlige kontraktsforudsætninger er begrundede, derpaa, at kontrakten indeholder en positiv bekræftelse heraf, synes dog synspunktet at være for snevert. Det rammer neppe altid den, der kun modtager et af en anden under indtrykket af en saadan vildfarelse gjort kontraktstilbud, ei heller f. ex. enhver modtager af et *indebitum*, jfr. Merkel l. c. p. 144 note 10. I ethvert fald er efter det i texten indtagne standpunkt denne begrundelse af ansvaret ikke en *conditio sine qua non* for dette.

[13]) Om denne form for bedrageri (i Tyskland kaldet Zechprellerei) se den hos Kjerschow p. 421 citerede Oslo Lagmands retsbelæring af 7 juli 1892. S. U. § 402 har for dette forhold, der af udkastet behandles som «forseelse», en egen, mildere straffebestemmelse («Med bøder eller med fængsel indtil 3 maaneder straffes den, som, med fortielse af at være ude af stand til at betale eller stille sikkerhed, tager ophold eller nyder spise eller drikke eller deslige paa gjæstgiverier, værtshuse eller lign. steder, hvor det er forudsætningen, at betaling erlægges før bortgangen eller fraflyttelsen, eller benytter andres arbeide eller ting under forhold, hvor den samme forudsætning gjælder.»

[14]) Jfr. om dette tilfælde Tidsskr. f. retsv. II p. 140. Det er dog tvivlsomt, om betingelserne for bedrageri kan siges at foreligge, naar ingen af

Det særegne er blot, at vildfarelsen her som i de øvrige sidstnævnte exempler er fremkaldt, ikke ved udtrykkelige ord, men ved konkludente handlinger. Til saadanne tilfælde maa de iøvrigt overflødige ord «anden skuffende adfærd», der ikke fandtes i kommissionens udkast, antages særlig at sigte.

b. Den betingelse, at forvoldelsen af en vildfarelse maa have været retsstridig, gjælder naturlig ikke blot ligeoverfor undladelser, men ogsaa ligeoverfor positive handlinger.

Den almindelige opfatning i handel og vandel anerkjender et vist spillerum for reklamen, for nogen overdrivelse og afvigelse fra sandheden i lovprisning af præstationer, der udbydes, og i det hele i bestræbelserne for at vække publikums opmærksomhed («salg til underpris», «total realisation til og under indkjøbspris», «verdens bedste og billigste chokolade», «absolut sikker haarfornyer», «ufeilbarligt universalmiddel mod alle slags svækkelser», «ægte champagne», forsikringer om, at vildt er fældet eller fisk trukket umiddelbart før salget, at brød er bagt samme dag, at en klædning er syet efter sidste parisersnit o. s. v.). Selv om den slags forsikringer i det enkelte tilfælde baade har tilsigtet at fremkalde og virkelig har fremkaldt vildfarelse, medfører de dog hverken civilretslige eller strafferetslige følger [15]).

personalet paa vedkommende befordringsmiddel har nogen anelse om den «blinde passagers» medfølgen (hvor han f. ex. har skjult sig); jfr. v. Liszt § 138, note 2; første udg. af nærv. skrift p. 67 (Retst. 1892 p. 715) note 2. Den korrekte behandling af forholdet er vistnok, som S. U. § 403 har gjort, at opstille en særegen straffebestemmelse for den, der «uden erlæggelse af den fastsatte betaling søger at tilsnige sig adgang til forestilling, udstilling eller forsamling i omsluttede rum eller reise med jernbane eller dampskib eller lignende».

[15]) I resultatet er denne sætning almindelig erkjendt; men begrundelsen er ofte urigtig, idet man dels har søgt den deri, at saadanne forsikringers manglende værd er almindelig erkjendt af alle, og at den, der undlader at gjøre deres indhold til bindende bestanddele af kontrakten, intet krav har paa strafferetslig beskyttelse (saaledes f. ex. Hälschner p. 264—5), dels deri, at de i almindelighed maa antages at udelukke subjektiv *dolus*, idet de kun er beregnede paa at vække opmærksomhed, ikke paa at skuffe (saaledes f. ex. H. Meier p. 557—8, som derfor synes at ville have straf

Derimod kan det ikke opstilles som almindelig regel, at den skuffende handling aldrig er retsstridig, hvor usandheden var let gjennemskuelig, og hvor vedkommende handlede letsindigt ved at tro paa den. Det er derfor intet til hinder for, at bedrageri kan øves ved misbrug af overtroiske forestillinger[16]. I subjektiv henseende vil imidlertid usandhedens gjennemskuelighed have betydning, idet den, der fortæller utrolige skrøner[17], vanskelig vil antages at have tilsigtet fremkaldelse af en vildfarelse.

c. Det, hvorom en vildfarende forestilling søges fremkaldt, kan være et hvilketsomhelst forhold, der egner sig til at indvirke bestemmende paa den andens beslutninger. Det kan være forbigangne, samtidige eller fremtidige begivenheder. Det kan være forholde eller begivenheder, som efter naturens orden ikke kan indtræde (tryllekunster, og i det hele forespeilinger om overnaturlige begivenheder, jfr. foran). Det kan ogsaa være rent indre forhold hos den skyldige, saasom dennes hensigter eller meninger (f. ex. hvad man mener om en tings værd, hvad man vil gjøre, hvis man ikke faar tingen for den tilbudte pris o. s. v.)[18]. I mange tilfælde vil dog en løgnagtig udtalelse om ens hensigter eller meninger kunne blive straffri, fordi de i virkeligheden ikke har øvet nogen indflydelse paa den skuffedes handling. Falske udtalelser om et foretagendes udsigter vil, naar dertil ikke knytter sig forvanskninger af kjendsgjerninger, ikke let blive retsstridige, da disse udsigter ligger aabne for enhvers egen bedømmelse.

---

anvendt, hvor saadan hensigt kan bevises). Den formentlig rigtige opfatning er navnlig udviklet af Merkel Betrug p. 255 flg. og Handb. III p. 760. Jfr. ogsaa Schweigaard p 379—80; Retst. 1844 p. 398.

[16]) Jfr. Retst. 1844 p. 672 og 701 flg.: bedrageri forøvet ved at franarre folk forskjellige ting under foregivende af at kunne skaffe frem en tyv, der havde bestjaalet dem, jfr. iøvrigt Goos p. 486—7.

[17]) Vittige prellerier staar i samme klasse (Barnum, der foreviste Washingtons amme).

[18]) Jfr. S. K. p. 63. Fra den ældre ret, jfr. Retst. 1879 p. 813, 1886 p. 121: kjøb under foregivende af at ville betale kontant. Se ogsaa foran p. 105, note 13.

II. Den i foregaaende nr. karakteriserede handling maa have forvoldt en anden formuestab. Hertil knytter sig følgende fortolkningsspørgsmaal:

a. Hvad forstaaes her ved formuestab? I anvendelse paa eiendomsindgreb, der knytter sig til en bestemt ting, volder dette spørgsmaal ingen vanskeligheder. Ti formuestabet bestaar her i den bestemte gjenstand, der unddrages vedkommende, uden hensyn — som før forklaret — til, om tingen har pengeværdi. Bedrageri er derimod en forbrydelse, der ikke nødvendigvis er rettet mod en enkelt gjenstand, men kan være rettet mod formuen i det hele. Og hvorvidt isaafald et formuestab er bevirket, kan da alene udfindes ved at sammenholde værdien af den skyldiges formue i sin helhed før og efter bedrageriets forøvelse[19]). Med dette almindelige synspunkt for øie bliver de her mødende enkeltspørgsmaal at løse:

1) Forsaavidt forbrydelsen angaar en bestemt gjenstand, vil det formuestab, hvorpaa det her kommer an, være det, der er foranlediget ved, at tingen er overdragen den skyldige ved en handling rettet paa eiendomsoverførelse[20]). Den blotte besiddelsesoverdragelse (f. ex. en tilsnegen udleverelse til laan, transport o. lign.) indbefatter i og for sig ikke formuestab; og tilegner vedkommende sig senere tingen, foreligger underslag. ikke bedrageri[21]).

2) Det tab, der her kan komme i betragtning, er alene tab af allerede erhvervede rettigheder, der som saadanne udgjør bestanddele af ens formue (hvorunder ogsaa indbefattes *lucrum cessans*), ikke tab af blotte udsigter til at høste en formuesfordel, til hvilken man ingen særlig ret har. Det er ikke strafbart bedrageri ved løgnagtige forespeilinger at afholde publikum

---

[19]) Jfr. Merkel Betrug p. 107, Hälschner p. 249, v. Liszt p. 500, S. K. p. 63.

[20]) Om hvorvidt eiendomsretten i et saadant tilfælde virkelig overføres, er som bekjendt et omtvistet civilretsligt spørgsmaal, hvis besvarelse imidlertid ikke har strafferetslig betydning. I sidstnævnte henseende er det nok, at handlingen er rettet paa overførelse af eiendom.

[21]) Jfr. S. U. M. p. 239, 2den spalte.

fra at kjøbe varer eller gjøre bestillinger hos en konkurrent, eller paa saadan maade at afholde en konkurrent fra at nedsætte sig i en vis branche[22]). Heller ikke er den, som ved at udgive sig for en anden opnaar, at et arbeide overdrages ham, strafbar bedrager, saafremt han udfører arbeidet tilfredsstillende[23]), og den, hvem arbeidet var tiltænkt, ikke allerede ifølge en afsluttet leverancekontrakt havde erhvervet en ret til dets udførelse. Endnu mindre kan der da være tale om strafbart bedrag, naar nogen ved løgn afholder en anden fra formuesdispositioner, der intet lukrativt formaal har (f. ex. fra at leie et bestemt hus, kjøbe en teaterbillet, fortære drikkevarer paa en restauration, foretage en reise o. s. v.).

Om tab af en erhvervet rettighed kan der heller ikke være tale med hensyn til gjenstande, som den bedragne ingen ret har til (tyvekoster), eller med hensyn til krav, der civilretslig er negtet al anerkjendelse (vederlag for usædelige eller ulovlige handlinger, hazardspillegjæld)[24]).

3) Kan tabet ligesaavel bestaa i overtagelse af forpligtelser som i opgivelse af rettigheder? De eiendommelige vanskeligheder, som dette spørgsmaal forvolder, hidrører derfra, at en forpligtelse, der er fremkaldt ved svig, ikke er forbindende. Den bedragne kan negte at betale den, kan derfor ogsaa undlade at tage den i betragtning ved opgjøret af sin formuesstatus og kunde forsaavidt synes ikke at have lidt noget tab. At et saadant muligens kan blive følgen af, at han i en eventuel proces ikke har tilstrækkeligt bevis, eller — hvor gjældsbrev er udstedt — af reglerne i forordn. 9 febr. 1798, vilde i og for sig ikke være afgjørende efter den nugjældende lov, der ikke som den ældre lader det være nok, at den bedragne udsættes for tab, men kræver, at tabet virkelig skal være forvoldt (jfr. nedenfor). I strafferetslig forstand maa dog tab

[22]) Jfr. S. K. p. 63.
[23]) Ellers vil der i det nævnte forhold ligge et bedrageri mod bestilleren.
[24]) Merkel Betrug p. 101. Tilværelsen af en *naturalis obligatio* maa dog her være nok.

vistnok siges at være lidt allerede ved overtagelsen af en forpligtelse, som vedkommende alene under den forudsætning, at han i rette tid opdager sin feiltagelse, kan undgaa at opfylde. Forholdet er at opfatte paa samme maade, som naar et tab er lidt med mulighed for erstatning (jfr. nedenfor under 4)[25]).

Svigagtig fremkaldt opgivelse af rettigheder (f. ex. meddelelse af kvittering o. lign) er ligeledes i forhold til bedrageren virkningsløs og kunde derfor synes ikke at medføre noget tab. Imidlertid er dog utvivlsomt rettigheden ikke efter en saadan opgivelse, hvorved dens gjennemførelse ialfald besværliggjøres, lige meget værd som før. Efter samme betragtning maa vistnok ogsaa svigagtig fremkaldt udstedelse af skjøde paa fast eiendom — skjønt retslig omstødelig — siges at medføre et aktuelt formuestab.

Er den rettighed, der opgives, en akcessorisk sikkerhedsrettighed, vil spørgsmaalet, om et tab er lidt, afhænge af, om hovedfordringen i og for sig er betryggende sikker.

4) Et formuestab kan ikke siges at være lidt, naar den bedragne for den ham unddragne formuesbestanddel faar fuldt vederlag. Herved udelukkes fra det strafbare bedrageris omraade en række i omsætningslivet hyppig forekommende forhold: en haandværker tilvender sig ved falske foregivender udførelsen af et arbeide, som han udfører tilfredsstillende (jfr. foregaaende side), en handelsmand leverer eftergjorte varer for ægte, men for en pris, der svarer til vare af førstnævnte art, en assurandør opnaar tegning af forsikring ved falske forklaringer om en konkurrent[26]), sælgeren af en individuel bestemt ting leverer kjøberen en anden lige god ting[27]). Imidlertid maa det her fastholdes, at spørgsmaalet, om vederlaget virkelig kan

[25]) Saaledes ogsaa Merkel Handb. III p. 774—5, jfr. Betrug p. 306—7; Hälschner p. 275.

[26]) At der ikke heri ligger noget bedrageri mod denne, fremgaar af det under 2) udviklede. Her er spørgsmaalet, om bedrageri foreligger mod kunden.

[27]) Jfr. om dette tilfælde Merkel Betrug p. 233. I regelen vil i de heromhandlede tilfælde bedrageri være udelukket allerede af den grund, at en berigelseshensigt hos den skyldige ikke foreligger. Men dette er ingenlunde altid tilfældet. Saaledes ikke i følgende forhold: A erklærer til B,

ansees for fuldt, maa bedømmes efter den bedragnes individuelle formuesomstændigheder Kan han ikke uden større opofrelser skaffe sig en ny gjenstand, svarende til den, der er ham fravendt, eller kan han ikke uden tab realisere vederlaget, er betingelserne for bedrageri tilstede[28]). Vederlaget maa endvidere være givet i og med selve den skuffende handling, saaledes at intet øieblik et tab kan siges at have været forhaanden. At tabet senere gjenoprettes, udelukker ikke bedrageri. Den omstændighed, at den bedragne har en erstatningsfordring paa bedrageren, hvis gjennemførelse *in casu* er baade retslig og faktisk mulig, kan da ikke siges at udelukke tilværelsen af en formuesforringelse[29]).

Ved retshandler, der tilsigter at stifte en forpligtelse for den ene part, vil dennes blotte hensigt at undlade opfyldelsen (mentalreservation) være uden betydning for tilværelsen af en gyldig forpligtelse, og fremkaldelse af vildfarelse herom kan derfor ikke i og for sig forvolde noget tab og saaledes blive strafbart bedrag[30]). Hvis imidlertid et saadant skuffende forhold fra debitors side som det her omhandlede bevirker, at den skuffede har givet afkald paa forholdsregler, der kunde sikre kravets processuelle gjennemførelse (undladt udstedelse af gjældsbrev, tilkaldelse af vidner), maa bedrageri siges at foreligge. Dette er ogsaa til-

---

at han er villig til at sælge en ting til C for 1000. B fortæller C, at han kan faa kjøbt tingen for 1200; C er villig til at kjøbe den for denne pris, der i sig selv er billig, B giver A de 1000, han har forlangt for tingen, og beholder selv de 200 (jfr. Merkel Handb. IV S. 433—4). Her har hverken A eller C lidt noget tab. og af den grund foreligger ikke bedrageri. Derimod kan str.l 21—8, der ikke fordrer tab for den skuffede, men kun vinding for bedrageren, efter omstændighederne være anvendelig.

[28]) Affektionsværdi kommer ikke i betragtning; jfr. v. Liszt § 138 note 7

[29]) Retst. 1892 p. 12 ff. Anderledes Merkel Handb. III p. 767. Se mod M. ogsaa Hälschner p. 266 i noten.

[30]) Jfr. Merkel Betrug p. 237 flg., Hälschner p. 262. Jfr. ogsaa S. U. M. p. 245 note 1, hvor det (ligeoverfor den tildels afvigende fremstilling i første udg. af nærv. skrift p. 72 — 3. Retst. 1891 p. 720—1) med føie henvises til, at det vilde være besynderligt, om angjældende skulde kunne dømmes, blot fordi han fra først af havde den hensigt at undlade opfyldelsen, naar han siden forandrer sind og opfylder den.

fældet, hvis de falske forespeilinger ikke blot angaar viljen til at opfylde, men ogsaa evnen. Ti vistnok vil ikke nødvendigvis i alle saadanne tilfælde muligheden af, at fyldestgjørelse kan opnaaes, være udelukket; men erhvervelsen af en usikker fordring istedet for en sikker formuesværdi indeholder i og for sig et tab. Efter det her angivne synspunkt maa det ogsaa bedømmes, om tilsnigelse af kredit eller af henstand medfører et formuestab[31]). Da imidlertid loven i 21—5 har underkastet det saakaldte kreditbedrageri en særegen behandling, skal den videre undersøgelse af dette forhold udsættes til en senere paragraf.

5) Er en person bleven bedraget med hensyn til opfyldelsen af en retshandel, hvorved han har gjort opofrelser for af en anden at faa udført en umoralsk eller ulovlig handling (A har lovet B penge for at prygle C; B indbilder A, at han har gjort det og faar betaling), er utvivlsomt et formuestab lidt. Spørgsmaalet er imidlertid, om ikke her de samme hensyn, der udelukker den civilretslige beskyttelse, bør udelukke den strafferetslige. Efter vor gjældende lov er der neppe adgang til at besvare dette bekræftende[32]).

6) Den, der giver en gave, tilføier sig selv en formuesforminskelse med fuld bevidsthed herom. Og dette forhold forandres egentlig ikke derved, at gaven er fremkaldt ved falske forespeilinger fra modtagerens side; ti giveren venter ikke noget materielt ækvivalent for sin ydelse, med hensyn til hvis modtagelse han kan siges at skuffes. Men naar de falske forespeilinger har fremkaldt en gave, som uden disse ikke vilde være given (hvilket forøvrigt ikke vil kunne siges i alle herhenhørende tilfælde[33])), saa er den ved gaven bevirkede formuesopofrelse forvoldt ved det bedragerske forhold og i strid med giverens egentlige vilje[34]).

[31]) Jfr. Schweigaard II p. 380.

[32]) Jfr. iøvrigt Merkel Handb. III p. 759, note 3, sammes Betrug p. 222; Hälschner p. 256; Retst. 1897 p. 155.

[33]) Man giver ofte ikke af hensyn til de falske forespeilinger, men for at blive en paatrængende tigger kvit.

[34]) Jfr. Hälschner p. 249—50. En noget anden begrundelse findes hos Merkel Betrug p. 210 (Handb. III p. 765), der ser det strafbare deri, at

b. Tabet maa virkelig være lidt. Det er ikke, som efter den ældre ret, nok, at den bedragne er «udsat for» tab. Herved fremkommer en overmaade væsentlig begrænsning af omraadet for bedrageribegrebet. Ikke enhver afslutning af risikable forretninger bliver at betragte som bedrageri, om den er fremkaldt ved svig. Kun i henseende til overtagelse af forsikring har loven her i § 4 gjort en positiv undtagelse. Men iøvrigt maa her fastholdes, hvad allerede foran er bemærket, at den omstændighed, at en formuesrettighed bliver usikrere, kan bevirke, at den bliver mindre værd, og at derigjennem kan foraarsages et virkeligt tab. Hvorvidt der i den blotte udsætten for tab kan ligge et forsøgt bedrageri, skal nedenfor blive omhandlet.

c. Det lidte formuestab maa være forvoldt ved (staa i aarsagssammenhæng med) den bedragersk fremkaldte vildfarelse. I almindelighed vil dette moment uden videre kunne antages, naar der ved en retshandel foreligger paa den ene side en løgnagtig adfærd, paa den anden side tab; og et særskilt bevis for en saadan kausalsammenhængs tilværelse vil selvfølgelig ikke udkræves. Men i mange tilfælde vil de foreliggende omstændigheder bestemt kunne udelukke muligheden af, at de løgnagtige forespeilinger har havt nogensomhelst indflydelse paa den andens beslutning; og isaafald er bedrageristraf udelukket ved lovens egne ord, der udtrykkelig kræver, at formuestabet skal være forvoldt »derved, at en vildfarelse er fremkaldt eller styrket«. Heri ligger da saavel, 1) at det løgn-

giveren er skuffet med hensyn til det ideelle ækvivalent for sin ydelse. Se forøvrigt her fattiglovene af 6 juni 1863 henholdsvis §§ 59 og 74, der sætter særskilt straf for «enhver, som ved falske foregivender søger at skaffe sig almisse», saafremt handlingen ikke efter lovgivningen bliver at anse med høiere straf. (Jfr. straffelovkom.s udkast til lov om løsgjængeri m. v. § 13 om den, «der betler under falske foregivender, der ved kunstgreb søges givne tiltro», hvilken bestemmelse er tænkt at skulle afløse fattiglovenes straffebud; se S. U. I mot. p. 30). Betingelserne for straf efter fattiglovene er imidlertid, som det vil sees, videre end for bedrageristraf; der kræves ikke, at nogen almisse er opnaaet; heller ikke kræves nogen kausalsammenhæng (jfr. nedenfor under c).

agtige forhold skal staa i aarsagsforhold til den vildfarelse, hvori den anden part befinder sig, som 2) at denne vildfarelse maa være aarsag i tabet[35]).

1) At usandheden skal være det første ophav til den skadevoldende vidfarelse, kræves altsaa ikke. Det er nok, at den har «styrket» den. Men en indflydelse maa den have havt; og en saadan foreligger ikke, hvor den skadelidende har opgjort sig sin mening om forholdet ganske uafhængig af den andens anførsler; saaledes i følgende interessante tilfælde[36]): En dagarbeider havde hos en kollektør i Dresden kjøbt et lod til et lotteri i Leipzig, om hvilket han (men ikke kollektøren) vidste, at det samme lod var kommet ud med gevinst. I dette tilfælde maa kjøberens forhold antages at have været ganske uden indflydelse paa sælgerens forestillinger. Han blev ikke ved kjøbet i mindste maade styrket i sin formening om, at trækning ikke havde fundet sted, da han hverken kunde vente eller ventede nogen oplysning herom af kjøberen. Der forelaa her en — vistnok civilretslig omstødelig, men ikke strafbar — benyttelse af en fremmed vildfarelse[37]).

2) Selv om en vildfarelse er fremkaldt eller styrket, maa den endvidere have virket bestemmende paa den andens beslutning. Ved denne fordring udelukkes fra det strafbare bedrageris omraade de allerede ovenfor nævnte tilfælde: løgnagtig angivelse af motiver til en retshandels afslutning eller af subjektive meninger, der ikke af den anden part er tillagt nogen betydning, samt af falske forespeilinger ved tiggeri, hvor gaven gives uden hensyn til disse. Herhen hører ogsaa i mange tilfælde svindel ved aktieforetagenders grundlæggelse, idet den, der har tegnet aktier, ofte ikke lader sig bestemme hertil af hensyn til selve foretagendets heldige gang, men af hensyn til den gevinst, han haaber at vinde ved aktiens betimelige salg[38]).

[35]) I S. U. § 270 er dette endnu prægnantere udtrykt: «ved at fremkalde eller styrke en vildfarelse retsstridig forleder nogen til en handling, hvorved der voldes — — — formuestab.»

[36]) Anført efter Merkel Betrug p. 177.

[37]) Den sachsiske overappellationsret frifandt vedkommende.

[38]) Særegne straffebestemmelser er her paakrævede; se S. U. § 273; jfr. aktielovkom.s udkast (1896) kap. 12.

Om et aarsagsforhold kan der endvidere ikke være tale, hvor det skuffende forhold er efterfølgende, saaledes hvor den, der i god tro har modtaget et *indebitum*, senere opdager feiltagelsen, men ikke destomindre tilegner sig beløbet[39]).

En vigtig anvendelse finder det her udviklede paa løgnagtig procedyre. At en saadan virkelig kan frembringe en vildfarelse hos modpart eller dommer, og at denne vildfarelse kan foranledige dispositioner, der skader modparten, er utvivlsomt; og isaafald er bedrageristraf naturligvis anvendelig (se nedenfor p. 119). Men den blotte løgnagtige benegtelse af et kravs berettigelse, eller det blotte anlæg af et søgsmaal, som man ved er ubegrundet, kan ikke straffes efter str.l. 21—1. Ti selv om i saadanne tilfælde vedkommende vinder processen, skyldes dette ikke en vildfarelse fra dommerens side om sandheden af hans udtalelser. Ti dommen kan ikke bygges paa parternes ensidige paastande. Udfaldet vil skyldes modpartens mangel paa bevis eller undladelse af at varetage sit tarv[40]).

---

[39]) Jfr. Schweigaard p. 379. hvis begrundelse dog ikke er træffende, og som urigtig antager, at en efterfølgende benegtelse af at have opdaget feiltagelsen kan forandre forholdets karakter. Det eneste hvorom der isaafald kunde være tale, var at betragte denne benegtelse som aarsag i tabet af den andens tilbagesøgnings- eller erstatningsret. Dette vil kunne blive tilfældet, naar den anden part ved benegtelsen bibringes den vildfarelse, at ingen feil er begaaet, og derved afholdes fra at gjøre noget krav gjældende. Er han derimod vidende om feilen, har benegtelsen ingen vildfarelse fremkaldt. At det samme gjælder, om benegtelsen fremkommer under en proces, se det følgende i texten.

[40]) Se angaaende det her behandlede spørgsmaal den overbevisende fremstilling hos Merkel Betrug p. 185 flg. og 283 flg., jfr. Handb. p. 756. Derimod finder S. K. p. 64, at denne lære er uholdbar, idet det under indrømmelse af, at dommeren ei kan siges at være ledet bag lyset, dog hævder, at «sagen paa grund af benegtelsen har fundet en vildfarende afgjørelse, idet et andet sagforhold end det rette er lagt til grund». Men her er begrebet vildfarelse opfattet paa en ganske anden maade end tilstedeligt i forhold til bedrageribegrebet: Hvad det for dette alene kommer an paa, er en subjektiv vildfarende forestilling hos den, der handler. Men i kommissionens ovenstaaende udtalelser er vildfarelse taget i objektiv, betydning — en uoverensstemmelse mellem, hvad dommen udtaler som faktum, og hvad der virkelig er faktum. Paa dette sidste kan ikke engang

Derimod vil efter omstændighederne de heromhandlede forhold kunne straffes efter str.l. 21—7[41]).

d. At der finder en aarsagssammenhæng sted mellem den fremkaldte vildfarelse og formuestabet, er imidlertid ikke nok til at bringe et forhold ind under begrebet bedrageri.

---

sprogrigtig ordet «vildfarende» anvendes. Ti en dom tilsigter ikke at udtale sig om, hvad der objektivt forholder sig eller ikke forholder sig paa en vis maade, men kun om, hvad det foreliggende materiale giver anledning til at fastslaa som tilværende. Dommen kan derfor være lige rigtig, om en saadan uoverensstemmelse som den nævnte er forhaanden. Jfr. iøvrigt ogsaa S. U. M. p. 244, hvor det her imødegaaede standpunkt er fastholdt, uden at dog nye grunde derfor kan sees at være anførte; om den der paaberaabte processuelle sandhedspligt se følgende note.

[41]) Denne paragrafs bestemmelser er ikke optagne i straffelovudkastet. Men til gjengjæld indeholder dette i § 166 en bestemmelse, som motiverne (se p. 167—8 jfr. p. 244) sees at have tænkt anvendelig paa løgnagtig procedyre. Den citerede paragraf sætter straf for den, «som afgiver falsk forklaring for retten eller for notarius eller mundtlig eller skriftlig afgiver falsk forklaring til nogen offentlig myndighed i tilfælde, hvor han er pligtig til at forklare sig til denne». Hvorvidt denne straffetrusel kan antages at ramme løgnagtige partsforklaringer i skriftligt indlæg i civil sag, vil, da udtrykket «afgiver falsk forklaring» i paragrafens begyndelse formenes alene at sigte til mundtlig i retten afgiven forklaring (jfr. mot. p. 167, 2den sp.), afhænge af, om parterne i en saadan sag «er pligtige til at forklare sig». Motiverne finder dette «utvivlsomt» (p. 168), men spørgsmaalet er i den procesvidenskabelige litteratur meget omtvistet, se Hagerup Forelæsninger over den norske civilproces p. 274—5 jfr. p. 340—1. Og da motiverne, som bekjendt, ikke er lov, bør sætningen, hvis man vil give den lovs sanktion (hvilket *de lege ferenda* tør have de bedste grunde for sig), udtrykkelig udtales i § 166, der ellers vil kunne blive forskjellig praktiseret, eftersom dommerne i henseende til den teoretiske konstruktion af parternes stilling i civil sag hylder den i straffelovudkastets motiver eller den i ovenanførte fremstilling af civilprocessen forfegtede anskuelse. Paragrafen turde bedst kunne gives følgende affatning: «Hvo som afgiver falsk forklaring for retten eller for notarius eller i fremstillinger, han som part i en sag fremlægger for retten, eller som mundtlig eller skriftlig afgiver falsk forklaring til nogen offentlig myndighed i tilfælde, hvor han er pligtig til at forklare sig for denne — — —». Naar her ikke udtrykkelig siges «part i civil sag», beror det paa, at regelen paa den ene side bør finde anvendelse ogsaa paa civile parter i en straffesag, medens paa den anden side straf for den, der i sagen er sigtet for en strafbar handling, er udelukket ved udtrykkelig bestemmelse i S. U. § 167.

Det at fremkalde en vildfarelse, kan benyttes som middel ved de mest forskjelligartede formuesindgreb. En tyv bliver ikke tillige bedrager, fordi han har benyttet løgnagtige forespeilinger som middel til at holde eieren borte paa den tid, da tyveriet agtes begaaet. Og den, der ved usand adfærd faar overladt besiddelsen af en ting for derefter at tilegne sig den, er, som foran paavist, ikke skyldig baade i underslag og bedrageri, men kun i den førstnævnte forbrydelse. Udelukket fra bedrageribegrebet er ogsaa trusler med indbildte farer; ti det bestemmende for vedkommende handlings strafferetslige karakter er her ikke vildfarelsen, men den ved truselen fremkaldte frygt[42]).

For at det for bedrageri karakteristiske forhold skal foreligge, maa vildfarelsen umiddelbart være aarsag i selve den handling, hvorved formuestabet forvoldes[43]).

I denne forbindelse opstaar nu videre det vanskelige og omstridte spørgsmaal, om den person, der ved en vildfarelse er ledet til at foretage den skadegjørende handling, og den person, der lider skaden, maa være identiske. Loven kan ikke siges udtrykkelig at have afgjort dette spørgsmaal[44]). Det maa da løses ud fra de naturlige konsekventser af bedrageriforbrydelsens væsen og strafferetslige eiendommeligheder. Disse bestaar, som allerede antydet i for-

[42]) Hälschner p. 269.

[43]) Se S. L. § 270, hvis redaktion udtrykkelig tilkjendegiver dette (se foran note 35).

[44]) Anderledes derimod S. L. § 270, hvor det udtrykkelig heder: «— — forleder nogen til en handling, hvorved der voldes denne eller nogen, paa hvis vegne han handler —». Af forarbeiderne til loven 1889 sees det forøvrigt, at ordene «hos nogen» i str.l. 21—1 tilføiedes, fordi man mente derved udtrykkelig at have tilkjendegivet, at denne «nogen», hos hvem vildfarelsen fremkaldtes, ikke behøvede at være den samme som «den anden», hvem skaden forvoldtes; jfr. Storthingstidende for 1890, Odelsthingsforh p. 687, 689. Det maa ogsaa indrømmes, at ordet «denne» eller «ham» vilde have været naturligere, hvis loven havde villet give udtryk for den i texten forsvarede mening. Men hvis denne kan paavises at være den eneste med bedrageriforbrydelsens væsen stemmende, kan det ikke indrømmes, at lovens nærværende affatning efter almindelige sproglige hensyn tvinger fortolkningen til at fravige den.

rige paragraf, i modsætning til de øvrige eiendomsindgreb negativt deri, at forbryderen ikke selv egenmægtig tilegner sig den attraaede formuesfordel, positivt deri, at det middel, som han betjener sig af, er fremkaldelse af en vildfarelse. Dette middel er ikke, som det af enkelte er opfattet[45], i og for sig noget skjærpende ved formuesindgrebet. Ligesaalidt som der gives nogen retskrænkelse, der alene bestaar i løgn, ligesaalidt er det f. ex. ved tyveri eller udpresning nogen skjærpende omstændighed, at gjerningsmanden ogsaa har anvendt løgn. Den kriminalistiske betydning, som fremkaldelsen af en vildfarelse her tillægges, vil forstaaes ved følgende betragtning: Naar en person attraar noget, som tilhører en anden, og han ikke egenmægtig vil sætte sig i besiddelse af det, kan han søge at opnaa det paa en af følgende maader: Han kan overtale den anden til at skille sig ved det eller byde ham et vederlag, der for ham opveier dets besiddelse; han kan true ham til at skille sig ved det; eller han kan ved svigagtige forespeilinger faa ham til at opgive det. Det første er regelmæssig legitimt, men kan dog efter omstændighederne indeholde en strafbar udnyttelse af en andens prekære stilling (jfr. nedenfor § 29); det andet er udpresning, det tredje er bedrageri I første tilfælde sker formuesforrykkelsen med vedkommendes egen fri vilje, i begge de sidste tilfælde mod denne. Og det, der ved bedrageri bevirker, at formuesforrykkelsen er i strid med den tabendes vilje, er vildfarelsen, medens det ved udpresning er den hos vedkommende fremkaldte frygt. Dette og kun dette er den betydning, vildfarelsen har for bedrageribegrebet[46]. Derimod vilde dette begreb ganske tabe sin helstøbthed og i virkeligheden omfatte ganske forskjellige forbrydelsesarter, hvis derunder skulde henføres ethvert tilfælde af formuesindgreb, ved hvilket fremkaldelse af falske forestillinger har spillet nogen, om end noksaa tilfældig rolle. Saaledes er det i tilfælde af dobbeltsalg en ganske tilfældig og i forhold til den, som derved lider, ligegyldig sag, om sælgeren, for paanyt at kunne afhænde

[45]) Jfr. Odelsthingsforhandlingerne l. c. p. 687.

[46]) Jfr. nu ogsaa S. U. M. p. 240.

tingen, ligeoverfor den anden kjøber har maattet skjule det tidligere salg eller ikke. Retskrænkelsen bliver i forhold til første kjøber lige stor og lige meget mod hans vilje. Om jeg ved overtalelser eller ved løgnagtige forespeilinger bevæger en debitor til at bryde sine forpligtelser, er i forhold til kreditor ganske uden betydning. Der er ingensomhelst strafferetslig grund til at behandle det ene anderledes end det andet. Vildfarelsen spiller i begge exempler en ganske tilfældig rolle. Det retsstridige indgreb i den andens rettighed farves ikke i mindste maade af dette middel, idet indgrebet i det ene som i det andet tilfælde ligemeget fremtræder som stridende mod hans vilje. Heraf sees det, at det under alle omstændigheder leder alt for vidt, naar man med bred pen har villet udtale, at den, der er ledet bag lyset, i almindelighed ligegodt kan være en tredjemand som den, der lider tabet[47]). Meget mere maa det siges at være det regelmæssige, typiske bedrageritilfælde, at den skadelidende ved sin egen handling volder sig et tab, som i virkeligheden paa grund af vildfarelsen er ufrivilligt. En absolut identitet behøver imidlertid ikke her at være tilstede; ti det er klart, at den, der er berettiget til at handle paa en andens vegne eller forføie over hans formue, ogsaa, forsaavidt det her omhandlede forhold angaar, maa være ligestillet med den berettige selv[48]). I et saadant forhold staar i en proces inden visse grænser dommeren til parterne; og svigagtig fremkaldelse af et dommerdekret (f. ex. ved fremlæggelse af falske dokumenter) er derfor bedrageri.

Større tvivl foranlediger de tilfælde, hvor den, der ledes bag lyset, ikke har nogen retslig forføiningsmyndighed i forhold til den skadelidende, men blot faktisk er i en saadan stilling, at han kan raade over fremmed formue. Det, hvortil her sigtes, er tilfælde som følgende: A sælger ting, der tilhører og besiddes af B, under foregivende af, at de er A's, og faar kjøberen til selv at sætte sig i besiddelse af tingene. Eller: under

[47]) Storthingstidende l. c. *passim*.
[48]) Saaledes ogsaa udtrykkelig S. U., se de i note 44 citerede ord, der maa forstaaes overensstemmende med det i texten udviklede.

foregivende af, at B's grundstykke tilhører A, faar denne en tredjemand til at bygge paa det eller paa anden maade forføie over det. Et andet tilfælde kan fremkomme ved reglerne i forordn. af 9 febr. 1798: A transporterer et helt eller delvis indfriet gjældsbrev, der ingen paategning har faaet herom, til B, som holdes i uvidenhed om det sande forhold[49]). Saadanne tilfælde som de anførte har vistnok det tilfælles med bedrageri, at vildfarelsen her er ikke blot et tilfældigt middel, men nødvendigt for, at en formuesforrykkelse af denne art kan finde sted. Tænker man sig et andet middel anvendt, vil denne helt forandre karakter. Men væsentlig forskjellige fra bedrageri vil tilfældene være deri, at vildfarelsen ikke tjener til at skjule tabet for den skadelidende selv. Og da man ved fortolkningen af en straffebestemmelse som str.l. 21—1 maa gaa ud fra, at den kun omfatter virkelig ensartede tilfælde, for hvilke de opregnede begrebsmærker har en ensartet betydning, bliver disse tilfælde ikke at henføre under bedrageribegrebet[50]). Efter vor gjældende lov vil de først anførte arter besvigelser, forsaavidt de angaar løsøre, gaa ind under str.l. 21—9 (se p. 49—50), forsaavidt de angaar fast gods, være straffrie. For overdragelse af indfriet fordring haves en særskilt straffebestemmelse i str.l.

[49]) Jfr. Storthingstidenden l. c. p. 683, 686.

[50]) Under forhandlingerne i Odelsthinget, hvor forøvrigt ikke alle de herhen hørende tilfælde havdes for øie og hvor en rigtig opfatning af vildfarelsens betydning for bedrageribegrebet savnedes hos samtlige talere, gik man nærmest ud fra, at tilfældene omfattedes af str.l. 21—1; jfr. dog assessor Reimers p. 686: «Hvad er det, som her skal straffes?» (nemlig i tilfælde af, at et betalt gjældsbrev overdrages). «Det er den svig, som kreditor begaar mod debitor, som bliver nødt til at betale 2 gange. Men det er dog sandelig ikke det, som skal straffes, at han fremkalder vildfarelse hos en person, som ikke lider ved vildfarelsen». I fremmed litteratur er spørgsmaalet omstridt. Se paa den ene side v. Liszt p. 501—2, Hälschner p. 269 og H. Meier p. 564, Olshausen Kommentar zum Strafgesetzbuch f. d. Deutsche Reich § 263, note 16, der lader det være nok, at den, der ledes bag lyset, faktisk er i det tilfælde at kunne forføie over den skadelidendes formue; paa den anden side Merkel Betrug p. 203 og Handb. III p. 764, der staar paa samme standpunkt som det i texten forsvarede, der efter det note 44 meddelte ogsaa er antagen af S. U.

21—7. Denne bestemmelse maa siges at bestyrke den mening, at det ovennævnte tilfælde ikke gaar ind under str.l. 21—1; ti overdragelse af en indfriet fordring med nogen virkning for debitor er alene mulig ved gjældsbreve; og naar str.l. 21—7 sætter straf for at overdrage en fordring, som allerede er afgjort, kan derved kun være tænkt paa dette tilfælde, som altsaa maa forudsættes ikke at være omfattet af str.l. 21—1 [51]).

III. I subjektiv henseende kræves til bedrageri:

a. Forsæt, der maa omfatte samtlige handlingens i det foregaaende beskrevne objektive væsensmærker. Der maa saaledes foreligge:

1) Bevidsthed om, at der hos den anden fremkaldes en vildfarelse. Det er saaledes selvfølgelig ikke bedrageri, naar sælgeren fortier mangler ved tingen, om hvilke han tror kjøberen vidende, eller naar ens udtalelser af en anden misforstaaes. Det samme gjælder, hvor nogen har fortalt historier, som han ikke selv venter skal finde tiltro (jfr. foran p. 107).

2) Bevidsthed om, at man forvolder tab. Ligesaalidt som det at udsætte for tab objektivt er tilstrækkeligt til at fylde bedrageriets gjerningsindhold, ligesaalidt er det subjektivt nok, at gjerningsmanden er sig muligheden af tab bevidst. Allerede af denne grund vil f. ex. den, der tilsniger sig kredit i haab om at kunne betale, ikke kunne straffes for bedrageri (jfr. forøvrigt

[51]) At overdragelse af en indfriet mundtlig fordring i forhold til en godtroende cessionar er et bedrageri og omfattes af str.l. 21—1, er klart, og paa dette tilfælde kan der saaledes ikke være tænkt ved str.l. 21—7. — S. U. har ingen straffebestemmelse, svarende til forskriften i str.l. 21—7 om overdragelse af indfriet fordring. S. U. M. p. 245 vil imidlertid have overdragelse af indfriet gjældsbrev betragtet som underslag efter S. U. § 255, der — som forklaret foran § 5, note 4 — i modsætning til str.l. 21—9 skal kunne anvendes ogsaa, naar den underslaaede gjenstand er den skyldiges eiendom. Motiverne gjør gjældende, at gjældsbrevet, naar det efter indfrielsen forbliver i kreditors værge, maa siges at være denne «betroet». Men hvorvidt denne betragtning er helt træffende i alle tilfælde, synes tvivlsomt, saaledes særlig naar gjældsbrevet kun delvis er betalt. Det rette turde være udtrykkelig at medtage den retsstridige forføining over fordring (gjældsbrev), som helt eller delvis er indfriet, i S. U. § 276, der handler om retsstridig forføining over en gjenstand, der er overdraget en anden til eie eller brug.

§ 23). At skadens indtræden burde have været indseet, kan ikke komme i betragtning, saasandt der til bedrageri kræves forsæt, ikke blot uagtsomhed.

3) Bevidsthed om aarsagssammenhængen mellem vildfarelsen og det forvoldte tab. Den, der har fortalt løgnhistorier, som han ikke antager kan have mindste indflydelse, selv om de finder tiltro, kan ikke drages til ansvar, om den anden bagefter gjør gjældende, at det netop var paa grund af denne historie, han foretog en ufordelagtig afhændelse.

4) Bevidsthed om handlingens retsstridighed, hvilken f. ex. er udelukket, naar gjerningsmanden tror at have samtykke af den, der er ført bag lyset. Dette moment kommer forøvrigt særlig frem ved spørgsmaalet om, hvad der forstaaes ved en «uberettiget vinding», hvorom vil blive talt i det følgende.

I alle de her nævnte henseender er naturligvis en *dolus eventualis* tilstrækkelig.

b. Handlingen maa for at blive bedrageri være foretagen i den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding. Mangler denne hensigt, kan forholdet vistnok blive at straffe, men alene som skadegjørende handling efter str.l. 23—23 (jfr. S. U. § 294), ikke som bedrageri. Loven af 1890 har i modsætning til den ældre lov, men i overensstemmelse med de fleste nyere love, bestemt bedrageri som en berigelsesforbrydelse[52]). Det særegne for disse er, som allerede paavist under fremstillingen af det tilsvarende moment ved tyvsforbrydelsen, ikke det vindesyge motiv, men den hensigt at fremkalde en formueforrykkelse, hvorved et formuegode gaar over fra A's formue til B's. Ved tyveri og underslag, der altid knytter sig til en bestemt gjenstand, siger det sig selv, at det, der berøves den ene, maa være identisk med det, der vindes for den anden. Men ogsaa for de andre berigelsesforbrydelser — saaledes ogsaa for bedrageri — gjælder den fordring, at vindingen paa den ene side maa korrespondere med tabet paa den anden, da kun under denne forudsætning formueforrykkelsen

[52]) Saaledes ogsaa S. U.

giver handlingen en bestemt kriminalistisk farve[53]). Ligesaalidt som den handling at slaa en andens vindusruder itu antager en anden strafferetslig karakter derved, at en tredjemand har lovet gjerningsmanden en belønning derfor, ligesaalidt bliver handlingen at bedømme anderledes end efter str.l. 23—23, om f. ex. A, for at opnaa en lovet belønning af B, narrer den nærsynte C til at sætte en denne tilhørende gjenstand fra sig paa et sted, hvor den maa falde ned og slaaes istykker. Af denne grund kan heller ikke en person, der for at fri en anden for straf eller varetægtsfængsel udgiver sig for denne, straffes som bedrager, om han derved paa den ene side volder statskassen tab og paa den anden side selv faar en belønning derfor; ti denne vinding kan ikke betragtes som et korrelat til de udgifter, hans forhold volder statskassen[54]).

Den vinding, gjerningsmanden tilsigter, maa være uberettiget. Derved maa forstaaes en vinding, til hvilken man ikke har nogen ret[55]). Bedrageristraf kan ikke anvendes paa den, der benytter falske forestillinger for at komme til sin ret (f. ex. en kreditor, som derved søger at opnaa dækkelse for sin fordring). Det, man søger at opnaa, maa imidlertid, for at vindingen skal kunne kaldes berettiget, nøiagtig svare til, hvad man har at kræve. Den, der ved skuffende adfærd skaffer sig varer til dækkelse for pengekrav, kan straffes som bedrager, hvis deri overhovedet ligger en vinding for ham, hvad der ikke altid vil kunne siges, naar debitor er fuldt solvent og fordringen forfalden (jfr. nedenfor).

En vinding, som vedkommende ikke har nogen ret til, maa i lovens forstand altid siges at være uberettiget, naar den op-

[53]) Jfr. navnlig Merkel Bertrug p. 118; S. U. M. p. 240 S. U. § 270 har søgt at give denne tanke udtryk ved i lovens bestemmelse af bedrageri at tilføie ordet «derved» («Hvo som i hensigt derved at forskaffe nogen en uberettiget vinding — — forleder nogen til en handling, hvorved der voldes — — formuestab»).

[54]) I regelen vil straf være udelukket allerede af andre grunde: Gjerningsmanden er sig i almindelighed slet ikke det tab bevidst, som han volder statskassen. Dette oversaa den ældre praxis.

[55]) Jfr. S. U. M. p. 241, 2den spalte, cit. foran p. 101, note 5.

naaes paa en andens bekostning mod dennes vilje, saaledes f. ex. almindelig handelsfortjeneste, opnaaelse af henstand, kredit, erholdelse af gave o. lign., der vilde være fuldt retmæssige formuesfordele, hvis de var opnaaede med vedkommendes frie, fuldt bevidste vilje[56]).

Hvori vindingen bestaar, er ligegyldigt. De samme grunde, som foran er anførte for, at tabet maa være et pekuniært, gjælder ogsaa for vindingen. Hensigten maa være, at bedrageren eller den, til fordel for hvem bedrageriet er udført, efter bedrageriet skal besidde en formue af større værdi end før. Dette er ikke tilfældet, naar vedkommende har gjort en tilsvarende opofrelse (f. ex. opgivet en fordring, ydet reelt vederlag, jfr. foran). En vinding ligger ogsaa i, at en usikker fordring betales, saavelsom i opnaaelse af sikkerhed for gjæld (borgen, pant).

IV. Besvigelse af statskassen for skatter og afgifter, der skal svares til den, vil i mange tilfælde have et bedrageris karaktermærker (f. ex. de i toldl. § 137, lov om brændevinsbrænden af 28 juni 1887 § 32 omhandlede tilfælde)[57]). Men disse for-

---

[56]) Overensstemmende hermed er det tilsvarende udtryk «rechtswidrig» i den tyske straffelov forstaaet af den tyske retspraxis og forfattere som v. Liszt § 138, note 5. Derimod hævder Merkel (Betrug p. 117, Handb. III p. 722, IV p. 434) under tilslutning bl. a. af Hälschner p. 273 og Olshausen § 263, note 46, at som retsstridig kan alene den fordel ansees, der, ogsaa bortseet fra den begaaede svig, vilde indeholde en grundløs berigelse. Hermed synes imidlertid overseet, at, om det end er sandt, at løgn i sig selv ikke kan gjøre en retmæssig handling uretmæssig, saa bliver den vinding, der høstes paa en andens bekostning, uretmæssig, naar denne ikke frivillig har samtykket i opofrelsen; og denne samtykkets frivillighed ophæves netop ved vildfarelsen. Ogsaa under forhandlingerne i Odelsthinget fremkom ytringer, som minder om Merkels opfatning; se p. 699, nederst paa første spalte, hvor det at skaffe sig kredit ved skuffende adfærd siges at falde udenfor bedrageribegrebet, fordi det er en legitim ting for en handelsmand at skaffe sig kredit. Af bemærkningerne i S. K. 64 sees det imidlertid, at man ved at vælge ordet uberettiget istedetfor retsstridig netop har villet give udtryk for en opfatning som den i texten udviklede; se ogsaa S. U. M. l. c.

[57]) Bestrides af Merkel Betrug p. 108 og Handb. III p. 762, men med utilstrækkelige grunde. Naar toldpligtige varer er indført, har staten en ret til

brydelser har lovgivningen af historiske grunde underkastet særskilte lovbestemmelser, se str.l. 28—3, der udtrykkelig undtager dem fra straffelovens bud, forsaavidt der kan findes noget paa tilfældet anvendeligt specialbud[58]).

V. Forbrydelsen er først fuldbyrdet, naar tabet er lidt (jfr. foran p. 108 ff.). At ogsaa berigelse skal være indtraadt, fordrer loven ikke, men den vil paa grund af det forhold, hvori den her maa staa til tabet (jfr. nr. III), i regelen være givet i og med dette. Strafbart forsøg[59]) foreligger, saavel naar gjerningsmanden har gjort skridt ligeoverfor den anden part til at skuffe ham, uden at dette lykkes, som naar vistnok fremkaldelse af en vildfarelse er opnaaet, men indtrædelse af noget tab forhindres. Ogsaa ved disse forsøgshandlinger maa naturligvis de subjektive betingelser (forsæt at volde tab, berigelseshensigt) foreligge.

Visse arter forsøg paa bedrageri, hvorom mere i følgende paragraf, har loven belagt med særskilt straf (saaledes 21—7, jfr. 23—2 og 7, se ogsaa 21—4, sidste led).

§ 22.

Forskjellige arter bedrageri, deres straf og paatale.

I. Det simple bedrageri straffes efter str.l. 21—1 med bøder, fængsel eller strafarbeide i 5te grad, hvilket sidste alter-

---

toldafgift, og naar denne ret berøves den, er dens formue — retslig seet — forringet; det er ikke blot noget negativt, en forspildt adgang til en berigelse, der foreligger.

[58]) Jfr. S. L. § 406, der sætter straf for «retsstridige handlinger, hvorved nogen søger at unddrage sig eller andre offentlige skatter eller afgifter, forsaavidt ikke strengere straf derfor er bestemt». De sidste ord maa forstaaes som alene sigtende til de i vedkommende speciallovgivning indeholdte særbestemmelser, ikke til den almindelige straffelov, hvilket flyder baade af ordet «derfor» og af bestemmelsens hensigt, at undtage de hidhørende handlinger fra bedrageristraf; jfr. ogsaa motiverne p. 293, 2den spalte.

[59]) Efter den ældre lov, der kun havde alternativerne fængsel og bøder, var forsøg paa grund af str.l. 3—3 straffrit. — Jfr. iøvrigt om forsøgt bedrageri Thomsen i Zeitschr f. ges. Strafrechtsw. XVI p. 751.

nativ er nyt i loven af 1890. Ved siden heraf sætter loven skjærpet straf for følgende arter grovere bedrageri:

1) Naar bedrageri er forøvet ved i handelsvirksomhed at bruge falsk maal eller vægt (§ 2, nr. 1, 1ste del, jfr. den ligelydende bestemmelse i første del af § 271, 2 i S. U).

Det maa fastholdes, at selve brugen af fask maal og vægt ikke fylder den heromhandlede forbrydelses gjerningsindhold, men at straf for fuldbyrdet forbrydelse først kan anvendes, naar tab derved er forvoldt nogen. Det er endvidere at mærke, at ikke ethvert tab, forvoldt ved brug af maal og vægt, gaar ind under bestemmelsen, men brugen maa have været en saadan, der sker «i handelsvirksomhed», hvorunder ikke er indbefattet saadan brug, der sker ved leilighedssalg uden forbindelse med en regelmæssig handelsbedrift [1]).

«Falsk» er maal og vægt, naar det selv angiver et større maal eller en større vægtenhed end rigtigt. Urigtig brug af ægte maal og vægt hører ei hid [2]).

2) Naar bedrageri forøves ved afhændelse af husdyr, der lider af smitsom og i almindelighed ulægelig sygdom (§ 2, nr. 2, jfr. den ligelydende § 271, 3 i S. U).

3) Naar bedrageri er forøvet ved en af følgende arter varefalsk:

a. Falsk stempling af guld- eller sølvarbeider (§ 2, nr. 1, sidste led jfr. S. U. § 271, 2 sidste del, der er ligelydende), hvorunder indgaar saavel stempling af helt igjennem uægte metaller, som angivelse af en urigtig gehalt paa ægte [3]).

b. Afhændelse af varer, som er forfalskede ved stoffe, der gjør dem skadelige for menneskers eller husdyrs sundhed (§ 2, nr. 3, jfr. den ligelydende § 271, 3 i S. U.) [4]).

---

[1]) Jfr. indst. O. VIII 1890 p. 5—6. Den ældre lovs 21—4 litr. b havde det betydelig videre udtryk «i handel og vandel».

[2]) Jfr. Storthingstidenden 1890 Lagth.s forh. p. 150—1; jfr. ogsaa Retst. 1885 p. 77.

[3]) Jfr. Schweigaard p. 391.

[4]) Med denne bestemmelse bør sammenholdes S. U. § 153, 2, der straffer som en «almenfarlig forbrydelse» den handling med fordølgelse af gjenstandens

Forfalsket er varen, naar der er tilsat bestanddele, hvorved den i det ydre kommer til at se bedre og værdifuldere ud, end den i virkeligheden er. Det er hertil ikke nødvendigt, at den er tilsat en bestanddel, der i sig selv er den fremmed[5]) (straffen rammer f. ex. tilsætning af et farvestof, der regelmæssig anvendes ved en vares tilberedelse, og som i smaa mængder er ufarligt, naar tilsætningen er skeet i en saadan grad, at varen bliver skadelig).

Forfalskningen maa have gjort selve varen skadelig for sundheden; det er ikke nok, at det stof, der er anvendt, er skadeligt[6]). Lige med forfalskning af varerne maa forfalskning af emballage o. lign. regnes. Tilsætning af stoffe, der ei kan siges skadelige for sundheden, men som dog kan medføre fare (f. ex. explodible stoffe), gaar ind under den nedenfor under 5 omhandlede bestemmelse i § 3.

Andre tilfælde af vareforfalskning bliver at bedømme efter § 1 (jfr. dog milit. straffel.s § 142). At den skyldige, for at underkastes den her omhandlede strengere straf, maa være vidende om forfalskningen, siger sig selv; og der bør ikke fremkaldes tvivl ved den noget ubehændige indfletten af ordet «vidende» i § 3. Uagtsomhed er ikke tilstrækkelig.

Idet loven har behandlet vareforfalskning som en egen art af det i str.l. 21—1 bestemte bedrageri, har den draget grænserne for denne forbrydelses strafbarhed snevrere, end den ældre lov gjorde, og endnu snevrere, end andetsteds er gjort[7]). Den ældre lov, der til fuldbyrdet bedrageri kun krævede, at nogen var udsat for tab, lod den fulde straf indtræde, naar de forfalskede varer var afhændede, medens efter den nye lov kun forsøgsstraf vil kunne anvendes, hvis kjøberen strax opdager

beskaffenhed at sælge, falholde eller paa anden maade søge at udbrede blandt almenheden gjenstande, der er saaledes beskafne (altsaa uden hensyn til om de er forfalskede), at de ved at anvendes efter sin bestemmelse vil skade sundheden, jfr. ogsaa §§ 359 ff.

[5]) Dette antoges derimod af Schweigaard p. 390.

[6]) Jfr. O. Prop. nr. 12 1889 p. 19, jfr. derimod den ældre lovs 21—5.

[7]) Se navnlig den engelske lov 1875 og den tyske rigslov af 14 mai 1879 med ændringer af 29 juni 1889).

forfalskningen. Ganske straffrit vil det (udenfor det i den milit. straffel. § 142 omhandlede tilfælde) være at tilberede forfalskede varer eller udstille saadanne til salg. Ti heri ligger i og for sig i forhold til bedrageri kun forberende handlinger. I denne vor lovgivnings behandling af varefalsk maa vistnok siges at ligge en miskjendelse af denne forbrydelses strafferetslige karakter. Sundhedsfarlig forfalskning er ikke et rent formuesdelikt men beslægtet med de almenfarlige forbrydelser og burde som saadan straffes ganske uafhængig af, hvorvidt i det enkelte tilfælde et enkelt individ er rammet deraf. I andre tilfælde frembyder vareforfalskning (navnlig ved falsk stempling) slægtskab med den egentlige forfalskningsforbrydelse; det strafbare ligger allerede i misbrugen af visse former, der i handel og vandel tillægges betydning. Straf burde derfor som ved dokumentfalsk indtræde allerede ved falskneriets forøvelse. Denne opfatning ligger ogsaa til grund for straffelovudkastets bestemmelser i §§ 362 og 363. Den første truer med straf den, der forsætlig eller af uagtsomhed 1) falholder som ægte eller uforfalsket noget nærings- eller nydelsesmiddel, der er eftergjort eller forringet i værdi ved borttagelse af det tilhørende eller tilsætning af fremmede stoffe eller 2) forfærdiger saadant nærings- eller nydelsesmiddel eller stoffe, bestemte til forfærdigelse af samme, i hensigt at falholde eller lade det falholde som ægte eller uforfalsket. § 363 sætter straf for at falholde kunstig tilberedte nærings- eller nydelsesmidler under navne eller betegnelser, som i handel og vandel alene tillægges de naturlige, eller naturlige nærings- eller nydelsesmidler under navne eller betegnelser, som i handel og vandel alene tillægges andre arter[8]).

4) Naar bedrageri er begaaet med hensyn til leveringer til krigsmagten, der sker enten a) i krigstid eller, b) naar krigsmagten eller nogen del deraf sættes paa feltfod (jfr. milit. straffel. § 7, hvorfra dette sidste udtryk er hentet); se § 3, første del[9]).

---

[8]) Jfr. iøvrigt om disse bestemmelser S. U. M. p. 275 ff.; Forh. ved 5te norske kriminalistmøde (1898).

[9]) Har intet direkte sidestykke i S. U., der imidlertid i § 88 sætter straf for den, der i krigstid misligholder kontrakt angaaende krigsmagtens forsyning

5) Naar den skyldige ved bedrageri vidende har forvoldt fare for menneskers liv og helbred (§ 3, 2den del, jfr. S. U. § 277 1ste led, der tillige nævner fare for udstrakt ødelæggelse af fremmed eiendom og forvoldelse af velfærdstab). Saadan fare kan navnlig voldes, naar varer er forfalsket, eller naar nogen bedragersk afhænder sprængstoffe o. lign. uden opgivelse af deres farlighed.

En yderligere skjærpelse indtræder i de under 4 og 5 nævnte tilfælde, naar nogen paa grund af forbrydelsen faar betydelig skade paa legeme eller helbred (jfr. str.l. 15—11) eller mister livet (str.l. 21—3, sidste p. jfr. S. U. § 277, sidste led).

6) Naar den skyldige før har været dømt for bedrageri eller dermed ligestillet forbrydelse (str.l. 21—37, om hvilken se foran p. 52—3)[10].

Foruden de her omhandlede strafskjærpelsesgrunde har S. U. tvende, hvortil den gjældende lov intet sidestykke har: 1) naar bedrageriet er forøvet ved hjælp af forklædning eller ved at foregive eller misbruge nogen offentlig egenskab eller ordre (§ 271, 1 jfr. den tilsvarende skjærpelsesgrund ved tyveri i § 259, 3), 2) naar der ved bedrageriet voldes skade for mere end 1000 kroner (§ 271, 5 jfr. for tyveri § 260, 2).

II. Den strafskjærpelse, der begrundes ved de forannævnte omstændigheder, bestaar, forsaavidt de under 1—3 nævnte angaar, deri, at adgangen til at vælge bøder falder bort og alternativet strafarbeide i fjerde grad kommer til, og i de under 4—5 nævnte tilfælde deri, at straffen ubetinget bliver straf arbeide og kan gaa op til saadant arbeide i 9 aar eller, hvis nogen faar betydelig skade paa legeme eller helbred, endog til strafarbeide i 15 aar, og hvis nogen mister livet, til livsvarigt strafarbeide. Derhos kan i alle disse tilfælde den skyldige fra-

eller befordring, og som skjærper straffens maximum til mere end det dobbelte, hvor vedkommende har handlet i den hensigt at tilvende nogen en uberettiget vinding.

[10]) S. U. behandler bedrageri i henseende til iterationsstraf efter samme grundsætninger som tyveri og underslag, se § 278, sammenholdt med § 263.

dømmes ret til drive saadan næring som den, hvori forbrydelsen er begaaet (§§ 2 og 3, begges sidste led). Herved sigtes vistnok alene til saadan næring, der forudsætter en særskilt berettigelse, ikke til den, der er fri for alle[11]). I tilfælde 6 bestaar strafskjærpelsen, som før omhandlet (se § 5, III), i adgangen til at vælge straf af den art, som i strenghed staar nærmest over den for forbrydelsen ellers bestemte høieste straf.

III. Paatalen er for forbrydelser mod str.l. 21—1 betinget af den fornærmedes begjæring, for forbrydelser mod str.l. 21—2 og 3 derimod ubetinget offentlig (str.l. 27—3) [12]). Hvad str.l. 21—37 angaar, maa den, som forklaret § 5, IV, forstaaes saaledes, at gjentagelsen i sig selv ikke har nogen indflydelse paa paatalen, men at denne er afhængig af bedrageriets art iøvrigt.

Fornærmet ved et bedrageri er den, som derved har lidt formuestab, ikke den, der er ledet bag lyset, forsaavidt disse er forskjellige personer. Efter den ældre ret, hvor «udsættelse for tab» var nok, kunde snart sagt alverden ansees for fornærmet ved et bedrageri[13]).

§ 23.

Formuesindgreb, der er beslægtede med bedrageri[1]).

I. De tilfælde, der skal behandles i denne paragraf, har alle tilfælles med bedrageri det formaal at bevirke en formuesforrykkelse, enkelte af dem (ikke de nedenfor under 3—5

---

[11]) En forudsætning om det modsatte synes dog at ligge i det S. K. p. 65 bemærkede. Se derimod Indst. O. VIII 1890 p. 6 og Storthingstidende 1890, Odelsthingsforh. p. 691. S. U. har ikke i bedragerikapitlet nogen bestemmelse om adgang til at fradømme den skyldige ret til at drive næring; jfr. derimod § 162, sammenholdt med §§ 153 ff. (foran note 4).

[12]) Efter S. U. § 279 er den derimod offentlig undtagen naar forbrydelsen er forøvet mod nogen af den skyldiges nærmeste, i hvilket tilfælde den er privat-publik.

[13]) Jfr. f. ex. Retst. 1890 p. 113.

[1]) Jfr. foran p. 99—100.

omhandlede tilfælde) ogsaa midlet: Fremkaldelsen af en vildfarelse. De er saaledes alle at betragte som berigelsesforbrydelser og adskiller sig derved fra den i str.l. 23—23 (foran § 12) omhandlede forbrydelse, der, netop fordi berigelseshensigten mangler, af loven er hensat til det 23de kap., De hidhørende tilfælde er:

1) Det saakaldte forsikringsbedrageri, der omhandles i str.l. 21—4 (jfr. S. U. § 272 1ste led). Denne paragraf angaar to forskjellige tilfælde:

a. Svig ved afslutning af en forsikringskontrakt[2]). Straf forudsætter:

α. En saadan handling som i § 1 omhandlet (det er, at gjerningsmanden ved falske foregivender eller ved at lægge skjul paa sandheden eller ved anden skuffende adfærd har fremkaldt eller styrket en vildfarelse[3])).

β. Afslutningen af en forsikringskontrakt, som forsikringsgiveren ellers enten aldeles ikke eller ialfald ikke paa de samme vilkaar vilde have overtaget. En saadan virkning vil man uden videre kunne tillægge enhver falsk opgave, der har indflydelse paa risikoens størrelse eller den eventuelle erstatnings beløb, altsaa f. ex. overforsikring, dobbelt forsikring, ved søforsikring falsk opgave over skibets seildygtighed, ved brandforsikring falsk opgave over vedkommende bygnings ildsikkerhed, ved livsforsikring falsk opgave over helbredstilstand.

γ. Den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding paa forsikringsgiverens bekostning[4]).

Den betragtning, der har bevirket, at dette forhold er blevet

---

[2]) Denne del af paragrafen svarer delvis til den ældre lovs 21—16.

[3]) I Indst. O. VIII 1890 p. 7 synes det forudsat, at en vildfarelse ikke behøver at være fremkaldt. Men hvorledes det uden en saadan kan siges, at en kontrakt er afsluttet, der «eller ikke vilde være blevet det», indsees ikke. S. U. l. c. benytter udtrykket «ved at fremkalde eller styrke en vildfarelse».

[4]) En saadan hensigt kræves derimod ikke efter S. U.; jfr. Mot. p. 244, 2den spalte.

gjort til gjenstand for en særegen straffebestemmelse, er, at forsikringskontraktens eiendommelige betingede natur ikke altid gjør et formuestab til en nødvendig følge selv af en forsikring, der er foranlediget ved svig[5]). Saalænge ikke forsikringen har ledet til, at noget er udbetalt forsikringshaveren, vilde forholdet uden en udtrykkelig bestemmelse alene kunne bedømmes som forsøg paa bedrageri[6]).

Konsekventsen af denne betragtning er, at, om tab virkelig lides, foreligger ikke ideel konkurrents af forbrydelser mod str.l. 21—1 og mod 4, men alene den sidste bestemmelse bliver at anvende. Saavel straf som paatale er efter begge paragrafer den samme.

b. Ødelæggelse, beskadigelse eller tilsidebringelse af forsikret gjenstand i den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding paa en forsikringsgivers bekostning, forsaavidt ikke strengere straf er anvendelig paa tilfældet (§ 4, 2det led jfr. S. U. § 272, 2det led)[7]).

Seet i forhold til bedrageriforbrydelsen er den ovenbeskrevne handling væsentlig kun forberedende eller efter omstændig-

---

[5]) Dette er ganske uafhængigt af det foran p. 109 behandlede spørgsmaal, om overtagelse af en ugyldig forpligtelse kan betragtes som tab. Ti det er ikke ugyldigheden, men den ved assurancekontrakten forekommende betingelse, der her kommer i betragtning.

[6]) Se O. Prop. nr. 12 1889 p. 18—19.

[7]) Til denne bestemmelse havde man i den ældre lov ingen tilsvarende almindelig forskrift; specielle bud se i str.l. 23—2, 3, 7. Ogsaa den tyske lovs § 265, der er paragrafens nærmeste forbillede, handler kun om forvoldelse af ildsvaade eller skibbrud i bedragersk hensigt. Mod hetimeligheden af en saadan straffebestemmelse se Merkel Handb. III p. 780, note 1. I vor lov er budet saa meget mere uregelmæssigt som str.l. 23—2, 3 og 7 har bibeholdt særskilte straffebestemmelser for ildspaasættelse af egne ting og forvoldelse af skibbrud med hensyn til eget fartøi i bedragersk hensigt. Ved siden af disse bestemmelser synes der liden grund til den strenge straffebestemmelse i str.l. 21—4, 2det led, der nu vil omfatte handlinger, som ingen almenfarlig karakter har, og hvor man derfor vanskelig vil kunne angive nogen fornuftig grund til, at et forsøgt eller forberedt bedrageri skal straffes strengere end i andre tilfælde et fuldbyrdet (man tænke f. ex. paa, at ødelæggelse af forsikret glas vil gaa ind under str.l. 21—4). S. U., der imidlertid ikke har straffebestemmelser,

hederne forsøg. Et fuldbyrdet bedrageri ligeoverfor forsikringsgiveren vil først foreligge, naar ødelæggelsen har ledet til, at forsikringssummen er bleven udbetalt. Hvis denne straffebestemmelse ikke fandtes, vilde det i § 4, 2det led, omhandlede forhold i almindelighed kun være strafbart, naar det bestod i forvoldelse af ildebrand (str.l. 21—1 til 3) eller af skibbrud (str.l. 23—6 og 7) eller i beskadigelse af anden mands løse og faste gods (str.l. 23—17[8]). Angaaende forholdet mellem disse lovsteder og str.l. 21—4, 2det led bemærkes forøvrigt: Er der tale om beskadigelse af fremmed eiendom, vil vedkommende bestemmelse i det 23de kap. altid blive at anvende samtidig med str.l. 21—4, 2det led, da her paa den ene side den bedragerske hensigt ikke er nødvendig betingelse for straf efter de citerede bestemmelser i det 23de kap., paa den anden side det anvendte middels almenfarlighed ikke er væsentlig for straf efter 21—4, 2det led, og forbrydelsernes gjerningsindhold saaledes ikke falder sammen. Er der derimod tale om ildspaasættelse eller forvoldelse af skibbrud med hensyn til egne ting i bedragersk hensigt, bliver alene vedkommende straffebestemmelser i det 23de kap. at anvende, idet der isaafald foreligger det samme gjerningsindhold som efter str.l. 21—4, 2det led, kun i en særlig graverende form. I det hele vil de hidhørende bestemmelser i str.l. 23—2 og 7, om end ikke udelukkende, dog hovedsagelig faa betydning ved forsikrede gjenstande. Hvis man nemlig forstaar «bedragersk hensigt» i disse lovsteder overensstemmende med str.l. 21—1, som den hensigt at forskaffe sig vinding — ikke blot som ens-

svarende til str.l. 23—2, 3 og 7 om bedragersk ødelæggelse af egne ting, har bibeholdt den her omhandlede straffebestemmelse. Udkastet har derhos udvidet den til ogsaa at omfatte det at opgive til erstatning en ikke forsikret gjenstand (herunder indbefattet opdigtede gjenstande). Motiverne p. 241—2 udtaler herom: «Vistnok er dette i sig selv strafbart som forsøg efter § 270, men da straffen efter § 270 er strengere, har medtagelsen her dog sin betydning».

[8]) Et forsikringsbedrageri kan vel tænkes forøvet ogsaa ved tilintetgjørelse af fremmed eiendom, naar enten gjerningsmanden har en selvstændig interesse i den fremmede ting, hvilken er særskilt forsikret (f. ex. som panthaver), eller ødelæggelsen sker i hensigt at skaffe andre en uberettiget vinding.

betydende med skadegjørende hensigt, — vil det udenfor dette tilfælde være vanskeligt at paavise anvendelse for dem.

Bedragersk hensigt forudsætter, at motivet har været erhvervelse af en uberettiget vinding (d. e. hel eller delvis udbetaling af forsikringssummen). Det er ikke nok til at begrunde straf, at gjerningsmanden er vidende om, at gjenstanden er forsikret, og at tab for forsikringsgiver, vinding for forsikringstager kan blive følgen. Er hensigten opnaaet, foreligger tillige betingelsen for straf efter str.l. 21—1, der dog ikke bliver at anvende ved siden af str.l. 21—4, 2det led, idet deri ikke ligger en ny forbrydelse.

«Forsikret gjenstand» omfatter ikke det menneskelige liv eller legeme (livs- og ulykkesforsikring o. lign.).

Forsøg paa den i str.l. 21—4, 2det led, omhandlede forbrydelse er muligt.

Straffen er fængsel, strafarbeide i femte eller fjerde grad. Paatalen er ubetinget offentlig.

2) Kreditbedrageri. Herom handler § 5 (jfr. S. U. § 274). Betingelserne for straf efter denne paragraf er følgende:

a. At gjerningsmanden ved falske foregivender har fremkaldt eller styrket en vildfarelse. Derimod nævnes ikke her, som i § 1, det at lægge skjul paa sandheden; og meningen har ogsaa været, at den blotte fortielse ikke skal være nok[9]). I henseende til, hvad vildfarelsen kan angaa, gjælder her ganske det samme som efter str.l. 21—1[10]).

b. Vildfarelsen maa have foranlediget den, der er ledet bag lyset, til at give gjerningsmanden eller en anden kredit, og derigjennem have forvoldt kreditgiveren tab[11]).

[9]) Jfr. S. K. p. 65; Storthingstidende 1890, Odelsthingsforh. p. 699. (Jfr. fra den ældre ret Retst. 1883 p. 813). Jfr. hermed ogsaa udtryksmaaden i S. U. l. c.

[10]) Det kan derfor ikke erkjendes at være rigtigt, naar Færden (1890) p. 24, antager, at § 1 bliver anvendelig, hvis vedkommende allerede fra begyndelsen af har den bestemte hensigt ikke at ville betale. Denne hensigt er forøvrigt, som før paavist (se p. 111), ganske uden betydning.

[11]) S. U. l. c. udtrykker sig mere konkret: «forskaffer sig eller andre et laan eller en ydelse uden samtidig erlæggelse af vederlaget».

c. I subjektiv henseende kræves det, at hensigten med gjerningsmandens forhold har været at forskaffe sig kredit. Det er saaledes ikke strafbart efter § 5, naar en person i andet øiemed (f. ex. udelukkende for at prale dermed) har fremkaldt falske forestillinger om sine formuesvilkaar, og dette leder til en kreditgiven, som vedkommende fra først af ikke har havt for øie[12]). Derimod er det efter paragrafens ordlyd uklart, om gjerningsmanden maa have været sig bevidst, at han ved tilsnigelse af kredit voldte den anden formuestab. I og for sig seet, kunde paragrafen synes at give plads for den opfatning, at forvoldelse af tab udgjorde en regelmæssig bestanddel af selve forbrydelsens gjerningsindhold og derfor maa omfattes af gjerningsmandens forsæt. Denne mening kan dog ikke være rigtig, og man nødsages til at anse indtrædelsen af tab som en ydre strafbarhedsbetingelse, hvis indtrædelse gjerningsmanden ikke behøver at have været sig bevidst[13]), og det af følgende grunde:

1) For det første vilde paragrafens forhold til § 1 under en modsat forstaaelse blive høist gaadefuldt. Ti det i § 5 omhandlede tilfælde vilde da helt gaa ind under § 1; og det særegne vilde være, at ved kreditbedrageri kun positive handlinger, ikke undladelser straffedes, hvilket vilde være ganske umotiveret, naar forholdet i alle henseender ellers havde et bedrageris subjektive og objektive karakter. Vistnok sees det under storthingsforhandlingerne fremhævet[14]), at den vinding, man skaffer sig gjennem kredit, ikke skulde kunne betegnes som uberettiget. Men denne mening er allerede foran gjendrevet (se p. 123—4).

2) Peger redaktionen af § 1, sammenholdt med redaktionen af § 5 hen paa, at forvoldelse af tab har en anden betydning

---

[12]) Det samme bør vistnok antages efter S. U., hvis udtryksmaade er: «Ved hjælp af — — forskaffer sig — —»

[13]) S. U. er, forsaavidt det her omhandlede punkt angaar givet følgende redaktion: «— — med den følge, at formuestab voldes», idet hensigten hermed har været udtrykkelig at stadfæste den i texten hævdede mening, jfr. Mot. p. 243.

[14]) Storthingstidende 1890, Odelst. p. 699.

for strafbarheden efter den første, end efter den sidste §. I § 1 heder det nemlig: «Hvo som for at forskaffe sig — — volder en anden formuestab derved, at han — — fremkalder eller styrker en vildfarelse». I § 5 heder det: «Hvo, som for at forskaffe sig — — kredit — — fremkalder eller styrker en vildfarelse og derved volder — — formuestab».

3) Viser paragrafens tilblivelseshistorie, at meningen maa have været den her antagne. I straffelovkommissionens udkast lød paragrafen: «Hvo, som for at forskaffe nogen kredit ved falske foregivender retsstridig fremkalder eller nærer en vildfarelse og derved udsætter en anden for formuestab straffes, saafremt tab er voldt, med bøder eller fængsel». Kommissionen motiverede nødvendigheden af en saadan bestemmelse ved siden af § 1 derved, at denne sidste paragraf alene kunde anvendes, hvor den, der faar kredit, er sig bevidst ei at kunne betale (altsaa hvor forsæt er tilstede ogsaa ligeoverfor tabets forvoldelse), derimod ikke, hvor han vel er sig bevidst at udsætte den anden for tab, men haaber at kunne holde det gaaende og i sin tid betale, hvor altsaa ikke tab fortsætlig er voldt. Dette er ogsaa aabenbart den eneste betragtning, der fornuftigvis kan motivere en særskilt bestemmelse om kreditbedrageri [15]). Bestemmelsen fik sin nuværende form i den kongelige prop. af 1890, og afvigelsen fra kommissionens udkast motiveres i justitsdepartementets foredrag kun dermed, at «man har omarbeidet paragrafen noget for at give tanken et kortere udtryk» [16]). Hvor ønskelig imidlertid end «korthed» kan være, er den dog ikke det høieste maal for lovredaktionen; og propositionens forandring af kommissionsudkastet maa siges at have været særlig uheldig. Ikke blot vilde de her fremhævede tvivl have været afskaarne ligeoverfor dette. Men paragrafens nuværende redaktion medfører ogsaa, at man end ikke hos gjerningsmanden kan kræve bevidsthed om, at han udsætter kredit-

---

[15]) Jfr. ogsaa Merkel Betrug p. 241 flg.

[16]) Odelst. prop. nr. 15 1890, p. 2.

giveren for tab, hvilket maa siges at være en lidet begrundet afvigelse fra almindelige strafferetslige grundsætninger[17]).

Forsøg paa forbrydelse mod str.l. 21—5 er paa grund af str.l. 3—3 straffrit.

[3)]. Et tredje herhenhørende tilfælde[18]) er den i str.l. 21—7 første del omhandlede forbrydelse: Mod bedre vidende at fordre, hvad man ikke har at kræve, for derved at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding[19]). Det her omhandlede forhold vilde, om bestemmelsen i str.l. 21—7 ikke fandtes, i de fleste tilfælde blive at bedømme som forsøg paa bedrageri. Dette vilde dog ikke kunne ske i alle tilfælde. Saaledes vilde neppe den blotte fremsættelse af et bevidst uberettiget krav i en proces kunne bedømmes saaledes; ti om forsøgt bedrageri vil der alene kunne blive tale, hvor gjerningsmanden tror at kunne fremkalde en vildfarelse. Og en saadan tro kan i en proces ofte være udelukket baade ligeoverfor modparten og retten, medens den, der fremsætter kravet, dog bliver strafbar efter str.l. 21—7, idet en uberettiget vinding ogsaa i saa fald er mulig, idet en ham gunstig dom ikke altid er betinget af dommerens subjektive overbevisning om kravets berettigelse. Uden den her omhandlede straffebestemmelse vilde med andre ord en ensidig løgnagtig partspaastand i en proces

---

[17]) Denne indvending rammer forøvrigt ogsaa S. U. Den hidhørende straffebestemmelse vil saaledes ramme enhver, der har skaffet sig kredit ved falskt foregivende, selv om han, da han skaffede sig krediten, havde de stærkeste grunde til at anse sig solvent, og hans senere insolvents alene skyldes ganske uforudseede og uforudseelige omstændigheder. Dette synes at være for strengt. Det rigtigste turde være at vende tilbage til den af straffelovkommissionen i 1888 foreslaaede redaktion.

[18]) Med undtagelse af dette og de under 4) og 5) omhandlede tilfælde angaar de øvrige dele af denne paragraf forbrydelser, der intet slægtskab frembyder med bedrageri, idet de udgjør simple brud paa fordringsrettigheder, bevirkede uden fremkaldelse af nogen vildfarelse; de skal derfor behandles nedenfor under afsnit H.

[19]) Denne bestemmelse indkom først i loven under forhandlingerne i storthinget efter forslag af justitsdepartementets chef. I S. U. er ingen tilsvarende bestemmelse optaget; se derom Mot. p. 243—4.

efter det foran p. 115 udviklede ikke efter vor gjældende ret[20]) kunne straffes. Heri ligger paragrafens egentlige betydning.

Fremsættes udenfor proces et krav, der ikke støttes af andet end vedkommendes eget ensidige angivende, vil i regelen ikke straf kunne anvendes. Ti den, der fremsætter kravet, kan ikke her tænke sig at opnaa en uberettiget vinding uden derigjennem, at han hos den anden fremkalder en vildfarelse; men muligheden heraf vil netop i almindelighed være udelukket, naar kravet ikke støttes af nogetsomhelst skuffende, ydre skin (et gjældsbrev, der er betalt, eller for hvilket valuta ikke er givet, en urigtig regning eller lign.), og det fremsættes mod den, der selv skal have stiftet gjælden (anderledes vistnok, hvis det fremsættes f. ex. mod arvinger). Straffebestemmelsen kan med andre ord ikke anvendes paa enhver, der fremsætter overdrevne eller uberettigede krav, naar det ikke kan antages, at han vil gjøre alvor af deres gjennemførelse[21]).

«Mod bedre vidende at fordre, hvad man ikke har at kræve» sigter maaske nærmest til obligatoriske krav, men fremsættelse af ubeføiede krav paa tinglige rettigheder kan ikke ansees udelukkede.

Straffen er fængsel eller bøder. Paatalen er betinget offentlig.

[4)]. Overdragelse af en indfriet fordring i bedragersk hensigt (str.l. 21—7)[22]). Hvis det er en mundtlig fordring, vil tilfældet ikke let kunne henføres under denne paragraf. Ti har cedenten fortiet for cessionaren, at fordringen var indfriet, gaar handlingen ligefrem ind under str.l. 21—1; 21—7 kommer da ifølge det udtrykkelige i denne paragraf gjorte forbehold ikke til anvendelse. Og en overdragelse af en saadan fordring med fuld forklaring om forholdet vil ikke vel kunne tænkes og ialfald ikke let udsætte skyldneren for tab.

[20]) Om S. U., se foran p. 116, note 41.

[21]) Jfr. (fra den ældre ret) Retst. 1890 p. 177 flg. (især p. 182). Jfr. ogsaa S. U. M. l. c.

[22]) Har intet sidestykke i S. U., se foran p. 21, note 51.

Sin hovedanvendelse vil paragrafen faa ved gjældsbreve, hvorom henvises til § 20, II, c. Ogsaa en cession, der sker til nogen, som er vidende om gjældsbrevets indfrielse, rammes af paragrafen, naar den sker i det haab, at debitor ikke skal kunne bevise cessionarens *mala fides*.

«Afgjort» omfatter ogsaa det tilfælde, at kompensabelt modkrav er gjort gjældende (ikke derimod selve det, at kompensable fordringer staar mod hinanden).

[5)]. Modtagelse i bedragersk hensigt af betaling eller anden ydelse, som allerede er erlagt[23]). Dette vil i almindelighed gaa ind under str.l. 21—1, da den, der i taushed modtager betaling for en fordring, derved, som bemærket 105 p., positivt bestyrker den andens vildfarelse om, at fordringen endnu er til. Men tænkes kan det vel, at forholdet stiller sig saaledes, at modtagerens adfærd ingen indflydelse har havt paa den andens betaling, f. ex. fordi denne aldeles ikke venter at faa nogen oplysning af modtageren, saasom naar betalingen er sendt pr. post, eller naar en døende paa sit dødsleie har anordnet en udbetaling o. s. v.

Forøvrigt bemærkes med hensyn til fortolkningen af den heromhandlede bestemmelse:

a. Den rammer kun modtagelsen. Den skyldige maa allerede ved denne være i ond tro. *Mala fides superveniens* er ikke nok.

b. Om ydelsen er erlagt til modtageren selv eller f. ex. til hans arvelader, er ligegyldigt.

c. Efter ordene omfatter bestemmelsen ikke modtagelsen af ethvert *indebitum*, men kun en betaling af en indfriet forpligtelse, ikke f. ex. betaling af en ugyldig forpligtelse — en ordning, der vanskelig lader sig tilfredsstillende begrunde.

II. a) I kapitlet om bedrageri behandler straffelovudkastet tillige børs- og aktiesvindel, hvorom den gjældende lov savner

[23]) Har intet sidestykke i S. U., se Mot. p. 244—5.

straffebestemmelser[24]). S. U. § 273 sætter nemlig straf for følgende handlinger:

1) Udspredelse af løgnagtige beretninger, hvorved prisen paa varer, værdipapirer eller lignende gjenstande tilsigtes paavirket. Denne handling vil efter den gjældende straffelov kun under følgende forudsætninger kunne rammes af straf (efter str.l. 21—1): a) at den løgnagtige beretning kan paavises for en eller flere bestemte personer at have fremkaldt en vildfarelse, b) at denne har ledet vedkommende til et kjøb eller salg, der medfører tab, c) at hensigten hos gjerningsmanden har været ved dette kjøb eller salg at opnaa en vinding. Kan intet af disse momenter ansees godtgjorte, vil dog straf for forsøgt bedrageri kunne anvendes, naar udspredelsen af de løgnagtige beretninger kan bevises at være skeet i hensigt umiddelbart at forlede en bestemt person til vildfarende handlinger af den nævnte art. Er derimod udspredelsen af de løgnagtige beretninger — som hyppigst vil være tilfældet — ikke skeet med et bestemt kjøb og salg for øie, men i hensigt at fremkalde gunstige konjunkturer for eventuelle handelsspekulationer, er handlingen efter vor gjældende lov straffri.

2) I egenskab af indbyder til stiftelsen af et aktieselskab, til overtagelsen af et laan eller til et lignende foretagende at søge at skaffe deltagere gjennem falske foregivender eller fordølgelse af sandheden. Denne handling vil alene kunne straffes som forsøg paa bedrageri, og det kun, naar den er foretaget ligeoverfor bestemte personer.

3) I et aktieselskab eller lignende foretagende at offentliggjøre opgaver angaaende sammes stilling, der enten ved urigtige anførsler eller ved fordølgelse af væsentlige omstændigheder er egnede til at vildlede, eller afgive saadanne opgaver til det offentlige eller andre vedkommende. Denne handling vil efter vor gjældende lov alene kunne rammes af straf, hvor de sær-

---

[24]) Om strafbare handlinger i forbindelse med aktieforetagender har ogsaa aktielovkom.'s udkast kap. 12 bestemmelser. Se om forholdet mellem disse og S. U. motiverne til det sidste p. 242.

lige betingelser for anvendelsen af str.l. 21—8 eller 17 jfr. 14 er tilstede[25]).

b. Som bedragerilignende forhold, der i straffelovudkastet belægges med straf, men som efter den gjældende lovgivning vil være straffri[26]), maa ogsaa nævnes de i S. U. § 373 omhandlede forseelser mod et bo, et aktieselskab eller lignende foretagende, der styres af flere i fællesskab, nemlig:

1) for at stemme i en bestemt retning uberettiget for sig eller andre at modtage nogen særskilt fordel eller løfte derom[27]).

2) at tilsnige sig adgang til uberettiget at deltage i afstemning eller til at afgive flere stemmer end der tilkommer ham.

3) bevirke eller medvirke til, at udfaldet af en afstemning forvanskes.

G. NASKERI.

§ 24.

I. De i str.l.s 22—14 opregnede handlinger, som loven nu selv har givet fællesbetegnelsen naskeri, udgjør i virkeligheden ikke et enkelt forbrydelsesbegreb med et helstøbt gjerningsindhold, men falder ind under indbyrdes meget forskjellige forbrydelsesbegreber. Under visse for alle fælles betingelser er disse forbrydelser undergivne en særegen, ligeledes for dem alle fælles strafferetslig behandling.

De forbrydelser, hvilke dette gjælder, er følgende:

1) Simple tyverier efter str.l. 19—1.

2) Visse arter grovt tyveri, nemlig de i str.l. 19—3 litr. d, e, f omhandlede, derimod altsaa bl. fl. hverken indbrudstyveri (litr. c) eller magttyveri (litr. i).

---

[25]) Jfr. nedenfor § 32 og 27.

[26]) Jfr. S. U. M. p. 280 2den spalte.

[27]) Med denne bestemmelse bør sammenholdes § 290, der sætter straf for «den, der som medlem af et bos bestyrelse for sig eller andre modtager nogen fordel eller løfte om saadan for at stemme eller handle i nogen bestemt retning eller for undladelse heraf.»

3) Underslag (str.l 21—9, 1ste led).
4) Hæleri (str.l. 19—6 og 21—9, 2det led).
5) Retsstridigt indgreb i sikkerhedsrettigheder (str.l. 21—11).
6) Simple bedragerier af den i str.l. 21—1 omhandlede art[1]).

II. De betingelser, under hvilke de ovennævnte forbrydelser er undergivne en særegen strafferetslig bedømmelse, er følgende:

1) At forbrydelsen er begaaet enten a) med hensyn til føde- eller drikkevarer, som han paa stedet fortærer[2]), i hvilket tilfælde værdien er uden betydning, eller b) saadanne varer og brændsel til ikke større værdi end 1 kr.[3]).

Ved føde- eller drikkevarer maa forstaaes enhver gjenstand, der enten alene eller i forening med andre stoffe, enten i tilberedt eller utilberedt tilstand, bruges til fortæring (f. ex. korn, mel, frugter, sukker, salt, specerier). Ved bedømmelsen saavel af, hvad der skal regnes til fødevarer, som af, hvad der skal betragtes som brændsel, maa der sees hen til det, der efter gjenstandens egen natur er dens væsentligste bestemmelse. Det kan paa den ene side ikke komme i betragtning, at gjenstanden akcessorisk ogsaa kan tjene andre øiemed (korn poteter som udsæd). Paa den anden side kan det heller ikke tages hensyn til, om gjerningsmanden gjør en anden anvendelse deraf end

---

1) Et betydelig videre omraade havde undtagelsen efter den reviderede straffelov af 1874, forsaavidt som den omfattede enhver forbrydelse mod det 21de kap.; snevrere var omraadet, forsaavidt som hæleri først ved revisionen af 1889 blev medindbefattet derunder. Efter S. U. § 262 er det udelukkende simpelt tyveri og underslag, der kan blive at behandle som naskeri.

2) S. U. § 262 har det mere omfattende udtryk «nærings eller nydelsesmidler, som paa stedet forbruges», hvorunder f. ex. ogsaa gaar tobak.

3) Loven af 1842 havde her 12 skill., den reviderede straffelov af 1874 24 skill. (lov 1884 80 Øre). Den nuværende værdigrænse indførtes ved lov 1889. Efter lov 6 juni 1884 var forøvrigt ikke blot gjenstande af den her omhandlede art, men overhovedet gjenstande af ringere værdi end 5 kr. indbefattede under str.l. 22--14 (jfr. foran p. 43). S. U. § 262 har gjenoptaget værdigrænsen 5 kroner, men lader denne kun være bestemmende, naar den skyldiges hensigt har været enten selv at beholde eller forbruge gjenstandene eller vederlagsfrit overdrage dem til andre. Paa gjenstandens art kommer det heller ikke efter S. U. an.

den regelmæssige (bruger møbler til brænde, frugter til dekoration[4])).

2) At gjerningen ikke er udført ved opbrydelse af gjemme eller stængsel eller ved hjælp af dirik eller falsk nøgle[5]). Denne betingelse bevarer ligeoverfor hovedregelen om, at indbrudstyveri efter str.l. 19—3 a aldrig kan bedømmes efter str.l. 22—14, sin betydning derved, at den nævnte forbrydelse altid forudsætter, at indbrudet er skeet i gaardsrum, hus, værelse eller skibsrum (jfr. foran p. 35—6) ikke f. ex. i kister, komoder, o. lign.

III. Den eiendommelige behandling, som loven har undergivet de i str.l. 22—14 nævnte undtagne formuesindgreb, viser sig dels a) i henseende til straffen dels b) til paatalen.

Ad a. Her bliver at bemærke saavel det lavere straffemaal for første gangs forbrydelse som den eiendommelige ordning af gjentagelsesstraffen[6])..

Den ordinære straf for naskeri er bøder eller fængsel. Størst er denne strafformildelse ved de tilfælde, der ellers vilde blive at bedømme som grovt tyveri. I forhold til det simple tyveri bestaar forskjellen deri, at efter str.l. 6—4 bøder er den regelmæssige straf for naskeri, fængsel for tyveri. Ligeoverfor hæleri, underslag, bedrageri og de i str.l. 21—11 omhandlede forbrydelser er forskjellen, at strafarbeide aldrig kan anvendes for naskeri.

[Hvad gjentagelsesstraffen angaar, viser eiendommeligheden sig i en dobbelt retning:

1) I henseende til de tidligere domfældelser, der begrunder strafskjærpelse. Efter str.l. 22—14, 2det led kommer her i betragtning ikke blot tidligere domme for naskeri, men ogsaa for hvilkensomhelst af de i str.l. 21—37 opregnede straffebud (jfr.

---

[4]) Jfr. iøvrigt Schweigaard p. 442—3 og det der citerede, Kjerschow p. 543, 544—7.

[5]) Jfr. S. U. § 262, der henviser til §§ 258—260 om grovt tyveri samt desuden til § 256, 2det led om de tilfælde, da underslag er belagt med skjærpet straf. Jfr. foran p. 36, note 30.

[6]) I sidstnævnte henseende er der efter S. U. § 263 ingen forskjel mellem naskeri og tyveri eller underslag.

foran p. 52). Denne regel vil, forsaavidt angaar bedrageri, underslag, hæleri i underslag og svigagtigt indgreb i sikkerhedsrettigheder, ikke lede til noget fra de almindelige iterationsprinciper væsentlig afvigende resultat. Kun bemærkes, at blandt de i str.l. 21—37 opregnede forbrydelser er ikke naskeri, der saaledes ikke betinger iterationsstraf for disse. Meget væsentlig er derimod forskjellen mellem de i str.l. 22—14, 2det led og de i str.l. 19—7 opstillede regler. Den, der bemægtiger sig brændsel, efter forhen at have været dømt for bedrageri eller underslag, vil saaledes hjemfalde gjentagelsesstraf, hvis bemægtigelsens gjenstand er under 1 krones værdi, og gjerningen altsaa bliver at bedømme som naskeri, medens en bestemt skjærpelse ikke kommer til anvendelse, hvis værdien er høiere, og saaledes forholdet bedømmes efter str.l. 19—1. Et tidligere tyveri begrunder gjentagelsesstraf for et senere naskeri, men ikke omvendt.

2) Selve gjentagelsesstraffen er anderledes reguleret end ellers for de her omhandlede forbrydelser. For første gangs gjentagelse vendes alternativerne om og den ordinære straf bliver fængsel; for de senere ganges gjentagelse er straffen fængsel eller strafarbeide i 5te grad. Høiere kan den altsaa aldrig stige, hvilket betegner en væsentlig formildelse saavel i forhold til reglen i str.l. 21—37 som endnu mere i forhold til reglen i str.l. 19—7.]

Ad b. Paatalen af naskeri er i alle tilfælde betinget offentlig (str.l 27—3 jfr. den hermed stemmende S. U. § 264).

H. KRÆNKELSE AF FORDRINGSRETTIGHEDER.

§ 25.

Kontraktsbrud.

Som regel er det simple kontraktsbrud, d. e. den blotte undladelse af at opfylde en forpligtelse, man har overtaget, ikke strafbar. I almindelighed vil de civilretslige følger — den direkte tvang til opfyldelse, erstatning for lidt tab — være til-

strækkelig som modvægt mod denne art uredelighed. Undtagelsesvis kan af en eller anden grund en kraftigere reaktion være nødvendig, særlig naar de civile retsmidler viser sig utilstrækkelige til at modvirke en overhaandtagen af visse arter kontraktsbrud, der kan antage en almenfarlig karakter (saaledes visse arter brud paa arbeidskontrakter), eller fordi der med kontraktsbrudet forener sig et forsøg paa at tilvende sig fordel paa den andens bekostning. I hvilken udstrækning disse hensyn skal tillægges vægt, er et nomotetisk spørgsmaal, hvis besvarelse vil kunne være forskjellig hos forskjellige folk og til forskjellige tider[1]).

Ogsaa i vor lovgivning kan de tilfælde, i hvilke kontraktsbrud er belagt med straf, henføres til 2 grupper: A) De tilfælde, hvor kontraktsbrudet er middel til at tilvende vedkommende en pekuniær fordel, og B) de tilfælde, hvor et saadant moment ikke behøver at være tilstede. De sidste tilfælde staar alle i forbindelse med specielle kontraktsforholde; og de hidhørende straffebestemmelser er at søge i speciallovgivningen, der tildels er forældet og lidet stemmende med nyere tiders opfatning af disse forholde. De førstnævnte tilfælde henførtes før loven af 1890 under det vide bedrageribegreb (l. 1842 21—1)). Efter den begrænsning, dette begreb har faaet ved loven af 1890, er det klart, at de ikke kan bedømmes som bedrageri; og da man følte behov for fremdeles at ramme visse former af saadant kontraktsbrud, gav ham i str.l. 21—6 og 7 særlige bestemmelser herom[3]). Den sidste paragraf, der omhandler meget uensartede tilfælde, hører forøvrigt, som før bemærket (p. 137 note 18), kun delvis hid.

---

[1]) Jfr. Loening Der Vertragsbruch und seine Rechtsfolgen I (1876), Sickel Die Bestrafung des Vertragsbruchs und analoge Rechtsverhältnisse in Deutschland (1876), Dietz Vertragsbruch im Arbeits- und Dienstverhältniss (1890).

[2]) Jfr. Schweigaard p. 380—1.

[3]) Ingen af disse paragrafer fandtes i kommissionsudkastet. Den første skyldes den Kgl. prop. af 1890, den sidste indkom under forhandlingerne i storthinget. Begge bærer i lige høi grad præget af at være lidet gjennemtænkte, og, selv bortseet fra det i høi grad disputable spørgsmaal om be-

A. De enkelte hidhørende tilfælde er følgende:

[I.] Svigagtig undladelse af at opfylde forpligtelser efter at have modtaget forskud paa vederlag for varer eller arbeide[4]. Opløser man denne bestemmelse i dens enkelte dele, faar man følgende resultater:

a. Undladelsen af at opfylde en forpligtelse kan selvfølgelig ikke være strafbar, hvor opfyldelse er umulig. Skyldes imidlertid denne umulighed skyldneren selv, er det dette forhold, der straffes, idet loven ved siden af det at undlade opfyldelse nævner det at sætte sig ud af stand til at opfylde.

Mangelfuld opfyldelse maa bedømmes som ikke-opfyldelse. Forhaling gaar ikke ind under paragrafen, saafremt gjerningsmanden virkelig fra først af kun har tilsigtet forhaling.

b. Den forpligtelse, man unddrager sig, maa være rettet paa ydelse af «varer eller arbeide» (f. ex. forpligtelse til trælastleverance, til afhændelse af en fiskefangsts udbytte, forpligtelser, stiftede ved forhyringskontrakter, tjenestekontrakter af alle arter — ikke blot egentlige tyendekontrakter — kontrakter om haandværksarbeide, dag- eller akkordarbeide o. s. v.). Derimod angaar paragrafen ikke forpligtelse til at levere et aandsprodukt (et kunstværk, et litterært arbeide) eller forpligtelser, stiftede ved leiekontrakter. Heller ikke synes forpligtelser, der knytter sig til fast eiendom, at kunne omfattes af bestemmelsen. Endelig gaar heller ikke forpligtelse til pengebetaling ind under udtrykket «varer eller arbeide»; penge er vistnok i en vis nationaløkonomisk forstand, men ikke efter almindelig sprogbrug varer, og den, der f. ex. har modtaget varer med den

timeligheden af straffebestemmelser mod denne art kontraktsbrud (jfr. herom S. U. M. p. 243—4 og 245—6), gjør selve deres form dem lidet egnede til at gaa definitivt over i den nye straffelov. S. U. har heller ikke optaget de nedenfor under I og II omhandlede bestemmelser.

[4]) Denne bestemmelse motiveredes særlig ved hensynet til det i fiskeribedriften hyppig forekommende forhold, at fiskerne af handelsmænd faar penge til udrustning mod at betale med sin fangst (jfr. Retst. 1883 p. 497); se Storthingstidende 1890, Odelst. p. 703—4, Lagt. p. 151—2 og *passim*. Se imidlertid herimod S. U. M. l. c. p. 246.

aftale, at de skal betales med, hvad der tjenes paa et bestemt arbeide, og som derefter opbruger denne fortjeneste til andet, rammes ikke af det her omhandlede straffebud[5]).

c. Den, der undlader opfyldelsen, maa selv eller ved stedfortræder have modtaget forskud paa vederlag. Er forskudet modtaget af en anden (f. ex. en arvelader, hvis forpligtelse han har overtaget), er bestemmelsen uanvendelig. Forskudet kan iøvrigt bestaa i hvadsomhelst, vistnok ogsaa i varer eller arbeide, skjønt udtrykket vel nærmest omfatter penge. At modtagelse af det hele vederlag maa ligestilles med modtagelse af forskud, siger sig selv. Til forskud kan ikke regnes fæstepenge, der gives tyende; disse udgjør en slags *arrha*.

d. Gjerningsmandens forhold maa være «svigagtigt». Dette lidet heldige udtryk, som loven ellers sjelden betjener sig af, kan kun betegne, at retsbrudet i alle retninger maa være forsætligt, og at gjerningsmanden saaledes maa være sig bevidst: a) at der existerer en forpligtelse, b) at han har modtaget forskud, c) at han undlader at opfylde forpligtelsen eller opfylder den mangelfuldt. Bestaar hans forhold deri, at han selv har sat sig ud af stand til at opfylde, maa han, da han foretog denne handling, have været sig dens følger bevidst. Derimod peger udtrykket «svigagtig» ikke paa noget bestemt motiv for handlingen; og det kan ligesaalidt efter den almindelige sprogbrug[6]) som efter lovens udtryksmaade (jfr. str.l. 24—12, 24—15 m. fl.) opfattes som ensbetydende med den «hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding»[7]). Heller ikke kan det antages at pege paa noget bestemt middel (undertrykkelse eller forvanskning af sandheden)[8]).

[5]) Hvorfor den ved udtrykket «varer eller arbeide» opstillede begrænsning? Det er vanskeligt herpaa at give andet svar end, at sandsynligvis udtrykket er bestemt ved, at koncipisten udelukkende har havt de mest praktiske tilfælde for øie. De citerede ord burde helst have været borte.

[6]) Svig (*dolus*) er modsat paa den ene side uagtsomhed (*culpa*) og paa den anden side ganske skyldfrit forhold (*casus*). Anden betydning har det ikke.

[7]) Dette synes dog at have været forudsat under forhandlingerne i storthinget, se Odelsthingsforh. p. 308, 729, Lagthingsforh. p. 153, 155 og *passim*; jfr. ogsaa Retst. 1893 p. 236; se endvidere S. U. M. p. 246, 2den spalte.

[8]) Goos II p. 3.

under den angivne forudsætning det andet salg hverken faktisk eller retslig kunne medføre noget tab for den første kjøber, og i forhold til den anden kjøber synes handlingen alene at kunne blive strafbar, hvis han er holdt i uvidenhed om det tidligere salg, i hvilket tilfælde der imidlertid ligeoverfor ham foreligger et bedrageri efter str.l. 21—1; og da str.l. 21—7 kun skal anvendes, forsaavidt den skyldige ikke fældes efter en strengere bestemmelse, kommer her blot str.l. 21—1 til anvendelse. Er salget til første kjøber ikke fuldbyrdet, bliver der derimod plads for str.l. 21—7; 21—9 kan her ikke anvendes, da denne forudsætter, at gjenstanden ikke tilhører den skyldige[12]). For fast gods's vedkommende vil str.l. 21—7 væsentlig faa betydning, naar det tidligere salg ikke er tinglyst, og afhænderen benytter sig heraf til en ny forføining, der tinglyses før den første. Str.l. 21—7 forudsætter ikke nødvendigvis, at det andet salg er fuldbyrdet. Er kjøber no. 2 holdt i uvidenhed om det ældre salg, foreligger der i forhold til ham et bedrageri, forsaavidt han paa grund af dette ikke opnaar den ret, han har kjøbt. Er hans ret derimod bleven uangribelig ved, at salget til ham allerede er fuldbyrdet, vil ikke betingelserne for straf efter str.l. 21—1 foreligge, idet hans uvidenhed om det ældre salg ikke har voldt ham noget tab, men meget mere ved at udelukke *mala fides* bevirket, at hans ret bliver uangribelig, medens tabet rammer en fra den vildledede forskjellig person[13]).

Tilsvarende bemærkninger finder anvendelse paa dobbelt pantsættelse og dobbelt bortleie, kun at den bestemmelse, der passer paa tilfældet, naar dispositionen til en panthaver nr. 1

---

[12]) Anderledes efter S. U., hvis underslagsbegreb (§ 255) — som i § 5 forklaret —, forsaavidt betroet gods angaar, ikke forudsætter, at gjenstanden er en fremmed. S. U. § 276 vil derfor alene kunne faa anvendelse paa fast gods; og det er ogsaa alene de af tinglysningsvæsenet flydende konsekventser med hensyn til disse gjenstande, der har motiveret bestemmelsen; se S. U. M. p. 245, 1ste spalte.

[13]) Jfr. foran p. 118—9.

er fuldbyrdet (d. e. har stiftet en tinglig panteret), er str.l. 21—11 [14]).

Ogsaa i de i dette nr. omhandlede tilfælde er betingelsen for straf, at hensigten har været at skaffe sig eller andre en uberettiget vinding.

Straffen er saavel for det under II som det under III omhandlede forhold fængsel eller bøder og paatalen i begge tilfælde betinget offentlig (str.l. 27—3, jfr. S. U. § 279 2det led.

B) De tilfælde, hvor kontraktsbrudet straffes uden hensyn til, om dermed har været forbunden nogen økonomisk fordel for den skyldige, hører samtlige til kredsen af de personlige tjenesteforhold. Det er dog ingenlunde ethvert saadant, for hvis vedkommende brud paa opfyldelse af tjenestepligten medfører straf. Vor gjældende lovgivning har ingen almindelig regel herom, men alene spredte forskrifter, der angaar I) forholdet mellem husbond og tyende, II) mellem haandværksmester og svende eller lærlinge, III) hyrekontraktsforholdet, samt endelig IV) forholdet mellem arbeidsherre og fabrikarbeider. S. U. har derimod i 40de kapitel, der er overskrevet «forseelser med hensyn til private tjenesteforhold», en række almindelige straffebestemmelser for brud paa tjenestekontrakter, hvilke er bestemt til helt at afløse de under I og II omhandlede forskrifter i den gjældende ret, og som er beregnede paa at komme til anvendelse paa ethvert tjenesteforhold, d. e. ethvert arbeidskontraktsforhole, der medfører, at arbeideren ikke blot er forpligtet til bestemte arbeider eller ydelser, men med sin person indtræder i et underordnethedsforhold til arbeidsgiveren, saaledes som f. ex. foruden med tyende og haandværkslærlinge er tilfældet med handelsbetjente, fabrikarbeidere o. s. v. [15]). Ved siden heraf har udkastet særlige straffebestemmelser for søfartsforhold, ligesom tanken er at opretholde de nedenfor under IV

[14]) Jfr. forøvrigt foran p. 55. — S. U. § 276 nævner ikke pant, hvoraf følgen er, at dobbeltpantsættelse — uden hensyn til, om den tidligere pantsættelse er tinglyst eller ikke, — maa blive at bedømme efter § 280, den i S. U. til str.l. 21—11 svarende straffebestemmelse.

[15]) Se S. U. M. p. 295—6.

omhandlede straffebestemmelser [16]. De efter den gjældende ret strafbare kontraktsbrud af hidhørende art er:

I. Brud paa tyendekontrakter [17], nemlig:

a. Fra tyendets side (se l. 17 mai 1848 og de deri citerede lovbestemmelser):

1) Fuldstændig udeblivelse fra tjenesten straffes med bøder eller fængsel (N. L. 3—21—14, jfr. l. 17 mai 1848, se S. U. § 409 jfr. § 413). For tyende paa landet indeholder forordn. 9 august 1754 § 13 den regel, at straffen bortfalder, om tyendet skaffer en lige god tjener i sit sted [18]. Paatalen antages at være offentlig [19].

2) Det at komme forsent i tjeneste straffes efter enkelte lokale lovbud (nl. reskr. for Bergen af 7 august 1776 og for kjøbstæderne i Akershus af 26 januar 1776, jfr. pl. 3 december 1755 § 2) med en bod paa førstnævnte sted af 40 øre, paa sidste sted kr. 1.60 for hver dag, halvdelen til husbonden, halvdelen til politikassen. Denne straf er ikke forandret ved l. 1848 [20]. Paatalen er privat.

3) Ulovlig forladen af tjeneste (jfr. N. L. 3—21—11, jfr. l. 1848, se S. U. § 409 jfr. 413) bedømmes baade i henseende til straf og paatale som hel udeblivelse. Den, der tager i sin tjeneste tyende, som ulovlig har forladt en anden, straffes

[16]) Se S. U. J. § 4.

[17]) Jfr. herom nærmere Hallagers Obligationsret ved Aubert II p. 165 ff.

[18]) Jfr. Retst. 1847 p. 413; Lassons Haandb. I p. 295 note *; Ørsted i Jur. tidsskrift 12, 2 p. 230.

[19]) Retst. 1837 p. 765—6. Schweigaard (Proces II p. 185) antager, at paatalen er betinget offentlig; men denne ved straffeloven af 1842 i vor ret indførte paataleform er det utilstedeligt at anvende ligeoverfor den ældre lovgivning, der kun kjendte alternativerne offentlig eller privat paatale.

[20]) Jfr. S. U. § 412, der, forsaavidt den taler om ulovlig udeblivelse, hører hid. — Grænsen mellem helt at udeblive og at komme forsent er ikke let praktisk at gjennemføre Kommer tyendet i tjenesten, bør vel altid kun straf for forsinkelse anvendes, selv om hensigten fra først af har været helt at udeblive. Kommer tyendet ikke i tjenesten, opstaar spørgsmaal om, naar udeblivelsen skal ansees definitiv. Jfr. herom Hallager l. c. p. 166—7.

efter N. L 3—21—11, der ikke er undergaaet nogen forandring[21]).

4) Negtelse af at udføre kontraktmæssigt arbeide skulde efter forordn. 3 december 1755 § 15 (jfr. reskr. 26 januar 1776 for kjøbstæderne i Akershus og reskr. 9 august 1776 for Bergen § 14) kunne straffes med strafarbeide (for skjødesløshed, opsætsighed og trods), hvorimod en tilsvarende bestemmelse i forordn. for landet af 9 august 1754 ikke findes, idet sammes § 14 forudsætter, at saadant forhold i og for sig ikke begrunder straf[22]). Paatalen er offentlig[23]).

Da umyndige (personer under 18 aar) efter den rigtige lære[24]) uden værgens samtykke ligesaalidt kan forpligte sig ved arbeidskontrakter som ved andre kontrakter, vil de ovenomhandlede straffebestemmelser ikke være anvendelige paa saadanne personer, naar de uden værgens samtykke eller bemyndigelse har indgaaet nogen tjenesteaftale[25]).

b. Fra husbondens side:

1) Vægring ved at modtage tyendet er alene i de lokale bud for kjøbstæderne i Akershus (plakat 1755 §§ 5 og 8) og for Bergen (reskr. 9 august 1776) belagt med straf, nemlig en bod til politikassen af 2 rdlr. (kr. 6.40), hvorimod iøvrigt N. L. 3—21—15 dertil kun knytter civilretslige virkninger[26]).

---

[21]) Har intet sidestykke i S. U.

[22]) S. U. § 412 (jfr. § 413) har en almindelig straffebestemmelse for den, der misligholder sin tjenestepligt ved vægring af at udføre ham paahvilende arbeide samt, forsaavidt angaar de tjenestepligtige personer, der er optaget i tjenestegiverens husstand, ogsaa for iøvrigt udvist særlig slet forhold.

[23]) Jfr. Retst 1861 p. 580, hvor under offentlig sag straf for utilbørligt forhold i tjeneste er anvendt.

[24]) Jfr. om dette, endnu ikke uomstridte punkt navnlig Johs. Bergh Om myndighedsreglerne og afændring deri (1884) p. 60—1.

[25]) Udtrykkelig udtalt i S. U. § 409, sidste led (jfr. § 301, sidste led, Mot. p. 255, 2den spalte og p. 296, 1ste spalte), men det samme synes at burde gjælde § 412, forsaavidt den taler om misligholdelse af tjenestepligter, og sidste led af § 409 bør derfor vistnok enten udgaa som overflødig eller gives plads i en særegen paragraf efter § 412.

[26]) Jfr. S. U. § 410, der sætter straf for retsstridig at negte at modtage nogen i sin tjeneste.

2) Det, at husbonden ulovlig bortviser tyendet af sin tjeneste, straffes efter de under 1 citerede lokale bud § 9 med en bod til politikassen, svarende til et halvaars løn[27]).

3) Samme straf rammer efter plakaten af 1755 § 10 forskjellige andre misligheder fra husbondens side ligeoverfor tyendet[28]).

Paatalen bør være den samme som for de tilsvarende forbrydelser fra tyendets side, altsaa offentlig[29]).

[Straffebestemmelserne for brud paa tjenestekontrakter er af høiesteret anseet anvendelig ogsaa paa faste bergværksarbeidere (Retst. 1877 p. 201 ff. og de der, p. 203, citerede ældre domme). Men denne udvidelse til et forhold, der er retslig forskjellig fra tyendeforholdet, er saa meget mere utilstedeligt, som bergværksloven selv angiver, hvilke af de for tyendeforholdet gjældende regler skal finde anvendelse paa værksarbeidere[30]).]

[II.] I forholdet mellem haandværksmester og hans lærlinge samt svende og haandværksarbeidere er efter lov 15 juni 1881 følgende forhold strafbare:

1) At lærlinge, svende eller haandværksarbeidere ulovlig forlader tjenesten (§§ 10 og 20).

2) At mesteren ulovlig bortviser lærling, svend eller haandværksarbeider (§§ 10 og 20).

Straffen er i begge tilfælde bøder til fattigkassen fra 2 til 200 kroner. Paatalen er privat[31]).

---

[27]) Jfr. S. U. § 410 om retsstridig afskedigelse.

[28]) S. U. § 411 sætter straf af bøder eller fængsel indtil 3 mdr. for den, «som retsstridig negter den til tjeneste antagne optagelse i sit hus eller bortviser ham fra dette og derved udsætter ham for fare eller særlig forlegenhed; naar der var lovlig grund til uden tidsfrist at ophæve tjenesteforholdet, men negtelsen af optagelse eller bortvisningen maa ansees i høi grad utidig, anvendes bøder». § 412, 2det led sætter bødestraf for den, der vægrer sig ved til rette tid at betale den tjenestepligtige løn eller yde ham, hvad han ellers maatte have krav paa, eller som iøvrigt ligeoverfor en i hans husstand optagen tjenestepligtig gjør sig skyldig i særlig slet forhold.

[29]) Jfr. Schweigaard p. 276.

[30]) Se Schweigaard Proces II p. 185—6; Collett Personret I p. 349—51; Hallager Aubert l. c. p. 181 (bemærkn. af udgiveren).

[31]) Jfr. Schweigaard Proces II p. 185 og det der citerede. Lov 1881 har ingen forandring forsaavidt gjort, se § 30.

3) En forseelse, der har en blandet karakter, idet den ikke blot straffes som brud paa kontraktsforhold men tillige som brud paa en offentligretslig ordensforskrift, er den i § 31 omhandlede: Undladelse fra mesterens side af at oprette skriftlig lærekontrakt. Straffen er 4 kroner for hver uge, saadant forsømmes, dog ikke udover 200 kroner. Paatalen er offentlig (§ 30).

4) En hermed beslægtet straffebestemmelse, der heller ikke rettelig hører hjemme i denne forbindelse, men dog for fuldstændigheds skyld medtages her, findes i § 15.

III. Søfl. 20 juli 1893 har følgende straffebestemmelser for brud paa hyrekontrakt, hvilke bestemmelser alene kommer til anvendelse paa sømænd (altsaa de til det egentlige mandskab hørende personer) ikke paa andre, der har taget tjeneste ombord paa et skib (læger, restaurationsbetjente o. lign.)[32]:

1) Fuldstændig udeblivelse fra tjenesten (§ 298 1ste led, jfr. S. U. § 301). Straf: bøder eller fængsel. Paatalen betinget offentlig (§ 310).

2) Lige hermed behandles efter de anførte paragrafer dobbeltforhyring. Efter § 73 skal her den ældre kontrakt have fortrinet for den yngre, dog saaledes, at den skibsfører har fortrinet, som har faaet sømandens patent eller søfartsbog overleveret, saafremt han ikke havde kundskab om den ældre kontrakt. Straffen efter § 298 er imidlertid uafhængig af, om den til hvem sømanden sidst har forhyret sig, er vidende om den, ældre kontrakt. Heller ikke er straffen betinget af, at den, ældre kontrakt paa grund af den senere virkelig bliver brudt[33]).

3) Undladelse af at indfinde sig ombord i rette tid eller, hvor han er forhindret derfra ved lovligt forfald, at give skibsføreren betimelig underretning (§ 298, 2det led jfr. S. U.

[32]) Anderledes derimod de tilsvarende bestemmelser i S. U., jfr. Mot. p. 255. 1ste spalte.

[33]) S. U. § 301, 2det led gjør straffen afhængig af, at «aftalen brydes paa grund af ældre forpligtelse, hvorpaa der er lagt skjul.»

§ 426, 2). Straf: bøder fra 5 til 50 kroner; paatalen betinget offentlig (§ 310).

4) Rømning, der i § 299 (jfr. S. U. § 302) bestemmes som det, at sømanden i hensigt at unddrage sig fra videre tjeneste retsstridig forlader skibet eller undlader at vende tilbage til samme. Straffen er forskjellig eftersom a) rømningsmanden helt udebliver (bøder eller fængsel) eller b) frivillig vender tilbage til skibet, før dets afgang fra det sted, hvor rømningen er foregaaet (bøder), hvorved imidlertid maa mærkes, c) at straffen i begge tilfælde skjærpes, naar rømningen sker under saadanne omstændigheder, at rømningsmanden maatte forstaa, at skibet eller menneskeliv derved udsættes for fare (bøder, fængsel eller strafarbeide i 5te grad)[34]. I det under c) nævnte tilfælde er paatalen ubetinget offentlig, i de under a) og b) nævnte betinget offentlig (§ 310).

Efter § 300 straffes den, som forleder en sømand til at rømme eller retsstridig at unddrage sig fra at tiltræde tjenesten, eller som bistaar ham ved saadant, med bøder, fængsel eller strafarbeide i 5te grad[35]. Paatalen for dette forhold er efter § 310 betinget offentlig.

5) Andre forseelser i tjenesten (§ 308 jfr. § 303, se S. U. § 426).

Paa skibsfører, der bryder sin kontrakt, er de ovenstaaende bestemmelser ikke anvendelige[36]. For ham haves en særlig straffebestemmelse i § 291, der imidlertid kun angaar det tilfælde, at han retsstridig forlader sin tjeneste.

IV. Efter l. 27 juni 1892 om tilsyn med arbeide i fabriker m. v. § 41 straffes arbeidsgiver, der ulovlig afskediger en arbeider eller overtræder de i lovens § 30 indeholdte forskrifter

[34]) S. U. § 302 har bibeholdt denne ordning af de straffegraderende momenter, men skjærper straffen, idet den for det under a) nævnte tilfælde ikke har alternativet bøder og i det under b) nævnte ikke lader bøder være eneste alternativ; jfr. herom Motiverne p. 255, 2den spalte.

[35]) Jfr. hermed S. U. § 303, der i 2det led skjærper straffen for den, der sædvansmæssig eller i vindesygt øiemed gjør sig skyldig i saadan forbrydelse.

[36]) Anderledes derimod S. U. §§ 301—3; jfr. Mot. p. 255.

om ugentligt opgjør med arbeiderne, med bøder fra 5 til 200 kroner. Forestaaes bedriften i arbeidsgiverens sted af en dertil antagen bestyrer, gjælder det samme om denne (§ 42).

Efter § 41 straffes den arbeider, der ulovlig forlader sit arbeide, med bøder fra 2 til 200 kroner. Paatalen af disse forbrydelser er betinget offentlig (§ 46)[87]).

I alle de her under B omhandlede tilfælde gjælder det selvfølgelig, at straffen bliver at søge i str.l. 21—6, hvis den arbeider, der undlader at opfylde sin forpligtelse, har modtaget forskud paa løn. Isaafald bliver den specielle bod ikke at anvende ved siden af str.l. 21—6.

§ 26.

Strafbar forringelse af en kreditors adgang til fyldestgjørelse. Oversigt.

Den oprindelige opfatning af en gjældsforpligtelse synes overalt at have knyttet den til personen paa en saadan maade, at debitor satte frihed, liv eller lemmer som indsats for gjældens betaling og i tilfælde af insolvents udsatte sig for tab af disse. Kun langsomt viger denne opfatning, der gjør forfølgningen mod personen til en regelmæssig bestanddel af gjældsexekutionen, og som derfor ingen forskjel gjør paa forskyldt og uforskyldt insolvents, pladsen for en strafferetslig betragtning af forholdet. Den strænge gjældsexekution mod enhver insolvent skyldner erstattes af straffebestemmelser mod den bedragerske fallent[1]).

[87]) S. U. I. § 4 opretholder udtrykkelig de her omhandlede straffebestemmelser i loven 1892. Forsaavidt angaar undladelse af opgjør, tør dette have sin berettigelse, da S. U. ingen tilsvarende bestemmelser indeholder. Derimod er det ikke muligt at paavise nogen selvstændig betydning iøvrigt for l. 1892 § 41 ved siden af de tilsvarende bestemmelser i S. U. §§ 409 og 410, der efter forudsætningen (se Mot. p. 295, 2den sp. nederst) ogsaa skal anvendes paa forholdet mellem fabrikarbeidere og deres arbeidsherrer.

[1]) Jfr. Kohler Shakespeare vor dem Forum der Jurisprudenz (1883) p. 41 flg. Se ogsaa v. Huene-Hoiningen Beiträge zur geschichtlichen Entwicklung des strafbaren Bankrotts in Deutschland (1878).

Fra middelalderens slutning finder man i de fleste europæiske lande (navnlig de tyske byretter og rigspolitiordninger samt i de franske ordonnancer fra de 16de aarhundrede) strenge straffebestemmelser særlig mod skyldnere, der undveg for gjæld (*bancoruptores, falliti*, ogsaa *decoctores*). De første bestemmelser af denne art i vor ret indeholdes i forordn. af 17 mai 1690 (om fallit paa grund af undvigelse for gjæld, oprindelig det eneste tilfælde af konkurs over en levende skyldner), der i § 3 sætter fredløshedsstraf for den fallent, der ved «drik, dobbel eller anden ødselhed og daarlige og ufornuftige anslage selv haver bragt sig i denne slette tilstand», og i § 4 endog livsstraf eller strafarbeide paa livstid for den bedragerske fallent, der «kort før sin undvigelse penge eller varer af andre har optaget derved sine kreditorer at bedrage og sig selv kredit paa andre steder at forskaffe». Denne lov modificeredes ved forordn. 28 oktbr. 1702, der navnlig formildede straffen; og til denne slutter sig forordn. 18 novbr. 1757, der i § 5 for svigagtigt forhold fra en opbudsmands side sætter samme straf som for saadant forhold af den rømte skyldner. Disse straffebestemmelser blev gjældende indtil straffeloven af 1842. Dennes bestemmelser i 21—24 og 25 mod fallitsvig er ligesom i det hele straffelovgivningen i dette aarhundrede bygget paa den franske *code de commerce*[2]), dog saaledes, at den ikke som denne har indskrænket bestemmelserne til at gjælde alene handelsmænd, en forskjel, der hænger sammen med, at vor lovgivning overhovedet aldrig som den franske har anseet konkursinstitutet alene anvendeligt paa handelsmænd og dermed ligestillede næringsdrivende[3]). Ved siden af de i de citerede paragrafer kasuistisk opregnede arter af svig fra en fallents side var

[2]) Jfr. B. Getz i Retst. 1878 p. 650—1.

[3]) For de nyere love, der har fastholdt denne begrænsning — saaledes den tyske straffelov (derimod ikke den tyske konkurslov) —, har ogsaa den vistnok urigtige betragtning været medvirkende, at den heromhandlede forbrydelses egentlige gjenstand er den almindelige kredit, og at denne kun burde beskyttes, hvor den var økonomisk berettiget (nl. i næringslivet); se herimod Merkel Handb III p. 814—5.

det meningen, at anden uredelighed enten fra en fallents eller en anden skyldners side skulde rammes af de generelle bedrageribestemmelser i den ældre str.l. 21—1[4]), og saaledes forholdtes ogsaa i praxis.

Straffeloven af 1842 havde ikke som de ældre forordninger af 1690 og 1702 og som dens franske forbillede nogen bestemmelse om letsindighed fra en fallents side. Denne mangel udfyldtes ved str.l. 21—26 i den reviderede straffelov af 1874.

Efterat det egentlige bedrageribegreb i loven af 1890 havde faaet en bestemt begrænsning, der ikke omfattede enhver uredelighed fra en skyldners side ligeoverfor en kreditor, lod det sig ikke vel gjøre at fastholde den ældre rets snevre omraade for fallitsvig. Herved blev det nødvendigt overhovedet at underkaste denne forbrydelses karakter en fornyet drøftelse.

Søger man nu at gjøre sig rede for, hvori det strafferetslig eiendommelige ved den bestaar, maa man først og fremst udsondre de bedragerske handlinger, som en skyldner gjør sig skyldig i, efter at hans bo er kommen under konkursbehandling, og som str.l. 1842 omhandlede i 21—24 litr. b. Denne forbrydelse har ganske samme karakter som en skyldners retsstridige tilegnelse af ting, hvori der er gjort exekution, og gaar, som før bemærket, ind under den nye lovs 21—11. Hvad dernæst angaar handlinger, hvorved skyldneren, før nogen konkurs er aabnet, forringer kreditorernes adgang til fyldestgjørelse, saa har disse ingen naturlig strafferetslig sammenhæng netop med konkursen. Ti hverken bliver paa den ene side kreditorernes tab nødvendigvis større derved, at en saadan aabnes, end ved, at debitor ellers viser sig insolvent, og heller ikke forøges ved denne omstændighed, som i forhold til skyldneren kan være ganske tilfældig, hans subjektive brøde. At konkursens aabning i noget tilfælde er gjort til betingelse for straf, har dels en rent historisk grund, som af det foregaaende vil forstaaes, dels en praktisk, retsteknisk berettigelse derved, at konkursen stiller fordringshavernes tab udenfor al tvivl.

---

[4]) Jfr. Motiverne p. 264.

Men det, der egentlig er gjenstand for straf, er den krænkelse af kreditorernes ret, som ligger i, at skyldneren forsætligt eller uagtsomt forminsker sin egen formue eller skjuler sin formuesforfatning[5]. Og i den nyere strafferetsvidenskab gaar der en stærk strømning i retning af at bestemme den heromhandlede forbrydelses begreb paa denne omfattende maade, hvorved dels aabningen af konkurs vilde blive sat ganske ud af betragtning, dels den i de ældre straffelove sædvanlige kasuistiske opregning af enkelte for kreditorernes ret præjudicerlige handlinger vilde blive erstattet med den generelle regel, at en fortsætlig eller uagtsom forringelse af skyldnerens egen formue maa have fundet sted. Saavidt er ikke den nye lov gaaet. Den har bibeholdt den ældre lovgivnings kasuistik i en noget fuldstændigere skikkelse. Og den har for visse af de saaledes opregnede handlinger bibeholdt den betingelse for straf, at den skyldiges bo skal komme under konkursbehandling (§§ 15—17 jfr. 18). For andre har den derimod opgivet denne betingelse (§ 12 jfr. § 13 og 14[6])). Paa dette standpunkt staar ogsaa straffelovudkastet (se § 289, 2det led) dog med den afvigelse, at § 287, der svarer til str.l. 21—14, er begrænset til kun at gjælde konkursskyldnere[7]).

[5]) Jfr. von Liszt p. 487 (§ 134).

[6]) I straffelovkommissionens udkast til loven 1890 var samtlige herhenhørende straffebestemmelser rettede mod skyldnere i almindelighed. Det afvigende standpunkt, som loven indtager, fandtes allerede i den kgl. prop. af 1889 (O. prop. nr. 12, 1889 p. 21).

[7]) De hidhørende bestemmelser i S. U. lyder: § 281. Hvo som ved forstikkelse, falske foregivender eller fortielse unddrager nogen ham tilhørende gjenstand fra at tjene en fordringshaver til fyldestgjørelse, straffes med bøder eller med fængsel. § 280, 2det led finder tilsvarende anvendelse. Offentlig paatale finder alene sted efter begjæring af en fordringshaver, der paa grund af forbrydelsen ikke har opnaaet dækkelse ved en afholdt udlægs-, afsætnings-, beslag- eller arrestforretning. § 282. Hvo som, i hensigt derved at skade sine fordringshavere eller at forskaffe nogen en uberettiget vinding, til skade for disse, ved ødelæggelse, gave, salg til underpris, forstikkelse, falske foregivender, fortielse eller paa anden maade søger at unddrage nogen af sine eiendele fra at tjene til fyldestgjørelse for gjæld eller i saadan hensigt falskelig opgiver eller vedkjender sig forpligtelser, straffes med fængsel indtil 6 aar. § 283. Hvo som, i hensigt at begunstige nogen af

§ 27.

Fortsættelse. Straffebestemmelser, der gjælder enhver skyldner.

I. De hidhørende i straffeloven omhandlede tilfælde er[1]):

1. Svigagtig forminskelse af kreditors dækkelsesmidler. Herom handler str.l. 21—12, 1ste led. Om denne bestemmelse bemærkes for det første, at den ingen

af sine fordringshavere til skade for de øvrige, betaler eller stiller sikkerhed for uforfalden gjæld eller giver adgang til at erholde betaling eller sikkerhed for saadan gjæld, straffes med fængsel indtil 3 aar. § 284. Hvo, som ved ødsel levemaade, ved spil, ved vovelige foretagender, der ligger udenfor hans forretning eller staar i misforhold til hans midler, eller ved anden i høi grad letsindig adfærd eller ved i høi grad uordentlig forretningsførsel forværrer sin formuesstilling saaledes, at hans fordringshavere voldes tab, straffes med fængsel indtil 2 aar. § 285. Med hefte eller fængsel indtil 1 aar straffes den, som, skjønt han maa indse, at han ikke vil kunne tilfredsstille sine fordringshavere, ved stiftelse af ny gjæld, ved salg til underpris, ved at give enkelte fordringshavere fyldestgjørelse eller sikkerhed eller ved ikke at hindre, at de opnaar saadan, bevirker, at hans formuesstilling betydelig forværres. § 286. Hvo som undlader regnskabsførsel eller aarsopgjør, hvortil han paa grund af sin næring efter loven er pligtig, eller gjør sig skyldig i grov forsømmelse eller uorden med hensyn til samme, straffes med hefte eller fængsel indtil 1 aar. § 287. Hvo som i sin næring fører urigtigt regnskab eller ved tilintetgjørelse eller ubrugbargjørelse eller paa anden maade søger at unddrage sine regnskabsbøger eller andre hans regnskab vedkommende papirer fra at blive benyttede, straffes med fængsel indtil 3 aar. § 288. Efter §§ 282, 283 og 287 straffes ogsaa den, som medvirker til nogen der nævnt handling, eller som til skyldnerens fordel eller med hans samtykke eller paa hans vegne foretager nogen saadan handling eller medvirker dertil. En fordringshaver bliver dog i intet tilfælde at straffe for at have krævet eller modtaget fyldestgjørelse. Efter §§ 284, 285 og 286 straffes ogsaa den, som under varetagelsen af andres anliggender har forholdt sig som der nævnt. § 289. De i §§ 282 og 283 omhandlede forbrydelser paatales ikke af det offentlige, medmindre det begjæres af nogen fornærmet, eller konkurs enten er aabnet eller paa grund af midlernes utilstrækkelighed er negtet. De i §§ 284—287 omhandlede forbrydelser paatales ikke, medmindre konkurs er aabnet eller paa grund af midlernes utilstrækkelighed negtet.

[1]) En særlig straffebestemmelse for insolvents indeholdes i toldloven af 20 september 1845 § 161. Denne bestemmelse berøres ikke af S. U., se S. U. J. § 4.

forskjel gjør paa handlinger, der rammer kreditorerne i sin almindelighed, og saadanne, der kun forminsker den enkelte kreditors adgang til fyldestgjørelse. I denne henseende indtager straffelovudkastet et andet standpunkt, idet det behandler de sidste (§ 281) væsentlig mildere end de første § 282)[2]), og for de første begrænser strafbarheden til de tilfælde, hvor dækkelse er søgt ad rettens vei og ikke opnaaet. Den i str.l. 21—12, 1ste led, omhandlede forbrydelse forudsætter iøvrigt:

a. i objektiv henseende enten:

α. Forsøg paa at unddrage nogen af skyldnerens eiendele fra at tjene til fyldestgjørelse for gjæld. Efter lovstedets udtrykkelige anvisning i de fremhævede exempler omfatter det ikke blot som efter den ældre lovs 21—24, litr. a, foruden ligefrem forstikkelse og fordølgelse[3]), kun proformaretshandler (fingerede gaver, pantsættelse for fingeret gjæld o. lign.), men ogsaa virkelige retshandler, der forringer kreditorernes adgang til dækkelse (gaver, salg til underpriser)[4]). Derimod rammer lovstedet ikke den blotte ødelæggelse[5]).

At det skal være lykkedes den skyldige varigt at unddrage gjenstandene for kreditorernes forfølgning, kræves ikke. Straf

[2]) Der er iøvrigt ogsaa i henseende til de handlinger, der rammes af straffebestemmelserne, saavelsom i henseende til paatalen forskjel mellem de tvende anførte paragrafer (se de følgende noter).

[3]) S. U. §§ 281 og 282 nævner tillige fortielse jfr. Mot. p. 247, 2den sp. om at den blotte taushed ikke er nok, men at der kræves, at kreditor havde en berettiget grund til at vente, at debitor skulde tale (som f. ex. under konkurs eller, hvor han under en udlægsforretning er opfordret til at anvise udlægsgjenstande).

[4]) S. U. § 281 rammer ikke retshandler, men derimod vel § 282. Den civilretslige angribelighed af disse retshandler beror paa N. L. 5—13—44 og konk.l.s §§ 42—43. De vil ikke altid kunne omstødes, da dette udenfor omraadet af de i konkursl. opstillede tilfælde forudsætter *mala fides* hos modtageren. Jfr. forøvrigt Getz Om omstødelse af svigagtige retshandler efter norsk ret, Retst. 1878 p. 648—9, og samme Kreditorernes adgang til at omstøde sin skyldners retshandler, Retst. 1881 p. 214 flg.

[5]) Denne var medtaget af S. K., men udgik i den Kgl. prop. (se O. prop. nr. 15, 1890 p. 3). S. U. § 282 (men ikke § 281) har gjenoptaget det oprindelige forslag.

indtræder ogsaa, naar de fordulgte eller afhændede gjenstande betimelig bringes tilstede[6]).

β. Falskelig opgivelse eller anerkjendelse af forpligtelser, d. e. opgivelse f. ex. for konkursbestyrer eller anerkjendelse under proces eller i konkursbo af fordringer, som ikke existerer[7]). Den ældre lov krævede, at det skulde ske «i hemmelig forstaaelse med nogen», og forudsatte vistnok derved, at et forhold som det her beskrevne ikke vilde kunne faa nogen skadelig virkning for kreditorerne, naar ikke en saadan forstaaelse foreligger. Men dette er urigtigt. Den, der gjør fordringen gjældende, kan selv tro paa dens tilværelse. Endog den blotte undladelse af at tage til gjenmæle mod en ubegrundet fordring kan blive at henføre under paragrafen.

b. I subjektiv henseende kræves:

α. For det første forsæt, hvorved forudsættes bevidsthed saavel om handlingen selv som om, at man ved retshandlen forringer kreditorernes adgang til dækkelse. Straf kan ikke anvendes paa den skyldner, der f. ex. giver store gaver i tro paa sin solvents. Endnu mindre kan der blive tale om straf, hvor skyldneren virkelig er solvent, og véd dette. Tror han sig derimod insolvent, uagtet han ikke er det, skulde dog straf efter paragrafen være begrundet, da denne ikke har gjort insolvents eller indtraadt tab til objektiv forudsætning for straf[8]).

---

[6]) Saaledes ogsaa S. U. § 282, medens det til fuldbyrdet forbrydelse efter § 281 kræves, at nogen debitor tilhørende gjenstand er «unddragen» fra at tjene en fordringshaver til fyldestgjørelse.

[7]) Jfr. S. U. § 282 i f., medens en tilsvarende bestemmelse ikke findes i § 281.

[8]) Dette stemmer med, hvad man har tilsigtet. Jfr. S. K. p. 69, hvor det udtrykkelig forkastes at tillægge en truende exekution eller manglende evne til at dække forfaldne krav anden betydning end den rent faktiske, at en bedragersk hensigt sjelden vil kunne bevises, hvor ikke disse momenter foreligger. Efter S. K. stod forøvrigt sagen forsaavidt noget anderledes, som der i dens udkast var sat straf ogsaa for saadanne handlinger, som i § 12, 1ste led omhandlet, naar hensigten udelukkende var at skade kreditor. Dette sidste gjælder ogsaa efter S. U. § 282, efter hvilken forholdet iøvrigt, forsaavidt det her behandlede punkt angaar, er det samme som efter den gjældende ret. I S. U. § 281 kræves derimod, som foran bemærket, at en gjenstand skal være unddragen fra at tjene en fordringshaver til dækkelse, hvorfor her det i texten bemærkede ikke gjælder.

β. Den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding[9]). Derved udelukkes fra det strafbares omraade forføininger over skyldnerens egen formue, hvis udelukkende hensigt er at skade kreditorerne. Ligesom den hensigt at skade fordringshaverne ikke udkræves for at bringe forholdet ind under str.l. 21—12, saaledes er den heller ikke tilstrækkelig hertil, naar berigelseshensigt mangler[10]).

Den hensigt at skaffe en anden en uberettiget vinding vil altid under de her forudsatte omstændigheder ligge i en gave. Derimod vil ikke ethvert salg til underpris være begrundet i nogen hensigt at berige kjøberen (salg i nødstilfælde o. lign.). Den uberettigede vinding kan for skyldneren selv ligge deri, at han faar den faktiske adgang til selv at tilgodegjøre sig formuesfordele, som ellers vilde være medgaaet til dækkelse for kreditorerne. Naar han unddrager gjenstande fra konkurs eller exekution, kan man vistnok ikke sige, at hans formue — juridisk seet — er forøget, da den bestaar af samme aktiva og passiva som før, men har vundet en faktisk raadighed over sine aktiva, der for ham udgjør en reel vinding[11]).

2) Forfordeling af kreditorerne (§ 12, 2det led jfr. den undtagen m. h. t. straffen ligelydende S. U. § 283). Følgende omstændigheder maa foreligge:

a. At man har dækket eller begunstiget dækkelsen af uforfalden gjæld. Begunstigelsen af kreditorer med forfaldne fordringer (f. ex. af den i konkursl.s § 44 a omhandlede art) hører kun ind under § 15 no. 2. Begunstigelsen kan forøvrigt bestaa saavel deri, at den uforfaldne fordring betales, som deri, at der stilles sikkerhed for den. Ogsaa den blotte undladelse af

---

[9]) S. U. § 282 tilføier: «til skade for fordringshaverne». Derved vil ikke begrundes nogen forandring i, hvad der for tiden er gjældende, jfr. det under α bemærkede.

[10]) Anderledes efter S. U. § 282, efter hvilken straf anvendes, naar enten skadegjørende hensigt eller berigelseshensigt foreligger.

[11]) Jfr. dog Færden 1890 p. 40 øverst.

at protestere mod, at en saadan kreditor faar exigibel dom, gaar ind under paragrafen[12]).

b. Hensigten maa have været at «begunstige nogen af fordringshaverne til skade for de øvrige». Heri ligger for det første, at man maa være sig bevidst, at retshandelen skader de øvrige kreditorer, hvilket navnlig forudsætter bevidsthed om insolvents. Dernæst ligger deri, at motivet til handlingen maa være begunstigelsen af den enkelte. Straf er udelukket ikke blot, naar man tror, at fordringen er forfalden, men ogsaa naar skyldneren kun forfølger sin egen fordel, idet han f. ex. faar et afslag i gjælden[13]). Det sidste tilfælde vil alene rammes af § 15, no. 2. Derimod kan det ikke kræves, at hans motiv tillige skal være at skade de øvrige kreditorer.

c. Heller ikke kræves der, at skade virkelig skal være lidt. Efter sin ordlyd er paragrafen ogsaa anvendelig, om kreditorerne sluttelig alle faar sit, naar kun gjerningsmanden forestiller sig, at skade vil indtræde[14]). Der vil imidlertid udenfor konkurstilfælde ingen klageberettiget være, naar intet tab er lidt (jfr. nedenfor under IV).

3) Strafbar omgang med regnskaber (str.l. 21—14 jfr. S. U. § 287). Loven henfører herunder dels a) det at forfalske regnskabsbøger eller føre falske regnskabsbøger (d. e. regnskabsbøger, der intet reelt grundlag har i virkelige transaktioner) dels b) det at tilintetgjøre, ubrugbargjøre eller paa anden maade at søge at unddrage bøgerne eller andre hans

[12]) Urigtige derfor udtalelserne under odelsthingsforhandlingerne (se Odelsthingstid. 1890 p. 717—18), at den blotte passivitet her ikke var nok; jfr. ogsaa l. c. p. 719, 2den spalte nederst.

[13]) Dette er neppe naturligt; og det vilde formentlig have været heldigere om paragrafen havde lydt: «Med fængsel eller strafarbeide i femte grad straffes han, naar han begunstiger nogen af sine kreditorer til skade for de øvrige ved at betale eller — o. s. v.» Herved vilde det være udtrykt, at forsæt — d. e. bevidsthed om, at han begunstigede en kreditor til skade for de øvrige — var nok.

[14]) Ogsaa dette lidet naturlige resultat vilde være undgaaet ved en redaktion som den i foregaaende note antydede.

regnskab vedkommende papirer fra at benyttes. Det bemærkes herved, at den sidste del ligefrem ogsaa omfatter forfalskning, hvorfor dette udtryk staar pleonastisk i første del af paragrafen, og det forsaavidt er uden betydning, at regnskabs bilage o. lign. forretningspapirer alene er nævnt som objekt for forbrydelsen i sidste, ikke i første del af paragrafen[15]). Den blotte uorden straffes kun efter § 16. Som betingelse for straf opstiller denne paragraf den fordring, at skyldneren skal være «ude af stand til at tilfredsstille sine fordringshavere», altsaa insolvent — den blotte underballance er ikke nok naar den kan antages at ville rette paa sig itide, saa at fordringerne kan dækkes, eftersom de forfalder[16]).

Det, som straffes her, er det, at kreditorerne udsættes for ikke at faa fuld rede paa sin debitors formuesforfatning. Og dette maa gjerningsmanden være sig bevidst, d. e. han maa være sig bevidst: a) insolventsen, b) at forfalskningen etc. er af nogen betydning. Den, som ikke tænker paa at benytte bøgerne eller paa, at de kan blive benyttede af andre, gaar ikke ind under paragrafen. Hensigten behøver ikke at være selv at benytte handelsbøgerne som ægte eller at bortrydde noget bevis for retslig relevante kjendsgjerninger. Foreligger den hensigt fra skyldnerens side at benytte bøgerne som bevis, gaar tilfældet ind under § 21 (jfr. nedenfor § 34). Str.l. 21—14 kræver heller ikke den hensigt at berede kreditorerne tab eller at tilvende skyldneren eller nogen anden en formuesfordel. Der kræves med andre ord ikke, hvad den ældre lovs 21—24, litr. c. betegnede som bedragersk hensigt. Er saadan bevist, vil tilfældet i almindelighed falde ind under § 12 eller § 1 (eller 5)[17]).

---

[15]) Denne var i straffelovkommissionens udkast, hvor den udgjorde 2det led af § 13, redigeret med større omhu. Saaledes ogsaa S. U. § 287: «føre urigtigt regnskab eller ved tilintetgjørelse, eller paa anden maade søge at unddrage o. s. v.»

[16]) Efter S. U. § 289, 2det led er betingelsen for paatale som foran nævnt, «at konkurs er aabnet eller paa grund af midlernes utilstrækkelighed negtet.»

[17]) Det første, naar han derved har villet skjule tilværelsen af aktiva eller fingere passiva, det sidste, naar han f. ex. derved vil opnaa ny kredit.

Der kræves endvidere heller ikke som efter den ældre lov, at misligheden skal være begaaet med hensyn til paabuden bogførsel. Om regnskabsførselen har været frivillig eller lovbefalet, er ikke her — som efter § 16 — af betydning.

II. Subjekt for de her omhandlede forbrydelser er regelmæssig skyldneren selv (og det, som i forrige paragraf forklaret uden hensyn til, om hans bo kommer under konkurs eller ikke, ja udenfor det i § 14 omhandlede tilfælde kræves end ikke, at han skal være insolvent).

Samme straf som for skyldneren selv sætter imidlertid § 13 for den, som til skyldnerens fordel eller med hans samtykke eller paa hans vegne har foretaget nogen saadan handling som i § 12 nævnt. I mange tilfælde vil de her karakteriserede handlinger fremtræde som delagtighed i skyldnerens forbrydelse, og isaafald bliver § 12 jfr. 5te kap. at anvende, hvis ikke § 13 leder til et strengere resultat. Derimod bliver ikke forholdet at bedømme baade efter det 5te kap. og efter § 13, idet tilfældet helt dækkes af begge bestemmelser og den i § 13 omhandlede forbrydelse ikke frembyder noget særligt gjerningsindhold, der kan begrunde antagelsen af ideel konkurrents, men alene adskiller sig fra den i § 12 omhandlede ved det negative moment, at gjerningsmanden ikke er skyldneren selv.

De tilfælde, for hvilke § 12 særlig er skreven, er imidlertid saadanne, hvor de almindelige delagtighedsregler ikke vilde begrunde straf for tredjemand, saasom hvor skyldneren er anstifter og tredjemand gjerningsmand (f. ex. hvor skyldneren har formaaet en tredje til at anmelde en urigtig fordring, borttage nogen af boets gjenstande) eller, hvor begges skyld er uafhængig af hinanden (tredjemand anmelder uopfordret opdigtede fordringer i egen interesse[18]), skyldneren undlader at protestere), eller, hvor skyldneren ikke kan straffes (saaledes i det i S. K. p. 70 nævnte exempel at en kasserer paa egen haand betaler

[18]) Her foreligger tillige forbrydelse mod str.l. 21—1, der imidlertid sluges af forbrydelse mod § 12.

en uforfalden fordring, eller hvor skyldneren er en juridisk person, et aktieselskab [19]).

I straffelovkommissionens udkast var der givet den tilsvarende bestemmelse følgende tillæg: «En fordringshaver bliver ei at straffe, fordi han vidende har modtaget en begunstigelse» [20]). Denne bestemmelse udelodes af den kgl. prop. af 1889 [21]), fordi det fandtes uoverensstemmende med lovens system her mere end i andre anvendelser at udtale en saadan sætning. Iøvrigt bemærkede justitsdepartementet, at man under lovens taushed maatte slutte, at kreditor ikke blev at straffe. Dette vilde ogsaa overensstemmende med den almindelige regel for den saakaldte nødvendige delagtighed (*concursus necessarius*) maatte antages, om man alene havde havt § 12. Naar nemlig en handling, som loven erklærer strafbar, nødvendigvis forudsætter samvirken af to personer, og loven kun sætter straf for den ene, maa meningen være, at den anden skal være straffri [22]). Imidlertid synes departementet at have overseet, at sagen kommer i en anden stilling, naar man har en straffebestemmelse som den i § 13, der udtrykkelig udstrækker strafbarheden ogsaa til andre personer end skyldneren selv. Der trængtes derfor en udtrykkelig bestemmelse for derfra at undtage den kreditor, der begunstiges; og i mangel af en saadan maa han ansees indbefattet derunder [23]).

---

[19]) S. U. har ingen til str.l. 21—13 svarende bestemmelse; og da udkastet ikke har nogen almindelig regel om delagtighed, men ved de enkelte straffebud tilkjendegiver, hvorvidt denne rammes af budet, vil andre end skyldneren selv, der medvirker ved den i § 287 omhandlede forbrydelse, alene kunne straffes efter § 374, 2det led, der i almindelighed straffer «den, der i en næring fører eller lader føre urigtige bøger eller regnskaber».

[20]) Gjentaget i S. U. § 288, 2det led; jfr. herom Mot. p. 248.

[21]) Jfr. Odelst prop. nr. 12 1889 p. 21.

[22]) Jfr. Goos Strafferettens almindelige del § 9. Jfr. Schweigaard I p. 213.

[23]) Man kan da ikke med justitskomiteen af 1890 (Indst. o. VIII p. 11) sige, at forholdet vil blive, som det har været, ti tidligere savnede man netop en bestemmelse som § 13. Ogsaa forsaavidt er denne udtalelse urigtig, som lovens regler om fallitsvig tidligere ikke angav grænserne for de derunder indgaaende handlingers strafbarhed overhovedet, men kun for

Paa lignende maade, som § 13 har udvidet bestemmelserne i § 12 til andre end skyldneren selv, har § 17 gjort bestemmelsen i § 14 anvendelig paa den, der under varetagelsen af andres anliggender har forholdt sig, som der nævnt[24]). I alt væsentligt maa denne bestemmelse siges at indeholde ganske det samme som § 13. Den forskjellige form er dikteret af, at der ikke i § 14 (ligesaalidt som i §§ 15 og 16) er tale om handlinger, der forudsætter nogen fordel for skyldneren, hvorfor ordene «til fordel for skyldneren» ikke her passer. At derimod ikke blot en handlen paa skyldnerens vegne, men ogsaa en med hans samtykke foretagen forfalskning e. lign. rammes af § 17, kan ikke være underkastet tvivl, men er forøvrigt uden synderlig betydning, da i dette tilfælde regelmæssig de almindelige delagtighedsregler vil finde anvendelse (mærk dog det tilfælde, at skyldneren er anstifter, tredjemand gjerningsmand[25])). Fastholdes maa det imidlertid, hvad der ligger i henvisningen i § 17 til § 14, at den «anden», under varetagelse af hvis anliggender vedkommende misligheder i regnskabsførsel er udøvet, maa være en «skyldner, som er ude af stand til at tilfredsstille sine fordringshavere»; og gjerningsmanden maa her som i de i § 14 omhandlede tilfælde være sig bevidst saavel insolventsen som den urigtige regnskabsførsels betydning for fordringshaverne. Paragrafen finder ingen anvendelse paa en regnskabsfører, der leder sin egen principal bag lyset ved urigtige regnskaber, naar dette forhold ingen sammenhæng har med principalens insolvents og hans kreditorers benyttelse af regnskaberne. Et saadant forhold vil alene kunne straffes, naar betingelserne for anvendelsen af str.l. 21—8 eller 21—21 er tilstede[26]).

anvendelse af den skjærpede straf, hvorfor, som oven bemærket (p. 159), str.l. 21—1 ansaaes anvendelig, hvor betingelserne for fallitsvig manglede, og specielt anvendtes paa kreditorer, der modtog begunstigelse. Denne udvei er nu lukket. Rigtig Færden p. 41—2.

[24]) S. U. har ingen tilsvarende bestemmelse. Med hensyn til udkastets standpunkt henvises til note 19.

[25]) Jfr. S. K. p. 72.

[26]) Er det f. ex. bestyreren af et aktieselskab, der for at vildlede med hensyn til selskabets status har ført urigtige regnskaber, vil str.l. 21—17 jfr. 14

III. Straffen er for den i § 12, 1ste led omhandlede forbrydelse fængsel eller strafarbeide fra 6 maaneder til 6 aar, efter § 1 2det led fængsel eller strafarbeide fra 6 maaneder til 3 aar. I begge tilfælde kan under særdeles formildende omstændigheder bøder anvendes. Om forbrydelsen er begaaet af skyldneren selv eller en tredjemand, gjør, som bemærket, i henseende til straffesatserne ingen forskjel, men kan efter omstændighederne komme i betragtning ved strafudmaalingen.

IV. Paatalen er efter str.l. 27—3 ubetinget offentlig, hvis «den skyldiges bo staar under konkursbehandling eller saadan er undladt paa grund af midlernes utilstrækkelighed» [27]). Ved denne sidste del af bestemmelsen kan alene være sigtet til saadanne tilfælde, hvor skifteretten ved kjendelse har undladt eller indstillet (konk.l.s § 20) konkursbehandling [28]). Forøvrigt efterlader bestemmelsen nogen tvivl om, hvorledes paatalen er ligeoverfor de i § 13 omhandlede personer: Er disse altid kun undergivne betinget offentlig paatale, eller er offentlig paatale begrundet i ethvert tilfælde, hvor skyldnerens bo er under konkursbehandling, selv om han ikke er «den skyldige» eller overhovedet skyldig? Det første stemmer nærmest med ordene. Det sidste maa dog antages at have været meningen som bedst stemmende med den betydning, konkursens aabning her har.

Ved konkurs i straffelovens forstand sigtes alene til konkurs, der behandles efter konkursloven. Schweigaards [29]) saakaldte gamle konkurs (i gjældsfragaaelsesboer) kan ikke her komme i betragtning.

ikke være anvendelig. Hvorvidt 21—8 eller 21 kan anvendes vil afhænge af de nærmere omstændigheder (se nedenfor §§ 32 og 34). Efter S. U. vil her § 273, nr. 2 kunne komme til anvendelse.

[27]) Jfr. S. U. § 289, der har samme regel for de i §§ 282 og 283 omhandlede forbrydelser, medens de i § 281 omhandlede mod en enkelt fordringshaver rettede forbrydelser altid kun er betinget offentlig paatale undergivne.

[28]) Jfr. ogsaa Indst. o. VIII 1890 p. 12, 2den spalte, øverst. I O. prop. nr. 12, 1889 stod udtrykkelig «eller begjæring om konkurs er afslaaet i henhold til konkurslovens § 20 samt §§ 21, 22 og 31». Jfr. ogsaa O. prop. nr. 15, 1890 p. 3, 2den spalte nederst; Storthingstidende 1890, Odelsthingsforh. p. 722.

[29]) Jfr. Konkurs og skifte (Proces III) § 257.

Som «fornærmet» ved forbrydelser mod str.l. 21—14 maa enhver fordringshaver komme i betragtning. Ved forbrydelser mod § 12 maa der skjelnes: Er forbrydelsen ligemeget rettet mod alle kreditorer (f. ex. hvor den foretages med en truende konkurs for øie), maa alle kunne paatale. Er de derimod kun rettede mod en enkelt (f. ex. hvor exekutionsgjenstande unddrages en domshaver, eller hvor debitor sørger for, at den ene af to domshavere faar tidligere exekution end en anden og derved dækkelse paa dennes bekostning), synes alene de, der umiddelbart rammes, at kunne paatale, ikke fordringshavere, for hvis vedkommende det er ganske uvist, om dispositionen har nogensomhelst betydning (f. ex. i de anførte tilfælde fordringshavere, hvis krav først forfalder senere, og som i virkeligheden ikke vilde faa nogen større dækkelse, om debitor ikke havde foretaget noget saadant skridt).

§ 28.

Fortsættelse. Straffebestemmelser, der kun finder anvendelse i tilfælde af konkurs.

I. De enkelte hidhørende tilfælde er:

1) Letsindig konkurs (str.l. 21—15, nr. 1, der er en noget mere omfattende gjengivelse af str.l. 21—26, som denne lød efter l. 1874, jfr. S. U. § 284), bestaar i at have forvoldt sine fordringshavere betydeligt tab ved ødsel levemaade, ved i høi grad letsindig adfærd eller i høi grad uordentlig forretningsførsel. Som exempler paa letsindig adfærd nævnes ødsel levemaade, vovelige foretagender, der ligger udenfor hans forretning eller staar i misforhold til hans midler[1]). Den ældre lov nævnte ogsaa spil[2]), hvilket utvivlsomt ogsaa fremdeles maa komme i betragtning. Derunder vil ogsaa børsspil efter omstændighederne kunne blive at henføre[3]). Ogsaa uforholdsmæssig over-

[1]) Jfr. Retst. 1895 p. 174.

[2]) Saaledes ogsaa S. U. l. c.

[3]) Jfr. S. U. M. p. 248, 1ste spalte.

tagelse af endossement vil kunne blive at betegne som i høi grad letsindig adfærd[4]). Tabet maa have været «betydeligt»[5]); og der maa være aarsagssammenhæng mellem den letsindige adfærd eller den uordentlige forretningsførsel og tabet, hvorfor straf f. ex. er udelukket, naar insolventsen er hidført ved en ulykkelig begivenhed (ildebrand, skibbrud, andres konkurs)[6]).

2) Forværrelse af boets tilstand (str.l. 21—15, 2 jfr. S. U. § 285).

A. Den heromhandlede forbrydelse forudsætter en af følgende handlinger:

a. Stiftelse af ny gjæld[7]).

b. Salg til underpris.

c. Undladelse af at hindre, at enkelte fordringshavere opnaar fyldestgjørelse eller sikkerhed. Denne del af bestemmelsen er særlig at mærke. Den gjør det nemlig til ubetinget pligt for en insolvent debitor at hindre forfordeling af kreditorerne. Og da dette ligeoverfor kreditorer med forfaldne fordringer kun kan ske ved, at skyldneren overgiver sit bo til konkursbehandling, indeholder bestemmelsen den overordentlig vigtige forskrift, at opbud bliver pligt, saasnart nogen enkelt kreditor gjør skridt til særforfølgning[8]). Da saaledes den blotte undladelse af at hindre en kreditors forfølgning under de her forudsatte omstændigheder er strafbar, er det saa meget klarere, at han rammes af paragrafen, naar han ved positiv handling har skaffet en kreditor dækkelse[9]), hvorved erindres med hensyn til dens forhold til

[4]) Jfr. Retst. 1889 p. 84.

[5]) Denne bestemmelse er opgiven af S. U., jfr. Mot. l. c., jfr. iøvrigt nedenfor især note 10.

[6]) Om dette ogsaa gjælder efter S. U. er maaske tvivlsomt paa grund af den noget forandrede udtryksmaade («forværrer sin formuesstilling saaledes, at hans fordringshavere voldes tab»), men bør dog rettest antages (jfr. udtrykket «saaledes, at»).

[7]) Jfr. den ældre lovs § 25.

[8]) Jfr. Storthingstidende 1890, Odelsthingsf. p. 719—721.

[9]) S. U. udtaler dette udtrykkelig.

§ 12, 1ste led, at denne sidste, som før forklaret, kun angaar begunstigelse af kreditorer med uforfaldne krav.

§ 15, nr. 2 opstiller den betingelse for straf, at forværrelsen af boets tilstand maa have været betydelig. Med hensyn til denne fordring og forholdet til den beslægtede betingelse for straf efter § 15, 1 bemærkes:

α) Medens det efter § 15, 1 kommer an paa tabets betydelighed, er det her boets forværrelse i det hele, hvorpaa det kommer an. Et i og for sig betydeligt beløb kan i et stort bo være af forsvindende betydning i henseende til dets evne til at dække fordringshaverne[10].

β) At tabet helt eller delvis afværges ved, at de af konkursskyldneren foretagne forføininger omstødes af boet med hjemmel af de konkursretslige omstødelsesregler, kan ikke komme i betragtning, naar boets tilstand før omstødelsens iværksættelse maa betegnes som betydelig forværret[11].

At skyldneren allerede, da han foretog dispositionen, skal have været insolvent, kræves, strengt taget, ikke; det er nok, at denne har medvirket til insolvents.

Andre handlinger end de her opregnede kommer ikke i

---

[10]) Dette forklarer, hvorfor S. U. har kunnet bibeholde fordringen til betydelighed i § 285, men har opgivet den i § 284, idet de betænkeligheder, som Mot. p. 248, 1ste spalte fremhæver, i første tilfælde ikke paa samme maade vil gjøre sig gjældende. Det heder nemlig her om fordringen til tabets betydelighed, at den fremkalder «tvivl, om betydeligheden skal forstaaes absolut eller bedømmes i forhold til fordringernes samlede beløb, om f. ex. 10 000 kroner kan siges at være et betydeligt tab, naar de dog blot udgjør 1 pct. af den hele gjæld». — Jfr. den i Retst. 1895 p. 174 meddelte afgjørelse, hvor det antoges, at en konkursskyldner ved et voveligt foretagende har voldt sine fordringshavere betydeligt tab, selv om det kun er de personer, der ved dette foretagende er blevne fordringshavere, som lider betydeligt tab, medens det samlede tab for boet i forhold til dets underballance ikke kan kaldes betydeligt. — Jfr. m. h. t. § 15, 2 Retst. 1895 p. 572 (500 kroner ikke anseet for en betydelig forminskelse af et bo paa 10 700 kroner), 1896 p. 554 (400 kroner anseet betydeligt i et bo, hvis aktiva kun androg til 1540 kroner).

[11]) Jfr. Retst. 1895 p. 572, der dog ikke er noget præjudikat. I S. U. er den i texten hævdede opfatning klarere udtrykt ved at ordet formuesstilling er benyttet istedet for boet.

betragtning, saaledes ikke rene ødelæggelser, selv om de sker for at forminske boet[12]).

3) Grov forsømmelse eller uorden i henseende til paabuden bogførsel (§ 16, jfr. lov 3 juni 1874 § 5 jfr. S. U. § 286)[13]).

II. Loven retter de her omhandlede bestemmelser mod «konkursskyldnere», idet den dog i § 18 hermed ligestiller den, hvis bo ikke er taget under konkursbehandling, fordi det er utilstrækkeligt til at betale de med denne forbundne omkostninger, om hvilken sidste bestemmelse henvises til det i forrige paragraf under nr. IV bemærkede[14]).

Da de her omhandlede forbrydelser alle maa være begaaede før konkursen, vilde paragrafen have faaet en korrektere affatning, om der havde staaet: «En skyldner straffes naar han ved ødsel levemaade o. s. v. — — —, saafremt der aabnes konkurs over hans bo.» Konkursens aabning maa med andre ord opfattes ikke som en integrerende bestanddel af selve forbrydelsens gjerningsindhold, men som en udenfor dette liggende strafbarhedsbetingelse af samme art som f. ex. tabets indtræden efter § 5 (jfr. foran p. 135 ff), besvangrelsens gjentagelse efter str.l. 18—24. Denne opfatning viser sin betydning i flere retninger, saaledes navnlig deri, at der ikke behøver at bestaa noget aarsagsforhold mellem de i §§ 15 og 16 nævnte handlinger og konkursens indtræden[15]), og at der ikke behøver hos skyldneren at foreligge nogen bevidsthed om, at konkurs vil indtræde[16]) (jfr. mere herom under næste nr.)[17]).

---

[12]) Jfr. derimod str.l. 21—11, se foran p. 55, og 21—15, 1, forsaavidt der tales om «anden i høi grad letsindig adfærd.»

[13]) Jfr. Retst. 1895 p. 354.

[14]) Jfr. S. U. § 289, 2det led.

[15]) Dette staar ikke i modsigelse med det under I bemærkede om, at der maa være aarsagssammenhæng mellem det i § 15 nr. 1 nævnte forhold og skyldnerens insolvents. Ti vistnok vil regelmæssig denne insolvents være aarsag i konkursen, men nødvendig er denne sammenhæng dog ikke.

[16]) Jfr. O. prop. 12 1889 p. 21.

[17]) S. U. har givet denne opfatning et skarpt udtryk ved slet ikke at nævne det heromhandlede moment i selve den paragraf, der bestemmer forbrydelsens begreb, men i en særskilt paragraf gjør paatalen betinget af, det foreligger.

Det her angivne synspunkt viser endvidere sin betydning ved fortolkningen af § 17. Denne allerede i forrige paragraf omhandlede bestemmelse udvider straffebudene i §§ 15 og 16 (samt, som før forklaret, i § 14) til at gjælde ogsaa den, som under varetagelsen af andres anliggender har forholdt sig, som der nævnt, d. e. altsaa f. ex. paa bestyrere af aktieselskaber og private forretningsførere, der har gjort sig skyldig i letsindig adfærd, uordentlig forretningsførsel, forværrelse af boets tilstand, forsømmelse i henseende til bogførsel. For disses vedkommende maa ligesaavel som for den, der i sine egne anliggender forholder sig saaledes, betingelsen for straf være, at der aabnes konkurs over den, hvis anliggender de har varetaget. Foranledningen til, at en særskilt straffebestemmelse er opstillet, er her den samme som i § 13: De almindelige delagtighedsregler kan være uanvendelige, fordi ingen samvirken foreligger, eller hovedskyldneren ikke selv kan straffes. Men forøvrigt maa strafbarhedsbetingelserne være de samme.

Er hovedskyldneren selv hovedmand, finder delagtighedsreglerne ligefrem anvendelse, saafremt ikke § 17 vilde lede til et strengere resultat. Med hensyn til den i § 17 indeholdte henvisning til § 16 bemærkes forøvrigt, at da bogførselspligten ikke selvstændig paahviler de underordnede betjente i en forretning, gjør disse sig ikke skyldig i noget strafbart forhold, naar de følger sin principals anvisning, selv om derved afviges fra lovens fordringer[18]). Kun hvis de paa egen haand er forsømmelige, rammes de af § 16[19]).

III. Om de subjektive betingelser for straf efter de her omhandlede paragrafer mærkes nærmere: I ingen af de heromhandlede tilfælde kræves bedragersk hensigt, d. e. den hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget vinding. Heller ikke kræves der, som allerede bemærket i forrige nr., nogen bevidsthed om konkursens indtræden. Selv forsaavidt angaar §

[18]) Jfr. derimod den før citerede S. U. § 374.
[19]) Jfr. S. K. p. 72.

15 gjælder dette: Den, der indser, at han er eller vil blive insolvent, behøver ikke derfor at indse konkursens uafvendelighed, idet han kan haabe at undgaa denne f. ex. ved underhaandsakkord. Men at han ligefuldt gaar ind under bestemmelsen i § 15, naar han gjør sig skyldig i det der omhandlede forhold, kan ikke være tvivlsomt.

Spørges der da efter dette, om de her omhandlede forbrydelser er at betragte som uagtsomme eller forsætlige, maa der skjelnes: Den i § 15, nr. 2 beskrevne handling kan alene betragtes som uagtsom forbrydelse. Ti vistnok maa stiftelse af ny gjæld o. s. v. være forsætlig, men den derved bevirkede forværrelse af boets tilstand, som udgjør det egentlige konstitutive moment i forbrydelsens gjerningsindhold, behøver ikke at være forsætlig, idet det er nok, at den skyldige «maatte indse», at han selv eller — for de i § 17 omhandlede personers vedkommende — den, hvis anliggender han varetog, ikke vilde kunne tilfredsstille sine kreditorer, d. e. med andre ord, at han ikke har anvendt fornøden omhu i bedømmelsen af sin formuesforfatning [20]).

De i § 15, nr. 1 omhandlede forbrydelser er derimod forsætlige. Der kræves i § 15 nr. 1, at han skal have voldt sine kreditorer tab. Dette er altsaa et væsentligt moment i forbrydelsens gjerningsindhold og maa derfor — efter regelen i str.l. 4—3 —, naar intet andet er sagt i loven, omfattes af forbryderens forsæt. Dertil kræves imidlertid blot, at han har været sig bevidst, at tab vilde blive følgen. At han skal have handlet for at bevirke tab, er ikke nødvendig.

Hvad endelig § 16 angaar, omfatter den forhold, der dels karakteriserer sig som forsætlige dels som uagtsomme forbrydelser, idet saavel undladelse af al bogførsel som uorden og forsømmelighed straffes, hvad enten det sker med fuld bevidsthed om, at man ikke opfylder sin pligt, eller af glemsomhed.

---

[20]) Jfr. Storthingstidende 1890, Odelsthingsf. p. 720, hvoraf sees, at ordet «maatte» netop indtoges for at udtrykke denne mening, medens prop. havde «skjønt han indsaa». Jfr. ogsaa S. U. § 285.

IV. Straffen for de i § 15 omhandlede forbrydelser er bøder, fængsel eller strafarbeide i 5te grad, for det i § 16 behandlede forhold fængsel eller bøder[21]).

Paatalen er ubetinget offentlig, medens den tidligere, forsaavidt angaar letsindig konkurs og forsømmelighed i bogførsel, var betinget af fornærmedes begjæring. Dette turde være den praktisk betydningsfuldeste reform, loven af 1890 har medført i henseende til reglerne om konkursmisligheder.

V. I forbindelse med de af konkursskyldneren eller saaat sige paa hans vegne (§ 17) begaaede forbrydelser behandler loven i § 19 visse handlinger, der ligeledes kan betegnes som rettede mod fordringshavernes interesser:

a. Stemmesalg[22]). Denne forbrydelse foreligger efter § 19, 1ste led, naar en fordringshaver, for i et bos anliggende at stemme i nogen bestemt retning, modtager for sig eller andre nogen særskilt fordel eller lader sig nogen saadan tilsige. Det bemærkes ved denne bestemmelse:

1) Loven taler her om ethvert bo, hvori kreditorerne kan have stemme, ikke blot om konkursboer. Den maa derfor ogsaa anvendes, forsaavidt man (med f. ex. Schweigaard)[23]) indrømmer kreditorerne stemme i dødsboer (gjældsfragaaelsesboer).

2) Der maa være tale om stemmegivning i et bestemt anliggende (f. ex. bestyrervalg, underholdningsbidrag, tvangsakkord). Loven rammer ikke generelle løfter om overhovedet at stemme i en vis retning, f. ex. i skyldnerens favør eller at følge bestyrerens mening.

3) En «stemmegivning» foreligger kun, hvor der er tale om afgjørelser, der træffes ved majoritetsbeslutning, ikke hvor alle kreditorer maa være enige; derfor rammer bestemmel-

---

[21]) I forhold til den ældre ret betegner dette navnlig forsaavidt en formildelse, som alternativet bøder er kommet til; jfr. den ældre rets 21—25 og 26.

[22]) Jfr. S. U. § 373, 1, der har en mere omfattende straffebestemmelse mod stemmesalg (se foran p. 141).

[23]) Jfr. Proces III § 249.

sen overhovedet ikke aftaler om særfordele ved underhaandsakkord[24]).

4) Forbrydelsen er fuldendt derved, at løfte om fordel er givet eller saadan modtaget. Det kræves ikke, at stemme virkelig er afgivet.

5) Den, der bestikker, kan efter reglerne for nødvendig delagtighed ikke straffes. Andre kan derimod straffes som delagtige.

Straffen er bøder eller fængsel. Paatalen er ubetinget offentlig.

b. Medlem af boets bestyrelse (herunder ogsaa indbefattet de valgte tillidsmænd) er efter § 19, 2det led[25]) undergivet samme straf, for at modtage eller lade sig tilsige nogen fordel, for i sin stilling som saadan at handle eller stemme i nogen bestemt retning eller for undladelse heraf. Her opstilles saaledes ikke de under a—2 og 3 omhandlede begrænsninger, men iøvrigt gjælder det under forrige litr. bemærkede ogsaa ved denne forbrydelse.

Er boets bestyrer en offentlig funktionær (skifteforvalter), gaar tilfældet ogsaa ind under str.l. 24—27, der isaafald fortrinsvis bliver at anvende.

Paatalen er ogsaa her ubetinget offentlig.

I. STRAFBAR UDNYTTELSE AF ANDRE.

§ 29.

Almindelige forklaringer. Kreditgiven til umyndige og mindreaarige.

I. Under den ovenstaaende fællestitel lader sig sammenstille et par formuesforbrydelser, hvis fælles kjendemærke er, at en anden persons uerfarenhed, letsindighed eller nød er benyttet som middel til en for ham skadelig formuestransaktion. Begge de herhenhørende tilfælde (kreditgiven til mindreaarige og aager)

[24]) Jfr. dog Færden p. 48

[25]) Jfr. den hermed ligelydende S. L. § 290.

omhandles i speciallovgivningen, ikke i straffeloven, og den ene til og med i et halvt antikveret lovbud. Men de egner sig begge til at finde plads i den almindelige straffelov. Ti det strafferetslig eiendommelige ved dem giver dem en naturlig plads ved siden af de formuesindgreb, ved hvilke midlet har været skuffende adfærd eller tvang[1]). I nyere straffelove findes derfor i almindelighed saadanne bestemmelser optagne; og der er endog en tendens til at udvide dem til andre tilfælde af lignende egennyttig udnytten af andres forlegenhed, hvad der i mange forhold turde være vel beføiet[2]). Straffelovudkastet har ingen bestemmelse, svarende til de nedenfor under II omhandlede, hvilke forudsættes at skulle bortfalde[3]). Til gjengjæld har udkastet i § 300 en straffetrusel, rettet mod den, der ved sagsanlæg eller ved trusel derom eller om nogenslags fortræd søger at inddrive et ugyldigt krav, som han har erhvervet ved i vindesyg hensigt at misbruge nogen umyndigs eller mindreaarigs letsind eller uerfarenhed. Straffen skjærpes, saafremt han for kravet har ladet sig give gjældsbrev eller tilsagn under ed eller æresord.

[II]. Forordn. 14 mai 1754 § 1 truer med straf af pengemulkt eller efter omstændighederne æresstraf — hvilket nu efter lov 17 mai 1848 § 1 vil sige straf af bøder eller fængsel — dem, der giver nogen umyndig eller mindreaarig kredit, «uden det sker med deres forældres eller lovlig beskikkede formynderes eller kuratorers samtykke», idet loven præsumerer, at de, der handler herimod, har den intention at søge utilladelig fordel og bedrage de unge. Ganske uden grund har man anseet dette lovbud bortfaldt ved forordn. af 26 oktbr. 1804 § 7 (hævet ved lov 16 juli 1845), der forbyder «nogen slags undersøgelse

---

1) Jfr. den træffende fremstilling hos v. Liszt § 141. Jfr. ogsaa foran p. 118.

2) Jfr. det østerrigske udkast § 316, der f. ex. straffer den økonomisk stærkere, som indenfor bestaaende kontraktsforhold benytter den svageres nødstilstand (f. ex. en arbeidsherre, der truer en af ham afhængig arbeider med opsigelse, hvis han ikke paatager sig forpligtelser udenfor de omforenede eller finder sig i en lavere løn end aftalt o. lign.). Jfr. S. U. M. p. 252, note 1.

3) Se S. U. J. § 4.

om saadan gjælds beskaffenhed eller om de paa dokumentet værende underskrifters rigtighed»[4]). Ti dette forbud kan, som det fremgaar af hele bestemmelsen, kun gjælde civilt søgsmaal. At forordningen ikke har havt til hensigt at opgive nogensomhelst betryggelse for den umyndige, viser selve præmisserne, hvor forordn. 14 mai 1754 paaberaabes. Imidlertid bringes bestemmelsen ikke længer til anvendelse, og den er saaledes at betragte som antikveret.

Forordn. 1754 sætter i § 3 ogsaa straf «som for de, der intendere at eludere kongens love og forordninger.» (jfr. N. L. 1—1—6: bøder) for betaling af gjæld, stiftet af umyndige.

§ 30.

Aager.

I. Medens man ellers hos de fleste af oldtidens kulturfolk finder en legal begrænsning af adgangen til at tage renter[1]), var en saadan indskrænkning i rentefriheden hos vore forfædre (ligesom vel overhovedet i den ældste germanske verden) ukjendt[2]). Et omslag bevirkede her den katolske kirkes opfatning, at al rente er syndig, en opfatning, der navnlig kom til en almindelig for den hele kirke bindende udtalelse paa det andet lateranske koncil i 1139. Denne opfatnings indflydelse udstrakte sig ogsaa til norden; og en retterbod fra Magnus Lagabøters tid forbød al rente.

Skjønt reformationen ikke direkte medførte nogen forandring i opfatningen af rentens syndighed[3]), gav dog dens indførelse

---

[4]) Collett Familieret § 6, jfr. Ussing II p. 321.

[1]) Hos Jøderne gjaldt en saadan dog kun i forholdet mellem disse indbyrdes, ikke ligeoverfor fremmede; hos Romerne indførtes den begrænsede rentefod først ved de tolv tavlers love. Jfr. Lilienthal, Holtzendorffs Rechtslexikon titel «Wucher».

[2]) Jfr. Brandt Retshistorie I p. 324—5, jfr. II p. 152.

[3]) Luther fastholdt her med stor bestemthed den katolske kirkes standpunkt (jfr Groszer und kleiner Sermon vom Wucher, 1519), medens derimod Calwin repræsenterer en mere oplyst opfatning (Epistolæ nr. 383).

i norden stødet til en forandring i rentelovgivningen. I Danmark, hvor det kanoniske forbud mod rente aldrig havde været udtalt i nogen verdslig lov, ansaa man sig efter reformationen ganske ubunden heraf. Og det samme blev tilfældet i Norge til trods for det nævnte lovbud[4]). Ved Chr. 3dies forordn. 1553 opstilledes 5 af hundrede som maximum for renten[5]). Dette bud gjentoges i den koldingske reces af 1558 art. 66, der ogsaa ansaaes gjældende i Norge, og som er kilden til lovbogens 5—13—3, hvor dog rentefoden forhøiedes til 6 pct. Senere har den legale rentefod gjentagende være underkastet forandringer, medens dog straffen vedblev at være den i lovbogen foreskrevne: Konfiskation af kapitalen. Først ved loven af 29 juni 1888 blev rentefoden fri. Derved bortfaldt imidlertid ikke aagerforbrydelsen. Den skiftede kun karakter, idet den nævnte lov i overensstemmelse navnlig med nyere tyske og østerrigske love[6]) har gjort bedømmelsen af, om den passende grænse for kreditgodtgjørelsen er overskreden, afhængig af andre omstændigheder end et legalt, engang for alle fixeret maximum — omstændigheder, der væsentlig maa bedømmes rent konkret og er af skjønsmæssig art. En videre udvikling af aagerbegrebet betegner straffelovudkastet, der efter forbillede navnlig af schweizisk og tysk ret har udvidet det til ogsaa at omfatte udnytten af andres nød eller uforstand i andre forretningsforholde end kreditforholde.[7]).

II. Lov 1888 § 4 bestemmer: «Den, som nytter en andens nød, letsindighed, forstandssvaghed eller uerfarenhed til for pengeforstrækning eller for henstand med pengekrav at skaffe sig selv eller nogen anden formuesfordele eller løfter om saadanne, som efter de foreliggende omstændigheder staar i aabenbart og stærkt misforhold til, hvad der ydes skyldneren, straffes for aager med

[4]) Jfr. Norske samlinger I p. 281.

[5]) Jfr. intimationen »— enddog det ikke er sømmeligt oc er imod Guds bud at tage nogle rente eller aager af penninge eller anden del, som saa udlaanes, og den handel dog ikke vel med alle hand kand afleggis. — —»

[6]) Love henholdsvis af 24 mai 1880 og 28 mai 1881.

[7]) Den tyske rets «Sachwucher» i modsætning til kreditaager.

bøder eller fængsel — — — — Denne straf kommer ogsaa til anvendelse, om retshandelen gives form af et salg med gjenkjøbsret, diskontering af et gjældsbrev eller i det hele et udseende, som er beregnet paa at skjule dens virkelige øiemed». I det enkelte bemærkes:

1) Væsentligt for aager er aftale om uforholdsmæssig høi godtgjørelse for en indrømmet kredit, d. e. en ydelse under saadanne vilkaar, at der med modydelsen er givet henstand (ydelse mod kontant gaar ikke ind under bestemmelsen, hvor uforholdsmæssigt vederlaget end er, og hvor meget denne uforholdsmæssighed end maatte skyldes den ene kontrahents nød eller lign.)[8]).

Loven rammer dog ikke enhver krediteren, men kun en saadan, hvor enten ydelsen eller modydelsen er penge («pengeforstrækning eller henstand med pengekrav»), ikke derimod, hvor begge ydelser bestaar i andet end penge, saaledes ikke levering af varer med aftale om, at de skal optjenes ved udførelsen af et vist arbeide[9]), laan af andre fungible ting end penge o. s. v. Men iøvrigt er det ligegyldigt, af hvad beskaffenhed den transaktion er, der ligger til grund for krediten: om den er et laan, en forstrækning af pengeforskud for varer eller arbeide, et salg, leie o. lign. (henstand i videre betydning), en forlængelse af en allerede tidligere given kredit (henstand i snevrere betydning).

2) Den godtgjørelse, der erholdes for krediten, maa staa i aabenbart og stærkt misforhold til, hvad der ydes skyldneren. Hvad det kommer an paa, er saaledes ikke misforholdet mellem den fordel, kreditor opnaar, og den opofrelse, han gjør. Det kommer saaledes ikke i betragtning, at kreditor efter sine personlige forhold uden tab kunde have afseet pengene for en langt ringere rente, ligesaalidt som, at pengenes

---

[8]) Se derimod S. U. § 295: «— — opnaa eller betinge et vederlag, der efter de foreliggende omstændigheder staar i et aabenbart og stærkt misforhold til, hvad der ydes».

[9]) Anderledes altsaa S. U. l. c. — Det synes ikke at burde udelukke lovens anvendelse, at forudsætningen er en likvidation med eventuelt modkrav, en sondring, der forøvrigt ofte vil være vanskeligt at gjennemføre.

afsavn paa grund af konkrete forhold for ham medførte en extraordinær opofrelse. Det afgjørende er, at debitor har lidt et formuestab ved at maatte betale mere, end den opnaaede kredit under hensyntagen til risiko og almindelig rentabilitet er værd[10]).

3). I hvilken form godtgjørelsen er betinget, er iøvrigt ligegyldigt. Det kommer ikke i betragtning, om det er rente eller en formuesfordel, betinget engang for alle (forhøielse af kjøbesum af hensyn til en given kredit, *lex commissoria* ved pant, konventionalbod for udeblivelse med betaling i rette tid), ligesaalidt som det kommer an paa, om godtgjørelsen er erlagt eller kun lovet. Loven retter derhos udtrykkelig sit bud ogsaa mod enhver transaktion, der er beregnet paa at skjule en ydelses karakter af godtgjørelse for kredit, saasom at debitor sælger en ting for en meget ringere værdi end den virkelige, med adgang til inden en vis tid at løse den igjen for et høiere beløb, eller at kreditor sælger debitor en ting til en høi pris, der krediteres, og strax kjøber den tilbage for en langt lavere sum, der udbetales, eller at debitor i formen cederer til kreditor et gjældsbrev for et ringere beløb, end det lyder paa, med forpligtelse til i ethvert tilfælde at indestaa for det hele, eller at debitor akcepterer en vexel, som kreditor diskonterer i en bank mod kun at udbetale den første en ringere del af det for vexelen erholdte beløb, eller at kreditor samtidig med et laan betinger sig et uforholdsmæssig billigt kjøb af en værdifuld ting eller uforholdsmæssig dyrt salg af en værdiløs o. s. v.

4) Det er endvidere uden betydning, om den godtgjørelse, der erlægges for krediten, umiddelbart tilflyder kreditor eller en anden.

5) Den godtgjørelse, som erlægges for krediten, maa være opnaaet ved, at kreditor har benyttet en andens nød, letsindighed, forstandssvaghed eller uerfarenhed; d. e. forholdet maa stille sig saaledes, at en saa høi godtgjørelse ikke

[10]) Jfr. Lilienthal Zeitschr. f. die ges. Strafrechtswissenschaft VIII p. 208, Se ogsaa S. U. M. p 251, 1ste spalte.

vilde være opnaaet, hvis ikke en af de nævnte omstændigheder havde været forhaanden, og at det netop er disse, der har givet foranledning til den høie godtgjørelse[11]). Deri ligger vistnok, at det regelmæssig maa være kredittageren selv, hos hvem disse omstændigheder foreligger. Det er imidlertid ikke ved ordene udelukket, at straf kan anvendes ogsaa, hvor det er en tredjemands nød, der har paavirket debitor saaledes, at han derved har ladet sig bestemme til at indrømme uforholdsmæssig godtgjørelse (f. ex. naar en søn laaner penge for at redde en fader fra ruin).

6) I subjektiv henseende forudsætter aagerforbrydelsen a) bevidsthed om, at den anden befinder sig i nogen af de under 5 nævnte omstændigheder (ellers kan man ikke siges at «nytte» disse), b) bevidsthed om godtgjørelsens uforholdsmæssighed.

III. De almindelige regler om delagtighed finder naturligvis ogsaa anvendelse paa aager. Den, der f. ex. ikke selv umiddelbart forstrækker pengene, men dertil benytter en mellemmand, og bagefter lader sig fordringen overdrage, er utvivlsomt skyldig i aager. I mange tilfælde, hvor saadanne manipulationer er benyttede, vil det imidlertid kunne være vanskeligt at paavise, at der virkelig har fundet en samvirken sted. Af hensyn hertil bestemmer sidste led af § 4, at aagerstraffen ogsaa skal være anvendelig paa den, der med kundskab om sagens sammenhæng erhverver en fordring af den i forrige nr. angivne beskaffenhed og derefter overdrager den til tredjemand eller ligeoverfor skyldneren gjør de betingede fordele gjældende[12]). Det er et slags hæleri med hensyn til aager, som her straffes. Ligesom ved det egentlige hæleri kræves det ikke, at der foreligger nogen efterfølgende medhjælp. Bestemmelsen finder anvendelse ogsaa paa den, der ved arv har erhvervet en saadan fordring.

IV. En undtagelse fra regelen om rentefodens frihed inde-

---

[11]) Jfr. S. U. M. l. c.
[12]) Jfr. den tilsvarende bestemmelse i S. U. § 295, 2det led.

holder lovens § 2, hvorefter der for udlaan mod haandfaaet pant af summer indtil 80 kr. under ingen omstændigheder kan betinges høiere rente end efter rentefod, som af kongen bestemmes. Overtrædelse heraf straffes efter § 4, 2den passus, med samme straf som aager[13]).

V. Straffen for aager er bøder eller fængsel, uden at loven har udhævet særlig strafskjærpende omstændigheder (saaledes ikke i lighed med de fleste fremmede love den omstændighed, at aageriet drives professionelt[14]).

VI. Paatalen af de i lov 1888 omhandlede forseelser er altid ubetinget offentlig (lovens § 6)[15]).

K. ULOVLIGT SPIL.

§ 31.

Hazardspil og lotteri.

I. Beslægtet med reglerne om aager og udnyttelse af mindreaarige er straffebudene mod spil. Ogsaa her er det væsentlig lovgivningens hensigt at beskytte en person mod formuestab ved letsindighed og manglende modstandskraft ligeoverfor farlige fristelser, hvorved imidlertid tillige gjør sig gjældende, at spil kan medføre farer ogsaa i social og moralsk henseende. Forsaavidt er de herhenhørende forbrydelser ikke rene formuesdelikter; og deres eiendommelige karakter træder ogsaa frem deri, at det ikke blot er fremmed, men tillige gjerningsmandens egen formue, som lovgivningen vil beskytte ved de

---

[13]) Se S. U. § 405, der tænkes at skulle afløse denne straffebestemmelse.

[14]) S. U. § 297 Ved siden deraf udhæver udkastet, hvis regelmæssige straf for aager kun er bøder, i § 296 følgende omstændigheder, der bevirker, at fængsel indtil 6 maaneder kan anvendes: 1) at retshandelen er indgaaet med nogen umyndig, 2) at den er indgaaet i en form, beregnet paa at skjule dens egentlige væsen, 3) at den skyldige har ladet den anden part udstede gjældsbrev for sin forpligtelse eller love dennes opfyldelse under ed eller æresord, 4) at den skyldige tidligere er dømt for aager.

[15]) Efter S. U. er den betinget offentlig, naar ikke nogen af de i §§ 296 eller 297 omhandlede skjærpende omstændigheder foreligger.

hidhørende bud. Disse faar derved karakteren af politibud med en tendens til at sætte borgerne under et vist formynderskab[1]).

II. Vor gjældende almindelige straffelov har ingen bestemmelse om ulovligt spil. De hidhørende straffebud findes i speciallovgivningen. Derimod har straffelovudkastet optaget denne materie til udtømmende behandling i §§ 298, 299 og 383 samt indførelseslovens § 11. Efter disse bestemmelser, der er tænkt helt at skulle afløse de nu gjældende, vil lykkespil alene straffes, naar vedkommende gjør sig en næring deraf eller af at forlede dertil (§ 298), eller naar deltagelsen i lykkespillet sker paa offentligt sted (§ 383), hvorhos sidstnævnte paragraf tillige straffer offentlig foranstaltning af lykkespil og yden husrum til saadant.

Af den gjældende lovgivning hører følgende lovbud hid[2]):

1. For hazardspil indførtes straf ved forordn. 6 oktober 1753 (N. L. 5—13—53 erklærede forpligtelse, stiftet ved spil, ugyldig, men havde ingen straffebestemmelse). Forordn. omhandler følgende tilfælde:

a. Selve deltagelsen i hazardspil (§ 3): 1ste gang fra 32—160 kroner, 2den gang dobbelt, hvorhos forordn. for embedsmænd, militære (jfr. reskr. 18 marts 1772) og hofbetjente (§ 4) opstiller særegne straffe.

b. Det at tillade, at spillet sker i ens hus (§ 3[3]): bøder, eller for værtshusholdere ved 3dje gangs gjentagelse strafarbeide i 1—3 aar); jfr. § 6, der skjærper straffen, naar det er unge mennesker, som værten har undladt at hindre, samt § 5, der paalægger værtshusholderen ansvar for de bøder, der rammer deltagerne, naar de «ikke gjør anvisning paa disse og skaffer dem frem».

[c.] At fordre det, man har vundet i hazard, eller modtage det (§ 8: bod lig fordringens beløb).

[d.] Betaling enten af den tabende selv (§ 8: bod lig det betaltes beløb) eller af en tredjemand (§ 10: tab af regres til den, hvem pengene forstrækkes).

---

[1]) Jfr. Merkel Lehrbuch p. 341.

[2]) Jfr. med det følgende Hallager Obligationsret I § 108 og 110, Lasson Haandb. sp. del I p. 364.

[3]) Jfr. S. U. § 383, 1ste led.

Ved hazardspil forstaaes alene spil, hvis udfald udelukkende beror paa omstændigheder, hvorover de spillende intet herredømme har, ikke kunstspil, hvor behændighed eller beregning kommer i betragtning. Heller ikke hører væddemaal eller børsspil til hazardspil. Endelig kan heller ikke selskabsspil om ubetydeligheder regnes hertil[4]. Uden betydning er det derimod iøvrigt, om spillet foregaar i offentligt eller privat hus[5].

2) Lotteri. Herom indeholdes reglerne nu i l. 14 juni 1851[6], der i § 1 forbyder a) at oprette lotterier eller overhovedet ved lodtrækning, tombola og andre lykkespil at bortlodde penge, varer eller værdier af hvilketsomhelst slags, saavelsom b) at sælge eller falbyde lodsedler til lotterier eller bortlodninger, enten disse er bestemte at skulle foregaa her eller udenlands. Visse undtagelser opstilles dog i § 2 (ophævelse af fællesskab, bortlodning i almennyttige øiemed, foreninger til fremme af kunst, husflid o. desl.). Politiet kan derhos meddele tilladelse til bortlodninger af enkelte gjenstande. Til bortlodning af faste eiendomme kan tilladelse meddeles af Kongen. Straffen er for den under a) omhandlede forbrydelse bøder, der stiger i gjentagelsestilfælde, samt konfiskation, for den under b) omhandlede ligeledes i gjentagelsestilfælde stigende bøder, men med lavere maximum.

Ved l. 27 juli 1895 er tillige sat straf for bekjendtgjørelse om undenlandske lotterier.

Paatalen er i alle tilfælde af forbudt spil offentlig.

---

[4]) Mærk her den nye definition paa lykkespil i § 299, hvorefter derunder henføres «alle spil om penge eller penges værdi, ved hvilke paa grund af deres art eller indsatsernes høide det vindesyge øiemed fremtræder som det fremherskende». (Jfr. Motiverne p. 253). Som lykkespil skal derhos efter samme paragrafs sidste led ogsaa ansees væddemaal og terminspil (differentshandel), ved hvilke det samme er tilfældet; jfr. S. U. J. M. p. 42 ff.

[5]) Jfr. iøvrigt her om politiets opsyn med offentlige steder l. 12 juni 1869 § 14.

[6]) Om den ældre ret se Hallager l. c. § 110 (p. 452—3). Efter S. U. vil straffebestemmelserne i loven af 1851 om lotteri afløses af udkastets § 383 (se S. U. J. § 3 jfr. 4). Derimod opretholder S. U. J. § 4 udtrykkelig den nedennævnte l. 27 juli 1895.

ANDET AFSNIT.

FORBRYDELSER MOD PERSONLIGE TILLIDSFORHOLD.

§ 32.

Utroskab [1]).

Lovbogen straffede utroskab, begaaet af værge mod den umyndige (3—19—24). En almindelig bestemmelse om utroskab af fuldmægtig indeholdt først straffeloven af 1842 (21—8 og 9 i denne). Dette forbrydelsesbegrebs udvikling tilhører i det hele den nyere tid, og udgangspunktet danner *code penal*'s begreb *abus de confiance* i art. 408. Vor straffelov adskiller sig imidlertid saavel fra dette franske forbillede som fra de øvrige nyere lovgivninger derved, at den ikke opfattede utroskab som en ren formuesforbrydelse; og dette standpunkt er ogsaa fastholdt i loven af 1890, der har omredigeret den ældre lovs 21—8 og 9 til en paragraf: 21—8, med hvilken S. U. § 275 i det væsentlige stemmer overens.

Forbrydelsen forudsætter følgende momenter:

1) Den maa være begaaet af nogen, «hvem det paaligger at varetage en andens anliggender». Om dette forhold beror paa kontrakt (fuldmagtsforhold eller selskabsfor-

---

[1]) Den hidhørende bestemmelse i straffeloven, hvilken, skjønt den findes i det 21de kap., ikke hører til de egentlige bedrageriforbrydelser, medtages her, da den i visse henseender kan siges at danne et supplement til de i det foregaaende afsnit omhandlede straffebud.

hold[1])), eller paa lovens umiddelbare anordning (naturlige værger) eller paa en offentlig beskikkelse (beskikkede værger, kuratorer, laugværger), er efter lovstedet uden betydning. I sidste tilfælde vil imidlertid forholdet tillige rammes af bestemmelserne i det 24de kap. (mærk særlig 24—27), som, forsaavidt utroskaben er begaaet mod private, bør anvendes ved siden af str.l. 21—8 (efter regelen i str.l. 6—11), da isaafald andre momenter er bestemmende for handlingens karakter af embedsforbrydelse end for utroskab efter str.l. 21—8. Er derimod utroskaben begaaet mod det offentlige (f. ex. den i str.l. 24—20 flg. omhandlede), vil forholdet udelukkende blive at bedømme efter det 24de kap.

Forholdet maa omfatte en «varetagelse af en andens anliggender» d. e. give en ret til at fatte selvstændige beslutninger paa en andens vegne. Derunder gaar derfor ikke regningsbud og i det hele inkassatorer, personer, hvem transport, opbevaring o. lign. af enkelt gjenstand er betroet, neppe heller den, hvem kun afslutningen af en bestemt retshandel paa bestemt angivne vilkaar er overdraget, hvorimod ellers ikke den omstændighed, at forholdet kun angaar et enkelt anliggende, kan udelukke paragrafens anvendelse[2]).

3) Den forbryderske handling maa bestaa deri, at han forsømmer eller handler imod dens tarv, hvis anliggender det paahviler ham at varetage. Dette omfattende udtryk indeslutter ogsaa en række handlinger, der tillige vil kunne gaa ind under andre af det 21de kap.s bestemmelser (navnlig str.l. 21—9, forsaavidt underslag af betroet gods angaar). Str.l. 21—8 fremtræder da her som en skjærpende undtagelse fra disse bud.

3) I subjektiv henseende kræves a) forsæt, hvilket er

---

[1]) Jfr. Retst. 1879 p. 823.

[2]) Jfr. O. Prop. nr. 12, 1889 p. 19. Jfr. Retst. 1891 p. 201 flg., 1895 p 681; Kjerschow p. 438 ff. S. U. bruger for yderligere at fremhæve den her forfegtede opfatning udtrykket: «anliggender, der er undergivet hans bestyrelse eller tilsyn». Kasserere, der underslaar de deres varetægt og tilsyn betroede penge, bør antages at omfattes af denne straffebestemmelse; jfr. derimod O. prop. nr. 12, 1889 l. c.

udelukket, naar vedkommende ansaa sig beføiet til handlingen (f. ex. en gave eller pension, givet en gammel tjener[4])), b) den hensigt **enten** α) at skade vedkommende, hvis anliggender skal varetages **eller** β) at tilvende sig eller andre en fordel. Det bemærkes her, at det er nok, at hensigten er rettet paa et af de her fremhævede forhold. Det bemærkes endvidere, at hverken den tilsigtede skade eller den tilsigtede fordel behøver at være af økonomisk art, men f. ex. ogsaa kan være af sanitær eller moralsk art[5]).

Straffen er fængsel eller strafarbeide fra 6 maaneder til 6 aar. Paatalen er efter str.l. 27—3 betinget offentlig, med mindre forbrydelsen er begaaet mod nogen indretning, som driver bankvirksomhed, eller som staar under offentligt tilsyn, eller hvis statuter har offentlig stadfæstelse[6]).

---

[4]) I. S. K. og O. prop. nr. 12 1889 var med saadanne tilfælde for øie tilsagt straffrihed, «hvor han har antaget af billighedshensyn eller af andre hæderlige grunde at burde forholde sig som skeet». Men dette udelodes i O. prop. nr. 15; og det maa ogsaa ansees selvfølgeligt. Jfr. S. U. M. p. 243.

[5]) Udtrykket fordel sees med flid at være benyttet istedet for det ellers i kap. 21 anvendte «vinding» for at tilkjendegive, at der ei sigtedes til økonomisk vinding, jfr. Indst. O. VIII 1890 p. 9. Se derimod S. U. l. c. «i hensigt at forskaffe nogen en uberettiget vinding».

[6]) Jfr. S. U. § 279, 2det led.

TREDIE AFSNIT.

FORBRYDELSER MED HENSYN TIL DOKUMENTER OG PENGE.

§ 33.

Almindelige forklaringer. Historie.

I. Udviklingen af de herhenhørende forbrydelsesbegreber har taget sit udgangspunkt fra falskneriforbrydelsen. Der lader sig sondre mellem følgende forskjellige opfatninger:

1) Man har opfattet falsk som en egen art bedrageri, kvalificeret ved det særegne middel, at en ydre materiel gjenstand er givet udseende af noget andet, end den i virkeligheden er. Alt eftersom man nu giver bedrageriforbrydelsen et videre eller snevrere omraade, vil ogsaa falskneriforbrydelsens betydning vexle. Den ældre doktrin ansaa det, som før fremhævet, ikke som noget væsentligt for bedrageri, at det var rettet mod formuen, men henførte derunder enhver skadegjørende sandhedsfordreielse; følgelig fik ogsaa falsk dette vide omfang. I den nyere doktrin har man almindelig erkjendt det uholdbare i dette vide bedrageribegreb, der hænger sammen med den ligeledes almindelig forkastede forestilling om «en ret til sandhed» som et eget retsgode. Man er enig om at indskrænke bedrageriforbrydelsen til formuesindgreb. Skulde nu falsk opfattes

som en art bedrageri, vilde deraf følge to konsekventser: a) Det vil alene være strafbart, naar det var rettet mod formuen, hvorimod man vilde savne adgang til at bedømme paa samme maade f. ex. forfalskning af dokumenter, der tjente til bevis for familierettigheder o. lign. b) Man vilde alene kunne anvende straf for fuldbyrdet falskneriforbrydelse, naar en virkelig formuesskade er voldt, og altsaa f. ex. ikke kunne straffe som falsk den blotte eftergjøren i retsstridig hensigt.

Paa den anden side leder den opfatning, at det karakteristiske ved falsk ligger i, at en materiel gjenstand gives et skuffende udseende, til en langt udover det naturlige gaaende udvidelse af dette begreb. Det er saaledes vanskeligt at forstaa nogen fornuftig grund til, at et bedrageri skal bedømmes efter et forskjelligt og strengere synspunkt, naar den bedragne er vildledet ved, at en gjenstand har faaet et skuffende skin, end naar hans vildfarelse er fremkaldt ved en løgn. Erkjendelsen af det i begge disse retninger uholdbare i den opfatning, der i falsk ser en art bedrageri, har ledet til

2) det nu herskende standpunkt, hvorefter det karakteristiske ved den her omhandlede forbrydelse ligger deri, at forfalskningen angaar visse gjenstande, der enten som bevismidler eller i andre maader skjænkes en særlig tiltro eller besidder en særlig betydning i rets- eller omsætningslivet. Herved kan de forskjelligste retsgoder udsættes for fare: formue, frihed (f. ex. ved en forfalsket arrestordre), ære, familie; og denne fare begrundes allerede ved den retsstridige forfalskning, hvorfor det er det naturlige at anse forbrydelsen fuldbyrdet dermed.

Enkelte betegner som det særegne objekt for denne forbrydelse den *publica fides*, som disse tegn eller mærker besidder; det, der krænkes ved forbrydelsen, er, siges der, samfundets tillid til disse. Og man sammenstiller, fra denne side seet, falskneriforbrydelserne med mened (misbrug af edsformen, der ogsaa besidder en særlig tillid)[1]. Denne opfatning kan dog

---

[1]) Jfr. navnlig Merkel Handb. III p. 785; Lerhb. § 140.

ikke erkjendes at være træffende. De interesser, som herved kommer i betragtning, lader sig ikke opfatte som et særeget retsgode. Dertil er de for ubestemte og mangeartede, ligesom heller ikke et bestemt subjekt for dem lader sig paavise. Det samme gjælder den saakaldte «sociale handlefrihed» som objekt for de her omhandlede forbrydelser[1]). Handling kan kun refereres til et individ, og kun ligeoverfor individer kan man derfor tale om handlefrihed. Men kan der saaledes ikke paavises noget særligt objekt for disse forbrydelser, idet de forskjelligste retsgoder kan være gjenstand for krænkelse ved dem, nødes man til at søge det særegne i midlet, det, at et retsstridigt forhold med hensyn til visse bevismidler (dokumenter) eller omsætningsgjenstande (penge) er benyttet som middel til et retsstridigt formaal. Og det ligger da nær at spørge:

3) Er det blot det retsstridige misbrug af midlet, der bestaar i en falsk udfærdigelse eller forfalskning, der besidder de karakteristiske eiendommeligheder, som udmærker denne gruppe forbrydelser? Gaar man ud fra den opfatning, at det, der gjør de heromhandlede forhold strafbare, er den omstændighed, at vigtige bevis- eller omsætningsmidler bruges paa en maade, som er i strid med den betydning, der tillægges dem, synes konsekventsen at maatte lede til under samme synspunkt at henføre enhver art retsstridig benyttelse af saadanne gjenstande (f. ex. tilintetgjørelse af fremmede dokumenter, udfærdigelse af dokumenter med urigtigt indhold), og kun at betragte falskneri som et vistnok særlig graverende tilfælde, hørende til denne mere omfattende gruppe.

II. Vore ældste love omhandler alene foruden vareforfalskning (G. L. 40) myntforfalskning (M. L. mandhelgebalk kap. 4) samt grænseforrykkelse, der opfattedes som tyveri[2]). N. L. 6—18, der er overskrevet «om falsk», indeholder foruden bestemmelser om disse tre forbrydelser, der er hentede fra de ældre love, tillige i art 6 og 7 regler om dokumentfalsk, der ikke har sidestykke i ældre love, og som derfor sandsynligvis

[1]) Goos II p. 8—9; jfr. ogsaa Thyrén Förfalskningsbrotten p. 21.
[2]) Jfr. Brandts Retshistorie II p. 99.

har fremmede kilder[4]). Forudsætningen for straf er, at dokumentet bruges til gjerningsmandens nytte eller andens skade. Det falskneribegreb, som teorien paa disse bestemmelser byggede, falder i det væsentlige sammen med den under I, 1 fremstillede opfatning[5]), hvorved imidlertid den ved N. L. 6—18—8 foranledigede sondring mellem reelt og personelt falsk greb forstyrrende ind i læren.

Straffeloven af 1842 har hovedbestemmelserne om falsk i 21de kap. — altsaa i samme kapitel som bedrageri —, medens ved siden heraf det 11te kap. handler specielt om forfalskning af offentlige dokumenter og myntfalsk. At imidlertid loven helt har løsrevet falskneriforbrydelsen fra bedrageribegrebet fremgaar deraf, at den har udeladt ordene «for at skaffe sig en fordel eller skade andre», der fandtes i lovbogen og oprindelig var foreslaaet bibeholdt[6]), samt at dokumentets benyttelse ikke er betingelse for straf.

Lovene af 1889 og 1890 har ikke forandret dette principielle standpunkt, men den første lov har i flere punkter givet begrebet en klarere bestemmelse, hvorved imidlertid maa bemærkes, at disse forandringer alene angaar det 21de, ikke det 11te kap., noget, der har bevirket, at der mellem bestemmelserne i disse to kapitler ikke paa alle punkter er den bedste sammenhæng. Loven af 1890 har i forbindelse med dokumentfalsk ogsaa givet forskrifter om visse andre arter mislig omgang med dokumenter og har derved gjort det berettiget at betegne det under I, 3 udviklede standpunkt som vor gjældende lovs.

S. U. har underkastet pengefalsk (kap. 17) en ny behandling, der i flere henseender har ledet til ikke ubetydelige afvi-

---

[4]) Maaske Carolina (Karl den femtes Peinliche Halsgerichtsordnung) art 112. Lovbogen havde derhos i 6—18—8 en bestemmelse, der slet ikke hører herhen, men som i den senere teori fik benævnelsen «personelt falsk».

[5]) Se navnlig Sibbern i Jur. arkiv nr. 27—28 p. 183 flg. og Ørsted i Nyt jur. arkiv 21 bd. p. 23 flg., jfr. samme Om begrebet tyveri p. 33 note *; Ussing II p. 368. Jfr. ogsaa Schweigaard II p. 382.

[6]) Se Motiverne p 267, jfr. 127.

gelser fra den gjældende ret. Udkastet behandler derhos offentlige og private dokumenter efter væsentlig samme regler (kap. 18), idet den omstændighed, at dokumentet har den førstnævnte egenskab, kun begrunder strafskjærpelse. Iøvrigt slutter udkastet sig i hovedsagen til den opfatning af dokumentfalskneriet, der ligger til grund for loven 1889, idet dog saavel dokumentbegrebet som kredsen af forfalskningshandlingerne er bleven ikke ubetydelig udvidet.

Vi skal i det følgende særskilt behandle:

A. Forbrydelser med hensyn til dokumenter;

B. Forbrydelser med hensyn til mynter og pengesedler[7].

A. FORBRYDELSER MED HENSYN TIL DOKUMENTER.

§ 34.

Dokumentfalsk[1].

I. Objekt for denne forbrydelse er et «dokument». Hvilke karaktermærker en gjenstand maa være i besiddelse af for at kunne benævnes dokument, er det umuligt udelukkende ad fortolkningsvei at fastslaa. Hverken sprogbrugen eller den almindelige forestilling yder her en tilstrækkelig klar veiledning; og vanskelighederne ved begrebets strafferetslige bestemmelse forøges yderligere ved, at det i procesretten har en betydning[2], der ikke uden videre kan lægges til grund for de strafferetslige regler om dokumentfalsk[3]. Det er derfor paakrævet at loven

[7]) Om vareforfalskning henvises til § 21, om misbrug af fabrik- og varemærker er talt i et særeget afsnit af forelæsningerne, hvilket ikke ved nærværende offentliggjørelse er medtaget.

[1]) Jfr. den hos v. Liszt (8de opl.) ved § 159 citerede litteratur samt derhos: Goos § 57; Thyrén Förfalskningsbrotten med särskildt afseende på det objektiva rekvisitet vid förfalskning af handlingar (1895).

[2]) Jfr. Hagerup Straffeproces § 75 og Civilproces § 123: «Enhver gjenstand, der i en proces benyttes som bevis for en derpaa afgiven erklæring».

[3]) Begrebets rette bestemmelse er i den strafferetslige litteratur gjenstand for overmaade afgivende anskuelser; jfr. Teichmann i Schweizerische Zeitschrift für Schweizer. Strafrecht X (1897) p. 173 ff.

selv giver en definition af dette begreb; og en saadan findes i str.l. 21—20, sidste led, hvorefter som dokument skal ansees enhver gjenstand, der fremtræder som bestemt til at tjene som bevis for et retsforhold eller for en omstændighed af retslig betydning[4]). Herved bemærkes:

a. Dokumentet maa være bestemt til at tjene som bevis, d. e. maa være udfærdiget i den hensigt at danne bevis; det er ikke tilstrækkeligt, at det enten ved sin tilværelse (det, at et brev er skrevet af en person paa en vis tid, vil f. ex. kunne bevise, at han da levede) eller ved sit indhold (en leilighedsvis i et privat brev indflydt ytring om et retsforhold) kan danne bevis[5]). Regninger hører ei til dokumenter undtagen forsaavidt

---

[4]) Jfr. S. U. § 179, der til dokument henregner «enhver gjenstand, som i skrift eller paa anden maade indeholder et tilkjendegivende, der enten er af betydning som bevis for en ret, en forpligtelse eller en befrielse fra en saadan eller fremtræder som bestemt til at tjene som bevis». (Det udhævede betegner det væsentlige nye). — De forskjellige fremmede lovgivningers standpunkt til dokumentbegrebet fremviser store indbyrdes afvigelser; se oversigten hos Thyrén p. 111—6.

[5]) Falsk udfærdigelse af saadanne dokumenter vil, selv om den foretages i den hensigt at bruge dokumentet som bevis, kun være strafbart efter reglerne for bedrageri. Anderledes S. U. § 179, forsaavidt dokumentets indhold er af betydning som bevis for en ret, en forpligtelse eller en befrielse fra en saadan. Er dette sidste derimod ikke tilfældet, vil det heller ikke efter S. U. kunne komme i betragtning, at dokumentet kan bruges som bevis; jfr. f. ex. det i Retst. 1881 p. 362 omhandlede tilfælde (et brev, hvori brevskriveren angiver sig at være syg, og som af hans broder benyttedes til for hans militære overordnede at opnaa permission), i hvilket tilfælde høiesteret efter den ældre straffelovs 21—28 antog et dokument at foreligge, medens dette efter S. U. maatte benegtes. — Strengt taget, rammer den nuværende fatning af loven heller ikke skriftlige viljeserklæringer, der i og for sig besidder retslig betydning, uden at deres fremkomst i skrift kan siges at være bestemt til at tjene som bevis for et retsforhold, saaledes som f. ex. i breve eller telegrammer indeholdte kontraktstilbud, skriftlige rekvisitioner af varer eller andre ydelser (jfr. Retst. 1883 p. 806, 1885, p. 709, skriftlig anmodning om pengelaan (Retst. 1870 p. 580), skriftlig tilbagekaldelse af en begjæret tvangsauktion (Retst. 1888 p. 834). Som de citerede steder af retstidenden viser, anvendte man her efter den ældre ret (før loven 1889) straf for dokumentfalsk; og dette bør ogsaa antages at være begrundet efter S. U. § 179. Jfr. ogsaa S. U. M. p. 173, hvor det særlig fremhæves, at den nye bestemmelse i denne paragraf i det

angaar derpaa anførte afbetalinger eller modstaaende kreditposter[6]; derimod vel kontrabøger, kontokurranter[7]. Ogsaa regnskabsbøger er dokumenter. I str.l. 21—14 ligger ikke nogen forudsætning om, at disse aldrig gaar ind under § 20, da § 14, som foran forklaret (jfr. p. 166), ikke forudsætter den hensigt selv at benytte handelsbøgerne som ægte. En handelsmand, der forfalsker sine bøger f. ex. for at faa modparten paalagt benegtelsesed, rammes utvivlsomt af § 21[8].

b). Dokumentet maa være bestemt til at tjene som bevis. Udenfor dokumentbegrebet falder tegn og mærker, der ikke i omsætningslivet benyttes som bevis i egentlig forstand, men væsentlig som differentieringsmærker til betegnelse af et produkts ophavsmand, saaledes varemærker[9]. For misbrug med disse haves særegne straffebestemmelser i l. 26 mai 1884 §§ 12 og 13, hvorimod man for tiden savner straffebestemmelser mod uhjemlet anvendelse af en andens navn som forfatter eller ophavsmand til et kunstværk[10].

At bestemmelsen skal være at danne bevis i en proces, kræves ikke.

c. Dokumentet maa endvidere fremtræde som bestemt

---

hele tilsigter at ramme den mellem fraværende om retshandler eller retsforhold førte skriftvexel. — Ogsaa skriftlige stemmesedler, f. ex. ved afstemninger i et aktieselskabs anliggender (jfr. Thyrén p. 147—8) ligger udenfor den gjældende lovs dokumentbegreb, men maa antages at omfattes af S. U.

6) Retst. 1874 p. 687, 1880 p. 801, 1885 p. 501.

7) Retst. 1889 p. 377.

8) Om indførelse af urigtige poster se imidlertid nedenfor p. 206. — Hvad Schweigaard p. 423—4 anfører mod at anse handelsbøger som dokumenter, er ialfald ikke afgjørende efter den nye lov, der ikke som den ældre kræver, at dokumentet skal være «falskelig udfærdiget i en andens navn». Jfr. forøvrigt Retst. 1891 p. 501. Se ogsaa Thyrén p. 162, 188.

9) Spørgsmaalet om, hvorvidt misbrug med saadanne principielt bør regnes til forfalskningsforbrydelserne er forøvrigt omtvistet; se v. Liszt § 123, note 2 og det der citerede; Thyrén p. 12—3.

10) Se derimod S. U. § 370, der tænkes at skulle afløse de nævnte straffebestemmelser i l. 1884, og som i almindelighed sætter straf (væsentlig lavere end for dokumentfalsk) for den, der paa gjenstande, som er bestemte til falholdelse, eller paa disses indpakning uhjemlet anbringer en andens navn eller firma. Jfr. Mot. p. 278.

til at danne bevis. Forfatteren af et almindeligt privatbrev kan f. ex. omtale en tredjemands besøg i den hensigt derved at sikre beviset for, at denne da levede og befandt sig paa vedkommende sted; men dette fremtræder ikke som hensigten. Et fotografi kan ligeledes ved sin tilværelse bevise en begivenhed, og kan maaske være optaget netop i det øiemed, men dette fremtræder ikke i det. I det hele vil den her omhandlede fordring udelukke fra dokumentbegrebet enhver gjenstand, der ikke paa den ene eller anden maade indeholder en erklæring eller et «tilkjendegivende» (jfr. S. U. § 179); ti kun gjennem en saadan psychisk formidling[11]) kan gjenstandenes bestemthed til at danne bevis fremtræde[12]).

d. At dokumentet skal have nogen værdi som bevismiddel, kræves ikke, hvorfor ogsaa f. ex. en af den berettigede selv udstedt bevidnelse kan komme i betragtning, hvad vistnok er lidet naturligt[13]).

e. Det, dokumentet skal tjene som bevis for, maa efter § 20 være et retsforhold eller en omstændighed af retslig betydning. Retslig betydning har enhver omstændighed, der enten i og for sig eller i forbindelse med andre kjendsgjerninger kan bevirke stiftelse, forandring eller ophør af rets-

---

[11]) Jfr. Thyrén § 15.

[12]) Jfr. S. U. M. p. 172, note 2.

[13]) Efter S. U § 179 vil der i denne heenseende maatte sondres: a) fremtræder dokumentet som bestemt til at tjene til bevis, vil det samme gjælde som nu; b) hvor skriftstykket ikke har denne karakter, vil det kun ansees som dokument, naar det er af betydning som bevis for en ret, en forpligtelse eller en befrielse fra saadan. Med hensyn til den sidstnævnte bestemmelse mærkes, at udtrykkene, der forøvrigt i det væsentlige er hentet fra str.l. 1842 21—27, ikke som denne kræver at dokumentet skal «tjene til» bevis, men lader det være nok, at det er af betydning i denne retning. Jfr. hermed Retst. 1870 p. 580, hvor høiesteret ikke ansaa den ældre lovs 21—27 anvendelig paa et brev indeholdende anmodning om pengelaan, fordi retten ikke fandt, at et saadant brev kunde siges «direkte at tjene til bevis» for en rettighed (h.r. anvendte str.l. 21—28, der handlede om «andet dokument»). — I den tyske litteratur er spørgsmaalet, om beviskraft er væsentlig for begrebet dokument, yderst omtvistet; jfr. v. Liszt § 159, note 2 og det der citerede.

forholde. Den rette bestemmelse af dette moment har navnlig betydning ligeoverfor § 22, der omhandler «bevidnelse af anden art end i § 20 omhandlet». Grænsen mellem omraaderne for begge disse paragrafer er ikke i alle tilfælde ganske klar. Visse kjendsgjerninger, f. ex. afslutningen af en kontrakt, overdragelsen af en gjenstand, indgaaelse af ægteskab, en persons død, er i sig selv af den beskaffenhed, at de med nødvendighed indeholder retsstiftende momenter. Bevidnelse om saadanne gaar derfor altid ind under § 20. Andre kjendsgjerninger er derimod i og for sig saa at sige indifferente: de medfører ikke nødvendigvis nogen betydning for stiftelse, ophør og forandring af retsforholde, men kan efter omstændighederne gjøre det; en sygeattest kan f. ex. være af betydning for at legitimere et forfald, som ellers vilde medføre retsfølge, en tyendeattest kan faa betydning for ansvarsspørgsmaal, en hvilkensomhelst kjendsgjerning kan faa retslig betydning, forsaavidt den er gjort til betingelse for et retsforhold (gave eller testamentsbetingelse, væddemaal) o. s. v. For at bevidnelse om saadanne kjendsgjerninger skal gaa ind under § 20, maa det kræves, at bevidnelsen selv indeholder en henvisning til de retsforhold, for hvilke den er af betydning; ti isaafald — men ogsaa kun isaafald — kan det siges, at dokumentet «fremtræder som bestemt til bevis for retslig relevante kjendsgjerninger»[14]).

---

[14]) Jfr. Retst. 1897 p. 247, nederst; 1897 p. 742. Det her omhandlede spørgsmaal vil stille sig anderledes efter S. U., idet udkastet ganske ligestiller alle dokumenter, der fremtræder som bestemte til at danne bevis uden alt hensyn til bevistemaets art, medens andre skriftstykker kun behandles som dokumenter, naar de er af betydning for en ret, en forpligtelse eller en befrielse fra en saadan, hvilket maa blive at bedømme ikke efter dokumentets umiddelbare indhold (om det direkte angaar en ret o. s. v.), men efter de konkrete omstændigheder (f. ex. en dødsattest som bevis for en personlig rettigheds ophør, et injurierende brev som bevis for husmandsfæstes forbrydelse efter l. 24 septbr. 1851 § 10, a). Har dokumentet hverken den karakter at fremtræde som bestemt til at danne bevis eller at være af betydning som saadant for en ret o. v. s., kan dog straf blive at anvende efter § 371, der handler om «skriftlige eller trykte udtalelser, der fremtræder som umiddelbart hidrørende fra en bestemt person,» hvorved er tænkt

f. «Som dokument ansees enhver gjenstand, der har saadan bestemmelse som foran nævnt» (str.l. 21—20 sidste led). Dokument er saaledes ingenlunde enstydende med skriftstykke[15]), hvorimod ogsaa trykte legitimationsgjenstande (som jernbane-[16]), dampskibs-, spisebilletter, entrébilletter, stempelmærker, postfrimærker o. lign.) gaar ind derunder, og det kommer heller ikke i betragtning, om dokumentet er større eller mindre, skrevet med blæk eller blyant[17]), om det er benyttet bogstaver (lydtegn) eller andre tegn, der ifølge aftale eller sædvane besidder en vis bestemt betydning for en større eller mindre kreds, heriblandt ogsaa mærker, der paatrykkes andre gjenstande saasom tømmermærker, bomærker, toldsegl, vaaben o. lign.[18]).

Væsentligt er det imidlertid i alle tilfælde, at dokumentet fremtræder som hidrørende fra en bestemt (fysisk eller juridisk) person, da der kun under denne forudsætning kan blive tale om forfalskning eller falsk udfærdigelse (se nedenfor). Paa hvad maade dette fremtræder, er ligegyldigt (stempling, mærkning o. lign.). Navneunderskrift er ikke nødvendig, naar dokumentet

---

rammet misbrug af forfalskede privatskrivelser o. lign., selv om de ikke besidder nogensomhelst retslig betydning (f. ex. selskabsindbydelser, kjærlighedsbreve o. lign.); jfr. S. U. M. p. 279—80.

[15]) Jfr. S. U. 179 «enhver gjenstand, som i skrift eller paa anden maade indeholder et tilkjendegivende».

[16]) Jfr. dog om disse den nedenfor i note 19 anførte høiesteretsdom af 1880.

[17]) Jfr. den ogsaa i forhold til den ældre ret ganske urigtige høiesteretsdom i retst. 1888 p. 806, hvor en med blyant skreven privat veierseddel negtedes karakteren af et dokument.

[18]) En begrænsning flyder dog her af kravet til, at gjenstanden skal fremtræde som bestemt til bevis, hvilket altid forudsætter en vis sproglig form (d. e. tegn, der svarer til bestemte ord i sproget). Jfr. Thyrén p. 167—8, der som exempel nævner, at et farvet mærke uden nogensomhelst paasatte tegn ikke kan gjælde som dokument, selv om det efter overenskomst fungerer som bevismiddel. — Hvad bomærker og tømmermærker angaar, kan det forøvrigt ikke være tale om at anse dem som dokumenter uden, hvor deres anbringelse paa gjenstanden er udtryk for en overleverelse, men selv isaafald kan det ligeoverfor lovens nuværende lydelse sættes i tvivl om de kan siges at fremtræde som bestemte til bevis, idet de ogsaa kan anvendes som rent ensidige differentieringsmærker (se foran under b).

ikke (som f. ex. et gjældsbrev) efter sin art kræver en saadan [19]. I det hele maa det fastholdes, at, hvor dokumenter af en vis art (f. ex. offentlige dokumenter, testamenter) kræver visse former for overhovedet at være gyldige, maa disse foreligge, for at et brugbart forfalskningsobjekt skal kunne antages [20]. At dokumentet er materielt ugyldigt (udstederen ikke myndig, forføiningsberettiget o. s. v.), kan kun komme i betragtning, hvor ugyldigheden fremgaar af selve dokumentet (ulovlig, usædelig forpligtelseserklæring) [21]. Ogsaa falske dokumenter kan være gjenstand for forfalskning [22].

En kopi (afskrift eller mekanisk kopi) af et dokument er selv et dokument, idet den fremtræder som bestemt til at bevise de samme kjendsgjerninger som originalen. At dens beviskraft er svagere, kommer efter det under d) bemærkede ikke i betragtning, hvorfor det ogsaa i den her omhandlede henseende er uden betydning, om kopien er bekræftet eller ikke [23].

---

[19]) Jfr. v. Liszt p. 562 (§ 159 i. f.); Thyrén p. 172 ff., jfr. p. 159 ff. Jfr. derimod efter den ældre ret Retst. 1880 p. 711, der negtede en jernbanebillets egenskab af dokument, hvorved maa bemærkes, — hvad alle rede foran note 8 er anført — at den ældre lov beskrev forbrydelsen som det «at udfærdige i en andens navn». Jfr. ogsaa Schweigaard II p. 381—2. Jfr. ogsaa Retst. 1874 p. 687, 1889 p. 167; Kjerschow p. 485 og 486.

[20]) Jfr. Thyrén p. 172 ff. Ogsaa makulering af et dokument ved overstrygninger, afrivninger kan efter omstændighederne bevirke, at dokumentet ophører at have karakteren af at fremtræde som bestemt til at danne bevis og saaledes gjøre det utjenligt som forfalskningsobjekt; jfr. Thyrén p. 169 ff.

[21]) Jfr. i det hele Thyrén p. 181 ff.

[22]) Jfr. Weisman i Zeitschr. f. ges. Strafrechtswissenschaft 1891 p. 45 i noten og det der citerede; Thyrén p. 203. — Den der har faaet en falsk vexel og som atter udgiver den efter at have tilføiet et o i beløbet, er utvivlsomt skyldig i falsk. Før han har benyttet dokumentet, vil han derimod ikke kunne straffes for selve forfalskningen, idet str.l. 21—21 alene rammer den, der «forfalsker et ægte dokument». Hertil sigter udtalelsen i Retst. 1890 p. 267 om, at «en forandring af texten i falskt dokument selvfølgelig ikke er falsk».

[23]) Jfr. Retst. 1872 p. 540 (en afskrift, der var forandret og udgivet som original, anseet som dokument). Jfr. derimod Thyrén p. 177; Weisman l. c. p. 78. Forskjellig fra kopier er duplikater; jfr. Goos p. 29 ff. De sidstes egenskab af dokumenter er uomtvistelig. Det maa forøvrigt

Overensstemmende med det her om kopier antagne kan det heller ikke være tvivlsomt, at den af telegrafvæsenet udfærdigede ankomstdepesche efter vor ret maa betragtes som et dokument [24]).

Naar et skriftstykke indeholder forskjellige dele, hvoraf kun enkelte fremtræder som bestemte til at danne bevis, medens andre ikke har denne karakter, bliver kun de første at betragte som dokument, de sidste derimod ikke (saaledes f. ex. hvor et brev, der erkjender modtagelsen af et pengebeløb, tillige indeholder meddelelser af anden art).

g. § 20 omhandler alene private dokumenter. De tilsvarende bestemmelser for offentlige dokumenter findes i det 11te kap., hvis hidhørende hovedbestemmelse er § 2. I denne findes ogsaa begrebet offentligt dokument bestemt som et saadant, der udfærdiges paa embeds-, bestillings- eller ombuds vegne, eller en protokol, der føres saaledes. Herved kommer det ikke an paa dokumentets indhold (privat- eller offentligretsligt), naar dette blot er af den art, at det overhovedet henligger under offentlig myndighed at udstede dokumenter af saadan art [25]).

---

bemærkes, at udfærdigelse af kopi af et ikke existerende dokument ikke er falsk, men kun usand skriftlig forklaring om, at der existerer en dokument af indhold som kopien, se Retst. 1877 p. 397; nedenfor p. 206.

[24]) Jfr. Retst. 1883 p. 826 ff., der anvendte straf for dokumentfalsk paa en telegrafist, som havde lavet et telegram, indeholdende en fuldmagt, idet han selv gjennem apparatet havde slaaet det ned paa en strimmel papir og derpaa afskrevet depeschen, hvorpaa han leverede afskriften og strimmelen til en anden telegrafist, der expederede telegrammet. Denne afgjørelses rigtighed er dog tvivlsom, idet det nærmestliggende synes at være overensstemmende med afgjørelsen i Retst. 1877 p. 397 (se forrige note) at betragte tilfældet som en usand skriftlig forklaring. Spørgsmaalet om ankomstdepeschens dokumentkarakter er forøvrigt i fremmed litteratur yderlig omtvistet; jfr. v. Liszt § 160, note 4 og det der citerede; Thyrén p. 179 ff.; jfr. ogsaa Trygger i Tidsskr. f. retsv. I p. 286 ff.

[25]) Jfr. derimod Schweigaard p. 63—4, hvor det antages, at selv om dokumentet er udstedt af en embedsmand som saadan, bliver det dog at bedømme som privat, naar det angaar et privatretsligt forhold (en vexel, et skjøde o. lign.), en sondring, hvortil dog loven ingen anledning giver, og som heller ikke er befulgt i den i Retst. 1845 p. 437 meddelte høiesteretsdom, der angik et kongeligt skjøde (se dog ogsaa Retst. 1844 p. 382).

Heller ikke kommer det an paa, om erklæringer af vedkommende art ligger under netop den embedsmands ressort, hvis navn er benyttet, eller under en anden myndighed[26]. Endelig kommer det heller ikke an paa, om vedkommende myndighed, hvis dokumenter eller protokoller forfalskes, er norsk eller fremmed (str.l. 11—7).

II Loven straffer saavel a) falskneri med hensyn til et dokument (str.l. 21—21, 11—1 og 2) som b) benyttelse af et falskt eller forfalsket dokument (se str.l. 21—20, 11—3). Efter str.l. 21—20 skal dog straf for falskneriet kun anvendes, forsaavidt som gjerningsmanden ei fældes efter § 20; med andre ord, den der benytter et falsk dokument, skal kun straffes for benyttelsen, hvad enten han selv eller andre har udført falskneriet. En lignende bestemmelse findes ikke i 11te kap.; og man synes derfor her at maatte bringe str.l. 11—1 eller 2 i anvendelse ved siden af str.l. 11—3[27]. Den forskjellige behandling af private og offentlige dokumenter er principielt uholdbar og alene at forklare af lovens stykkevise forandring.

Den opfatning med hensyn til falskneriforbrydelsens fuldbyrdelse, for hvilken bestemmelsen i str.l. 21—20 og 21 er udtryk, kan gjengives saaledes: Fuldbyrdet falsk foreligger egentlig først ved benyttelsen, men den forberedende handling at forfærdige et falsk eller forfalske et ægte dokument er særskilt belagt med straf. Denne opfatning traadte endnu skarpere frem i det kommissionsudkast, der ligger til grund for loven af 1889, idet her forfærdigelse af et falsk dokument overhovedet ikke straffedes, men kun benyttelsen af det, medens ved siden heraf forfalskning af et ægte dokument særskilt var belagt med straf[28]. Straffelovkommissionen har i sit

---

[26]) Retst. 1875 p. 274.

[27]) Jfr. Retst. 1870 p. 526. Schweigaard p. 67 vilde derimod kun anvende straf efter str.l. 11—1 eller 2. Denne mening er imidlertid ialfald bleven uantagelig efter loven af 1889, der for den beslægtede konkurrents af forbrydelser mod str.l. 21—20 og 21—21 kun vil have straffen for benyttelsen anvendt.

[28]) Jfr. udkastets kap. 21 §§ 16 og 18 og dertil S. K. p. 73.

udkast til almindelig borgerlig straffelov fastholdt den gjældende rets standpunkt, der ogsaa i sig selv maa ansees vel begrundet [29]).

Forøvrigt bemærkes i det enkelte:

Ad a:

1) Handlingen bestaar efter § 21 i det at «α) forfærdige et falsk eller β) forfalske et ægte privat dokument».

[29]) Spørgsmaalet om, hvad der skal kræves til falskneriforbrydelsens fuldbyrdelse er meget omstridt og er i lovgivningerne bleven forskjellig besvaret. Se H. Meyer Die Vollendung der Urkundenfälschung i Gerichtssaal 47de bd. (1892) p. 80. Denne forf. resumerer (p. 119) spørgsmaalets legislative og litterære stilling derhen, «at lovgivningerne overveiende har erklæret sig for forfalskningen som fuldbyrdelsesmoment, saaledes den romerske og den ældre tyske ret og de fleste udenlandske love, særlig den franske og den engelsk-amerikanske, hvorimod den gjældende tyske ret og de fleste teoretiske forslag af tyske forfattere udtaler sig for kravet til, at der skal have været gjort brug af dokumentet». Jfr. ogsaa om spørgsmaalet Thyrén p. 215 ff., der principielt udtaler sig for den samme løsning som foreslaaet af den norske straffelovkommission i udkastet til loven 1889 (uden forøvrigt — som det synes — at have gjort sig bekjendt med dette). — Da falskneriforbrydelsen ikke som bedrageriforbrydelsen bliver at bedømme som et indgreb i individuelle rettigheder, men — som paavist i § 33 — væsentlig har karakteren af et angreb paa sikkerheden i rets- og omsætningslivet, forudsætter den forsaavidt ikke begrebsmæssig, at nogen enkelt er bleven berørt af falskneriet. Det afgjørende for det i nærværende note behandlede spørgsmaals legislative besvarelse maa derfor være, om den fare for rets- og omsætningslivets sikkerhed, som forfalskningen medfører, allerede ved selve falskneriets udførelse kan siges at være tilstede i en saadan grad, at det er paakrævet at modvirke den ved straffetrusel, eller om faren først indtræder ved benyttelsen. At en saadan fare foreligger, naar et ægte dokument, der kan siges allerede at være traadt ind i rets- og omsætningslivet, forfalskes, synes klart. Men ogsaa den retsstridige forfærdigelse af falske dokumenter vil ialfald i mange tilfælde kunne medføre fare; jfr. O. prop. no. 12 for 1889 p. 22, hvor som saadanne tilfælde fremhæves de, hvor istandbringelsen fremtræder som en kunstig forfærdigelse, hvortil kræves særegne apparater, stempler o. lign., som f. ex. ofte vil være tilfældet med aktiebreve, rentekupons eller ihændehaverobligationer. Her gjør sig gjældende lignende hensyn som de, der har ledet til, at forfalskning af penge er erklæret strafbar uden hensyn til benyttelse ogsaa i love, der som den tyske ellers kræver saadan til fuldbyrdet falskneriforbrydelse. Imidlertid er aabenbart faren mindre ved den blotte forfalskning end ved benyttelsen af det forfalskede; og den første handling egner sig derfor til at bedømmes mildere end den sidste.

α) Det første omfatter det tilfælde, at et dokument er givet udseende af at være udstedt af en anden person, end det i virkeligheden er, hvilket ved underskrevne dokumenter vil sige, at navnet — underskriften — er falskt d. e. underskrevet af en person, der ikke har berettigelse til at benytte dette navn[30]). Efter den ældre ret ansaa man det ikke som falsk (men kun strafbart efter reglerne for bedrageri), naar fingerede navne anbragtes paa et dokument[31]), hvilket hang sammen med en bogstavfortolkning af den ældre lovs fordring til, at dokumentet skulde være udstedt i «en andens navn». Ved den nye lovs 21—23 a, første led er denne i sig selv ubegrundede forstaaelse udtrykkelig udelukket[32]).

Heller ikke kan det, hvor en virkelig existerende persons navn er efterskrevet, kræves, at navnetrækkene skal frembyde lighed, eller at der overhovedet skal være lagt an herpaa. Det kommer heller ikke an paa, om dokumentet er underskrevet med haandskrevne navnetræk eller med et stempel, en skrivemaskine, trykpresse el. lign.[33]).

At dokumentets udsteder uberettiget tillægger sig en vis stilling eller visse personlige egenskaber, bevirker ikke i og for sig, at dokumentet bliver falsk, men kun da, naar navnet ved saadan tilføielse kommer til at pege paa en anden person end udstederen (f. ex. en person, der heder X, underskriver sig «X, læge» uden at have denne stilling og vækker derved forestillingen om, at dokumentet hidrører fra en bekjendt læge af

[30]) At vedkommende tidligere har baaret vedkommende navn, berettiger ikke til at bruge det, naar personer ved giftermaal eller paa anden maade har antaget et andet navn; den hos Kjerschow p. 492 anførte Oslo lagmands retsbelæring af 17 aug. 1894.

[31]) Se Schweigaard p. 422; jfr. dog om offentlige dokumenter p. 65.

[32]) Almindelig antaget ogsaa andetsteds; se Weismann l. c. p. 38 og det der i note 96 om fransk og engelsk ret oplyste; jfr. dog Merkel Handb. III p. 795 (for private dokumenter). Afvigende ogsaa svensk ret, se Thyrén p. 197 jfr. 70.

[33]) Jfr. foran p. 200.

dette navn) eller udstederen har tillagt sig en stilling, hvorved dokumentet falskelig faar udseende af at være offentligt[34]).

At den, hvis navn er underskrevet, har givet sit samtykke dertil, udelukker i og for sig ikke forfalskningen, med mindre deri ligger en bemyndigelse (man tænke f. ex. paa det tilfælde, at baade falskneren og den, hvis navn er efterskrevet, er i ledtog med hinanden og tilsigter for fælles regning at øve et bedrageri ved falskneriet). Er en bemyndigelse til at skrive en andens navn overskreden, foreligger falsk[35]). En efterfølgende godkjendelse kan ikke komme i betragtning, med mindre deri ligger ratihabition af en handling, der kan betragtes som *negotiorum gestio*[36]).

Naar det fastholdes, at det særegne ved falsk udfærdigelse er, at et dokument gives udseende af at hidrøre fra (skylde sin oprindelse) en anden person, end det i virkeligheden gjør, vil det paa den ene side indsees, at indholdets usandhed[37]) ikke gjør et dokument falsk (jfr. str.l. 21—26), hvorfor urigtige indførsler i handelsbøger under ingen omstændighed kan betragtes som falsk (men vel efterfølgende forandringer, jfr. foran). Heller ikke foreligger falsk, naar nogen udgiver et skriftstykke for kopi af en original, der i virkeligheden ikke existerer[38]); ogsaa deri ligger kun en usandfærdig meddelelse. Det samme gjælder, hvor vedkommende uberettiget har tillagt sig en andens fuldmagt til at underskrive hans navn (hvor f. ex. en person Y, der ingen prokura har, undertegner «X p. p. Y.»)[39]). Derimod

---

34) Videre gaar S. U. § 180, der i almindelighed bestemmer, at dokumentet skal ansees som falsk, naar udstederen urigtig har tillagt sig en stilling, der er af væsentlig betydning for dets beviskraft. Jfr. S. U. M. p. 174.

35) Jfr. Retst. 1864 p. 242 (se nedenfor note 40). — Et praktisk vigtigt tilfælde af bemyndigelse til tegning af fremmed navn uden tillæg om fuldmagtsforhold foreligger ved retten til signatur i det ansvarlige handelsselskab; jfr. l. 17 mai 1890 § 14.

36) Jfr. Retst. 1878 p. 225.

37) Den franske rets *faux intellectuel.*

38) Jfr. Retst. 1877 p. 397; foran note 23 og 24.

39) Jfr. Schweigaard p. 421, Retst. 1867 p. 171. Underskriver den angivelige fuldmægtig blot med det fremmede navn uden i selve underskriften

gjælder det samme ikke om underskrift «med paaholden pen». Ti dette sidste indeholder en angivelse af, at vedkommende selv har været tilstede og selv meddelt sin underskrift, om end ved hjælp af en anden, medens paaberaabelse af en ikke existerende fuldmagt er at betragte som et usandfærdigt forebringende, der bliver at bedømme efter str.l. 21—1. Paa samme maade bliver at bedømme dokumenter om simulerede eller fingerede retshandler.

Det er endvidere ikke dokumentfalsk, at nogen ved trusler eller ved at fremkalde en vildfarelse om dokumentets indhold tilvender sig en ægte underskrift. Dette forhold bliver alene at bedømme efter str.l. 21—1, 16—12 eller efter omstændighederne 20—1[40]). Forsaavidt angaar offentlige dokumenter har imidlertid str.l. 11—1 litr. b udtrykkelig ligestillet dette tilfælde med falsk[41]).

Paa den anden side kan ikke selve navnetrækkenes ægthed være afgjørende. Saaledes kan klarligvis falsk begaaes paa den maade, at en ægte underskrift, et ægte stempel o. lign. overflyttes fra et dokument til et andet[42]). Lige hermed maa det vistnok agtes, naar man tilvender sig en underskrift ved at fremkalde en vildfarelse ikke blot om indholdet, men om selve dokumentetsidentitet (f. ex. naar nogen ombytter et forretningsbrev med et gjældsbrev ved forelæggelse til underskrift)[43]). Lige

---

at henvise til et fuldmagtsforhold, bliver forholdet vistnok at bedømme som falsk; jfr. Weismann p. 35; Thyrén p. 209 ff.

[40]) Jfr. Retst. 1864 p. 242 (i et tilfælde, hvor en person havde samtykket i, at hans navn underskreves med paaholden pen, blev det ikke anseet som falsk, at dette samtykke misbrugtes til at underskrive et skjøde istedetfor som forudsat et bygselbrev). Se derimod S. U. § 181, hvorefter det skal straffes som dokumentfalsk, naar vedkommendes underskrift forskaffes ved hjælp af en vildfarelse, paa grund af hvilken underskriften gives paa et dokument af andet indhold end tilsigtet.

[41]) Schweigaard (p. 66) synes at forudsætte, at denne paragraf alene omfatter bedragersk tilvenden af en ægte underskrift (ikke trusler), men dette er neppe begrundet i loven.

[42]) Retst. 1882 p. 180.

[43]) Jfr. Weismann p. 34; S. U. § 180 har ogsaa herom udtrykkelig forskrift.

hermed skal endvidere efter lovens positive bud (str.l. 21—23, 2det led), som herved[44]) har afgjort et spørgsmaal, der ellers kunde frembyde tvivl[45]), det tilfælde bedømmes, at en blanket er udfyldt af en uberettiget. Derimod gjælder det samme ikke, naar en blanket er udfyldt mod aftale, ti heri ligger kun misbrug af en aaben fuldmagt[46]). Denne bestemmelse gjælder kun i forhold til reglerne i str.l. 21—20, 21 og 22, finder altsaa ikke anvendelse paa offentlige dokumenter, for hvis vedkommende man dog maaske her vil anse str.l. 11—1, litr. b anvendelig[47]).

β. Forfalskning af et ægte dokument foreligger, naar indholdet er forandret saaledes, at det kommer til at angaa noget andet, mere eller mindre end oprindelig. En forandring, der er ganske uvæsentlig for indholdets betydning (f. ex. en tydeliggjørelse, en udsletten af overflødige ord o. lign.), er ikke en forfalskning.

Forandringen maa være foretaget med selve dokumentet, men kan forøvrigt bestaa saavel i omskrivninger, raderinger o. lign. som i fraklipning, udrivning af blade[48]) o. lign. At tage en

[44]) Efter forbillede af den franske *code penal* art. 407 og flere nyere straffelove.

[45]) Den ældre teori gik dog i samme retning, se Schweigaard p. 422; og vistnok med føie, jfr. ogsaa S. U. § 180.

[46]) Jfr. S. K. p. 74 (jfr. ogsaa Retst. 1876 p 710). Anderledes derimod efter tysk lov § 269, der bedømmer begge tilfælde paa samme maade («Ausfüllung ohne dessen Willen oder dessen Anordnung zuwider»); anderledes ogsaa S. U. § 180, der i sin almindelighed taler om «uberettiget udfyldning».

[47]) S. U. gjør ingen saadan forskjel mellem private og offentlige erklæringer.

[48]) Jfr. Retst. 1875 p. 612 (udtagelse af blade i en lodtrækningsliste). Grænsen mellem forfalskning ved ødelæggelse eller beskadigelse af dokumenter (str.l. 21—20) og tilintetgjørelse af saadanne (str.l. 21—24 eller efter str l. 1842 21—4 a) er i principet klar, idet det afgjørende maa være, om gjenstandens egenskab af dokument i lovens forstand derved ophæves, eller om denne egenskab er bevaret, men indholdet kommer til at angaa noget andet. I anvendelsen kan imidlertid her opstaa tvivl, jfr. Thyrén p. 195; Goos § 57 note 21 (p 35—6: «en udslettelse kan være forfalskning, naar den ikke blot er det rent negative at undertrykke et dokument, men paa grund af sammenhængen giver et positivt falsk resultat»). Som dokumentødelæggelse, ikke falsk har høiesteret anseet frarivelse af en underskrift paa

urigtig kopi eller afskrift er ikke en forfalskning[49]). Anvendt paa telegrammer leder dette til følgende resultater: Det er ikke falsk, naar telegrafbetjente gjengiver et indleveret telegram urigtig; derimod kan falsk begaaes ved forandring saavel af den indleverede originaldepesche som af det af telegrafvæsenet udfærdigede ankomsttelegram[50]).

Forandringen maa være foretaget med et ægte dokument[51]).

Endelig bemærkes, at det selvfølgelig ikke er falsk, naar udstederen af et dokument selv forandrer det, inden det endnu er benyttet[52]).

2) I subjektiv henseende kræves: Først og fremst, at selve falskneriet skal være foretaget med fuld bevidsthed om dette og dets retsstridighed (hvilket f. ex. er udelukket, naar den, der underskriver en andens navn, tror sig beberettiget dertil[53]). Dernæst kræver loven ogsaa, at det skal

et dokument (Retst. 1885 p. 309, jfr. derimod Retst. 1878 p. 268, hvor foruden underskriften en del af dokumentets text var overstrøgen), ligesom ogsaa afriven af selvstændige erklæringer (renunciation, kvittering og lign.) paa et andet dokument; jfr. Retst. 1888 p, 785.

[49]) Jfr. Retst. 1877 p. 397; jfr. foran p. 202, note 23.

[50]) Se forøvrigt om ankomstdepescher foran p. 202. Om afgangsdepescher, se Retst. 1883 p. 806; 1888 p. 834.

[51]) Jfr. foran p. 201, note 22.

[52]) Thyrén p. 189—190. Jfr. dog her den i Retst. 1880 p. 721 meddelte dom: En til en straamand udstedt saakaldt gjort obligation var tinglyst; derefter var af udstederen i obligationens text pantets løbenr. forandret fra 14 til 10 og obligationen udleveret til den sagfører, der som mellemmand skulde omsætte den. Høiesteret antog her fuldbyrdet falsk (ældre str.l. 21—27) væsentlig at hensyn til, at forandringen i obligationens text bevirkede, at tinglysningspaategningens indhold i virkeligheden derved forandredes. Var imidlertid dette hensyn afgjørende, maatte forholdet have været at bedømme som en forfalskning af tinglysningspaategningen; og da denne er et offentligt dokument, maatte str.l. 11—2 ikke 21—27 have været anvendt.

[53]) Blandt de lavere folkeklasser hersker der ofte høist uklare forestillinger om retten til at benytte en andens navn; og dertil maa hensyn tages. Jfr. bl. fl. domme Retst. 1871 p. 117, 1874 p. 129, 1884 p. 513, 1885 p. 414, 1890 p. 266. Jfr. ogsaa Retst. 1880 p. 645 (Tilt. frifunden for at have efterskrevet sin faders navn paa grund af formodet samtykke, men dømt for at have efterskrevet broderens navn som vitterlighedsvidne for ægtheden af faderens underskrift). Getz har paa sine forelæsninger bestridt

være begaaet, «for i retsstridig hensigt at benytte dokumentet som ægte eller uforfalsket». Heri ligger en dobbelt fordring.

α. Som nærmere hensigt (motiv) det at benytte dokumentet som ægte eller uforfalsket. Udelukket er en forfalskning, der alene sker til brug af tingen som falsk (som spillemærker, i leg eller skuespil, til brug ved undervisning) eller uden tanke paa nogensomhelst benyttelse. Den angivne hensigt vil forøvrigt ofte være vanskelig at konstatere, naar ingen benyttelse endnu har fundet sted. Lettest vil den kunne antages ved offentlige dokumenter, ved forfalskning af ægte eller ved en forfærdigelse (f. ex. af kupons, billetter o. lign.), der kræver kunstfærdige apparater[54]).

β. Et retsstridigt formaal som fjernere hensigt med benyttelsen. Ved retsstridig hensigt forstaaes her den hensigt at benytte dokumentet som bevismiddel (i eller udenfor rettergang) enten til derpaa at støtte et krav eller bevise en kjendsgjerning, der iøvrigt kan faa retslig betydning. At det, man ved dokumentet vil opnaa, i og for sig skal være et uberettiget krav, og at hensigten saaledes skal være at tilføie nogen materiel skade, kan ikke fordres. Den, der efterskriver et gjældsbrev for at bevise et ham tilkommende krav, er falskner[55]). Det retsstridige ligger her i overhovedet at fremkalde nogensomhelst retslig relevant begivenhed ved falske beviser.

---

den lære, at tro paa et samtykke til underskrift skulde diskulpere ved omsætningspapirer, idet det her ikke er ligegyldigt for tredjemand, om dokumentet er underskrevet af vedkommende selv eller en anden med hans samtykke. Dette sidste er rigtigt; men forholdet er dog ikke falsk, naar saadant samtykke foreligger.

[54]) Jfr. S. K. p. 73, Odelst. prop. nr. 12, 1889 p. 22.

[55]) Urigtig derfor Færden 1889 p. 91; urigtig ogsaa høiesteretsdom i Retst 1865 p. 92 (en person frifunden for paa et ham skjænket gjældsbrev at have kvitteret i giverens istedetfor i eget navn i hensigt at lette beviset for gaven). Jfr. her ogsaa Retst. 1871 p. 298 (Kjerschow p. 506). — Endnu mindre kan saaledes komme i betragtning, at gjerningsmanden har antaget, at noget tab ikke vilde resultere af falskneriet. Saaledes opfattes ogsaa den tilsvarende bestemmelse i den tyske straffelov, v. Liszt p. 565, Merkel Handb. III p. 797, Weismann p. 47 flg.

Kræves maa det imidlertid vistnok, at det retsstridige, der tilsigtes, staar i nogen forbindelse med dokumentets egenskab af dokument d. e. af en gjenstand, bestemt til at tjene som bevis (det er f. ex. ikke falsk, hvor dokumentet tilsigtes benyttet til at fremkalde en vildfarelse med hensyn til dets palæografiske eller autografiske værd)[56]. Derimod kan det ikke kræves, at det, vedkommende ved dokumentet tilsigter at bevise, skal være identisk med det, som dokumentet fremtræder som bestemt til at bevise. Det er falsk, naar dokumentet tilsigtes benyttet til bevis for kjendsgjerninger, der omtales i det eller fremgaar af dets indhold, uden at dokumentet fremtræder som bestemt til at bevidne netop disse[57]. Udelukket ved den her omhandlede fordring er tilfælde, hvor forfalskningen ikke har til

[56]) Jfr. H. Meier l. c. p. 82.

[57]) Jfr. den foran p. 196 note 5 anførte dom i Retst. 1881 p. 362; endvidere Retst. 1867 p. 766—7 (l.-nr. 141): (benyttelse af en forfalsket kvittering som frifindelsesbevis i en straffesag for fallitsvig); 1864 p. 408 (forfalskning af datum paa en nota til benyttelse i en brændevinssag); 1864 p. 529 (et brev, hvori A erklærer for B hos C at have modtaget varer, benyttet som middel til at skaffe kredit); Retst. 1885 p. 501 (forandring af datum i en faktura ikke for at bevise forfaldsdag, men for at bevise, at det paa fakturaen anførte vareparti maatte være et andet end det, sagsøgerens paastand angik), Retst. 1884 p. 618 (forfalskning af nogle ved en jernbanes ilgodsexpedition udleverede modtagelsesbeviser ikke for at benytte den mod den, der havde udleveret godset, og som allerede havde faaet dette tilbage, men for at give en falsk forestilling om vedkommende funktionærs ansvar igeoverfor jernbanen). Jfr. derimod Retst. 1873 p. 637 (En, der havde leiet en ølrettighed, og som havde givet bevillingen en paategning, hvorved det saa ud, som om leien var afsluttet af en anden, frifunden, fordi foralskningen alene var udført for i tilfælde af straffeforfølgning for ulovlig ølhandel at holde det skjult, at en udleie til og fra ham havde fundet sted). Alle disse afgjørelser er trufne under herredømmet af den før 1889 gjældende ret; og det skal indrømmes, at spørgsmaalets stilling var klarere efter den ældre lovs 21—27 (ligesom efter S. U. § 179), der alene krævede, at dokumentet skal have betydning som bevis for en ret o. s. v., medens sagens stilling fordunkles noget ved bestemmelsen i str.l. 21—20, sidste led om, at som dokument kun skal betragtes gjenstande, der fremtræder som bestemte til at danne bevis. Jfr. om spørgsmaalet i det hele H. Meier l. c. 84 ff., hvoraf sees, at det i den tyske doktrin er meget omtvistet, men at den tyske rigsret gjennemgaaende synes at have besvaret spørgsmaalet paa samme maade som her skeet.

hensigt at foranledige nogen handling eller undladelse af nogensomhelst retslig betydning, men kun f. ex. at renommere med et fornemt eller formuende bekjendtskab eller med en immaginær rigdom[58]).

Ad b: Benyttelse af et falskt eller forfalsket dokument, som om det var ægte eller uforfalsket, vil efter det nys bemærkede sige: Benyttelse af dokumentet som bevismiddel.

I det umiddelbart foran under a — 2 —β udviklede ligger, at det ikke kan kræves, at dokumentet netop skal benyttes som bevis for et saadant forhold, som det, for hvilket det er «bestemt til at tjene som bevis». Den, der f. ex. gjør brug af et med hensyn til stedsangivelse forfalsket gjældsbrev for at bevise sit *alibi*, maa vistnok rammes af § 20 (se note 57).

Benyttelse forudsætter altid et forhold til andre personer; og det at benytte et dokument som ægte eller uforfalsket, uagtet det ikke er det, vil sige: Hos andre personer at forsøge fremkaldt den forestilling, at dokumentet er ægte, for derved at opnaa noget. At den, som sluttelig lider ved falskneriet, skal være den samme person som den, man vil skuffe, kræves ikke. Det er klarlig en benyttelse af et falskt dokument, naar man i en proces ved hjælp af et saadant vil fremkalde en for sig gunstig dom[59]). Derimod maa den, som skal skuffes, staa i et eller andet saadant forhold til det retsstridige formaal, at hans vildfarelse er af betydning for dette. Det er ikke fuldendt benyttelse, naar man har ladet *notarius publicus* tage afskrift af et forfalsket testament, f. ex. til fremlæggelse i en proces; ti om notarius antager dokumentet for ægte eller falskt, er her ganske ligegyldigt. Der ligger da heri kun en forberedelse til benyttelsen, ikke denne selv. (Anderledes derimod, hvis man forelægger notarius en falsk underskrift for

---

[58]) Jfr. hermed Odelst. prop. nr. 12, 1889 p. 23, hvor som exempel paa tilfælde, der ei gaar ind under dokumentfalsk, ogsaa nævnes, at nogen efterskriver et navn for at skjule sig som giver.

[59]) Jfr. Retst. 1874 p. 687.

at faa hans bevidnelse om dens ægthed). Det er heller ikke fuldbyrdet (men kan efter omstændighederne være forsøgt) benyttelse, om man til retsskriveren indleverer falske dokumenter til oplæsning i en mundtlig proces; ti retsskriverens vildfarelse om dokumenternes ægthed er ganske irrelevant. Man maa med andre ord kræve, at den virksomhed, hvori benyttelsen bestaar, skal være foregaaet ligeoverfor den, ved hvis vildfarelse man vil opnaa noget[60]). Hvad der videre skal kræves, for at benyttelsen skal siges at være fuldbyrdet, er tildels ikke ganske klart[61]). Paa den ene side kan det her utvivlsomt ikke fordres, at det skal være lykkedes virkelig at fremkalde nogen vildfarelse[62]). Paa den anden side kan ikke et hvilketsomhelst skridt, der er rettet paa at bringe dokumentet til en andens kundskab, siges at indeholde en fuldendt benyttelse. Den, der f. ex. har afgivet dokumentet til posten, men atter faaet det tilbage fra den, kan ikke straffes for fuldbragt forbrydelse mod 21—20, og heller ikke er benyttelsen fuldbyrdet alene derved, at dokumentet er afleveret til et bud, fra hvilket afsenderen naarsomhelst kan faa det tilbage, i det hele saa længe afsenderen har fuld forføining over det. Ligesaalidt er benyttelsen af et falsk telegram fuldendt ved den blotte indleverelse, saalænge det endnu ikke er

---

[60]) Jfr. dog i modsat retning Merkel Handb. III p. 797, jfr. IV p. 447.

[61]) Se om de forskjellige meninger, der i tysk teori og praxis har gjort sig gjældende med hensyn til dette spørgsmaal, Merkel Handb. IV p. 448—9; v. Liszt p. 563—4; Weismann p. 73 flg.; H. Meier p. 94 ff. Den tyske lov udtrykker sig forøvrigt forsaavidt anderledes end vor lov, som den udtrykkelig kræver, at benyttelsen skal være skeet «zum Zweck einer Täuschung». Efter en rigtig opfatning indeholder dog disse ord intet særeget og giver neppe nogen anledning til at antage noget, som ikke ogsaa uden dem maatte udledes af selve benyttelsens begreb.

[62]) Jfr. Retst. 1874 p. 665, 1865 p. 325. Den sidste dom, der angik et tilfælde, hvor falskneriet var foregaaet i dens paasyn, der skulde have dokumentet, er forøvrigt urigtig. Ti her forelaa ikke engang et forsøg paa at lede bag lyset; og det kan da ikke siges, at dokumentet er benyttet som ægte. En saadan benyttelse vilde først have foreligget, hvis det senere udgaves af indehaver nr. 1; og var en saadan udgivelse tilsigtet fra først af (hvilket i tilfældet synes udelukket), vil dog kun forsøg paa benyttelse foreligge, saalænge udgivelsen ikke har fundet sted.

afsendt[63]). Derimod maa benyttelsen vistnok siges at være fuldbyrdet, naar gjerningsmanden definitivt har ophørt at have disposition over dokumentet, altsaa navnlig naar det er kommen i den andens besiddelse eller er afleveret til nogen paa hans vegne; og det kan ikke derhos kræves, at det skal være kommen vedkommende for øie[64]). Den, der har afleveret det falske gjældsbevis i vedkommendes bolig eller til hans fuldmægtig, har benyttet det, selv om det endnu ikke er læst af den, for hvem det er bestemt. Den bogholder, der til sin fordel forfalsker poster i de bøger, han fører, maa vistnok siges allerede derved at have benyttet falskneriet, selv om principalen endnu ikke har seet bøgerne.

I ethvert fald maa det dog kræves, at det skridt, hvorigjennem benyttelsen sker, sigter til at skaffe vedkommende selve dokumentet for øie. En oplæsning eller forelæggelse af en afskrift er at ligestille med en usandfærdig forklaring og indeholder ikke en benyttelse af selve dokumentet[65]). Er dokumentet forevist vedkommende, er benyttelsen at anse som fuldbyrdet, selv om den skyldige den hele tid har havt det i sit værge[66]).

I subjektiv henseende kræves, at benyttelsen er forsætlig (hvilket forudsætter bevidsthed om falskneriet, om benyttelsen samt om begges retsstridighed) og er skeet i retsstridig hensigt, hvorom henvises til det foregaaende.

---

[63]) Jfr. om de forskjellige opfatninger v. Liszt § 160, note 4 i f.

[64]) Jfr. Weismann l. c., der med styrke gjør gjældende, at gjennemsynet af dokumentet er en virksomhed, der udgaar fra den anden parts side, medens benyttelsen alene henpeger paa en virksomhed af den, der vil fremkalde et skuffende skin. Se ogsaa Thyrén p. 221 ff. Andre f. ex. Meier og v. Liszt kræver til fuldbyrdet benyttelse sanselig iagttagelse af dokumentet eller ialfald at vedkommende skal have faaet kundskab om dets indhold.

[65]) Jfr. dog H. Meier p. 97, note 3 og den der citerede dom af den tyske rigsret: Tilt. dømt for falsk for at have oplæst en i statsadvokatens navn udfærdiget arrestordre.

[66]) Jfr. Thyrén p. 224; Retst. 1874 p. 687.

At hensigten skal være bedragersk[67]) (d. e. rettet paa at tilvende gjerningsmanden eller andre en uberettiget vinding), kræves ikke, men tilværelsen af en saadan hensigt bevirker en forhøielse af straffen efter str.l. 21—20, 2det led (jfr. 21—21 i. f.). Foreligger en fuldbyrdet bedragersk formuesforrykkelse, gaar handlingen tillige ind under str.l. 21—1, der efter den rette opfatning af faskneriforbrydelsen skulde anvendes ved siden af 21—20 (ideel kokurrents[68])), hvilket dog ikke befølges af retsbrugen, medens det derimod vistnok i almindelighed vil anerkjendes, at der foreligger to forbrydelser, naar falsk benyttes som middel til at tilvende sig ægteskab (str.l. 21—20 og 31)[69]).

III. Strafbart forsøg paa falskneri foreligger først, naar gjerningsmanden har begyndt at forfærdige eller forfalske selve dokumentet. Forfærdigelse af redskaber til et falskneri (segl, stempler etc.) er i sig selv alene en forberedende handling og som saadan strafløs. Loven har imidlertid i visse tilfælde sat straf ogsaa herfor. Dette gjælder nemlig efter str.l. 11—4 forsaavidt angaar segl, stempel eller mærke, der benyttes til noget offentligt dokument eller offentlig protokol, eller som af det offentlige benyttes til at forsegle, stemple eller mærke papirer, varer, tilvirkningsredskaber eller apparater, maal, vægt eller andet deslige[70]). Den ældre lov havde i 21—29, 2det

[67]) For udgivelse af visse arter dokumenter uden saadan hensigt har S. U. sat straf i § 369 (mynt, pengeseddel, stempelmærke, postfrimærke, værdipapirer, lydende paa ihændehaveren).

[68]) Jfr. dog Thyrén p. 22—3.

[69]) Jfr. herned S. U. M. p. 174, der dog ikke kan erkjendes at have ret, naar der siges, at «vor gjældende lov lader straffen for det ved hjælp af falsk forøvede bedrageri sluges af straffen for bedrageri». Ti loven indfører alene en skjærpelse af straffen, hvor hensigten er bedragersk, men har ingen direkte bestemmelse om forholdets bedømmelse, naar der foreligger en fuldbyrdet formuesforrykkelse. I almindelighed vil dette efter princípet i str.l. 6—11 ikke medføre nogen væsentlig skjærpelse; jfr. imidlertid det tilfælde, at forholdet bliver at bedømme efter str.l. 21—3. — S. U. har opgivet enhver særskilt behandling af falsk i bedragersk hensigt, men har i § 183 en almindelig strafskjærpelse, hvor falsk er begaaet som middel til forøvelse af en forbrydelse, der kan medføre 2 aars fængsel eller strengere straf.

[70]) Loven omhandler kun eftergjøren og forfalskning af saadanne stempler og mærker, ikke anskaffelse af dem; se derimod S. U. § 186.

led, ogsaa straf for den, der, i hensigt at eftergjøre eller forfalske noget privat dokument, forfærdigede segl, som dertil kan benyttes; men dette bud er ikke optaget i lovene af 1889 og 1890; se derimod i S. U. § 186, der ogsaa i denne henseende ligestiller private og offentlige dokumenter.

[Str.l. 11—6 straffer ogsaa forfærdigelse af offentligt segl, stempel eller mærke, selv om det sker uden forbrydersk hensigt, naar det foretages uden bemyndigelse, og misbrug dermed sker. Der er da her tale om en uagtsom medvirkning til en forfalskning.][71].

IV. Med hensyn til straffen for falsk maa der skjelnes:

A. Private dokumenter:

a. Dokumenter, der er bestemte til at tjene som bevis for et retsforhold eller en omstændighed af retslig betydning:

α. Falskneri med hensyn til et saadant (§ 21):

1) Regelmæssig straf: Fængsel eller strafarbeide fra 6 maaneder til 3 aar.

[2)] Naar bedragersk hensigt foreligger, kan straffen stige til strafarbeide i 4de grad.

β. Benyttelse af et falsk eller forfalsket dokument (§ 20):

1) Regelmæssig straf: Fængsel eller strafarbeide i 5te eller 4de grad (maximum 1 grad strengere end den regelmæssige straf for falskneri uden benyttelse).

[2)] Naar bedragersk hensigt foreligger, falder alternativet fængsel bort undtagen, naar særdeles formildende omstændigheder foreligger, og der aabnes adgang til at gaa helt op til strafarbeide i tredje grad.

Sth. l. 1842 fremhævede som en særegen formildelsesgrund, at «der var nogen grund til at formode, at den, i hvis navn dokumentet falskelig er udfærdiget, vilde vedtage samme»; men dette er i den nye lov udeladt, idet man med føie fandt, «at deslige spekulationer i folks medlidenhed ei fortjente lovens støtte»[72].

---

[71]) Til denne bestemmelse har S. U. intet sidestykke.

[72]) Jfr. S. K. p. 74.

b. Private bevidnelser af anden art end de under a omhandlede (§ 22): Fængsel eller bøder, hvad enten forbrydelsen bestaar i falskneri eller benyttelse af en falsk bevidnelse eller begge dele.

B. Offentlige dokumenter:

a. Falskneri med hensyn til og benyttelse af falske dokumenter er her overalt underkastet samme straf (§ 3, jfr. § 5).

Iøvrigt har man her følgende gradationer:

1) Regelmæssig straf (§ 2): Strafarbeide i 4de eller 5te grad eller fængsel, altsaa den samme som efter str.l. 21—20 (kun at ordenen er den omvendte, hvilket imidlertid efter str.l. 6—4, 2den passus, er uden betydning). Berigelseshensigt er ikke efter 11te kap. tillagt nogen strafskjærpende indflydelse.

2) Naar dokumentet eller protokollen er af den i § 1, jfr. § 7 omhandlede art[73]: Strafarbeide i 2den eller 3dje grad (fra 6 aar 1 maaned til 12 aar).

3) Naar falskneriet er begaaet ved misbrug af segl, stempel eller mærke af den i § 4 omhandlede art eller noget dermed falskelig stemplet eller mærket er misbrugt (§ 5), i hvilket tilfælde alternativet fængsel falder bort. Iøvrigt er bestemmelsen i § 5 til det yderste baade uklart tænkt og slet redigeret. I virkeligheden falder ved en rigtig forstaaelse af begrebet dokument den største del af de i § 5 opregnede tilfælde ind under enten § 2 eller 3, hvilket imidlertid lovens forfattere har overseet. Og i ethvert fald er forholdet til §§ 2 og 3 bleven uklart derved, at straffesatsen i disse er lavere og desuagtet § 5 ikke skal komme til anvendelse, hvor tilfældet gaar ind under § 3, en inkurie ved lovens affatning, som forklares deraf, at straffesatserne oprindelig efter § 3 var høiere, og at § 5 da alene havde til hensigt at opfange (og undergive en mildere bedømmelse) en del tilfælde, som antoges ikke at gaa ind under § 3[74].

[73]) Jfr. herom Schweigaard p. 62—4.

[74]) Jfr. forøvrigt om fortolkningen af str.l. 11—5 Schweigaard p. 71 flg.

b. Forfærdigelse af segl, stempel eller mærke:

α. I forbrydersk hensigt strafarbeide i fjerde eller femte grad (str.l. 11—4, jfr. S. U. § 186, der ogsaa medtager forfærdigelse af saadanne falskneriredskaber med hensyn til private dokumenter).

β. Uden saadan hensigt (str.l. 11—6; jfr. S. U. § 368) bøder eller fængsel.

S. U. har bibeholdt sondringen mellem private og offentlige som bestemmende for straffeskalaen (§ 182), men har opgivet sondringen mellem dokumenter, der tjener til bevis for en ret eller et retsforhold, og andre dokumenter. En formildelse i straffen indtræder efter § 182, sidste led, naar benyttelsen af et falsk eller forfalsket dokument har fundet sted i hensigt at skaffe bevis for et berettiget eller at beskytte mod et uberettiget krav. En væsentlig mildere straffesats har udkastet endvidere i § 184 opstillet for det tilfælde, at det forfalskede dokument, som i retsstridig hensigt er benyttet som uforfalsket, er et postfrimærke, stempelmærke eller andet mærke, et adgangstegn eller en reisebillet eller en lignende gjenstand, der er søgt givet udseende af at være gyldig enten i videre udstrækning end virkelig tilfældet eller efter at have tabt sin gyldighed. En skjærpelse indtræder — som i note 69 berørt — efter § 183, naar benyttelse af et falsk eller forfalsket dokument er skeet som middel til forøvelse af en forbrydelse, der kan medføre 2 aars fængsel eller strengere straf, hvorhos i dette tilfælde atter en særlig skjærpelse indtræder, naar det benyttede dokument er en offentlig protokol, et med underskrift og segl forsynet offentligt dokument eller en sidste viljeserklæring eller der ved forbrydelsen er voldt eller tilsigtet voldt skade for mere end 1000 kroner. En særegen behandling underkaster § 185 forfalskning af en offentlig protokol, der er strafbar uden hensyn til hensigten, medens en strafforhøielse indtræder, hvis hensigten er forøvelse af en grovere forbrydelse (§ 183).

V. Paatalen er ubetinget offentlig undtagen for forbrydelser mod § 22 (private bevidnelser), hvilke kun paatales efter

begjæring af den fornærmede (str.l. 27—3)[75]. Fornærmet er ved falskneriforbrydelsen først og fremst den, hvis navn er efterskrevet, men dernæst ogsaa enhver anden, i hvis retsgoder der ved benyttelsen af det falske dokument er gjort eller forsøgt et indgreb.

§ 35.

Usand skriftlig bevidnelse.

I. For forbrydelsen dokumentfalsk er det som allerede forklaret ganske uvæsentligt, om indholdet er stemmende med sandheden eller ikke. Det er her den urigtige form, der er det afgjørende. Ved siden heraf straffer loven imidlertid ogsaa det at give et ægte dokument et bevidst usandt indhold, en forbrydelse, som man efter forbillede af den franske *code pénal* art 147, der er kilden til de nyere loves bestemmelser herom, har kaldet med et lidet heldigt udtryk intellektuelt falsk (*faux intellectuel*). Denne forbrydelse omhandles nu i str.l. 21—26 og 29 (jfr. S. U. § 372), medens str.l. 1842 21—34 straffede en hvilkensomhelst skriftlig eller mundtlig erklæring, hvorved «skjul lagdes paa sandheden».

II. Betingelserne for straf efter str.l. 21—26, 1ste led, er følgende:

1) At der er udstedt en skriftlig bevidnelse, der indeholder løgn. Hvad bevidnelsen angaar — egne eller andres anliggender —, om udstederen var pligtig eller endog blot opfordret til at udtale sig, er ligegyldigt.

2) Hensigten maa være en dobbelt:

a. At føre en anden bag lyset.

b. Derved at søge at tilvende sig eller andre en fordel,[1]) hvilken ikke netop behøver at være pekuniær (f. ex. bevidnelser, der tilsigter at legitimere forfald ved examina o. lign.).

[75]) Denne undtagelse er opgiven af S. U., se Motiverne p. 173, 2den spalte.

[1]) Dette kræves ikke af S. U. § 372, som derimod opstiller den betingelse, at hensigten skal være «at føre andre bag lyset angaaende omstændigheder af betydning for retsforhold eller foretagelsen af retshandler.»

Straffen for den heromhandlede forbrydelse er regelmæssig bøder eller fængsel, men straffen skjærpes til fængsel eller strafarbeide i femte grad, saafremt der handles om lægeattest. Herved bør alene forstaaes erklæring, udstedt af en med *licentia practicandi* udstyret læge i hans egenskab som saadan[2]).

Paatalen er betinget offentlig (str.l. 27—3)[3]).

III. Str.l. 21—26, 2det led (jfr. S. U. § 372, 2det led) omhandler den forbrydelse retsstridig at søge at tilvende sig eller andre nogen fordel[4]) ved at benytte saadan bevidnelse som under I omhandlet. Begrebet benyttelse bliver at bestemme her paa samme maade som ved § 20. Bestaar fordelen i en formuesvinding, vil str.l. 21—1 være anvendelig. Der kræves ikke, at fordelen skal være retsstridig, men at den maade, hvorpaa man søger at skaffe sig den, skal være det[5]). Paragrafen er derfor anvendelig, selv om man f. ex. ved en usandfærdig lægeattest legitimerer en udeblivelse, som af andre grunde var beføiet.

Straffen er bøder eller fængsel. Paatalen er betinget offentlig (str.l. 27—3)[6]).

IV. Str.l. 21—29, 1ste led (jfr. S. U. § 189) sætter straf af fængsel eller bøder eller — hvis hensigten har været at tilvende sig eller andre en uberettiget vinding — fængsel eller strafarbeide i 5te grad for den, der bevirker eller medvirker til, at i inden- eller udenlandske offentlige dokumenter eller bøger urigtig anførsel finder sted angaaende nogen omstændighed, hvorfor anførselen er bestemt til at afgive bevis,

---

[2]) Se dog S. K. p. 76, der mener, at derunder bør indgaa enhver, der optræder som læge. S. U. § 119 har en almindelig straffebestemmelse for offentlige tjenestemænd (hvorunder efter § 6 ogsaa indgaar offentlig anerkjendte læger), der afgiver usande erklæringer.

[3]) Efter S U. ubetinget offentlig.

[4]) S. U. tilføier «eller at skade nogen».

[5]) Ordet retsstridig staar her egentlig overflødig. Jfr. O. prop. 12, 1889 p. 23. Jfr. S. U.: «løgnagtig udgiver sig eller en anden for en i en bevidnelse omhandlet person eller paa anden maade retsstridig benytter en bevidnelse».

[6]) Efter S. U. ubetinget offentlig.

hvorved maa forstaaes: bevis udad, ikke blot i forhold til embedsmanden selv. Under bestemmelsen gaar ikke forfalskning, der rammes af det 11te kap. Der kræves her efter hovedbestemmelsen hverken, at hensigten skal være at føre nogen bag lyset eller derved at opnaa nogen fordel eller overhovedet, at øiemedet skal have været retsstridigt[7]). Paa den embedsmand, der giver urigtig attest eller fører urigtig protokol, finder ikke nærværende paragraf, men str.l. 24—12 og 13 anvendelse.

Paa samme maade som efter str.l. 21—29, 1ste led straffes efter dens andet led (jfr. S. U. § 190) den, der har benyttet som rigtig nogen saadan anførsel som nævnt. Har han tillige selv bevirket eller medvirket til den urigtige anførsel, kan straf af den art, som i strenghed staar nærmest over den ellers forskyldte anvendes.

§ 36.

Andre dokumentforbrydelser. Grænseforrykkelse.

I. Str.l. 21—24 (jfr. S. U. § 187) omhandler tvende arter forbrydelser:

1) Fragaaelse af underskrift paa et dokument.

2) Tilintetgjørelse, forstikkelse eller ubrugbargjørelse af et dokument. I forhold til falsk, der i og for sig ogsaa kan forøves baade ved en forvanskning af dokumentets indhold og ved beklippelse af substansen, ligger forskjellen som foran p. 208 note 48 fremhævet deri, at her dets egenskab af dokument helt ophæves, medens hist dets indhold kommer til at angaa noget andet. Den blotte bortgjemmen af et dokument rammes af denne bestemmelse, selv om den kun er midlertidig og f. ex. tilsigter senere at skaffe gjerningsmanden selv brugen af den[1]).

---

[7]) I straffelovkommissionens motiver (S. K. p. 76) nævnes som tilfælde, der vil gaa ind under paragrafen: urigtig opgave for præsten over noget, der bliver at indføre i ministerialbogen (fødselsdatum, barnefader), det at udstaa straf for en anden, idet herved strafanstaltens protokol bliver urigtig.

[1]) Jfr. v. Liszt p. 569 om den tilsvarende bestemmelse i den tyske straffelov.

Forøvrigt gjælder som fælles forudsætninger for begge de her under 1 og 2 nævnte handlingers strafbarhed:

a. Dokumentet, der kan være saavel offentligt som privat, maa i sidste tilfælde være af den art, som omhandles i § 20. Paa bevidnelser af den i § 22 omhandlede art finder den ikke anvendelse[2]). At dokumentet skal tilhøre en anden end gjerningsmanden, kræves ikke, men kun under denne forudsætning vil i almindelighed de subjektive betingelser foreligge.

b. Hensigten maa være retsstridig, hvilket, analogt med den tilsvarende bestemmelse ved falsk, hverken er ensbetydende med bedragersk hensigt (d. e. den hensigt at tilvende sig eller andre fordel), som den ældre lov krævede, eller med den hensigt at volde en materielt uberettiget skade. Retsstridig hensigt foreligger saaledes ogsaa, naar man tilsigter at berøve modparten et bevis for et i sig selv ubeføiet krav[3]). Om dette ikke gaar videre, end en naturlig betragtning tilsiger, er et andet spørgsmaal[4]).

Straffen er regelmæssig fængsel eller strafarbeide i 5te grad, der kan stige til strafarbeide i 4de grad, hvis gjerningsmanden har handlet i hensigt at tilvende sig eller andre en uberettiget vinding[5]).

Paatalen er ubetinget offentlig[6]).

II. Str.l. 21—27 omhandler, hvad man i den ældre doktrin kaldte «personelt falsk»[7]): at man løgnagtig udgiver sig eller en anden for en i en bevidnelse omhandlet person og derved

---

[2]) Denne begrænsning er ikke bibeholdt af S. U.

[3]) Jfr. S. K. p. 74, hvor som exempel nævnes fragaaelse af underskrift paa et betalt gjældsbrev.

[4]) I almindelighed kræver fremmede love, at dokumentundertrykkelsen skal være til skade for en anden. S. U. har bibeholdt den gjældende lovs udtryk.

[5]) S. U. lader ogsaa her som ved dokumentfalsk i almindelighed den omstændighed, at handlingen er middel til forøvelse af en grovere forbrydelse, virke strafskjærpende.

[6]) Efter S. U. ubetinget offentlig.

[7]) Jfr. foran p. 194. Se den foran p. 220 note 5 citerede bestemmelse i S. U. § 372, 2det led.

søger at tilvende sig eller andre en fordel. Er fordelen en økonomisk vinding, vil str.l. 21—1 være anvendelig.

Straffen er fængsel eller bøder. Paatalen er betinget offentlig (str.l. 27—3).

III. Grænseskjel er en gjenstand, der er «bestemt til at tjene som bevis for en omstændighed af retslig betydning», men den vil ikke altid kunne siges at «fremtræde som bestemt» hertil eller — som straffelovudkastet udtrykker det — «indeholde et tilkjendegivende»[8]. Den beviser m. a. o. ved sin tilværelse (sin plads), ikke ved sit eget indhold[9]. Loven har derfor særskilt omhandlet den forbrydelse at borttage, flytte eller ødelægge grænseskjel eller andet mærke for grundrettigheder eller grundeiendom eller sætte falsk grænseskjel eller mærke (str.l. 21—25 jfr. S. U. § 188). Straffen er den samme som efter str.l. 21—20, sidste led[10].

Paatalen er ubetinget offentlig.

B. FORBRYDELSER MED HENSYN TIL PENGE.

§ 37.

I. Det egentlige myntfalsk, der omhandles i str.l.s 11—8 flg. (jfr. S. U. §§ 174 ff.), er en art dokumentfalsk, da myntpræget er bevis for en retslig relevant kjendsgjerning, nemlig at mynten indeholder en vis vægtdel metal, og at staten har anerkjendt den som betalingsmiddel. Endnu klarere er det, at pengesedler (str.l.s 11—10 flg.), der indeholder en gjældsforskrivelse, er et dokument. Imidlertid faar myntforbrydelserne en særlig grov karakter ved den særegne betydning, penge har som grundlag for det hele omsætningsliv, hvorhos tillige krænkelsen af statens kontrolmyndighed med hensyn til pengevæsenet kommer i betragtning.

---

[8]) Se foran p. 108.

[9]) Jfr. v. Liszt § 162, III.

[10]) S. U. fremhæver som straffeformildelsesgrund, at handlingen har fundet sted for at skaffe bevis for et berettiget eller at beskytte mod et uberettiget krav.

At papirpenge sidestilles med mynter, tilhører forøvrigt den nyere strafferet[1]. Forbrydelsen forudsætter følgende momenter:

1) Som gjenstand enten:

a. Mynt, som i eller udenfor riget er gangbar (§ 8). Loven ligestiller altsaa alle verdens mynter. Men forudsætningen er, at de et eller andet sted — hvilket ikke netop behøver at være udgivelsesstedet — endnu modtages som betalingsmiddel i handel og vandel[2]. Er mynten ikke gangbar, kommer str.l. 21—21 til anvendelse, da præget, som er bevidnelse af de ovennævnte momenter, ikke ophører at have karakteren af dokument, fordi mynten er sat ud af kurs.

b. Inden- eller udenlandsk seddel, som med offentlig bemyndigelse er udstedt for at gaa og gjælde som penge (§ 11 jfr. § 10). Hos os er dette kun tilfældet med Norges banks sedler. I flere andre lande er imidlertid seddeludstedelsen fri, og om nogen anden offentlig bemyndigelse end den, der ligger i den almindelige lov, bliver isaafald ikke tale. Det kan da i saadanne tilfælde alene komme an paa, om sedlerne faktisk gaar i omsætningen som pengerepræsentativer; kun deraf vil det kunne afgjøres, om de er pengesedler. Men ellers kræves ikke ved falskneri med pengesedler, at disse endnu skal være gangbare, naar de blot engang har været det[3].

2) Den handling enten:

a. «Eftergjøre» mynt (§ 8) eller pengesedler (§ 11), d. e. at forfærdige saadanne, der giver sig udseende af at være udstedt af rette vedkommende uden at være det. At ligheden skal være fuldkommen, kræves ikke (jfr. § 8 og 10 sidste p.); og det kommer ikke i betragtning, om afvigelsen fra forbilledet

---

[1]) Jfr. v. Lizst p. 553.

[2]) Jfr. Schweigaard p. 78—9.

[3]) S. U. § 178 ligestiller med penge alle trykte værdipapirer, der lyder paa ihændehaveren og er udstedte af nogen til udstedelse af saadanne berettiget, saavelsom de til disse hørende udbyttebeviser. Som trykt skal efter paragrafens sidste led værdipapiret ogsaa ansees, om det indeholder skreven underskrift eller andre enkelte skrevne ord eller tal.

er tilsigtet eller tilfældig, naar blot et objektivt skuffende skin er frembragt. Men er ligheden kun tilstede i gjerningsmandens egen indbildning, kan alene forsøgsstraf anvendes (str.l. 3—4). At de eftergjorte mynter i og for sig skal være af ringere metalværdi, kræves ikke[4]. En art eftergjøring er det ogsaa, naar ikke længer gangbar mynt gives udseende af gangbar[5].

b. Forfalske mynt (§ 9) eller pengeseddel (§ 11), det er: forandre præget saaledes, at mynten eller pengesedlen faar udseende af at være mere værd, end den i virkeligheden er[6]. Foretages forandringen ikke med selve præget, er forbrydelsen retslig seet ikke falsk. Loven henregner imidlertid til falsk ogsaa det at file, beklippe eller iøvrigt formindske nogen mynt (§ 9), idet herved bevirkes, at præget bliver usandt. Derimod kan neppe forsølvning eller forgylding af mynter regnes for falsk[7].

Loven nævner ikke blandt de strafbare handlinger anskaffelse af falske mynter (jfr. derimod S. U. § 174); og saadan vil derfor overhovedet ikke kunne straffes, saalænge ikke de falske penge er udgivne eller forsøgt udgivne.

3) Hvad de subjektive betingelser angaar, indeholder hverken str.l. 11—8 eller 11 nogen udtrykkelig bestemmelse derom, hvorimod § 9 kræver «bedragersk hensigt». Imidlertid er det klart, at de hidhørende straffebud forsaavidt maa suppleres fra reglerne om dokumentfalsk: Hensigten maa i alle tilfælde være retsstridig at benytte den falske mynt eller pengeseddel, som om den var ægte. Den, der slaar mynt til benyttelse som spillepenge, fabrikmærke eller lign., eller som beklipper mynt for at bruge den som smykke, kan ikke straffes som myntfalskner. Overensstemmende hermed maa ogsaa udtrykket bedragersk hensigt i § 9 forstaaes, idet det ikke kan antages, at loven her mere end ved dokumentfalsk kræver enten den hensigt at tilføie nogen materiel skade eller at tilvende

[4]) Jfr. Schweigaard p. 77.

[5]) Udtrykkelig omtalt i S. U. § 175 i f.

[6]) S. U. § 175 bruger udtrykket: »giver gangbare penge udseende af en høiere værdi end den virkelige».

[7]) Dette er dog ikke utvivlsomt (se v. Liszt p. 555—6), men er antaget af høiesteret, jfr. Retst. 1849 p. 31, 111 (l.-nr. 216), 316.

gjerningsmanden nogen vinding (mærk saaledes f. ex. det tilfælde, at falske penge forfærdiges for dermed at gjøre en gave eller for at skjule en kassemangel, opstaaet ved ulykkeshændelser, for hvilke gjerningsmanden intet ansvar bærer).

Om begrebet benyttelse gjælder her det samme som ved dokumentfalsk. Det kan ikke kræves, at hensigten skal være at udgive pengene eller i det hele sætte dem i omløb. Straffen rammer ogsaa den, der f. ex. benytter den falske mynt til at reise kredit eller, som allerede nævnt, til at skjule en kassemangel[8]).

Straffen er forskjellig for falskneri med hensyn til mynter og med hensyn til pengesedler[9]); og strengere for eftergjøring end for forfalskning[10]); (Strafarbeide i 3dje eller 4de grad for eftergjøring, strafarbeide i 5te grad eller fængsel for forfalskning af mynt — strafarbeide i 3dje eller 2den grad for eftergjøring, i 5te eller 4de grad for forfalskning af pengeseddel).

Er eftergjøring af mynt saa ufuldkommen, at falskneriet uden særegen opmærksomhed falder i øinene, belægges gjerningsmanden med straf af en af de to arter, som i strenghed staar næst efter den, han ellers vilde have forskyldt (str.l. 11—8, sidste passus); selve strafferammen sænkes med andre ord to grader[11]). Om forfalskning af mynt (§ 9) gjælder intet tilsvarende. For pengesedlers vedkommende er falskneriets ufuldkommenhed tillagt betydning ikke blot med hensyn til

[8]) Anderledes S. U. §§ 174 og 175, der kræver «den hensigt at udgive» pengene; hvorved dog motiverne (p. 171) alene synes at have villet udelukke tilfælde, i hvilke enhver retsstridig hensigt mangler. Exempelvis nævnes eftergjørelse som videnskabeligt experiment. Det rette turde være at benytte de samme udtryk her som ved dokumentfalsk (S. U. § 185 jfr. §§ 182 og 183).

[9]) Denne forskjel er ophævet i S. U. § 178.

[10]) Efter S. U. § 175, sammenholdt med § 174 er forholdet omvendt.

[11]) S. U. har ikke bibeholdt denne strafnedsættelsesgrund, idet Motiverne (p. 171) fremhæver, at ufuldkommenheden er et altfor ubestemt begreb og ingen paalidelig gradmaaler for faren og for skylden. Derimod kan efter S. U. § 174, 2det led straffen nedsættes, saafremt det alene er enkelte mynter eller pengesedler, som er anskaffede, eller som uden benyttelse af dertil særlig egnede redskaber er eftergjorte.

eftergjøring, men ogsaa med hensyn til forfalskning (str.l. 21—10 og 11, begges sidste passus), men i begge tilfælde er straffenedsættelsen kun fakultativ (straf af en af de to arter, som i strenghed staar næst den, han ellers vilde have forskyldt, kan vælges). Straffens maximum bliver den samme.

II. Udgivelse af falsk mynt eller pengeseddel er ingen særskilt forbrydelse, men alene en skjærpende omstændighed, forsaavidt det er falskneren selv, som udgiver den (str.l. 11—8 og 10, begges 1ste passus i. f.[12]). Efter ordlyden i str.l. 11—12 kommer straf baade for forfalskning og udgivelse ogsaa til anvendelse paa den, der har foretaget forfalskningen uden den hensigt at benytte det forfalskede, men senere alligevel benytter det[13]), hvad dog neppe kan have været lovens mening.

En selvstændig forbrydelse bliver udgivelsen alene, naar vedkommende ikke selv har udført forbrydelsen[14]). Denne forbrydelse forudsætter:

1) Udgivelse, hvilket maa forstaaes som forsøg paa at faa nogen til at modtage pengene. Benyttelse paa anden maade (jfr. ovenfor) kommer ikke i betragtning[15]). Men iøvrigt maa udgivelse forstaaes paa samme maade her som benyttelse ved dokumentfalsk, saaledes at forbrydelsen er fuldbyrdet, naar gjerningsmanden har forsøgt at faa nogen til at modtage pengene uden hensyn til, om det er lykkedes ham at faa nogen til at tro paa deres ægthed[16]). Det maa her som ellers ved doku-

[12]) Jfr. S. U. § 176, hvorefter udgivelsen ingen særlig betydning tillægges naar det er falskneren selv, der udgiver pengene.

[13]) Anderledes S. U. § 176.

[14]) Jfr. Schweigaard p. 86.

[15]) Her kan opkastes spørgsmaalet, om saadan benyttelse kan rammes af straf efter str.l. 11—3 jfr. 1 og 2. Dette ligger utvivlsomt ganske udenfor lovens forudsætning; og benyttelse, der ikke kan betegnes som udgivelse, vil derfor være straffri, hvilket formentlig ogsaa vil gjælde efter S. U. § 176 jfr. 178 jfr. 182. Dette er visselig umotiveret. Naar en person straffes for at have benyttet et privat gjældsbrev til at give et feilagtigt indtryk af sin solvents, bør han ikke være straffri, om han til det samme øiemed har benyttet en bankseddel.

[16]) Jfr. bl. a. Retst. 1865 p. 770, Schweigaard p. 85 og det der citerede. Schweigaard selv har iøvrigt en anden mening.

mentfalsk kræves, at gjerningsmanden har søgt at lede nogen bag lyset; og straf kan ikke anvendes paa den, der selv tilkjendegiver, at pengene er falske[17]).

2) At udgiveren er vidende om, at pengene er eftergjorte eller forfalskede. Derimod kræves hverken den hensigt at berige sig eller at skade andre. Ogsaa den, der giver en gave med falske penge, rammes af bestemmelsen.

Den ordinære straf for udgivelsen er efter § 12 en grad ringere end for eftergjørelsen eller forfalskningen. Ogsaa udgiverens straf bliver saaledes forskjellig, eftersom det er mynt eller pengeseddel, eftersom det er eftergjorte eller blot forfalskede penge, der er udgivne. En særegen straffesats (strafarbeide i 5te grad eller fængsel) kommer til anvendelse efter str.l. 11—13, naar udgiveren selv er bleven «bedragen», hvilket udtryk bør forstaaes saaledes, at den omfatter enhver, der har faaet et falsk pengestykke som ægte (f. ex. som gave)[18]).

III. Om forfærdigelse af stempel, form eller andet redskab, der bruges til forarbeidelse af mynt eller pengesedler, handler str.l. 21—14 og 15. Den første (jfr. S. U. § 177) angaar det tilfælde, at forfærdigelsen er skeet til brug ved eftergjørelse eller forfalskning, altsaa en i sig selv forberedende handling. Den sidste angaar forfærdigelse uden saadan hensigt, og straffen er her betinget af, at misbrug sker; jfr. de analoge bestemmelser i §§ 5 og 6. Forøvrigt foranlediger § 15 den bemærkning, at det synes noget uregelmæssigt, at saadan forfærdigelse af stempler etc. er strafbar, men ikke forfærdigelse af falske mynter og pengesedler, ligesaalidt som uagtsom udgivelse at saadanne, uagtet ogsaa disse handlinger kan

[17]) Jfr. Retst. 1844 p. 307, Schweigaard p. 85.

[18]) Jfr. Schweigaard p. 83—4. Se sammesteds p. 85 om det spørgsmaal, hvorvidt § 13 ogsaa finder anvendelse paa gjerningsmanden, naar ikke han, men anstifteren er bedragen. — S. U. § 176, 2det led betegner det som strafnedsættelsesgrund, at «udgiveren selv i god tro har modtaget de eftergjorte eller forfalskede penge», og samme paragraf sidste led fritager for enhver straf den, der udgiver mynt, som ved filing, beklipning eller paa anden maade er gjort undervægtig, naar han selv i god tro har modtaget den som gangbar.

give anledning til misbrug (f. ex. forfærdigelse af fabrikmærker, der har lighed med pengesedler). S. U. har derimod mere konsekvent i §§ 367 og 369 sat straf saavel 1) for uden retsstridig hensigt at eftergjøre eller uden bemyndigelse forfærdige gangbare penge eller dermed ligestillede ihændehaverpapirer 2) eftergjøre eller forfærdige redskab eller anden gjenstand, der tilkjendegiver sig som bestemt til forfærdigelse heraf 3) blandt almenheden at udsprede gjenstande der er saa lig penge eller dermed ligestillede dokumenter, at forvexling let kan finde sted.

IV. Indgreb i statens eneret til at foretage myntning (lov 17 april 1875 § 9) er ikke strafbar. Derimod straffes indgreb i Norges banks eneret til at udstede pengerepræsentativer (jfr. lov 23 april 1892 § 6: Bod af et beløb lig seddelens paalydende)[19].

[V.] Et herhen hørende lovbud findes endelig ogsaa i den ved toldloven af 28 septbr. 1845 (se dens § 196) ikke ophævede forordn. 22 marts 1671, der forbyder indførelse af smaamynt fra fremmede lande. Lovbudet antages at være antikveret[20].

[19]) Opretholdt i S. U. J. § 4.
[20]) Jfr. S. U. J., motiverne p. 22.

EK 1 ... 13/1 3/-27

H. ASCHEHOUG & CO.s FORLAG. KRISTIANIA.

I alle boglader faaes følgende bøger af

F. HAGERUP:

Den norske straffeproces paa grundlag af juryloven, almenfattelig frem-stillet. Pris kr. 1,00

Forelæsninger over den norske straffeproces. Pris kr. 17,1
Indb. kr. 19,5

Forelæsninger over den norske civilproces. Pris kr. 12,2
Indb. kr. 14,7

Den norske panteret. Anden delvis omarbeidede udgave. Pris kr. 9,75
Indb. kr. 12,00

B. GETZ og F. HAGERUP:

Lov om rettergangsmaaden i straffesager af 1ste juli 1887, udgivet med oplysende anmerkninger og henvisninger. 2den udgave.
Pris indb. kr. 6,50

E. HAGERUP BULL:

Lov om sparebanker af 6te juli 1887. Udgivet med forklarende anmerkninger. Pris kart. kr. 3,25

G. HALLAGER:

Om personnavne efter norsk og fremmed ret. Pris kr. 2,25

E. HAMBRO:

Om forældelse af fordringer efter norsk ret. Universitetsforelæsninger.
Pris kr. 2,30

E. KJERSCHOW:

Systematisk register over gjældende love 1814—1897. Pris kr 2,25

P. KJERSCHOW:

Straffeprocesloven af 1ste juli 1887 med love indeholdende forandringer i samme samt loven vedrørende retsafgjørelser, resolutioner, cirkulærer og skrivelser m. v. Pris indb. i helt skindbind kr. 12,00

K. QVIGSTAD og C. S. THOMLE:

Lov om arv af 31te juni 1854 med senere ændringer udgivet med anmerkninger og henvisninger. Pris kr. 1,50
Indb. kr. 2,25

H. SCHEEL:

Om ægtefællers formuesforhold efter norsk ret. Pris kr. 5,50
Indb. kr. 7,00

Aktie-Bogtrykkeriet. (Forhen: Det Mallingske Bogtrykkeri.)

